★ AYIN DOSYASI: KÜRDISTANLI SOSYALİSTLER, BİRLİĞİ TARTIŞIYOR

★ YENİ PARTİ YENİ UMUTLAR ★ DI KURDISTANÊ DA YEK GULAN ★ KOVAREK ÇAWA ?

EM NAXWAZIN BINDESTÎ !

Buha/Fiyat: 50.000 TL

Gûlan Mayıs 1994

hêjmar sayı 2

TÜRKİYE CUMHURİYETİ GÜNEY KÜRDİSTAN'ı İŞGAL EDİYOR !



rizgari

KOVARA SÎYASÎ Û ÇANDA MEHÎ

80 YILLIK TRAJEDİ

ERMENİ JENOSİDİ

RECEP MARAŞLI

BİR DÖNEMEÇ

devrimci doğu kültür ocakları

huner û çand

KOMEL RESSAMLAR BİRLİĞİ

kürt rönesansı kendini arıyor..

sivaki.org

stêrka rizgarî

KOVARA SİYASÎ ÇANDA MEHANÎ

Yıl/Sal: 1
Sayı/Hêjmar: 2
Gulan/Mayıs:1994
Bûha-Fiyat
50. 000 TL

Sahibi/Xwedî Li ser Navê
KOMAL BASIM-YAYIM-DAĞITIM LTD. ŞTİ ADINA
Rıza DİNÇ

●

Berpirsiyarê Nivîsaran
Sorumlu Yazışleri Müdürü
Cihan KARTAL

●

Navendî/Merkez
Çakırağa Mah. Sineklibahçe Sok. Okumuş İşhanı 18/8
Aksaray/İSTANBUL
Telefax: (212) 588 28 86

●

Ankara :Hanımeli Sok. 24/18
Sıhhiye-Kızılay/ANKARA
Tel : (312) 231 96 15

●

İzmir :Salihağa İşhanı No: 223 Konak/İZMİR
Tel: (232) 483 88 61-441 18 05

●

Adana :Dr.Ali Menteşeoğlu Cad. Ünal İşhanı No: 21
Seyhan/ADANA
Tel : (322) 359 64 17

●

NUNERİYA EWRÛPA
YURTDIŞI TEMSİLCİLİKLERİ
Avrupa temsilciliği; Bahoz BARAN
Arnd Str.2 10 165 Berlin/Deutschland
Almanya Temsilciliği;Mehmet KORKMAZ,
Allee Str. 37 47166 Hamborn/Duisburg

●

Fransa :S.ERDEMİR
ÇH B 133 5 VOI DE L'AULNE
91 370 VERRIERES LE BUISSON/Paris
Tel:0033/1/69530060

●

İsveç :
EVCİ, Krallingegr 23BV
163 62 Spanga -SWEDEN

●

İngiltere :Z.ZANA 0044/71/2233730
34 Shawcourt Winstanley Road
Battersea SWII 2HF/London

●

Yunanistan : M.KAYA Velisariu 3 T.K 114 72/ Atina
Telfax: 0030/1/64 38 295

●

Danimarka : A.M.ÖZCAN
Blâgârdsgade 38 3 th 2200/Kobenhaven N.
Tel : 0045/40/554576

●

Hollanda :E.CİHAN
GROFVENBEEK 56 6715 HD. FDE/Arnhem
Tel :0031/8380/42267

●

Çap/Baskı : Gül Ofset / İSTANBUL
Belavkirin/Dağıtım : KOMAL

Şertên Abonetîyê/Abone Koşulları :
Yurtiçi/Nava Welat
Şeş Mehî/ 6 aylık 250.000TL
1 yıllık/Salek::500.000TL

Yurtdışı/Dervêyî Welat
Şeş Mehî/ 6 aylık :80 DM
1 yıllık/Salek: 160 DM

İÇİNDEKİLER ● NAVEROK

PÊŞGOTİN ● SUNUŞ
● Merhaba..... 3

KARİKATÜR
● 4

CİVAK ● TOPLUM
● Şırnak Kulp/S.Günçekti.....39

ROJEV ● GÜNDEM



● TC Güney Kürdıstan'ı İşgalEdiyor.....5-9
● Taktik :Tampon Bölge ,Hedef İşgal.....6
● KDP ve YNK'nin Tavrı..... 7
● Sheri Laizer ile İşgal üzerine röportaj..8-9
● Yeni Parti Yeni Umutlar.....10-

JI NAVA ROJEV ● GÜNDEMİN İÇİNDEN
● Yolumuz İran'a Doğru mu?.....

DOSYE MEHÎ ● AYIN DOSYASI
Kürdistan'lı Sosyalistlerin "Birlik" tartışmaları
●..... 27-38

JI DİNÊ ● DÜNYADAN
●Güney Afrika'da Halkın Zaferi.....17

DİROK ● TARİH
● ERMENİ JENOSİDİ/R.Maraşlı.....40-45
● Ulusal Egemenlik mi?Ulusal Bağımsızlık mı?.....46
● Hangi Dili Konuşuyorum.....47

POSTER : MÜLKSÜZLER../RODİN

FORUM ● TARTIŞMA
● Sosyalist Harekette Örgütsel Sorunlar
● Merkeziyetçilik ve Demokratik
● Merkeziyetçilik/A.Bingöl.....52-53
● Günümüzün Örgütlenme Sorunları/C.Erzin.....53
●Kovarek Çawa ?/N.Baran.....
●Kurdî Biniwîsinin Bipeyvin.....
Feqî H.Sağnıç.....48-49

JİN ● KADIN
● Heidi Wedel'le Röportaj.....22-25

Jİ XWENDEWANAN ● OKURLARDAN
●.....63

LÊGERİN ● ARAŞTIRMA
● Bir Dönemeç :DDKO.....18-21

HUNER Û ÇEND ● KÜLTÜR VE SANAT
● Komel Ressamlar Birliği.....56-59
● Helbest/Salêhê Hesen.....62

PİRTUK ● KİTAP
● Bitlis'li Kemal Fevzi.....61

DAD ● HUKUK
● Hukuk terörü.....54-55
● DGM'lerin Reddi Üzerine.....
● Sömürge Valiliği/C.Şerwan.....

NUÇE ● HABERLER

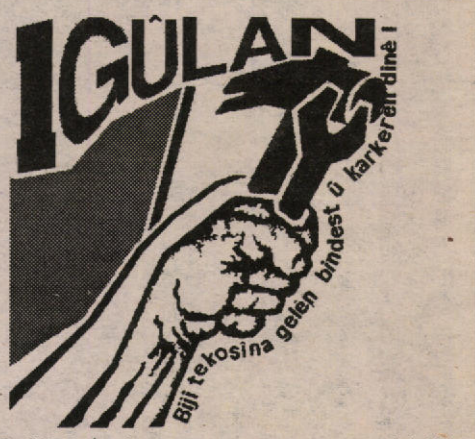

● 1'ê Gulanê.....14-15
● Kalitea Belediye Meclisi TC'yi Kınadı..13
● Yunanistan'da Sürmene Festivali.....13
● Türkiye'ye Turizm Boykotu.....14
● 1 Mayıs Gösterileri.....15-

AboneFormu/FormaAbonetî

☐ **3 Mehî● 3 Aylık** ☐ **6 Mehî● 6 Aylık** ☐ **Salek● Yıllık**

Nav/Paşnav
Ad/Soyad : _____

Navnişan
Adres : _____

_____

Hûn dikarin hege abonetî li ser hesaba **Türkiye İş Bankası Beyazıt/Istanbul Şube 1009-2235859** razînîn û sûretek jê ji **Çakırağa Mah. Sineklebahçe Sok. 18/8 Aksaray/ISTANBUL** ra qarta abone rêkin.

Abone ücretini **Türkiye İş Bankası Beyazıt/Istanbul şubesi 1009-2235859** no'lu kontosuna yatırarak, bir kopyasını **Çakırağa Mah. Sineklibahçe Sok. 18/8 Aksaray/STANBUL** adresine abone kartı yla birlikte postalayarak abone olunabilir.

Merhaba!..

Yoğun bir çalışma temposunun ardından ilk sayımızı sizlere ulaştırmanın mutluluğunu yaşadık.

İkinci sayımızı da aynı heyecanla hazırladık.

İlk sayımızdan sonra en çok merak ettiğimiz ve heyecanla beklediğimiz şey; okurlarımızdan alacağımız tepkilerdi. Dizaynından konuların seçimine, noktasından virgülüne kadar her konuda okurlarımızın eleştirileri bizim için büyük önem taşıyordu. Hiçbir aksaklık, hiçbir pürüz kabul etmeyen keskin eleştirel bakışlar karşısında her sayımızda daha iyiyi daha güzeli yakalamaktan başka şansımız olmadığını biliyoruz. Bu eleştiri ve tepkileri "ji xwendewanan" /"okurlardan" sayfalarımızda sizlerle paylaşacağız..

Stêrka Rizgarî'nin nasıl bir yayın çizgisi izleyeceğinin mesajlarını ilk sayımızda vermeye çalıştık.. İlk aşamada biçim ağırlıklı öneri ve eleştiriler aldık. **Stêrka Rizgarî**, kendini salt teorik-siyasal sorunların tartışıldığı bir elit-kadro dergisi olarak sınırlamak istemiyor. Dikkatli okurlar farkedecektir; bu nitelikteki yazılar derginin hacmi içinde zaten belli bir ağırlığa sahiptir. Bunun yanı sıra bir takım önemli tarihsel veya aktüel konuları , kalitesinden ödün vermeksizin değişik biçimler içinde vererek okunur kılmaya çalıştık. Aylık bir derginin günümüz teknolojisi ortamında aktüel haberle yarışması düşünülemez. Bundandırki, olayların yansıtılmayan perde arkasını; okurun bilincinden kaçırılmaya çalışılan yönlerini vurgulamak; siyasi bir misyon olarak onları yorumlamak bu derginin iddiaları içindedir.

Aynı zamanda tartışma ve yorumlarıyla gündemin içinde olmak ve perspektif sunmak zorunluluğu var. İlk sayımızdaki "**DEP DOSYASI**", hem teorik içeriği bakımından hem de gündemin tartışılan önemli bir sorununa perspektif sunması açısından belirleyici bir öneme sahip.

Bundan böyle "**AYIN DOSYASI**" hem teorik-siyasal muhteva bakımından hem de aktüel siyasal pratiğin içinde konuları enine boyuna tartışma gereğini yerine getirmesi açısından dergimizin çekirdeğini oluşturmaya devam edecek.

Bu sayımızda Kürdistan'da sosyalist siyasal güçlerin başta örgütlenme ve birlik sorunları ile birlikte değişen dünya konjonktürleri içinde değişen (ya da değişmeyen) sosyalizm, sosyalist mücadele anlayışlarını tartışmaya açıyoruz.

Önemli eleştiri başlıklarından birini de Kürtçe'nin gramer ve yazımına ilişkin tavrımız oluşturuyor. Bir kez daha ve önemle vurgulamak istiyoruz ki; Kürtçe'nin etkin ve yaygın kullanımını sağlamak , yayıncılığımızın temel görevlerinden biri olmak zorundadır. **Stêrka Rizgarî** ,ilke olarak "**Hawar Alfabesi**" ve "**Bedirxan Grameri**"ni temel almaktadır. Bir takım farklılıklarına karşın Kürt yazını bu noktada yoğunluklu olarak birleşmiştir. "Bedirxan Grameri"nin daha da geliştirilmesi, yazımın ihtiyaçlarına göre geliştirilmesi elbette mümkündür ve bu yapılmaktadır. Fakat bunun, her zaman önemle belirtiğimiz gibi ulusal kurumlar eliyle, akademik insiyatiflerce sonuçlandırılması; yayın kuruluşlarının da bu süreçlere pozitif katkılar sunması gerekiyor.. Örneğin **Istanbul Kürt Enstitüsü**'nün etkin bir biçimde kurumlaşabilmesi; alt-yapı ve içerik olarak geliştirilmesi büyük bir önem taşımaktadır..

Bizim yaptığımız şey, hiçbir konuda olmadığı gibi, dil konusunda da ikili ve kararsız bir tutum değil; henüz sonuçlanmamış ve tartışma halindeki bir takım konularda dergimizde yazmak isteyen insanları sınırlamamak ve yasak koymamaktır. Yazarlarımıza ve okuyucularımıza /eğer yazıları radekte edilmemişse/ yayın kurulumuzun saptadığı grameri kullanmaları önerisi yapıyoruz. Bu konuda karşı tez sahibi olanların ise kendi tarzlarını savunma ve kullanma haklarının olduğunu düşünüyoruz. Kuşkusuz bu tartışmalar sonsuza dek uzayacak da değildir.

Dil üzerindeki tartışmalar, okumayı-yazmayı ve bu güzel dille anlaşmayı kolaylaştırıcı olmak zorundadır. Zorlaştıran ve hantallaştıran zorlamalar zaten tutmayacaktır. Dünyanın en eski yazın geleneğine sahip dilleri bile günümüzde gramer kurallarını, yazımı giderek sadeleştiriyorlar. Hangi ulusal kökene sahip olursa olsun insanlığın artık ortak kullanmaya başladığı sözcüklerin çoğalması ise güzel bir gelişmedir.

Dileğimiz "***Kürt Rönesansı***"nın, Kürt edebiyatının pırıl pırıl parladığı bir dönemle taçlanmasıdır.

Biz en başından Resmi İdeoloji ile sömürgeci kurum ve kuruluşlarla uzlaşmaz bir çelişme içinde olacağımızı ilân etmiştik. Buralardan gelecek saldırıları da bekliyorduk. Daha yayına bile geçmeden Yazı işleri Müdürümüz **Cihan Kartal** gözaltına alındı ve işkence gördü.Yine beklediğimiz gibi ilk sayımız hemen toplatıldı ve dava açıldı. Zaten bizim için en kötü eleştiri herhalde Dergimizin toplatılmaması olurdu !

Uğradığımız en büyük talihsizlik ise daha ilk sayımızda, maliyetlerin bizim tasarladığımızın iki üç katına birden fırlaması oldu. 5 Nisan kararlarıyla birlikte kağıtta, basım malzemelerinde, taşıma ve posta ücretlerinde astronomik artışlar meydana geldi.Kâr oranları tehlikeli bir sınıra yaklaşan sermayedarları korumak; Kürdistan'daki kirli savaşı finanse etmek ve uluslararası sermaye çarkının selameti için Türk kapitalizminin krizi bütün Türkiye emekçilerinin ve Kürt halkının sırtına bindirildi.

Paketin selameti için "*fedakarlık*" söylemleri ile beraber zaten süregiden azgın bu siyasi gericiliği daha çok "zorba" önlemlerle toplumsal muhalefeti sindirme seferberlikleri de arttırılıyor.Toplumun ekonomik olarak "kemerlerinin sıkılması"nın buna koşut olarak boğazının da sıkılması anlamına geldiği kapitalist sistemin bir gerçeği..

Türk emekçi kitleleri tarihsel bir sınavla karşı karşıya. Sınıf mücadelesinde bu dönemeç emekçilerin yarının da belirleyecek.

Haziran'a giriyoruz. Sıcak bir yaz yaşıyacağız. Umarız bu sıcak mücadele günleri egemenlerin rahatını kaçırsın..

Gelecek ayın gündeminde buluşmak üzere...

stêrka rizgarî

"MEDYA TOPLUMSAL MUHALEFETİ MAHKUM EDİYOR!"



"DÖRDÜNCÜ ORDU! "

TC. GÜNEY KÜRDİSTAN'I İŞGAL EDİYOR !



KUZEY KÜRDİSTAN'DA GERİLLA GÜÇLERİNE VE SİVİL HALKA KARŞI YÜRÜTÜLEN ASKERİ HAREKÂT, BOMBALAMA, KÖY YAKMA, SÜRGÜN VE İMHA BİÇİMİNDE TÜM HIZIYLA SÜRERKEN;

TC ORDULARI 12 NİSAN 1994'DEN BERİ ELLİBİN KİŞİLİK BİR KUVVETLE GÜNEY KÜRDİSTAN'DA...

TC ORDULARININ GÜNEY KÜRDİSTAN SEFERİ

TC orduları, 12 Nisan 1994 tarihinde elli bin kişilik bir kuvvet ile Güney Kürdistan'a girdi.. Önce hava saldırılarıyla başlayan, daha sonra özel eğitilmiş komando ve tim'ler ile koruculardan oluşan kara birliklerinin değişik noktalardan G.Kürdistan'a girmesi ile genişleyen askeri harekât, yaklaşık 100 kilometre uzunluğunda ve 20-25 kilometre derinlikte bir alan üzerinde sürdürülüyor.

Haftanin Kampı çevresindeki, **Ava Güze, Kelaspi** ve **Bızénin** dağları ile **Kanimasi** nahiyesi ve **Sineht** bölgesini yoğun şekilde bombalayan Türk ordu birlikleri **Deriye Davetiye, Zavite**, ve **Gavende** bölgesi; **Haftanin** bölgesindeki **Mezi, Şive** ve **Keryaderi;** ayrıca **Zaxo**'nun **Bervari** bölgesinde de Zengal ve **Kanimasi** köyleri kırsal alanına 40 bin dolayında asker ile yerleşmeye çalışıyor. Bazı kaynaklarda operasyonların **Zaxo** ve **Dehok**'u da kapsayacağı iddia edilirken, bazı kaynaklar; **Bervari** bölgesine yerleşen **TSK** birliklerinin **Mesina** dağına yönelik operasyonlarının peşmergeler tarafından engelenmesi üzerine peşmergelerle Türk askerleri arasında çatışmaların çıktığını belirti-yor.. Ancak G.Kürdistan yönetiminin henüz, harekâtı kınayan resmi bir açıklama yapmamış olması, Türk ordu birlikleri ile peşmergeler arasındaki olası çatışmaların kendiliğinden ve mevzii bir çatışma olduğunu gösteriyor. Bazı yayın organlarında "Peşmergelerin Türk askerleri ile birlikte **PKK** gerillalarına karşı savaştığı" yönünde çıkan haberler ise, **I-KDP** Ankara temsilcisi **Sefin Dizayi** tarafından yalanlandı. **Dizayi** yaptığı açıklamada, *"Türk yetkililerin askeri harekat konusunda kendilerine danışmadıklarını, tampon bölge oluşturulmasına karşı olduklarını ve askeri birliklerin bir an önce geri çekilmesi gerektiğini"* belirtiti.. dir.



Son askeri harekât, kapsam ve amaçları bakımından, bugüne kadar gerçekleştirilen "sınır ötesi" operasyonlardan farklı bir nitelik taşıyor.. Yaklaşık bir aydır süren harekât, "kısa süreli" ve "mahdut amaçlar" bir askeri operasyon olmanın ötesinde, uzun vadeli bir işgal harekâtı niteliğinde.. Ne zaman sonuçlanacağı ve nerede duracağı henüz netleşmeyen çok bilinmeyenli bir denklem niteliğinde... Bugüne kadar yapılan "sınır ötesi" askeri harekâtların hiç birinde, "uzun süre kalınacağı" ya da "tampon bölge oluşturulucağı" resmi olarak açık şekilde ifade edilmemişti. "**TSK** birliklerinin sonbahara kadar Güney Kürdistan'da kalacağı ve on kilometre derinliğinde bir tampon bölge oluşturulacağı" TC askeri yetkililerince ilk kez açıkça ifade ediliyor..

Aylar öncesinden yapılan hazırlıklar ve operasyonun yapılış biçimi, Türk Ordusunun Güney Kürdistan'a kalıcı olarak yerleşmeye çalıştığını gösteriyor. Bunun için emperyalist devletlerden, özellikle Çekiç-Güç'ten gerekli vizenin de alınmış olduğu görülmektedir. G.Kürdistan'ın tümüne yönelik olmasa bile belli bir bölgeyi kapsayan ve en azından sonbahara kadar sürecek geçici bir işgale ve tampon bölge oluşturulmasına emperyalist devletlerin ve bölgedeki diğer sömürgeci devletlerin onay verdiği ve işgalin çok önceden planlandığı anlaşılıyor. du

TAKTİK; TAMPON BÖLGE

HEDEF: İŞGAL

Aylar öncesinden yapılan hazırlıklar ve operasyonun yapılış biçimi, Türk Ordusunun Güney Kürdistan'a kalıcı olarak yerleşmeye çalıştığını gösteriyor. G.Kürdistan'ın tümüne yönelik olmazsa bile belli bir bölgeyi kapsayan ve en azından sonbahara kadar sürecek geçici bir işgale ve tampon bölge oluşturulmasına "Çekiç Güç"ün ve bölgedeki diğer sömürgeci devletlerin onay verdiği anlaşılıyor..

TAKTİK:TAMPON BÖLGE HEDEF:İŞGAL

Kuşkusuz tampon bölge oluşturma fikri uzun süredir var.. Özellikle 80'li yıllardan sonra sık sık gündemleştirildi. Bu amaca yönelik uygulamalar ise; 84 eylemlerinden sonra daha da yoğunlaştırıldı. 1990 Mart ayında Nusaybin, Cizre, Silopi'de başlayan kitlesel direnişlerin ardından, Nisan ayında çıkarılan SS Kararnamesi



belirlenmiş ve başta sınır hattındaki yerleşim birimleri olmak üzere gerilla mücadelesine lojistik destek sağlayan köy ve mezraların boşaltılmasına girişilmişti. 91 Newroz eylemlerinden sonra ise doğrudan kitleleri imha yöntemleri ile Kürdistan'ı insansızlaştırma politikalarına hız verilmişti. **TC**'nin Güney Kürdistan'a yönelik askeri operasyonları ise ; 84 eylemleri öncesinde daha çok Saddam'ın Kürt muhalefeti karşısında sıkıştığı dönemlerde ve Kürtler için savaşacakları ikinci bir cephe açarak, Saddam'a rahat bir nefes aldırmak amacıyla gerçekleştiriliyordu. **TC**'nin bir amacı da Kürtlere, müstakil bir Kürdistan kurdurmayacağı mesajını vermekti.. 1983'ün 27 Mart tarihinden sonra her yıl bir kaç kez tekrarlanan ve artık olağan karşılanan G.Kürdistan operasyonları genellikle kısa süreli ve daha çok hava akınları biçiminde gerçekleşti-riliyordu.

Güney'e yönelik 12 Nisan'da başlatılan askeri harekât hazırlıkları, aylar öncesine dayanan ve Kuzey'deki radikal mücadelenin ve onun beslendiği toplumsal dinamiklerin parçalanması amacıyla başlatılan **"Bahar Taarruzu"**nun bir parçası niteliğinde.. Ancak, Kuzey Kürdistanla sınırlı olmayan ve onu aşan, bölge düzeyinde radikal hareketlerin ezilmesine yönelik bir programın da parçası niteliğinde...

Bilindiği gibi; **TC**, 94 baharına yaklaşırken kapsamlı bir askeri harekâtın hazırlıklarına başlamış, bu amaçla askerlik süresi uzatılmış ve Kürdistan'daki askeri yığınak olağanüstü ölçüde artırılmıştı. 27 Mart Yerel Seçimleri öncesinde de "seçim güvenliği" gerekçe gösterilerek Kürdistan'a 150 bin yeni asker kaydırılmıştı. Baharla birlikte yoğun askeri operasyonlara girişileceği resmi yetkillerce de açıkça ifade edilmişti.. Bu yoğun askeri yığınağın ve yapılan hazırlıkların yeni bir ileri cephe açma anlamına da geldiği ve Güney'i de içine alacak çok daha kapsamlı bir askeri harekâtın hazırlıklarına yönelik olduğu tahmin ediliyor..

SAVAŞ EKONOMİSİ

Bu arada büyük bir kriz içine giren ve savaşın ağır yükü altında çöküş sinyalleri veren ekonomiyi kurtarmak adına, yeni bir "savaş" açılacağı milliyetçi hezeyanlarla gürültülü şekilde duyuruluyor. Kürt'lerden sonra Türk emekçilerine karşı da cepheden saldırı anlamına gelen "ekonomik savaş paketi"nin açılması seçim sonrasına erteleniyordu.. Seçimlerden sonra Türk Ekonomisini "kurtaracağı" iddialarıyla **5 Nisan**'da uygulamaya konan ekonomik paket'in hiç bir yapısal değişikliği içermeyen ve sadece Kürt'lere karşı sürdürülen savaşın maliyetini emekçilerin sırtına yıkmak amacıyla hazırlanmış olan "parasal paket" olduğu anlaşıldı.. Siz bu pakete "**Bahar Taarruzu'nu Finanse Etme Paketi**"de diyebilirsiniz.. Geçen yıl sadece **Haftanin** ve **Hakurk** kamplarına yönelik kısa süreli askeri operasyonların maliyetinin 10 trilyonu aştığı hatırlanırsa savaşın maliyetinin Türk ekonomisi üzerindeki etkileri daha iyi görülür. Kaldıki, bu kez yapılan "sınır ötesi" operasyona katılan asker sayısı, süresi ve niteliği göz önüne alındığında kriz içinde bulunan Türk Ekonomisini çok daha ciddi ve derin krizlerin beklediğini söylemek için müneccim olmaya gerek yok..

820 trilyonluk 94 yılı Türkiye bütçesinin 400 trilyonunun savaşa ayrıldığı bizzat **TC** Başbakanı tarafından açıklandı. Savaş malzemelerinin büyük bölümünün ithal ediliyor olması ve dövizdeki artış göz önünde bulundurulduğunda savaş giderlerinin neredeyse Türkiye bütçesine ulaştığı görülüyor.

Zaten paket, savaş dışında ekonominin bütün alanlarında bir daralmayı, kısıtlamayı öngörmekte. KİT'lerin satışı, vergi ve zamlarla toplanacak kaynakların hiç birinin üretken ekonomiye kaydırılması öngörülmemiş, tersine planlanmış yatırımların büyük bölümü de ya iptal edilmiş ya da dondurulmuş bulunuyor. Vergilerden savunma fonuna aktarılan pay % 100 ile % 200 arasında artırılmış, ekonomik paketle bütün mallara yapılan yaklaşık %70-90 arasında zam ile işçi, memur ve küçük üreticinin gerçek geliri reel olarak düşürülürken, yanlızca güvenlik güçlerinin ücretlerine yapılan zam % 40 ile % 115 arasında değişiyor..

Kredi ve mevduat faizleri %200'lere çıkarken ve başta küçük ve orta ölçekli işletmeler olmak üzere bütün firmalar ciddi nakit problemleri karşısında hızla iflas noktasına doğru sürüklenirken basına ayrıcalık tanındı ve bu paketle birlikte medya tekellerine 2 trilyon civarında düşük faizli ve uzun vadeli kredi aktarıldı. Basın ise,

KÜRT ÖRGÜTLERİNDEN İŞGALE PROTESTO !

Türk ordusunun Güney Kürdistan topraklarında 600 kilometrekarelik bir alan üzerinde başlatığı işgal eylemi Avrupanın bütün ülkelerinde çeşitli eylemlerle protesto edildi.

İsveç'te Kuzey Kürdistanlı örgütler **(Hevgirtin-PDK, Kawa, KUK-RNK, PKK, PRNK, PRK-Rizgarî, PSK, TSK, TS, Yekbûn)** ortak bir bildiriyle, işgal harekâtını kınadılar. Bildiride İsveç kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla, işgal eyleminin ulaştığı boyut informatif bir şekilde aktarılarak, sömürgeci devletlerin Kürtlere karşı imha eylemlerinde ittifak ettiklerini, BM kararıyla korunmaya alınan 36. pa-relel sahasında günde 24 sorti yapılarak sürdürülen işgal eleminin şiddetle protesto edilmesini, BM'nin sessizliğinin anlaşılır bir tavır olmadığını, 36. parelelde yaşayan Güneyli Kürtlere yönelik yapılan saldırının bizzat BM tarafından kınanması istendi..

Yayınlanan ortak bildiride şu görüşlere yer verildi:

"Sömürgeci Türk devletinin, Kürt halkına yönelik saldırıları aralıksız devam ediyor.

... Türk hükümeti, "ya bitecek, ya bitecek" türünden savaş naralarıyla Kürdistan'da günlük yaşamı zindana çevirmiştir. Kürdistan'da şu ana kadar boşaltılan, yakılıp ve yıkılan 994 köy ve mezraya hergün yenileri ekleniyor.

.... Türk ordusu, binlerce asker, özel tim ve kontrgerillayla, savaş uçakları ve her türlü askeri gücüyle başlatmış olduğu çok yönlü saldırısını bütün kuvvetiyle Güney Kürdistan'a taşımıştır. Şu ana kadar güney Kürdistan'a 24 sorti yapan savaş uçakları onlarca köyü ve mezrayı bombalayarak yüzlerce sivilin ölümüne sebep olmuştur. Bir yandan uluslararası hukuk kuralları çignenirken, diğer yandan da devlet terörü tırmandırılmaktadır.

.. Biz, Kuzey Kürdistan Ulusal Güçleri olarak, bütün demokratik kurumları sömürgeci TC devletinin bu vahşi saldırılara karşı seslerini yükseltmeye çağırıyoruz."

Stêrka Rizgarî / İsveç





EMİR-KOMUTA !

Savaş hükümetinden sonra şimdi de SAVAŞ EKONOMİSİ ! Güreş'in görev süresinin uzatılması "zirve"de krize neden olurken, Gerelkurmay konuttaki Bayan emirerinden oldukça memnun görünüyor.

kendisine verilen bu rüşveti fedakârlık çağrıları yaparak ve savaş ile ilgili gerçekleri kitlelerden gizle-yerek ödemektedir. Kuşkusuz ,"**Bahar Taarruzu**" ile birlikte uygulamaya konan ekonomik (!) paketle birlikte savunma fonuna aktarılan paralar, basın tekellerine verilen sus payı ve güvenlik güçlerinin ücretlerine yapılan zamlar, Türk ekonomisinin tam anlamıyla bir "savaş ekonomisi"ne dönüştüğünü gösteriyor.

Baharla birlikte Kürdistan'a yönelik giderek yoğunlaştırılacak saldırıların kamuoyuna sızmaması için, "Sırpların kimyasal silah kullandıkları ve binlerce müslümanı katlettikleri" gibi asılsız haberlerin verilmesi gerekçe gösterilerek yeni bir Radyo-TV ve Basın yasası çıkartılıyor, böylece saldırının ideolojik ve siyasal ayakları da tamamlanmış oluyordu. Geriye gelişmeleri kamuoyuna duyurabilecek basın yayın organlarını koyu bir baskı altında tutarak çalışamaz duruma getirmek kalıyordu. Güney Kürdistan işgalinin hemen ardından **Özgür Gündem**'in kapatılışı da bu politikanın bir parçasıydı.

Kış aylarında aralıksız sürdürülen operasyonlar "Yerel Seçim"ler öncesinde artırılmış, köy ve mezra boşaltmaları hızlandırılarak gerilla mücadelesine elverişli bütün alanlara yönelik yoğun saldırılara girişilmişti.. Seçim öncesinde daha çok iç bölgelere yönelen operas-yonlar, seçim sonrasında sınıra doğru kaydırıldı. Güney Kürdistana yönelik askeri harekât'ın hedefleri bakımından, gerek cephe gerisini güvence altına almak gerek öngörülen tampon bölge'nin Türkiye ayağını oluşturmak için Kuzey Kürdistan'ı Güney Kürdistan'a bağlayan sınırdaki yerleşim birimleri karadan ve havadan yoğun bir bombardıman altına alındı. Binlerce Kuzey Kürdistan'lı Kürt, Güney Kürdistan'a sığınmak zorunda kaldı. Bu olayların dünya basınında yer alması **TC**'nin askeri harekatının niteliğinin teşhir olması, **TC**'nin ve bu operasyonlara onay veren Çekiç-Güç'ün canını oldukça sıkmış görünüyor. Kuzey ve Güney Kürdistandaki askeri operasyonları uluslararası düzeyde "terörist"lere karşı mücadele olarak sunan ve batının da onayını almış bulunan Türkiye'nin ilk tepkisi ise oldukça gülünçtü: Türk Dışişleri yetkililerine göre Güney Kürdistana sığınmak zorunda kalan bu aileler **PKK** tarafından "zorla" götürülmüştü. Ne var ki, mızrak çuvala sığacak cinsten değildi..

İŞBİRLİĞİ

TC açısından sınır boyunca ve on kilometre derinlikte bir tampon bölge oluşturmak, gerek arazinin koşulları gerek alanın genişliği ve uzunluğu nedeniyle kısa süre içinde gerçekleştirilmesi son derece güç bir iş.... Güney Kürdistan'daki siyasal güçlerin onay vermemeleri ve karşı koymaları halinde ise, Türk Ordu Birliklerinin uzun süre Güney Kürdistan'da tutu-nabilmelerinin koşulu yok denecek kadar az.. Bunu Türkiye de çok iyi biliyor. Bu nedenle Çekiç-Güç'ün "koruyucu" olanakları da kullanılarak Güney'e önce politik ve ekonomik olarak yerleşmek ve olası bir askeri işgal karşısında gösterilebilecek mukavemetin maddi koşullarının iyice zayıflatılması hedeflendi. Bu, Çekiç-Güç'ün yardımıyla önemli ölçüde de başarıldı.





GÜNEY KÜRDİSTAN FEDERE DEVLETİ BOĞULUYOR

Bugün G.Kürdistan'da Türkiye'nin büyük bir siyasal ve ekonomik ağırlığı var.. G.Kürdistan Türk istihbarat subaylarının cirit attığı bir alan haline gelmiş durumda.. **TC**, G.Kürdistan yönetimi karşısında oldukça rahat ve elindeki kozları da son derece ustaca kullanıyor.. Ekonomik olarak tamamen Türkiye'nin denetimi altındaki G.Kürdistan'ın, siyasal açıdan da büyük ölçüde Türkiye'ye bağımlı hale gel(tiril)miş olması, **TC**'ye programlarını uygulamada son derece elverişli bir zemin yaratıyor.

Önceki yıl yine, Güney Kürdistan topraklarında **PKK**'ye karşı yürütülen operasyonların tersine bu kez hem **TC**, hem Güney'li örgütler "işbirliği" görüntüsü vermekten kaçınıyorlar. Bunda, ulusal demokratik güçler gibi; Güney Kürdistan halkının, **TC** ile askeri işbirliğine ve Kürtlerin karşı karşıya getirilmesine karşı duyduğu tepkinin rolü kadar Güneyin siyasal dengelerinin de bozulması rol oynuyor. Öte yandan, **TC**'nin askeri seferleri karşısında **KDP** ve **YNK**'nin resmi düzeyde bir açıklama yapmayışları, kınama veya tavır alamayışları siyasal bağımlılığın boyutlarını göstermesi bakımından trajiktir.

Medya Güneşi Dergisi'nde yer alan bazı açıklamalara göre; Güney'deki bir kısım örgütler **TC**'nin askeri harekatına ve tampon bölge niyetine karşı açık tavır almışlardır.

Kuşkusuz bu durum emperyalistlerin G.Kürdistan politikalarının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve her bakımdan Türkiye'ye bağımlı bir Güney Kürdistan yönetimi oluşturulmak istenmiştir. Böylece "koruma" altında tutulması gereken(!) zayıf ve kendilerine her bakımdan muhtaç bir Kürt Hükümeti, Çekiç-Güç ve Türkiye için Orta-Doğu'da bulunmanın ve gerektiğinde yanlızca dış saldırılar karşısında değil, iç çatışmalarda da "istek üzerine"(!) sorunları çözmek için müdahele (!) edebilmenin gerekçesini oluşturmuş olabilecektir.

İşgal harekâtı'nın başladığı bir dönemde, başta Güney'deki güçler olmak üzere bütün Kürt siyasal güçlerinin askeri harekât karşısında direniş yönünde ortak tutum alması beklenirken **I-KDP** ve **YNK** peşmergeleri arasında yoğun iç çatışmaların başlamış olması dikkat çekicidir.. İster istemez şu soruları sormadan geçemiyoruz: Acaba bu çatışmalar "yeni senaryoları" uygulamak için zemin hazılamaya mı yöneliktir? Türkiye giderek tırmandırılacak bir çatışma da koruyucu ve hakem rolüne mi hazirlanıyor? Bu durum, kurumlaşma ve yönetim alanlarında önemli adımlar atmış olan Federe Kürt Hükümeti'nin uluslararası düzeyde saygınlığını ciddi düzeyde zedelerken, emperyalist ve sömürgeci merkezler nezdinde de, kendini yönetemeyen bir halkın iç sorunlarına müdahale edilmesine "meşruiyet" kazandırıyor

Bu bakımdan, mevcut gelişmeler işgal harekât'ının *"PKK kamplarını yok etmek"* amacıyla birlikte daha kapsamlı programların birer parçası olduğunu düşündürtmektedir.

Bazı kaynaklara göre, batı Türkiye'ye "Kürt Sorunu'nu" çözmek için sonbahara kadar süre tanımıştı ve Türkiye de kendine verilen bu krediyi çok iyi kullanarak sonbahara kadar **KUKM**'nin ezilmesinde önemli mesafeler katetmek istiyordu.. Buna göre; gerilla hareketini önemli ölçüde kırmak, gerilla savaşına elverişli yerleşim birimlerini ortadan kaldırmak, ulusal kurtuluşun toplumsal tabanı ve motor gücü olan köylülüğü önemli oranda atomize etmek, Kürdistan'ın diğer parçaları arasındaki kan bağını kesmek ve tampon bölge oluşturmak, Kürdistanda polis-ajan-muhbir ve işbirlikçi ağını iyice yerleştirmek, kitleleri politize edebilecek aydınları imha etmek ya da Kürdistan'ı terketmelerini sağlamak vb. gibi..

BARZANÎ VE TALABANİ YENİDEN KARŞIKARŞIYA MI ?

KDP/YNK önderlikleri Türk Ordusunun cirit attığı Güney'de,hem PKK'ya hem birbirlerine karşı çarpışmak için oyunlar içine çekiliyor.

Türkiye'nin işgal ettiği Güney Kürdistan topraklarına yerleşip yerleşmeyeceği, Kuzey ve Güney Kürdistan arasında bir tampon bölge oluşturulup oluşturulmayacağını önümüzdeki süreç gösterecektir. Ancak, Türkiye'nin öteden beri böyle bir amaç güttüğü, Musul ve Kerkük'ü de içine alacak şekilde topraklarını genişletmek istediği de bilinen bir olgu... Fakat, niyet ile hayatın maddi pratiği başka yerlerde duruyor.. Bunu, sayısız çıkar hesaplarının çatıştığı Orta-doğu'da mücadelenin sıcak pratiği belirleyecek..

KUKM'nin kan ve ateş çemberi içinde boğulmaya çalışıldığı böylesi bir tarihi dönemeçte bu çemberi parçalayacak biricik araç,; bütün ulusal ve toplumsal kurtuluş güçlerini tek bir savaş karargahında birleştirecek olan **"ORTAK TAARRUZ CEPHESİ"**..

Esaret zincirlerini parçalayabilmenin yolu **Ulusal Birlik**'ten, Ulusal Birlik ise; ancak Kürt'lerin özgürlüğü adına yola çıkmış olan tüm anti-sömürgeci güçlerin **Siyasal Birlik**'lerini kurmalarından geçmekte.. ●

Güney Kürdistan'dan dönen
İngiliz gazeteci
Sheri Laizer
İzlenimlerini Stêrka Rizgarî'ye anlattı

"türkiye, güney kürdistan'a yerleşmeyi amaçlıyor..

Türkiye'nin, aynı zamanda Güney Kürdistan yönetiminde özellikle de KDP üzerinde siyasi bir etkinlik de geliştirdiği görülmektedir. Türkiye'den bir çok sivil görevlinin gelip, lüks villalar kiralamaları, çok sayıda Türk plakalı özel arabanın bölgede görülmesi, görünürde ne iş yaptıkları belli olmayan bu kişilerin çeşitli hükümet ve parti binalarına sık sık girip çıkmaları , bu ilişkinin boyutları hakkında belki bir



● **Sheri Laizer, Kürdistan ve Ortadoğu 'da tanınmış bir İngiliz gazeteci. Büyük Göç sırasındaki Kürdistan izlenimlerini bir kitapta toplayan Laizer, bir Süredir Güney Kürdistan'da bulunuyordu. İngiltere'ye dönen Bayan Laizer Bölgedeki son durum ve TC'nin Güney Kürdistan'a yönelik son harekatı üzerine izlenimlerini Dergimize anlattı..**

● **Güney Kürdistan'dan kısa bir süre önce geldiniz. Bölgedeki ekonomik, sosyal ve siyasal durumu kısaca özetleyebilir misiniz?**

●● Geçen yıl da gitmiştim. O zaman gerek halk, gerekse siyasi çevreler daha coşkuluydu. Öyle olmasa da, bir özgür Kürdistan havası vardı. Ancak, bu defa gördüklerim beni şaşırttı. Ekonomi tamamen çökmüş durumda. Halk giderek yoksullaşmış. Irak'a uygulanan ambargodan en çok Güney Kürdistan olumsuz etkilenmektedir. Öte yandan, Güney Kürdistan'a Irak tarafından ikinci bir ambargo daha uygulanmaktadır. Irak yönetiminin bazı paraları tedavülden kaldırması, Güney Kürdistan'ı iyice zor durumda bırakmıştır. Bütün bunlara rağmen büyük ölçüde Türkiye üzerinden kaçak olarak yürütülen bir ticaret sözkonusudur. Çok küçük çapta olanları hariç, bu ticaret büyük oranda Türkiye ile yakın ilişkileri olan çevreler tarafından yapılmaktadır. Türkiye üzerinden gelen mallar, çoğunlukla plakasız araçlarla taşınmakta ve sınır kapılarından devletin bilgisi dahilinde geçirilmektedir. Bölgedeki yöneticilerle, yönetime yakın bazı aşiretler -ki bunlar, daha önce Saddam'ın yanında savaşmış, ancak 91'den sonra saf değiştirip önemli görevlere getirilmiş bazı eski cahşlar, aşiretlerdir ve bunlara halk arasında savaş ağaları da denilmektedir- bu ticaretle zenginleşirken, özellikle geçmişte savaşın içinde yer almış, şehitler vermiş kesimler giderek yoksullaşmıştır. Bu durum ise yoksul halkın öfkesini giderek kabartmaktadır. Güney Kürdistan'ın ekonomisi, büyük oranda Türkiye'ye bağımlı ve onun denetimi altına girmiştir.



Türkiye'nin, aynı zamanda Güney Kürdistan yönetiminde, özellikle de **KDP** üzerinde siyasi bir etkinlik de geliştirdiği görülmektedir. Özellikle, Zaxo ve Duhoq'a son zamanlarda Türkiye'den bir çok sivil görevlinin gelip, lüks villalar kiralamaları, çok sayıda Türk plakalı özel arabanın bölgede görülmesi, görünürde ne iş yaptıkları belli olmayan bu kişilerin çeşitli hükümet ve parti binalarına sık sık girip çıkmaları , bu ilişkinin boyutları hakkında belki bir fikir verebilir. Güney Kürdistan'da görüştüğüm çeşitli yöneticiler ve parti temsilcileri böyle bir ilişkiyi kabul etmemekle birlikte,Türkiye ile ilgili yorumlardan da kaçınmaları bana dikkat çekici geldi.

Bütün bu sorunlara bir de son zamanlarda güvenlik sorunu eklenmiş. Bölgede faili meçhul cinayetlerin sayısında olağanüstü bir artış sözkonusu ve bu gerek halk, gerekse siyasi çevreler üzerinde ciddi bir tedirginlik yaratmış durumda.

Sonuçta Güney Kürdistan'ın, büyük bir ekonomik, sosyal ve siyasal kriz içine sürüklendiğini söyleyebilirim. Güney Kürdistan'da gerilim şu anda en üst düzeyde ve bölge patlamaya hazır bir bomba gibi. Nitekim geçenlerde, aşiret çatışması şeklinde başlayan **KDP-YNK** çatışması da bu gerilimin bir ürünüdür.

Gerek halk, gerekse yöneticiler ve siyasi çevreler, batılı devletlerin sorunlarına, içinde bulunulan belirsizlik ortamına bir çözüm getirmesi beklentisi içinde temel sorunların çözümünü tamamen batılı devletlere havale etmiş gibi gözüküyorlar.

● **Batılı devletlerin, bu beklentiye cevap verecek bir girişimlerinden ya da programlarından söz edilebilir mi?**

●● Somut bir şey yok. Aslında bu beklentiye batılı devletlerin tavrının yol açtığı söylenebilir. Yapılan, zaman zaman bazı senaryoların ortaya atılması ve bir beklenti ortamı yaratılarak, bu konudaki tepkilerin ölçülmesidir. Örneğin, Irak yönetiminin, bazı paraları tedavülden kaldırarak, Güney Kürdistan ekonomisine büyük bir darbe vurulması gibi pratik sorunlarda bile, soruna müdahale edileceği yönünde bir beklenti ortamı yaratılmış ancak hiç bir girişimde bulunulmayarak konu ertelenmiştir. Aslında Güney Kürdistan'ın en temel ihtiyacının siyasi açlık olduğunu, onların bedensel açlıklarından önce siyasal açlıklarının giderilmesinin daha doğru ve gerekli olduğunu düşünüyorum.

● **Bir süredir TC ordusunun, Güney Kürdistan'da Kapsamlı bir operasyon yaptığı biliniyor. Buna ilişkin gözlem ve tesbitleriniz nelerdir?**

●● Ben savaşın, harekatın yapıldığı yerlere gitmedim. Ancak, Türk uçakları ve helikopterlerinin uçuşu her gün görülüyordu. Hatta uzaktan bazı yerlerin bombalandığı da görülüyordu. Görüştüğüm Güney Kürdistan'lı yetkililer, bu konu hakkında konuşmaktan, yorumda bulunmaktan kaçındılar. Hiç bir şey söylemediler. Ama orada ne olup bittiğini de bildiklerini sanıyorum. Konuyla ilgili olarak görüştüğüm **PKK** kaynakları ise, Türk askerlerinin bu harekatının da tam bir fiyasko olduğunu, boş yerlerin bombalandığını ve önemli bir kayıp vermediklerini, hatta istersem bu yerleri gezdirebileceklerini söylediler.

Bildiğim kadarıyla Türk devleti, geçen yıllarda da düzenli olarak Güney Kürdistan'da askeri operasyonlar yapmıştı. Ancak, edindiğim bilgiler ve genel izlenimim bu defakinin daha farklı olduğudur. Kesin sayısını bilememekle birlikte çok fazla sayıda asker bu harekata katılmış. Ayrıca, bölgeye yine çok büyük miktarda askeri ve lojistik malzeme sevkiyatı da yapılmış. Şu anda, resmi sınırın 8-10 km. kadar içinde, Kanîya Masî denilen yere kadar ilerleyip, burada bir de karakol kurmuşlar. Harekatın sürdürüldüğü yerlerde öyle söylendiği gibi yerleşik **PKK** kampları da bulunmuyor. Ancak, bu civardaki köylerin eskiden beri **PKK**'ye karşı bir tavır almadıkları da biliniyor.

Kanımca Türkiye, Güney Kürdistan'a yerleşmeyi amaçlıyor. Güney Kürdistan yönetiminin ya da **KDP** ve **YNK**'nin bütün bunlara rağmen sessiz kalmayı yeğlemelerini bu bakımdan ilginç buluyorum. Konuyla ilgili olarak Çekiç Güç yetkililerinden de bilgi almaya ve tavırlarını öğrenmeye çalıştıysam da, bilgi vermekten ve yorumda bulunmaktan kaçınmaları bana ayrıca çok anlamlı geldi.

● **Bunu biraz daha açabilir misiniz? "Çekiç Güç"ün bu tavrı sizce nasıl yorumlanabilir?**

●● Mesela, benzeri bir harekat Irak ya da İran tarafından yapılsaydı, sanırım tavırları daha farklı olurdu. Nitekim, görüştüğüm Çekiç Güç yetkilileri, görevlerinin Güney Kürdistan'ı Irak'ın saldırılarına karşı korumakla sınırlı olduğunu söylemekteler. Ancak, geçen aylarda İran'ın Güney Kürdistan'a yönelik benzeri bir operasyonuna sert tepki göstererek engellediler. Yani Irak veya İran böyle bir şey yaptığında Çekiç Güç derhal tepki gösterdiği halde, Türkiye'nin bu son harekatına, üstelik daha geniş kapsamlı ve daha farklı bir amaca yönelik olduğu halde karşı çıkmadı. Yine geçen yıl Türk tankları Zaxo'ya kadar geldiğinde Çekiç Güç buna karşı tavır almıştı. Fakat bu defa sessiz bir biçimde bunu onaylamaktadır. Bu, harekatın Çekiç Güç'ün bilgisi içinde ve onun ya da Çekiç Güç içindeki batılı devletlerin, özellikle de ABD'nin onayıyla yapıldığını düşündürmektedir. Çekiç Güç yetkilileriyle yaptığım görüşme sırasında ABD'li yetkilinin, Türk yetkilinin her sözünü onaylaması ve onunla aynı şeyleri (Türkiye'de bir Kürt sorununun olmadığı, terör sorunu olduğu ve Türkiye'deki Kürt hareketinin terörist olduğu gibi) söylemesi bu bakımdan dikkat çekicidir.

● **Halk arasında TC'nin bu veya benzeri harekatları nasıl değerlendiriliyor?**

●● Halk bu konuda tedirgin ve öfkeli. Türkiye'nin, aslında Güney Kürdistan'ı vurduğu ve Türk uçaklarının köyleri, sivil yerleşim yerlerini bombaladığı söyleniyor. Hatta örnekler veriliyor.

Bu arada, aynı günlerde Uludere ve Şırnak'ın çeşitli köylerinden, operasyon nedeniyle kaçıp yürüyerek Zaxo'nun 30 km uzağındaki Parakkî ve Baxerî mıntıkalarına gelen kişilerle de görüştüm. Hîlal, Kilba, Şerist, Nîrwo, Taşdelen ve Balveren köylerinden kaçan yaklaşık üçyüz aile -ki tahminen 2.500 - 3.000 kişi kadarlardı- bu şekilde göç etmişti ve oldukça yorgun ve perişan olan bu insanlar, daha da gelenlerin olduğunu söylüyorlardı. Bu kişiler, bir süre önce köylerinin Türk uçakları tarafından bombalandığını, bir çok yakınlarının öldüğü ya da yaralandığını, kendilerinin ise katliamdan kaçarak buralara göç ettiklerini, dört-beş günlük yolculukları sırasında da Türk askerlerinin ve uçaklarının saldırılarına uğradıklarını belirttiler.

Aslında Türk devletinin harekatı değil ama bu harekat nedeniyle halkın Kuzey Kürdistan'dan Güney'e göç etmesi Çekiç Güç'ü oldukça rahatsız etmiş. Bu göçün genişlemesi ve yayılmasından endişe ediyorlar ve bu aşamada olayı tamamen görmezden gelerek hareket ediyorlar.

● **Teşekkürler Bayan Sheri..**



Bu arada, aynı günlerde Uludere ve Şırnak'ın çeşitli köylerinden, operasyon nedeniyle kaçıp yürüyerek Zaxo'nun 30 km uzağındaki Parakkî ve Baxerî mıntıkalarına gelen kişilerle de görüştüm -ki tahminen 2.500 - 3.000 kişi kadarlardı. Bu kişiler, bir süre önce köylerinin Türk uçakları tarafından bombalandığını, bir çok yakınlarının öldüğü ya da yaralandığını, kendilerinin ise katliamdan kaçarak buralara göç ettiklerini, dört-beş günlük yolculukları sırasında da Türk askerlerinin ve uçaklarının saldırılarına uğradıklarını belirttiler.



Foto: Sheri Laizer

BİSMİL TABUR KOMUTANININ MARİFETLERİ...

19.4.1994 günü Diyarbekir'in Bismil ilçesine bağlı Uğrak Cadde Köyü, Bismil tabur komutanı denetiminde asker ve korucular tarafından taranarak ateşe verildi. Askerler tarafından açılan ateş sonucu başından ağır yaralanan **Üriye Aslan** isimli kadın, Diyarbekir Devlet hastahanesine kaldırılarak tedavi altına alındı. Kısa bir süre sonra köye gelen askerler "*köyü üç gün içinde terkedin, yoksa evlerinizi ateşe veririz*" deyip köyün bir kısmını tahrip ederek gittiler.

25.4.1994 gecesi aynı ekibiyle köye tekrar gelen tabur komutanı, "*bizi dinlemediniz*" diyerek bütün köylüyü meydanda toplayıp, hakaret edip yanlarına 72 yaşındaki **Emine Çelebi,** 40 yaşındaki **Hüsne Karaer** ve **Ayşe Karaer** isimli kadınlarıda alarak köyü terkettiler. Askerlerin götürdükleri üç kadından halen haber alınamıyor.

Ayrıca, iki gözü ama olan **Yusuf Güngör** (92), **Asiye Çelebi** (14), **Gülçin Güngör** (10), **Zarife Güngör** (8) ve **Berîwan Güngör** (5)'ün akibetlerinin ne olduğu bilinmiyor. 8 insanından haber alınamayan Uğrak Cadde Köyünden 50 nüfusa ait toplam 8 evin askerler tarafından ateşe verilerek talan ve yağma edildiği bildirildi.

Stêrka Rizgarî/Diyarbekir

TATVAN'DAN AÇIKLAMA

1. sayımızda yer alan Tatvan'a bağlı **Avetax (Oruçlu)**, **Ünsüz (Yaslıca)** ve **Sarxaç** köylerinin yakıldığı haberi, Tatvan muhabirlerimiz tarafından yapılan açıklamada, bu köylerin yakılmadığı ancak, devlet güçlerinin yarattıkları terör karşısında insanların köyülerini terkettikleri bildirildi.

Stêrka Rizgarî/Tatvan

Melik AYGÜL'den Açıklama
YARALI ELE GEÇEN GERİLLALAR ÖLÜME TERKEDİLİYOR

Devlet güçlerinin Serhat bölgesinde sürdürdükleri operasyonlar sonucu 8 PKK gerillası yaralı ve ayak parmakları donmuş olarak ele geçirildiler.Tutuklanarak Erzurum kapalı Cezaevine gönderilen gerillaların burada tedavilerinin engellendiği öğrenildi.

Konuyla ilgili bir basın toplantısı düzenleyen Erzurum **İHD** eski şube başkanı ve **DEP PM** üyesi **Melik Aygül**, **Ahmet** isimli gerillanın her ikisi, **Zeki Koç** isimli gerillanın bir ayağının kesildiği, diğer gerillalar **Muhammet İsmail, Nurullah Koç, Ayhan Koç, Cemal Nahacı, Sıraç Tuğluk** ve **İshak Ancı**'nın ise tedavilerinin mümkün olmasına rağmen kendilerine ayaklarının kangıran olduğu ve kesileceği söylendiğini açıkladı.

Akgül, "*içlerinden bir çoğunun durumunun hastalığın birinci ve ikinci derecesinde olmasına rağmen, yani kurtarılma ümitleri henüz yitirilmediği halde, iyileşti-rilmeleri için ciddi bir çaba gösterilmeden ayaklarının kesilmesinden başka bir yolun olmadığını söylemek insanlık adına utanç verici bir olay olduğu gibi, ayrıca resmen işlenmiş bir cinayet olacaktır*" di-yerek başta Hipokrat yemini yaparak görevlerine başlayan doktorlar olmak üzere, bütün demokratik kitle örgtlerinin ve siyasi partilerinin bu tür olaylar karşısında duyarlı olmaları ve tavır almaları için çağrıda bulundu.

www.alevi.org

ANAYASA MAHKEMESİ DEP'İ KAPATMAYA HAZIRLANIYOR..

YENİ PARTİ YENİ "UMUTLAR"

"Yeni parti"nin, eski sağ pratiğin aşılması anlamında "yeni bir parti" mi, yoksa eskinin devamı anlamında "yeniden bir parti" mi olduğu tartışmaları süreç içinde netleşecek. Ancak, sömürgecilerin bütün güçleriyle KUKM'ne karşı topyekün saldırılarını boyutlandırdıkları bir dönemde kitle dinamikleri harekete geçirerek, bu topyekûn saldırıyı barajlayacak, kitlelere yeni bir güç ve moral aşılayacak bir eylemliliğe ihtiyaç duyulduğu da çok açık..

DEP'in Anayasa Mahkemesi'nde karara kalan "Kapatma Davası"nın sonucu belli:**DEP** kapatılacak. Ne varki parti kapatmakla, o partilerin seslendikleri toplumsal tabanı, siyasal muhalefeti "kapatmak " mümkün değil.. Zaten sömürgecilerin açmazı da burada. Parti'leri kapatmakla, yazılıp-çizilenleri yasaklamakla "muhalefeti" de ortadan kaldıracaklarını sanmaları..

Gerçi **DEP**'in kapatılma takvimi, **TC** devletinin iç ve dış siyasal konjönktürünün durumuna bağlı olarak belirlenecek. **TC** Anayasası'nın 84. maddesin'e göre **DEP**'in kapatılması durumunda, ara seçimlere gidilmesi gerekeceğinden siyasi krizi ağırlaştırabilecek. Bu nedenle, bir yandan bu hükümleri değiştirilmesi gereği, diğer taraftan ekonomik ve siyasal açıdan kritik bir dönemde olan devletin yeni bir seçimi göze alamaması gerçeği ve nihayet Dünya kamuoyunun **DEP**'in ka-patılmasına gösterdiği tepkilerin **TC**'yi bu konunun zamanlaması konusunda zorlayacağı, bu nedenle öncelikle Anayasa'nın 84. maddesinin değiştirilmesi gibi bir yola gidilebileceği gibi beklentiler de mevcut.

DEP Milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılarak Kürsüden cezaevine yollanmalarının ardından görülecek dava iç ve dış kamuoyunda merakla bekleniyor. Milletvekilleri siyasi düşünceleri ve demeçleri nedeniyle yargılanacak ve mahkum edilmeye çalışılacaklar.

Savcılıkların **DEP**'i "suçlu" kılmak için "delil toplama kampanyası" yürüttüklerini geçen sayımızda aktarmıştık..

DEP'in kapatılması durumunda doğacak siyasal boşlukta yeni siyasi parti arayışları çok önceden başlamıştı. Bu arayışlar **DEP**'in seçimlerden çekilme tavrı noktasında doğruğa çıktı ve kanatlar arasındaki anlayış farklılığı iyice belirgin hale geldi. Dolayısıyla **DEP** daha kapatılmadan siyasi beklentilere cevap veremediği için "yol ayrımına" gelmiş bulunuyordu.

Bir kısım köşe yazarlarının **HEP** ve **DEP** sürecindeki deneyimlerinden yola çıkarak "**evcil bir Kürt Partisi** " fikrini işledikleri ve bazı isimleri de lanse ederek "Ilımlı Kürt aydınlarının, siyasal çevrelerin"legal partileşmede öne çıkmaları için yüreklendirici yazılar yazdıkları biliniyor.

Gelişen "yeni parti" tartışmaları, geçtiğimiz hafta eski kadrolarla sonuçlandırıldı. Tartışmalarda varılan ortak nokta, **DEP** sürecinin üzerinde yükseldiği kitle muhalefetini taşıyamadığı, devletin saldırıları karşısında gerilediği ve bunun da kitlelerin sömürgecilerin saldırıları karşısında yanlız bırakılmasına yol açtığı yönündeydi...

HADEP

HALKIN DEMOKRASİ PARTİSİ

kuruldu

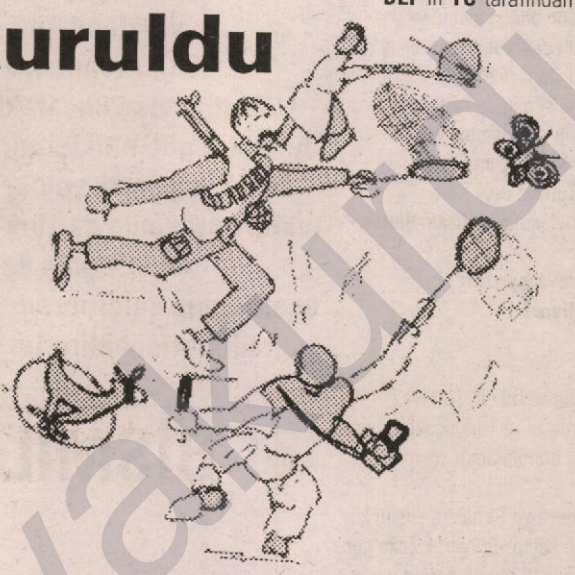

"Yeni parti", "yeni bir anlayış" temasıyla ve özetle *"yüzünü kitlelere dönen, radikal, mücadeleci bir kimlikle"* sunuldu.

DEP'in **TC** tarafından kapatılması olasılığı karşısında, ulusal muhalefetin legal parti birikimini koruyup geliştirmek amacıyla başlatılan çalışmalar, yeni bir parti kurma pratiğiyle sonuçlandı ve **HADEP** (Halkın Demokrasi Partisi) kuruldu.

44 kişiden oluşan kurucular listesinde; **Murat BOZLAK**, Şehabettin ÖZARSLANER, **Vakkas DALKILIÇ**, Müslüm KURUCU, **Veli AYDOĞAN**, İlhan ÇALAR, **Naci ARSLAN**, Hikmet FİDAN, **Süleyman SAVAŞ**, Faruk SÖYLEMEZ, **Ebubekir KANAR**, Salih ŞAHİN, **Cabbar LAYGARA**, A. A. Muhsin MELİK, **A.Rıza DİZDAR**, Mustafa AYZİT, **Ragıp ZARAKOLU**, Aziz BARAN, **Musa KULU**, Ali Rıza YURTSEVER, **Emin ÖZDEMİR**, Nimetullah OKUMUŞ, **Nihat TÜRKMENOĞLU**, Ali İNCESU, **Mahmut TURAN**, Abdullah SAYDIN, **Nevzat SAĞNIÇ**,Tahir HAN, **İzzet ÇELEBi**, Metin KUMARASLAN , **Necmettin SALAZ**, Seracettin KIRICI, **Abdullah Çağar**, Enver KARAHAN, **Zeynel Abidin KIZILYAPRAK**, Selahattin İNAL, **Hasan BURAN**, Serap MUTLU, **Şemsettin KARA,** Orhan TURAL, **Rıza Köse,** Hasan Celalettin EZMAN, **Ali GÖÇMEN** ve Vedat KAYA yer alıyor.

TC'nin, ulusal demokratik muhalefeti legal ayaklarıyla birlikte boğma çabaları sürerken, bu muhalefeti yaşatma, teçhiz etme ve geliştirme çalışmalarının ifadelerinden biri olan **HADEP**'in tarihsel misyonuna uygun çalışıp çalışmayacağı, sözü edilen işlevleri görüp görmeyeceğini ise önümüzdeki günler gösterecek. Ancak bugün için görülen yeni partinin bu noktada iki çizgi mücadelesine sahne olacağıdır.

Geçmiş legal parti pratikleri gözönünde bulundurulduğunda, ilgili pratiğin giderek yasaliteye sığınma, **KUKM**'nin meşruluğu ile sömürgeci devletin yasalitesi arasında bocalama, radikal bir kitle tabanı üzerinde yükselme avantajını kullanamama, kitle dinamiğinden korkma ve giderek kitlesel direnişleri barajlama, "seçim, devlet yardımı, parlamentoda temsil" glbi olguları fetişleştirme ve faaliyeti parlamentoda kalmaya endekslemeyi ifade ettiği görülmekte. Bu anlamda "yeni parti"nin eski deneyimin muhasebesini yaparak, olumluluk ve olumsuzlukları tespit etmesi, olumlulukları alarak dönemin özelliklerine göre program önceliklerini saptaması gerekmekte. Ancak, geçmiş süreçte olduğu gibi yine "seçimlere yetişme, hazine yardımı alma" gerekçeleri, ilkeli ve programlı bir duruş gösterme kaygılarının önüne dikilmiş durumda.

Parti tabanında eski sürecin değerlendirilmesinin yapıldığı da pek söylenemez. Nitekim bundan dolayıdır ki, kurucular kurulu toplantısındaki tartışmalar zaman zaman farklı uçlarda seyretti. Ancak geçmiş sürece eleştirel yaklaşan kesimlerin müdahalesi, en azından

HADEP'LİLER NASIL BİR PARTİ ? sorusuna böyle cevap veriyorlar

- ✔ **Seçimleri, Parlamentonun teşhiri ve kürsünün halk lehine kullanılması için döneme göre değerlendiren bir parti.**
- ✔ **Yasallığı değil ulusallığı temel alan bir parti Ulusal mücadelenini legal demokratik ayağını oluştura cak bir parti**
- ✔ **Türk emekçilerinin ve Kürt halkının sorunlarının çözümüne program açan ama kendini UKM yerine koymayan bir parti**
- ✔ **Yüzünü halka, arkasını egeemen güçlere dönen bir parti**
- ✔ **Dost güçlere "Terör Örgütü", "terörist" dayatmalarına karşı çıkan bir parti**
- ✔ **Demokratik Merkeziyetçilik ilkesinin esas alındığı bir parti. Yani; Yetkili organlarda alınan kararlara fiiliyatta uyulması, ancak alınan kararlara muhalefet şerhi koyanların parti içinde -dışında değil- kendi görüşlerini özgürce ifade etme ve alınan kararları değiştire bilmek için demokratik kanal ları kullanma hakkının olduğu bir parti..**

parti bileşenleri arasında ortak ilkelerin belirlendiği bir çerçevenin oluşturulmasını da sağladı. **DEP** içindeki **anti-sömürgeci muhalefetin** sık sık dile getirdiği ilkeler ve önerilerin önemli oranda bu çerçevenin içeriğinde belirleyici olduğu söylenebilir. Ancak yine de, parti içindeki siyasal anlayışların bu ilkelere ve ilkelerin yaşatılması konusuna verdikleri önem süreç içerisinde belirginleşebilecektir.

"Yeni parti"nin, eski sağ pratiğin aşılması anlamında "yeni bir parti" mi, yoksa eskinin devamı anlamında "yeniden bir parti" mi olduğu tartışmaları da yine bu süreçte netleşecek. Ancak, sömürgecilerin bütün güçleriyle **KUMK**'ne karşı topyekün saldırılarını boyutlandırdıkları bir dönemde kitle dinamiğini harekete geçirerek, bu topyekün saldırıyı barajlayacak, bu bağlamda kitlelere yeni bir güç ve moral aşılayacak bir eylemliliğe ihtiyaç duyulduğu da çok açıktır.

Bu bakımdan **HADEP**'ini ilk elde yapması gereken bu doğrultuda bir eylemlilik programıyla kitlelerin karşısına çıkmak. Geçmiş süreçte yaratılan tahribatların önünü almaya buradan başlanmalıdır. Ulusumuzun ağır bir savaşın muhatabı olduğu bu koşullarda barış ve demokrasi talepleri ancak topyekün bir direniş üzerinde yükseltilebilirse anlamlı olacaktır. Yoksa, emperyalist metropollerde hazırlanan programlara terkedilmiş bir "barış" ve "demokrasi" talebinin içeriği tamamen boş olacaktır.

Ulusal demokratik mücadelenin bu gün her zamankinden daha fazla ulusal programlar etrafında ve kendi mücadeleci kişiliğiyle öne çıkmaya ihtiyacı vardır.

Stêrka Rizgarî/Ankara

Devrimci Emek Dergisi Genel yayın yönetmeni Sayın **M.Reşat Güvenilir** dergimize gönderdiği mektubunda; 1. Sayımızda yayınlanan **"AYIN DOSYASI"**nda "*Seçimlere yönelik sosyalist basının tavrı*" incelenirken Devrimci Emek'in "seçimlere bağımsız adaylarla katılmak gerektiğini söyleyen dergiler" arasında sayıldığını; oysa Devrimci Emek'in "**DEP,** boykot kararı almadan 10 gün kadar önce seçimlerin boykot edilmesi gerektiğini, çıkardığı özel bir sayıyla kamuoyuna duyurmuş ve boykot tavrının propagandasını yapmaya başlamış olduğunu" belirtiyor.

Güvenilir, "İçerisinden geçmekte olduğumuz dönemin devrimci karekteri ve kitlelerin burjuva düzeninin bütün kurumlarıyla ve politikalarıyla ayrışmaya başladığı bir ortamda yapılan seçimlerin, burjuvazinin kendisi için bir güven sorunu olduğunu ve bu oyuna gelmemek gerektiğinin" de belirlendiği açıklıyor.

Güvenilir'e bu düzeltmesinden ötürü teşekkür ediyoruz.

"SEÇİMLERİ BOYKOT EDELİM,

Sermaye sınıfı artık eskisi gibi yönetemez durumdayken, emekçi sınıf artık yaşam biçimini köklü olarak değiştirmek için mücadeleye atılmışken, Kürt halkı özgürlük yolunda güçlü adımlar atmışken, burjuva 27 Mart seçimleri, Kürt ve Türk halklarına karşı yöneltilmiş bir silahtır. Burjuva sınıfın ve faşist devletin amacı, halkların yükselen politik ve toplumsal kurtuluş hareketini önlemektir.

.....

Oy, sadece tankların süsü olarak kullanılıyor. Faşist devlet sisteminin halklara karşı kullandığı tank-top-tüfek politikası temel durumundadır. İşte bu ortamda yapılan şey, seçim oyunudur. Burjuvazinin silahını etkisiz hale getirelim.

....

Yapılacak şey sandık başına gitmeyerek, seçimleri boykot etmek, emekçi kitleleri açık sokak eylemlerine çekmek, Kürt halkının kurtuluş savaşına omuz vermek; kapitalizmin krizinden yararlanarak, kapitalizmi yıkmak amacıyla silahlı halk ayaklanmasını hazırlamak ve devrimci milisler biçiminde örgütlenerek silahlanma çalışmalarını ve eğitimini hızlandırmaktır. Politik ve toplumsal kurtuluş, ancak silahlı mücadeleye dayanan bir toplumsal devrimle gelecektir."

(**Devrimci Emek**, Özel Sayı: 34)

Hevgirtin-PDK

"AYIN DOSYASI" hazırlandığı sırada henüz elimize ulaşmadığı için **Hevgirtin-PDK** örgütünün seçimlere ilişkin görüşlerini değerlendirememiştik. **Hevgirtin -PDK** Genel Başkanlık bildirisinde şu görüşlere yer veriliyor;

"27 MART YEREL SEÇİMLERİNDE HALKIMIZIN ÖZGÜR İRADESİNİ İFADE ETME KOŞULLARI ENGELLENMİŞTİR

"Bu koşullarda yapılacak yerel seçimler hiçbir şekilde demokratik değildir. İsterse seçimler olsun, ister boykot edilsin, ister sandık başlarına gidilerek beyaz oy kullanılsın, hiçbiri halkımızın gerçek özgür iradesini yansıtmayacaktır. Kürdistan'da savaş, şiddet siyası cinayet ve manipilasyon egemen kılınmaya çalışılmaktadır. Bu koşullarda yapılacak bir seçimin, ne devlet, ne Kürt yurtsever güçleri açısından referandum özelliği yoktur. Halkımız, gerçek eğilimlerini açığa vuracak koşullara sahip değildir. Özgür bir iradeden sözedebilmek için, "halka hiçbir güç tarafından şiddet ve baskı uygulanmadan, uluslararası güçlerin gözlemi altında, "gizli oy açık sayım" kuralına tümüyle uyarak bir seçimin yapılması gerekir. Ancak böyle bir seçimin sonuçları, halkımızın politik eğilimlerini yansıtacak ve iradesinin ifadesi olacaktır."

"YEREL SEÇİMLER VE DEVLETİN 'KORUCULAŞTIRILMIŞ KÜRDİSTAN' POLİTİKASI

Mart Yerel Seçimleri , meşruiyetini yitirmiştir, tartışmalı bir duruma gelmiştir. Bu seçimin sonuçları ne olursa olsun, halkımızın iradesini yansıtmıyor. Birkaç yurtseverin seçimleri kazanması da seçimin genel niteliğini değiştirmeyecektir. Ancak bu, kazansın veya kaybetsin seçime giren yurtsever adayların, "hain" olduğu anlamına gelmiyor. Çünkü Kürt hareketi, seçimlerle ilgili, maalesef genel ulusal tavır belirleyememiştir. Her örgüt, tavrını bağımsız saptamış ve bunu uygulamaya çalışmıştır. 1991 Genel Milletvekili Seçimlerinde bugünkü **DEP** Milletvekilleri, **SHP** listelerinden seçime girdiklerinde, bu tutumları nasıl "ihanet"olarak değerlendirilemezse, koşullar tümüyle aynı olmasa bile, bugün diğer partilerden aday olan yurtseverlerin tutumu asla ihanet değildir. Belirleyici olan devletin anti-Kürt planlarına alet olmamaktır.

(**Bayram Ayaz**, **Ruşen Arslan**, Hevdem Sayı: 6)

İSVEÇ

DANİELLA MITTERAND
"KÜRTLER DEMOKRATİK HAKLARINA KAVUŞMALIDIR !"

Fransa özgürlükler Vakfı Başkanı bayan **D.Mitterand**, nisan ayı içinde Kürt sorununun demokratik çözümü kapsamında bir dizi girişimlerde bulunmak amaçıyla İsveç'in başkenti Stockholm'ü ziyaret etti. Bilindiği üzere Bayan **Mitterand** bu yıl içinde aralarında nobel ödülü almış bir çok aydınla birlikte uluslararası inisiyatif oluşturmuş ve Kürt sorununun barışçıl ve demokratik yollardan çözümü için dünya çapında girişimler başlatmıştı..

Bayan **Mitterand**'ın Stockholm ziyareti nedeniyle, İsveç Kürt Dernekleri Federasyonu Stockholm'de bulunan **Royal Viking Hote**l'de, Bayan **Mitterand**'ın onuruna bir kokteyl verdi. Kokteyle Kürdistan'ın dört parçasından tüm siyasi örgütler ve partilerin temsilcileri katıldı. Bayan **Mitterand**, bugüne dek insiyatif adına yaptığı çalışmalar konusunda, Kürt partilerinin temsilcilerini bilgilendirdi. Bayan **Mitterand**, Kürt sorununun Ortadoğu'da temel bir sorun olduğunu vurgulayarak, başta Amerika olmak üzere, tüm Avrupa ülkelerinde, devlet başkanları nezdinde girişimlerde bulunduklarını, Kürt sorununun adil ve demokratik bir çözüme ulaşması için ilgili delvetler üzerinde baskı yaratmayı amaçladıklarını vurguladı...

TÜRK TURİZMİ BOYKOT EDİLİYOR !

PRK-rizgarî, Yekbûn, PSK, PKK, Hevgirtin-PDK, RNK-KUK, TSK, PRNK ve **Kawa** örgütlerinin İsveç temsilcilikleri, "nisan ayı içinde Türkiye'ye seyahat etme!" sloganıyla bir kampanya başlattılar. Kampanya amacıla üzerinde katliam resimlerinin bulunduğu bir afiş ve küçük el ilanları hazırlandı. Afişte, büyük puntolarla şu sloganlara yer verildi:

"Türkiye'ye Seyahat Etme, Orada işkence, katliam ve Doğanın tahribatı var!"

"Türkiye'de harcadığın her kuruş, bir hayata mal olmakatadır !"

DEVRİMCİ BASIN ÜZERİNDEKİ BASKILARI PROTESTO

Kuzey Kürdistanlı örgütler platformu Türkiye'de halihazırda yayın yapan devrimci-demokrat basın üzerindeki baskıları kınayan bir basın açıklaması yaptılar. Basın açıklamasında özetle şu görüşlere yer verildi:

"Sömürgeci Türk Devleti Kürt ulusal kurtuluş mücadelesine karşı başlattığı haçlı seferini tüm barbar metodlarla sürdürmeye devam ediyor. Sanki bir yandan TC askeri güçleri, kontr-gerillası, öbür yandan da "adaleti" Kürt varlığını ortadan kaldırma rekâbeti içine girmiş bulunmaktadır.

Şu anda özellikle Kürt yüzlerce gazeteci cezaevlerinde bulunmaktadır. **Azadî, Hevdem, Medya Güneşi, Stêrka Rizgarî, Newroz, Newroz Ateşi, Özgür Halk, Welat ve Serketin** örneklerinde görüldüğü gibi, onlarca kitap, bülten, dergi, gazete toplatılmakta ve kapatılmaktadır.

Demokrasi ve insan haklarından yana tüm platformları, Kürt basınıyla dayanışmaya davet ediyoruz."

Basın açıklamasına ek olarak da, İsveç basınına şu ana kadar öldürülen gazeteci/yazarların, yasaklanan yayınlar ve halen cezaevlerinde bulunan aydınların tam bir listesi de dağıtıldı.

Stêrka Rîzgarî/İsveç

JI NAVA ROJEV GÜNDEMİN İÇİNDEN

TÜRKİYE NEREYE ?

Türkiye'de Ekonomik ve siyasal bunalım karşılıklı olarak her an birbirlerini yeniden üreterek büyüyorlar. Bunalımın kökeninde kapitalizmin sosyal ve iktisadi açmazları bulunuyor. Özel olarak Türkiye kapitalizminin bunalımını hızlandıran öge, Kürdisan sömürgesini elde tutmak için ödenen bedelin, giderek buradan sağlanan kazanımları kat kat aşmaya başlamasıdır. Fakat bu, sömürgenin verimliliğini kaybetmesinden çok yürütülen sömürge savaşının maliyetinden kaynaklanmaktadır.

"Devleti küçültme" tartışmalarının aldatıcı kabuğu altında; Türk ekonomisinin , militarist bürokrasiyi ve askeri harcamalar canavarını doyurma dayatması yatıyor. Durmadan " fedakarlıktan" bahseden hiç kimse korkusundan " **askeri harcamaları niye kısmıyoruz?**" diye soramıyor.

Türkiye'nin demokratikleşmesinin önündeki en büyük engelin militarizm /asker-sivil bürokrasi eliti olduğunu sürekli vurgulamaktayız. Türk ordularının Kürdistan'ın tamamında büyük bir askeri operasyon yapmakta olduğu bir sırada gündemleşen ağır ekonomik kriz, bir başka şeyin daha altını çiziyor. Militarizm ekonomik kaynakları da kurutmaktadır.

Kuşkusuz savaşın bedeli Kütrt ulusu için tam bir yıkım ve çöküntüdür. Kürt ulusu için "**esaretinden başka kaybedeceği hiçbir şey**" bırakılmamıştır. Ama sömürgeci burjuvazinin kaybedeceği çok şeyi var. Başta da bozulan mali ve ekonomik dengeler. Hızla azalan kâr oranları..

Dolayısıyla bütün bu tablo egemenler blokunda birkaç yıldır oluşan "milli mutabakatın" gümbür gümbür çözülmesi anlamına da geliyor.

Artık "Milli Mütabakat" gönüllü değil "zorunlu" sağlanacaktır..

DYP-ANAP-SHP koalisyonu, teknokratlar hükümeti; tüm Türkiye'de olağanüstü hal tasarıları; **ANAYOL** formülleri veya bu "zorunlu" biçimlenmelerin birkaç modeli sadece.

"**Darbe**" korkutmalarına gelince.

"Ordu darbe yapar mı, yapmaz mı" diye totoloji yapıp korku üretmeye ya da açık-gizli şantajlarla siyaset yapmaya çalışanlar da biliyorlarki Türkiye'de zaten halihazırda bir "cunta" var ve zaten Türkiye'de cuntalar yönetimden hiçbir zaman gitmedi..

Devletin, siyasanın ipleri her zaman ordu ve bürokrasi üst kademesindeki bu "cunta"ların elinde olmuştur. Çeşitli cunta grupları arasındaki çatışmalar, denge durumları, bazen perde arkasında, bazen perde önünde yaşanıp durmuştur.

Türkiye'yi zaten son 14 yıldır Anayasal bir kurum haline de gelmiş olan **Milli Güvenlik Kurulu** yönetiyor. Bütün siyasal, ekonomik , sosyal kararların alınmasında belirleyici olan bu kurul aynı zamanda sorumsuzdur. Siyasal denetime açık değildir. Parlamentonun, hükümetlerin, ordunun üzerindedir.

"Darbe" diye orta çıkan şey bu Cunta'lardan bazılarının "Vitrine" çıkma ihtiyacı duymalarıdır. Şimdi "vitrinde" eli yüzü düzgün bir "bacı" var. Eğer korkutucu bir vitrin gerekiyorsa Generaller in apoletlerini parıldatarak, asık suratlarıyla TV kanallarında gözükmeleri için hiçbir engel yoktur. Çünkü Vitrin'de kim dururusa dursun, Cuntalar ayaktadır, işbirlikçi tekelci burjuvazinin çıkarlarını çeşitli model ve tedbirler içinde koruyup kollayan yönetim kastı yerli yerindedir.

Cunta klikleri arasındaki kapışmalar ise sermaye grupları ve uluslararası bağlantılı siyasal odaklardan bağımsız değildir. Türkiye sömürge savaşının olduğu kadar bu kadrolar arasındaki siyasi kapışmanın arenası olmaya devam etmiştir. Mumcu cinayetinden, Mafya suikastlerine kadar bir dizi "karanylık" olay aslında bu didişmelerin yansımalarıdır.

Gözlenen bir diğer olgu da Türkiye'nin psikolojik savaş mekanizmasını arıtık daha profesyonelce işlettiğidir. Bunun temel ayağı da **"DÖRDÜNCÜ ORDU"** dur. Şimdiki moda deyimiyle **"MEDYA"**..

Destekleme kredilerinden önemli paylar alan, ayrıcalıklı bir elit haline gelmiş olan Medya'nın üç büyükleri ve eksendeki diğerleri; ellerinde birbirleriyle rekabet eden TV kanalları ve özel radyolarını da kurmuş olarak büyük bir yayın gücü kullanıyorlar. Bu güçle toplumu, siyaset gündemini çekip çevirmeye çalışıyorlar. Bunlar sadece egemen sınıfın ideolojik hegemonya araçları olarak uzun mesafeli değil; toplumun yanıltılması ve yönlendirilmesinde MİT'in, Genelkurmay'"ın, aktüel ve taktik çıkarlarına da karşılık veriyorlar.

İster "**okuyan**", ister "**bakan**" insanlar bir biçimde bu manyetik alanın içine çekilebiliyor. Belki de bu teknolojik yanıltma gücüne karşılık "**TC Medyası**"nın olabileceğinden daha az etkili olmasının nedeni; toplumun gerçek yaşamıyla söylenen yazılıp çizilen şeyler arasındaki derin uçurumdur.

"YOLUMUZ İRAN'A DOĞRU" MU ?

27 Mart yerel seçimlerinde **Refah Partisi**'nin oylarını iki misli artırması ve artık küçük şehir ve kasabalara dayanan kitle tabanını büyük şehir varoşlarına dayandırması bir çok kesimde tedirginlik yaratmış bulunuyor.

RP'nin oylarını artırdığı, daha da artıracağı sinyalleri aslında Istanbul'da geçen yıl yapılan Belediye Başkanlığı seçimlerinde belli olmuştu. Bu kesimin etkinliğinin arttığını her vesileyle de gözlemek mümkündü. Refah Partisi'nin büyüdüğü ve daha da büyüyeceği aslında beklenen birşeydi.

Asıl olarak; başta Atatürkçü/Kemalist bürokrasi olmak üzere siyasetin egemenlerinde görülen telaş havasının yorumunu yapmak gerekiyor.

RP, aslında Türkiye'de "düzen-dışı dinsel muhalefeti" barajlayan bir **düzen partisi'**dir.

RP veya onun siyasal ekibi, **TC** için bilinmeyen veya "korkulu" bir kadro olmaktan çok uzaktır. . **Necmettin Erbakan, 1.Ecevit** hükümetinde 11 ay Kemalistlerle birlikte "hükümet" etti. Sonra sırasıyla **Demirel** başkanlığındaki **1. 2.** ve **3.MC** hükümetlerinde koalisyon'un ikinci büyük ortağı olarak hep Başbakan Yardımcısı idi.

Son yerel seçimlerde de görüldüğü gibi **RP**, Kürdistan'da en çok iltifat edilen "Devlet partisi" dir. Nedeni gayet açıktır. Kürdistan'da siyasal ve ideolojik olarak iflas eden **TC**, Kürt ulusuna, hatta işbirlikçi-koruculara karşı bile Kemalist ya da Türkçü söylemle birşeyler anlatmasının mümkün olmadığını çok iyi bilmektedir.. Bu yüzden geriye Osmanlı'nın birkaç yüzyıl ve Cumhuriyetin kuruluş yıllarında Kemalistlerin kullandıkları "müslüman kardeşliği" masalı kalmıştır. **KUKM**'ye karşı bu masalı en iyi anlatan da yine kuşkusuz **RP**'dir. Devlet, Kürdistan'da sadece Refah'ı sunmak ve arka çıkmakla kalmıyor, radikal islâmcı Hizbullah'ı da kışkırtmayı veya bizzat kendisi "Hizbu-kontra" teşkilatlar kurmayı da ihmal etmiyor. Eskisi gibi "yutulmasa" bile Ermeni masalı da Devletin eski paslı silahlarından biri...

O halde asıl korkulan ve telaşa kapılan şey **RP**'nin büyümesi değilse nedir?

Birincisi; Sağda ve Sol'daki Düzen partilerinin kitleler gözünde bir çözüm olmaktan süratle çıkmalarıdır. 82 Cunta Anayasası **TC** için, esas olarak iki ana kutuptan oluşan bir Parlamenter sistem öngörmüştü.. Diğer siyasal partiler "denge" veya çeşitli muhalefet kesimlerine baraj olacak "emniyet sübapları" olarak düşünülmüştü. İki kutbun Kürdistan sorunundan dolayı bir araya gelmeleri kendi alternatiflerini tüketmeleri anlamına gelmesine rağmen buna bile bile "evet" dendi. **DYP-SHP** koalisyon hükümeti Kürdistan Ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında sömürgecilerin sağlı-sollu milli mütabakatını sağlamış ve iç çelişmelerini en aza indirmişse de; öte yanda, kendi içinde bir "alternatifsizliği"de üretmiştir... Bunun burjuvazi açısından ürkütücü sonuçları 27 mart yerel seçimlerinde görüldüğü gibi alınmaya başlamıştır. 8 yıl tek başına iktidar olmuş **ANAP**'ın muhalefet olarak "sert" de olsa, "mülayim" de olsa yazacağı bir şey olmadığı zaten bellidir.

İkinci olarak; Türkiye toplumunda ideolojik, siyasal, ahlâki, ekonomik büyük bir parçalanma ve bozunma yaşanmaktadır. Bunun başta gelen faktörü hiç kuşkusuz Kürdistan'a karşı yürütülen kirli savaşın siyasal-sosyal ve ekonomik tahribatlarıdır. İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa gibi büyük kentler artık "şehir" değil 5-10 milyonluk büyük kasabalar haline gelmiştir. Gerillanın kitle desteğini kırmak için Kürdistan'dan zorla göçettirmeler, Kürt sorununu, metropol merkezlerin ve batı kasabalarının içiçe yaşadığı bir sorun haline getirmiştir. Metropollerin banliyölerinde 100 binlik, 200 binlik Kürt şehirleri oluşmuştur.

Üçüncü olarak; Toplumda bu çok yönlü parçalanma içindeki tabakalara ne politika ne de ideoloji üretmekten uzak olan düzen-dışı sol olmadığı için dirki, bu toplumsal taban daha da kolaylıkla "dinsel söylemle birlikte **RP**'ye yönelmektedir. **DEP**'in seçimlerden çekilmesiyle birlikte bir kısım oy potansiyelinin, özellikle büyük kentlerde **RP**'ye kaymış olması bu tesbiti doğrular.

www.arsiv.net

Aslında burjuvazi, öteden beri sosyalist hareketlerin kitle tabanı olan bu kesimin "dinci bir akım" tarafından örgütlendirilmesinden ürkmez. Burada korkulan şey, Refah'ın gövdesini şişiren ve aslında beklentileri ve dinamizmi Refah'ın çeperlerini zorlayan bir radikalizmin varlığıdır.. **RP**'nin bu radikalizme teslim olması veya daha fazla eğilim göstermesi de **üçüncü** bir korku kaynağıdır.

(**RP**'nin, Kürdistan'a yerleştirilmek istenmesinin bir diğer nedeni; Kürtleri irtica yanlısı göstererek , radikal islâmcılığa karşı büyük hassasiyet içinde olan batı'nın, **TC**'ye verdiği desteğin devamını sağlamaktır. Böylece, Kürt'lerin genelde irtica eğilimli bir halk olduğu sunularak batı'nın verebileceği olanağı diplomatik destekte barajlamak istenmektedir.)

Son olarak geçtiğimiz ay Bosna Hersek için iki TV istasyonu (**Star** ve **TGRT**) belki de (5 nisan zamlarına duyulan toplumsal öfkeyi başka yönlere kanalize etmek amacıyla) yaptıkları çağrı sonucu büyük şehirlerde meydana gelen dinci gösteriler bu radikalizmin **RP**'yi aştığı, aşacağını gösteriyor.

Küçük-burjuva radikalizminin sağda geliştiğinin kanıtı sadece **RP** değil, **MHP**'nin de oy tabanını genişletmesidir. "İslâmcı-sivil toplumcu " bir bölünme geçiren ve devletle ilişkileri bakımından tabanı tarafından uzun süre sorgulanıp kuluçka devri yaşayan **MHP** yeniden genişliyor. Ve tabi yine bu **MHP** kadrolarının kerametinden değil, kasaba esnafının, kente göçen kır nüfusunun hızla parçalanarak radikalleşmesinden kaynaklanıyor bu.Yine buralarda üreyen Anti-Kürt şovenizm de, **MHP**'nin bir başka dinamiğidir. Fakat **MHP**, düzen-dışı bir kimlik edinebilme şansını yine kaybetmiştir.

Üstelik **MHP** kadroları **RP**'den daha ilkesiz ve oportünist bir politikaya sahipler. **Tansu Çiller**'in çağrısıyla **SHP**'lilerle, Kemalist "Sol"cularla birlikte, Refahçılara karşı Atatürkçü Mitinge katılmak için bayrağı kapıp Taksim meydanına koştukları gibi; Aynı meydana bu kez, Bosna'da **Sırp** katliamını protesto bahanesiyle yapılan şeriatçı mitingde de **RP** ve diğer dinci akımlarla omuz omuza yürüyebiliyorlar.

Dördüncüsü; TC'nin resmi ideolojisi Kemalizm'in yalnız Kürdistan'da değil, Türkiye'de de tamamiyle tükenmekte oluşudur. Seçimlerden önce gündemi saptırmak amacıyla hükümetin Taksim'de düzenlediği "Atatürk'e Saygı" mitinginin ana bahanesi **RP** Istanbul milletvekili **Mezarcı** ve arkadaşlarının verdikleri önergeydi. "Laisizm" adına yapılan bu gösterinin oldukça başarısız olduğu, ancak okulların tatil edilerek çocukların getirtilmesiyle alanın doldurulabildiği biliniyor.

Gerçi **RP**, bu tepkiden çekinerek hem **DEP** milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasına "*evet*" dedi; hem **Mezarcı**'yı "disiplin" kuruluna sevketti; hem de "*Atatürk sağ olsaydı refahçı olurdu*" gibi kendilerinin de inanmadığı gülünç söylemler geliştirmeye başladı. Bu tutumlar, **RP**'nin düzenle bağlarının ne denli güçlü olduğunu ve önemsediğini gösteren birkaç örnek.

Fakat, bu Atatürkçü kampanyaya rağmen **RP**'nin kitle desteğinde artış meydana geldi. Taksim'de "Laisizm" mitingi yaparak resmi ideolojiyi kurtarmaya çalışanlar; şimdi İstanbul'un **RP**'li Belediye Başkanının Taksim meydanına dikeceği Anıt-Cami'ye hazırlanıyorlar. Bu resmi ideolojinin iflasıdır.

Şimdi egemenlerde ve bazı siyasal çevrelerde **Cezayir** ve **İran** Sendromu birlikte yaşanıyor.

Cezayir Sendromu, **RP**'nin bu siyasal parçalanmışlıktan istifade ederek genel seçimlerde iktidar partisi olma şansının gittikçe güçlenmesinden kaynaklanıyor.

İran Sendromu ise; küçük-burjuva toplumsal muhalefetin, özellikle 5 Nisan Kararlarıyla birlikte artan işsizlik, geçim sıkıntısı ve toplumsal öfkeyle birlikte dinci bir patlamaya gebe oluşudur.

Bu gelişmeler karşısında Kemalist Sol'un ve egemen iktidar blokunun en çok kullandığı ve aynı zamanda medet umduğu şey **Darbe**'dir. "*Atatürkçülüğün en güçlü kalesi Türk Ordusu, bir Cezayir veya İran modeline izin verir mi?* " sorusuyla birlikte düşünülen şey darbedir. Ama burada da unutulan birçok şey var. Herşeyden önce, Kürt ulusal hareketine karşı islâmcı söylemin gelişti-rilmesine ve **RP**'nin sunulmasına en çok askerler önayak oldular. Ordu, doğrudan islâmcıları hedefleyen bir "darbe"yi yüklenecek kadar yekpare değil. **RP**'nin bazı gövde gösterilerinde saflarına "hidayete ermiş generaller" almasıyla görüldüğü gibi doğrudan islâmcıları hedef alan bir darbe ordu içinden ciddi bir muhalefetle karşılaşabilir. Ordunun kendi içinde parçalanması ise rejimin sonu olur.

Darbe için klasik metod kutupları çatıştırıp, "taraflar üstü bir tarzda üstten gelmek"tir. Ama iki tarafı da susturup "otorite" olunabilecek bir mizansen için ortada "taraf" kalmamıştır. Gerçek taraf Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesidir ve **TC** zaten **KUKM** ile "topyekûn" savaşıyor. Geriye "Laik-islâmcı" veya "Alevi-Sünni" kavgalarını körüklemek kalıyor.

TC egemenlerini korkutan bir diğer yan, islâm modelinde bir Türkiye'nin Avrupa'dan dışlanacağıdır. Böyle bir model **ABD** ve **Japonya** için fazla bir şey ifade etmese bile, Avrupa sermayesi için caydırıcı olabilecektir. Aslında **TC**, Batı sermayesinin de paylaştığı bu korkuyu diplomatik bir koz olarak kullanıp "fayda"ya çevirecek kadar açıkgözdür.. Bunun içindir ki **TC**, dış politikada özellikle Kürdistan'daki imha harekâtına karşı Avrupa desteğini; islâmcı tehlikeyi göstererek almaya çalışmıştır. Yeni bir İran ya da Afganistan görmek istemeyen Batı, bu nedenle Türkiye'nin "birlik ve bütünlüğüne", "**TC**'nin istikrarına" oldukça düşkündür.

"*Türkiye, bir İran ya da Cezayir'e döner mi?*" diye bir korkuya gerek yoktur. Çünkü, Türkiye'nin kendisi yeterince "korkulu" bir örnektir. Başka ülkelerde "acaba Türkiye'ye benzer miyiz" diye korkular yaşansa yeridir. Irkçılıkta Güney Afrika Cumhuriyeti'ni yaya bırakan; on yıldır dağ-taş bombalayarak, yakıp yıkarak **KUKM**'yi, susturmaya çalışan bir sömürge yönetimi içinde, hergün kabaran ekonomik fatura ve krizle; anti-demokratik, zorba bir polis devleti içinde bazı çevrelerin korkacak başka şey aramaları doğrusu yadırgatıcıdır.

TÜRKİYE GÜNEY KÜRDİSTAN'A YERLEŞEBİLECEK Mİ ?

Dergimizin gündeminde de genişçe yer aldığı gibi, **TC**'nin bugünlerde Güney Kürdistan topraklarında sürdürdüğü ve yakın amaç olarak "**tampon bölgeler**", "**askeri üsler**" oluşturmayı amaçlayan operasyonu, sonuçları açısından dengeleri etkileyebilecek bir gelişmedir..

1983 yılından beri Türk Silahlı Kuvvetleri her yıl mayıs aylarında ve sonbahardan önce bir Güney Kürdistan seferi düzenlerler. Oraları bombalayıp kolaçan ettikten sonra geri dönerler. Önceleri İran-Irak savaşının yarattığı siyasal ve askeri boşluktan yararlanarak girişilen ve adına "**sıcak takip**" ve "**mahdut amaçlı sınır ötesi operasyon**" gibi hukuksal laflar da yakıştırılan bu seferler; giderek **TC** için "**müktesep hak**" olmaya başladı. Dünya kamuoyu da -sonuçta ister "Irak'ın" ister "Kürt Federe Devleti"nin toprakları sayılsın- Türk ordularının elini kolunu sallayarak orada ne yaptığını sormuyor.

Türkiye, Güney Kürdistan'da işgalcidir. Fakat bizim perspektifimize göre zaten Kürdistan'ın tümü üzerinde işgalci olan bir devletin aynı ülkenin diğer parçalarında da bu eylemini sürdürmesi sadece bizim bakış açımızdaki tutarlılığa işaret eder.

TC, Diyarbekir'de de, Zaho'da da aynı niteliktedir. İşgalcidir..

Zaten elini kolunu sallayarak girip çıkabildiği, ekonomik ve siyasi olarak manyetik alanı içine aldığı Güney Kürdistan'da TC kalıcı bir "işgal"i ve bunu "hukukileştirmeyi" düşünür mü? Siyasal konjonktür açısından bu oldukça zor görünüyor. Türkiye'nin tam da bugünlerde Irak'a ilişkin "amborgo"nun hafifletilmesi ya da kaldırılmasını tartışmaya açması, Bağdat'la sıcak ilişkiler söylemine başlamasının nedeni aslında, şimdi eli kolu bağlandığı için Kuzey'inden vazgeçmiş gibi görünen Bağdat'ın, Güney Kürdistan işgaline tepkilerini barajlamak için ustaca düşünülmüş manevralardan başka birşey değildir.

Her ne olursa olsun **TC**'nin Güney Kürdistan'ı işgalinin Kıbrıs'ı işgal için ödediğinden daha az maliyete malolacağı kesin.

TC'nin, Güney'de kalıcı olup olmayacağı tartışmalarını, bir siyasal fıkra ile noktalayalım;

Köyün birinde koyun sürülerine azılı bir Kurt dadanmış. Köylüler ne yapmışlarsa, ne önlem almışlarsa kurtla başa çıkamamışlar, her defasında yüzlerce koyunlarını Kurt'un elinde telef olmaktan bir türlü kurtaramamışlar.

Belki çare olur diye, bir ermişin yanına gidip dertlerini anlatmış, büyü yapmalarını istemişler ondan. Hoca da kabul etmiş ve bir büyü yapmış kurda.

"Ben öyle bir büyü yaptım ki, Kurdun ağzını bağladım, artık koyunlarınızı, kuzularınızı kesinlikle yiyemeyecek" deyip, köylüleri göndermiş. Köylüler de, artık koyunlarının kurtulduğuna sevinerek gitmişler. Ama ne varki hemen o gece azgın Kurt yine sürüyü kırıp geçirmez mi? Ahali kızgınlık ve sitemle tekrar hocanın yanına varmışlar.

"-Senin büyün tutmadı hoca efendi, Kurt yine bizim sürüyü kırıp geçirdi. Bu ne iştir ?"diye yakınacak olmuşlar. Hoca cevap vermiş;

"-Doğru, kusura bakmayın" demiş " Kurdun ağzını bağlayacağıma, yanlışlıkla kıçını bağlamışım. Ama siz merak etmeyin, yemesine yedi ama kesinlikle yediklerini çıkaramayacaktır."

Evet, bakalım bizim "**Bozkurt**" yediklerini çıkarabilecek mi?



1'ê Gulanê

● *1886 yılının ilk baharında Amerikan işçileri Şikago'da "8 Saatlik iş günü ve asgari ücret" talebi ile genel greve gittiler. Eylem kanlı bir biçimde bastırıldı ve 11 Kasım 1887'de 4 işçi lideri asıldı. 1889'da toplanan II. Enternasyonal'in I. Kongresi 1 Mayıs'ı işçi sınıfının "Birlik-Dayanışma ve Mücadele" günü olarak kabul etti.*

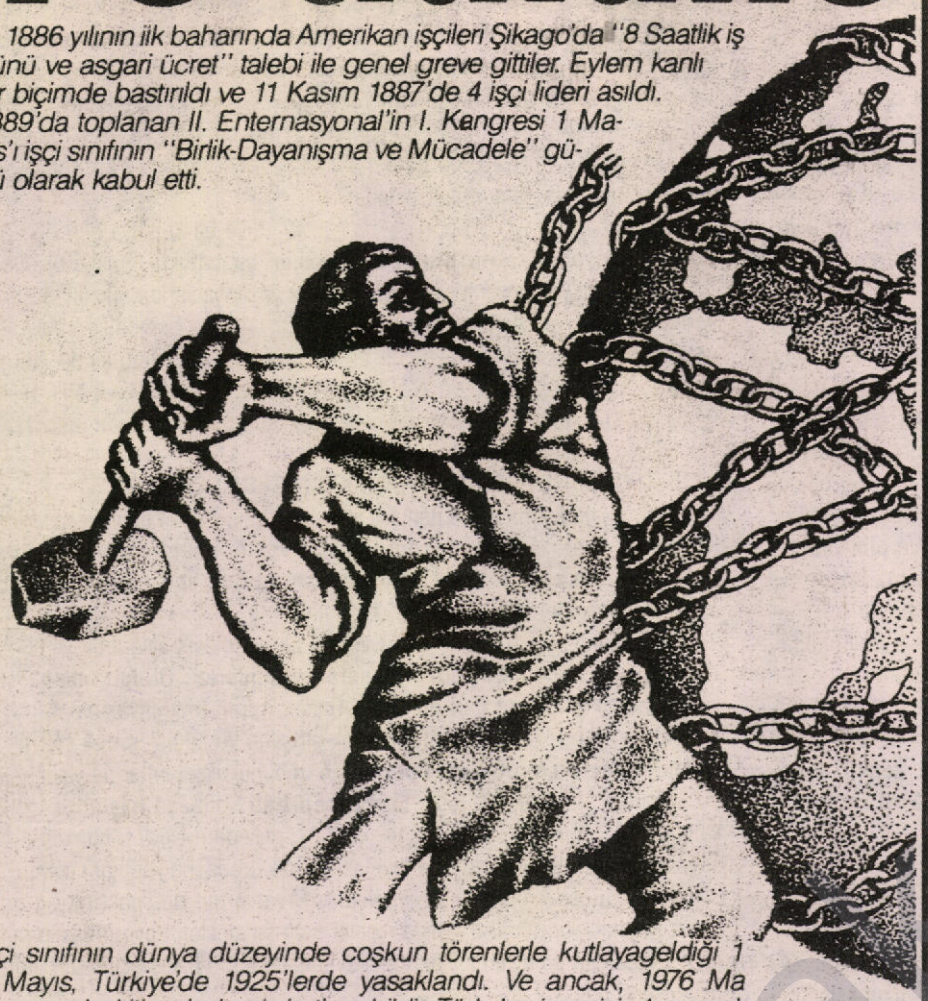

İşçi sınıfının dünya düzeyinde coşkun törenlerle kutlayageldiği 1 Mayıs, Türkiye'de 1925'lerde yasaklandı. Ve ancak, 1976 Mayısında kitlesel olarak kutlanabildi. Türk burjuvazisi, 1 mayıs'ı "Bahar Bayramı" olarak ilan etmişti. 12 Eylülcü generaller, bunu da yasakladılar. Halen Türkiye'de 1 Mayıs yasaklı durumdadır.

1 Mayıs

İstanbul

İşçi sınıfının uluslararası birlik, mücadele ve dayanışma günü **1 mayıs** İstanbul'da coşkuyla kutlandı. Emekçiler, 1980 sonrası yapılan en kitlesel kutlamada, kapitalist kölelik düzenine ve bu düzenin saç ayağı olan sendika ağalarına karşı öfkelerini ve mücadele kararlılıklarını haykırdılar. Kitlesel katılımı sindiremeyen devlet kuvvetleri, miting dağılırken toplu halde yürüyen gruplara saldırdı. Saldırı sonucunda 60 civarında kişi yaralandı. Emek taciri sendika ağalarının **1 mayıs**'ı devlet törenine dönüştürme çabası boşa çıkarılarak İstiklâl Marşı söyletme girişimi ıslıklarla ve **1 mayıs** Marşı'yla protesto edildi.

Günlerce önce başlayan **1 mayıs** hazırlıkları, yürüyüş ve mitinge katılacak sendika, **DKÖ** ve çeşitli yayın çevrelerinin de değişik tepki ve çalışmalarına sahne oldu. TÜRK-İŞ'in başını çektiği bazı sendikalar **1 mayıs**'ı bayraklı, marşlı "devlet töreni"ne dönüştürmeye çalışıyorlardı. **"5 Nisan İstikrar Paketi"**ne karşı duyulan kitlesel tepkiyi hesaba katan bu çevreler, emekçilerin egemen sınıflara karşı mücadelesini barajlamayı ve devletin kabulleri içine çekmeyi hedefliyorlardı. Bunun için İzmir başta olmak üzere Ankara ve İstanbul'da yapılacak olan **1 mayıs** kutlamalarında alanları Türk bayraklarıyla donatıp miting alanında İstiklâl Marşı söyleteceklerini beyan ediyorlardı.

İstanbul'da dergimizin önerisiyle; **Barikat, Devrimci Mücadele, Gerçeğin Sesi, Medya Güneşi, Newroz Ateşi, Newroz, Odak, Özgür Halk** ve **Serketin** dergi ve gazeteleri ortak bir basın açıklaması yaparak **" 1Mayıs'ta hakim sınıfların kuyruğuna takılmayacağız. Hakim sınıfların hizmetinde olan emek tacirlerinin 1 Mayıs'ı devlet törenine dönüştürmesine izin vermeyeceğiz."** denildi. Ortak basın açıklamasında özetle şu düşüncelere yer verildi;

" İşçi sınıfının uluslararası birlik, mücadele ve dayanışma günü olan **1 mayıs**'ın içini boşaltarak bayraklı, marşlı devlet törenine dönüştürme çabaları sürüyor. Başını **TÜRK-İŞ**'in çektiği bu eğilim... İşçi sınıfının ve emekçilerin mücadelesini devletin rasyonelleri içine çekmeye, Kürt düşmanlığında ifadesini bulan ırkçı-şoven duyguları okşayarak, provakasyonlara zemin hazırlamaya, enternasyonel bir bayram olan **1 mayıs**'ı **Newroz**'da olduğu gibi "*milli bir devlet töreni*"ne dönüştürmeye çalışıyor. Bu anlayışa karşı tüm emekçileri duyarlı olmaya ve mücadele etmeye çağırıyor, bu anlayışı şiddetle kınıyoruz."

Geçmişten farklı olarak tek alanda ve tek mitingle kutlanan **1 mayıs**'a yüzbin civarında insan katıldı. Kasımpaşa Perpa önünde başlayan yürüyüş korteji Şişli Abide-i Hürriyet Meydanı'na 3.5 saatte ancak varabildi. Kortejin arka kısmı miting alanına giremeden dağıldı. Devletin geniş güvenlik önlemleri aldığı alanda polis, gücü yettiğince ve keyfi bir biçimde bazı pankartlara elkoydu. **TÜRK-İŞ**'in alanda İstiklâl Marşı söyletme girişimi yoğun protestolarla engellendi. Islıklar ve **1 mayıs** Marşı'yla sömürgeci devletin milli marşı sadık bekçilerinin ağızlarına tıkıldı. Yürüyüş ve miting boyunca her kesim kendi sloganlarını attı. Mitinge katılan Anti-sömürgeci Güçler yürüyüş ve miting boyunca; **"Bijî Yek Gûlan, Topyekün Savaşa Karşı Topyekün Direniş, Kahrolsun Sömürgeci Kirli Savaş, Kürdistan'da Askeri İşgale Son, Bijî Rizgarîya Kurdistan, Bijî Rizgarî, Bijî Yekîtîya Karkeran"** sloganlarını haykırdılar.

Miting boyunca kitlesel katılım karşısında öfkesini gizleyemeyen polis, miting dağıldıktan sonra yürümek isteyen gruplara saldırdı. Jop, sopa ve pankart çubuklarıyla göstericilere saldıran polis, yaklaşık 60 kişiyi yaraladı. Polisin saldırılar sırasında göstericileri gözaltına almaya girişmediği gözlendi. Polisin bu saldırısı **TC** devletinin kitlesel eylemlilikleri terörize ederek sindirme girişimi olarak yorumlandı. Miting alanında kimseyi gözaltına almayan polis, aynı günün akşamında İstanbul'un çeşitli semtlerinde yoğun gözaltı operasyonlarına girişti.

Ayrıca, mitingde **DK** taraftarı olduğu iddia edilen maskeli bir grup **Devrimci Çözüm** okurlarına saldırdı. Bu saldırı sonucu **Odak Dergisi**'nin bir okuruda yaralandı. **Odak** ve **Devrimci Çözüm** Dergileri ayrı ayrı yaptıkları

ISTANBUL'DA KİTLESEL 1 MAYIS GÖSTERİLERİ ...



basın açıklamalarıyla bu saldırıyı kınadılar.

12 Eylül Militarist Cuntası'ndan sonra yapılan en kitlesel eylem olmasına rağmen, çeşitli sol grupların işçi tabanından yoksun olarak gençliğe dayalı tabanlarıyla sayısal üstünlüğü ele geçirdikleri mitinge katılan yüzbin kişi içinde, işçilerin azınlığı teşkil ettiği gözlendi.

İzmir

DEVLET TÖRENLİ 1 MAYIS

İzmir'de bu yılki, **1 Mayıs** devlet törenine dönüştü.

Demokrasi Platformu'nu oluşturan **Türk-İş, Disk, Hak-İş, KÇSP** (Kamu Çalışanları Sendikalar Platformu) ve çeşitli demokratik kitle örgütleri katıldı.

Konak Balıkhal'inde toplanan işçi ve memur sendikaları burdan yürüyüşe geçerek, Cumhuriyet alanına girdiler. Yürüyüş esnasında, özellikle Türk-İş'e bağlı sendika işçilerinin Türk bayrakları taşıdığı görüldü. Sosyalist dergilerin de bulunduğu kitle, alana geldiğinde yaklaşık yirmibin kişiydi. Ancak, İzmir'de ilk defa böylesi yoğun bir katılımın sağlandığı **1 Mayıs**, içi boşaltılmış bir şekilde şenlik tarzında kutlandı. Kitle fazla olmasına rağmen, heyecan ve coşku yoktu.

Oldukça sıkı güvenlik önlemlerinin alındığı alanda, **"Yaşasın 1 Mayıs", "İşçi memur el ele, genel greve", "Hükümet istifa", "Halk Burda, sülükler Meclis'te", "Hükümet istifa, Tansu Amerika'ya"** gibi sloganlar atıldı. Alana giren **SHP** ve **CHP** korteji yuhalandı.

Program, **1 Mayıs** şehitleri için saygı duruşuyla başladı. Ancak, saygı duruşunda aniden İstiklal Marşı okunmaya başlandı. Özellikle İstiklal Marşı için alınan ses düzeni, sosyalist dergilerin attığı sloganları bastırdı.

1 Mayıs öncesi, tertip komitesinin kendi aralarında yaptığı toplantılarda Türk-İş'in dayatmasıyla ve diğer çevrelerin de onay vermesiyle işçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışmaya mücadele günü olan **1 Mayıs**'ta, Ata'ya saygı (ne ilgisi varsa) İstiklal Marşı'nın okunması, Türk bayraklarının taşınması kabul edildi. Bu karardan sonra Kürt sol çevreleri, yurtsever basın ve DEP, enternasyonalist bir işçi bayramının içinin boşaltılarak, ulusal bir bayram (tıpkı 29 Ekim gibi) çerçevesi içinde devlet törenine dönüştürülmek istenmesini protesto ederek alana gitmeyeceklerini açıkladılar.

Türk sol çevreler ise, 20 yıldır beyniyle kazandıklarını, yine ayakları ile kaybetti. **1 Mayıs** alanını devlete kaptırmamak iddiasıyla gittiği alanda pasif ve inisiyatifsiz kaldı. Tıpkı bundan bir yıl önce alanı dönüştürmek için (devlet destekli) **Uğur Mumcu** yürüyüşünde , onbinler içinde kaybolup gitmesi gibiydi.

Saat iki sularında başlayan program saat dört buçuk gibi bitti. Kutlamalar olaysız sona erdi.

Stêrka Rizgarî/İzmir

ANKARA'DA SALDIRI...



Ankara

MİLLETVEKİLİNE DAYAKLI 1 MAYIS

Ankara'da **1 Mayıs** kutlamaları yine olaylı geçti. **Ankara Demokrasi Platformu**'nun düzenlediği **1 Mayıs** kutlamalarına, işçi-memur sendikaları, demokratik kitle örgütleri, dergiler, halkevleri, öğrenci platformu ve odalar katıldı. Sıhhiye Köprüsü üzerinde oluşturulan kortej, iki defa aranarak miting alanına doğru sloganlar eşliğinde yürüyüşe geçti. Aramalar sırasında, dergimizin logosunun yazılı olduğu pankarta ve Koçgiri Pankartı'na, hiçbir gerekçe gösterilmeden polis tarafından el konuldu.

Demokrasi Platformu tarafından belirlenen sloganlar şunlardı: **"Yaşasın 1 Mayıs", "Bijî Yek Gulan", "Yaşasın Halkların Kardeşliği", "Kirli Savaşa Hayır", "İşçiler Birleşin, İktidara Yerleşin", "5 Nisan, Zam-Zulüm-Katliam", "İşçi-Memur Elele, Genel Greve", "DGM'ye Hayır", "DEP Kapatılamaz", "Milletvekillerine Özgürlük", "Yaşasın Enternasyonalizm"**. Belirlenen bu sloganlar dışında atılan sloganlara Demokrasi Platformu görevlilerince müdahale edildiği gözlendi.

Alanda, **1 Mayıs** şehitleri için 1 dakikalık saygı duruşunda bulunuldu. Saygı duruşundan sonra, **ÇHD** Ankara Şube Başkanı **Kazım Genç**, Belediye-İş adına **Neşe Ceyhan**, Genel-İş adına **Nurettin Dinçer**, Kamu Çalışanları Sendikaları adına Eğit-Sen Ankara Şube Başkanı **Kemal Ünal** birer konuşma yaptılar. Konuşmacılar Yeni Dünya Düzeni'nin getirdiği düzensizliğe karşı emekçilerin biraraya gelerek mücadele etmeleri gereği üzerinde durdular. Konuşmalar sırasında, Demokrasi Platformu'nun belirlediği sloganlar dışında; **"Dün Vietnam, Bugün Kürdistan", "Kahrolsun Sömürgecilik", "Vur Gerilla Vur, Kürdistan'ı Kur", "Yaşasın Bağımsız-Birleşik-Demokratik Kürdistan", "Bijî Kürdistan", "Sosyalizm Rîya Me, Kurdistan Welatê Me", "Yaşasın Proleterya Enternasyonalizmi", "Faşizme Karşı Omuz Omuza", "Yaşasın Sosyalizm", "An Serkeftin, An Mirin", "Marx, Lenin, Mao, Önderimiz İbo, Partimiz TİKKO", "Mahir-Hüseyin-Ulaş, Kurtuluşa Kadar Savaş", "Bijî Serok Apo", "Bijî PKK", "Üreten Biziz, Yöneten de Biz Olacağız", "İşçiler Birleşin, İktidara Yerleşin", "Kürdistan'da Askere Gitme"** sloganları atıldı.

Miting alanında anarşistler siyah bayraklar yaktılar. Ayrıca Cazşenliği Oyuncuları, siyah giysileri ve sarı-kızıl bayraklarla bir gösteri yaptılar.

Mitingin dağılmasından sonra Sıhhiye Köprüsü'ne kadar yürüyen kitle içindeki bir gruba, sivil-faşist bir grup taşlı saldırıda bulundu. Ardından polisler kitleye saldırmaya başladı. Bu saldırıda SHP Milletvekili **Salman Kaya** sivil polislerce dövüldü. Sıhhiye Köprüsü'nden atlayan gruplar, sokak aralarında polislerce kovalanarak, coplandı. Yaklaşık 10 kişi gözaltına alındı. Olayı görüntülemeye çalışan bazı gazetecilerin filmlerine el konuldu.

Stêrka Rizgarî/Ankara

"DEVLET "İZİN" VERMEYİNCE SENDİKALAR ALANA ÇIKMADI

Adana'da Valilik **1 Mayıs** kutlamalarına "izin" vermedi. İstikrar Paketinin yoğun hoşnutsuzluk ve tepkilere neden olduğu işçi kentlerinden Adana'da **1 Mayıs**'ın kitlesel gösterilerle kutlanması bekleniyordu. **1 Mayıs**'a izin verilmemesi halinde bile sendikaların alana çıkacaklarına dair verdikleri demeçlerin bu kez de ayakları havada kaldı.

Valilik güvenlik gerekçesiyme 1 mayıs kutlamalarına izin vermeyince, sendikalar da alana çıkmadılar.

"TÜRK-İŞ 'e bağlı birçok sendika sonradan ağız değiştirerek, *"izin verilmezse alana inmeyiz, biz terörist miyiz"* gibi bir tavır geliştirdiler.

Sendikalar dışındaki kitle örgütleri ve sol yapılanmalar ise; kendilerini daha çok sendikaların tavrına ve yasal "izin'e göre endekslediklerini görüldü.

İşçi sınıfındaki alabildiğine derinleşen hoşnuk-suzluk ve tepkiye; özellikle Çukurova bsölgesinde yoğun işten çıkarmaların yaşandığı ve yoksulluğun daha da pekiştiği bir alanda; 1 mayıs kutlamaları için "izin"in belirleyici görülmesi, sınıf örgütü iddiasındaki bir çok yapının kitleyle bağları ve görevleri bağlamında sorgulanmasını da gündeme getiriyor.

Adana

1 Mayıs'ın "yasaklı" ve "sessiz" geçtiği Çukurova'da istikrar paketine karşı çeşitli işçi eylemlilikleri bekleniyor.

Stêrka Rizgarî/Adana

KOVAREK ÇAWA?

Rojnama Kurdî a pêşîn **Kurdistan**, 96 sal berê di **22 yê Nîsana 1898** an li Qahîre dest bi weşanê kiribû. Rewşenbîre Kurd **Mîqdad Mîthat Bedirxan**, bi weşandina Rojnama Kurdistanê ji bo rewşenbîrîya Kurd gavekî girîng û tarîxî avêt. Roja **22 yê Nîsanê**, ji sala **1973** an vir de li Kurdistana Başûr wek Cejna Rojnamegerîyê tê pîrozkirin. Ji ber ku rojnama Kurdîstan di pêşvebirina rewşenbîrîya Kurd de gava yekemîn e û destpêka rojnamegerîya Kurd e, divê ev roj li her derê Kurdistanê wek Cejna Rojnamegerîyê bê pîrozkirin. Rojnama Kurdîstan, di tarîxa çapamenîya Kurd de wek kevirekî kilometreyê ye.

Rojnama Kurdîstan li Qahîrê dest bi weşanê kir. Ji ber astengên dewleta Osmanî bû rojnameyek gerok û bi dorê li Cenewreyê, li Qahîrê, li Londrayê, li Folkstanê û disa li Cenewreyê jiyana xwe domand. Rojnama Kurdîstan heta hejmara 31 an hat weşandin. Xwedî û berpirsîyarê 5 hejmarên ewil **Mîqdad Mîthat Bedirxan** e. Ji hejmara 6 an heta hejmara dawî xwedî û berpirsîyarê rojnamê birayê **Mîqdad Mîthat Bedirxan, Abdurrahman Bedirxan** e. Rewşenbîr û nivîskarê Kurd **M. Emin Bozarslan**, bi xebatek hêja 26 hejmarê Rojnama Kurdistanê berhevkir û ji nûve bi tîpên latînî çapkir. Li gor gotina **M. Emin Bozarslan** hejmarên 10, 12, 17, 18 û 19 wendayîn e. Li du **M. Emin Bozarslan** lêkolînvan û nivîskarê Kurd **Malmîsanîj** jî, van salên dawîn 2 hejmarên wendayî, hejmarên 17 û 18 an bi navê "**Abdurrahman Bedirxan** ve ilk Kürt Gazetesi Kürdistan, Sayı 17-18" çapkirîye.

Rojnama Kurdîstan di rewşenbîrîya Kurd de rûpelek nû vekir. **Mîqdad Mîthat Bedirxan** armanca xwe ya weşandina rojnamê di hejmara yekemîn de wisa şîrove dike:

"....Dinyayê de çi qas musulman hebin gund û bajarên hemîya de mekteb û medrese û cerîde henin. Heyfa mın têt ji Kurda re. Kurd ji gelek qewma zêdetir xweyhiş û zeka ne, camêr in, dînên xwe de rast qewî ne xurt in; û dîsa weke qewmên dî ne xwenda ne, ne dewlemend in; dinyayê de çi dibe, cîranê wan mosqof çawa ye, wê çi bike, nizanin. Loma, rîya Xwedê de min ev cerîdeya ha nivîsî....

Vê cerîdeyê de ezêbehsa qencîya ilm û marîfeta bikim; li kuderê mirov dielime, li kuderê medrese û mektebên genc hene, ezê nîşa Kurda bikim; li kuderê çi şer dibe, dewletên mezin çi dikin, çawa şer dikin, ticaret çawa dibe; ezê hemîya hikat bikim." [1]

Ji ber ku padîşahê dewleta Osmanî Abdulhamîd ji naveroka rojnama Kurdîstan eciz bû, ji Mîqdat Bedirxan re astengan derxist. **Mîqdad Mîthat** ji weşandina hejmara 5 an şûnde, ji Qahîrê vegerîya Îstanbulê.

Li du vegera **Mîqdad Mîthat** birayê wî **Abdurrahman Bedirxan** barê rojnamê hilgirt ser milê xwe û heta hejmara dawî xwendîtî û berpirsîyarîya wê domand. **Abdurrahman Bedirxan** di hejmara 6 an de li ser astengên dewleta Osmanî nivîsarek nivîsîye. **Abdurrahman Bedirxan** di derheqê zordestîyên Abdulhamid wisa nivisîye:

"....Ev cerideya ha, heta nuho birayê min Mîqdad Begê derdanî. Lakîn çiku Xunkar nehişt ew li Misrê rûnit, vegera Îstanbulê. Cerîdeya xwe nekarî Îstanbulê derînit. Sebeba wê jî, çiku mirovê mezin yê dor Xunkar, hemî xaîn, bêesil, neseb in, neyarê ciwanmerdan e. Çi xasma ku yek ji wan heye navê wî Evdulhuda ye; ew temamî esl û neseb mitirb e. Çiku ew ji hemîya bêesiltir e, ji hemî ya zedetir neyarê mala bedirxan begê; ew neyarê hemî Kurda ye, navê qencî li Kurda bibe... Ew nahêle lawên Bedirxan Bagê cerîdeyek holê derêxin, da qencî ji kurda re bibit. Loma ez, ku lawê Bedirxan Begê me, ji teessup û heyeta xwe, ji milkê Xunkar derketim hatim diyarên xerîb, da ku ez vê xizmetê ji weten û miletê xwe re bikim. Ji kerema Xwedê hêvî dikim ku Kurd jî bi vê cerîdeyê ji xewa giran a kevnesale şîyar bibin."2

Her du bira jî, di nivîsarên xwe yên li ser armanca rojnamê de, şîrove dikin ku armanca derxistina rojnamê, şîyarkirina gelê Kurd e. Dema mirov li naveroka rojnamê dinêre dibîne ku, her du bira di armancên xwe de bi ser ketine û rojnama Kurdîstan vatînîyên xwe bi giranî anîye cî.

NAVEROKA ROJNAMA KURDÎSTAN

Di rojnama Kurdistanê de, bi piranî, nivîsarên edebî, tarîxî, sîyasî hatine weşandin. Di rojnamê de li gel van nivîsaran di derheqê bûyerên dinê, bûyerên Kurdistanê de jî, nûçe û nameyên xwendevanan hatîne weşandin.

Di hejmarên ewil de, bi piranî, li ser xirabîyên mirovên dora Abdulhamid hatîye rawestin. Lê her çî çû ye li ser zordarîya dewleta Osmanî û zordestîya Abdulhamid nivîsar hatine nivîsîn. Di hejmara 27 an de ji bo gelê Kurd bangek hatîye weşîn. Ev bang, ji sîyaseta rojnamê a dijî rejîma Abdulhamid re mînakek baş e. Beşek ji vî bangî em bi hevre bixwînin:

" Geli Kurdino! un dizanin ku çi qasî millet hene, hemî li qencîya xwe re dixebitin. Ev gelek xirab e ku Kurda, her xizmeta biyanîya kirîye. Eve hev qasî sale un xizmeta Tirka dikin, we çi qencî dît? Muqabîlê hev qasî zulma hukumetê, wekî we nîşanek an rutbeyek stand, un mexdurîyeta xwe ji bîr dikin. Rîya vê hukumetê de hinde Kurd şerî de hatin kuştin; lakîn heta nuho tu cara yek mirovek Kurd, wetenê xwe re xîret serf nekir. Goya ku em ser xizmeta biyanîya xelk bîne. Berî penc sed sala tu Tirkek li welatê me de nebî. Ev Tirk hemî ji turan hatin welatê me, û welatê me de hekîmhiyê li me dikin. padîşahên wan, ku hemî xwînrêj mustebîd in, unwanê "xelîfe" li xwe datînin û bi vî halî, çi qasî new' ê zulm heye îcra dikin Lakîn heqîqetê hal de ew ne xelîfe ne; ew, wacibulxel padîşahên zalim in. Zîra un cahîl in; hukumetê her un cahîl hişt, da un weqîfê hal nebin."3

Di Rojnama Kurdistanê de nivîsên ku herî balkêşin ên ku li ser biratîya gelên Kurd û Ermenî û di derheqê zilma **"Alayên Siwarên Hemîdî"** hatine nivîsîn in. Wek tê zanîn, Padîşah **Abdulhamîd**, ji aşîrên Kurd bi navê **"Alayên Hemîdî"**hêzên çekdar pêkanî bû. Di hêjmara 28 an de di derheqê "**Alayên hemîdî** " de nivîsarek bi Tirkî hatîye nivîsî. Di vê nivîsî de li ser xirabî û serê gelê Ermenî qewimî bê biranîn, giringîya nivîsên rojnama Kurdistanê hîn çêtir wê bên fehm kirin.

Wek me li jor jî qal kir, di rojnamê de nivîsarên tarîxî û edebî jî hatine nivîsîn. Nivîsek dirêj a **Abdurrahman Bedirxan** di derheqê tarîxa mîrê Botan di hejmarên 8 û 9 an de heye. Di çend hejmarên din de jî di derheqa tarîxa Kurd û Kurdistanê nivîsar derketine.

Di warê edebîyatê de jî, berhema **Ahmedê Xanê** a bêhempa **Mem û Zîn** cara yekemîn di Rojnama Kurdîstanê de hatîye çapkirin. Çapkirina **Mem û Zînê** di hejmara 2 yan de dest pê dike. Li gel **Mem û Zînê** gelek helbestên Kurdî jî di hejmarên rojnamê de çapbûne.

Nameyên xwendevanan ên ku di hejmarên Kurdîstanê de derketine, diyar dikin ku rojname li gelek bajarên Kurdîstanê û li derveyî welat hatîye belavkirin. Xwendevanên rojnamê, bi piranî di nameyên xwe de kêfxweşîyên xwe yê ji ditin û xwendina rojnameyek Kurdî tînîn zman. Xwendevanek ji Mêrdînê, **Mela Salihê Cizîrî**, kêfxweşîya xwe bı van gotinan tîne zman:

"....Ez benî, tu me dihewisînî xwendin û zanînê. Qencîya xwendin û zanînê tiştekî wisa ye ku kor bi wê xwediçav dibin."4

Çawa Rojnama Kurdîstan destpêka rojnamegerîya Kurd e, zordestîya rejîma Abdulhamîd a li ser rojnama Kurdîstanê jî, wisa destpêka zordestîya li ser çapamenîya Kurd e. Rejîma Abdulhamîd, rojnama Kurdîstanê di nav tixûbên dewleta Osmanî de qedexe kiribû. Di hejmaran 13 an de xwendevanek ji Diyarbekirê bi imzeya Ş.M. li ser zordestîya Abdulhamîd û qedexekirina rojnamê nivîsandîye:

".... Ev du-sê hîv e cerîdeya 'Kurdîstan'ê têt welatên me. Lê me'murên hukumetê nahêlin em serbest bixwînin, digirin, destê kî bibînin, wî mirovî hebs û ceza dikin. Dîsa jî, Kurmanc hemî gelek meyla cerîdeyê dikin, ji wê nabûrin."5

Ev name, diyar dike ku ji destpêka rojnamegerîya Kurd heta îro ji alîyê sîyaseta dewletên serdest tu tiştek neguherîye; qedexekirin, hefs û zîndan sîyaseta îroyin e jî.

Rojnama Kurdîstan, di çapamenîya Kurd de Çîrûska yekemîn bû. Wek stêrkek biriq î. Ji xebatên nû re bû mînak. Di serê sedsala 20 an de, rewşenbîrên Kurd, bi rojname û kovarên nû xebatên xwe yê çapamenîyê domandin. Çend heb ji wan evin; **"Kürt Teavün ve Terakki Gazetesi** (Rojnama Alikarî û Pêşketina Kurd) 1908, **Rojî Kurd** 1913, **Hetawi Kurd** 1913, **Jîn** 1918, **Kurdîstan** 1918 ûwd".

Çîrûska **Mîqdad Mîthat** vêxist, îro geş bûye, li welat û li derveyî welat bi sedan kovar û rojnamên Kurd çap dibin.

DÎ QADA ROJNAMEGERÎYÊ DE HÊVÎYEK NÛ

Di salvegera 96 an a Rojnama Kurdîstanê de di qada çapamenîyê de hêvîyek nû aj da. Kovara **Stêrka Rizgarî** meha ku cejna rojnamegerîya Kurd tê pîrozkirin dest bi weşanê kir. **Stêrka Rizgarî,** bi mîrasek dewlemend a îdeolojîk ket nav çapamenîya Kurd. Wek tê zanîn kovara **Rizgarî** di Newroza **1976** an dest bi weşanê kiribû. Armanca wê; tezên bingehîn yen tekoşîna rizgarîya netewî û civakîya Kurdîstanê avakirin bû. Rizgarî, tevî kêmasîyên xwe vê armancê anî cî. Rizgarî bi naveroka xwe ya sîyasî û teorîkî di nav tekoşîna rizgarîya netewî û civakîya Kurdîstanê de wek kevirekî kilometreyê bû. **Stêrka Rizgarî** jî, ji kevneşopa ideolojîya Rizgarî tê. Divê ji kêmasîyên Rizgarî dersan derxe û li ser rastîyên wê bilind be.

Stêrka Rizgarî, di hoyên dijwar de dest bi weşanê kir. Dewleta Tirk, bi hêzên xwe yên leşgerî, bi partîyên sîyasî û bi hemî çapamenîya xwe li dij gelê Kurd şerekî qirêj û neheq didomîn e. Gelê Kurd jî, li dij vî şerê qirêj û neheq di hemî qadên jîyanê dę têkoşîna hebûn û tunebûne didomîn e. Rojnamegerîya Kurd, bi kovar û rojnamên xwe di nav **Tekoşîna Rizgarîya Netewî** deye. Rojname û kovarên Kurd, di bin terora dewletê berxwedana xwe didomîn in. îro dewleta Tirk ji bo rê li çapamenîya Kurd bigire, bi hemî pergalên xwe dixebite. Terora kontr-gerilla, terora **DGM** ê, tehdîda kuştinê, tehdîda ceza, îşkence û zindanan wek şûrê Demoklesê li ser stûyê berpirsîyar, nivîskar, xwendevan û firotoxên rojname û kovarên Kurd dileq in. Rojname û kovarên Kurd roja çapdibin tên qedexe kirin û tên topkirin. îro bi dehan rojnamevanên Kurd di zîndanan de ne.

KOVAREK ÇAWA?

Wek tê zanîn piştî belavbûna **YCCS** (Yekîtîya Cumhurîyetên Sosyalîst a Sovyetê) û hilweşîna Bloq a Rojhilat, sistema emperyalîst fireh bû, bandora wî li ser dinê zêde bû. Hêzên emperyalîst bi navê **"Nîzama Dinê Ya Nû"** ji nû ve parvekirina dinê ji xwe re kirin armanc. Yek ji armancên emperyalîstan jî, kedîkirin û helandina potansîyelen radîkal bû. **"Nîzama Dinê Ya Nû"** li Kurdîstanê jî ji xwe re alîgir dît. Li Kurdîstanê lîberalîzm ji nû ve hat kifş kirin; fazîletên wî yê nû derketin holê. îro bi bayê lîberalizmê tarîxa Kurdîstan ji nû ve tê nivîsîn. Xirabîyên ku ji serê sedsala 20 an heta îro li gelê Kurd qewimîne tawanbarê wan hat kifş kirin; sosyalîzm, Dijminatîya sosyalizmê bû pîvana welatparêzîyê.

Dive bê zanîn ku, sosyalîzm bi tenê di xeyalkirinek otopya de nîn e. Bengeha sosyalîzmê 150 sal berê hatîye sazkirin û heta ku sistema emperyalîst-kapîtalîst hebe, wê bê birîn berdewamke.

Divê,dîsa bê zanîn ku gundî û kedkarên Kurdîstanê di nav **Tekoşîna Rizgarîya Netewî** de ne tenê ji bona rakirina zordestîya Tirkan, cih girtine. Ji bona rizgarîya civakî û netewî, ji bona şikenandina hemî bendên koledarîyê û bi hêvîya guherandina sistemê ketine nav vî şerî.

Divê **Stêrka Rizgarî** rûpelên xwe ji hemî sosyalîstên Kurdîstanê re veke û ji bo yekitîya sosyalîstan bibe mewzîyek.

Wek me li jor jî got, îro gelê Kurd di hemî qadên jîyanê de têdikoşe. Îro li çiyayên Kurdîstanê, ji tifingên destê gerilla; li bajarên Kurdîstanê ji serîhildanan hêvîya jîyanek nû, jîyanek azad aj dide. Divê **Stêrka Rizgarî** bibe dengê vê hêvîyê.

Îro jinên Kurd ji bo jîyanek wekhev, azad û ji bo welatek serbixwe li serê çîyan, di nav serhildanan de, li metropolan, li ber derîyê zîndanan, û di zîndanan de bi huvîyetên xwe, bi komelên xwe têdikoşin.

Divê **Stêrka Rizgarî** ne tenê di 8 ê Adarê Roja Navnetewî ya Jinan de her dem ji bo jinên têkoşer bibe mewzîyek.

Îro bi hezaran girtîyên azadîyê di zîndanan de ne. Zordestî û zilma dewleta Tirk di zîndanan de jî berdewam dike. Divê **Stêrka Rizgarî** bibe dengê berxwedana girtîyên azadîyê.

Îro paştemayîna zmanê Kurdî tê zanîn. Bandora sîyaseta pişavtinê (asîmîlasyon) li ber pêşveçûna zmanê Kurd bûye asteng. Divê hemî kovar û rojnamên Kurd ji bo pêşvebirina zmanê Kurd vatînîyên xwe bî in cî. Îro di nav hêzên welatparêz de ji bo peşvebirina zmanê Kurd, li ser pirsa zman, li ser pirsa alfebeya Kurd gotûbêj tên çêkirin. Divê **Stêrka Rizgarî** rûpelên xwe ji gotûbêjên derheqê zmanê Kurd re veke û ji bo hînkirina zmanê Kurd vatînîyên xwe bine cî.

NEDİM BARAN

1 - Kurdîstan hejmar 1.
2 - Kurdîstan hejmar 6
3 - Kurdîstan hejmar 27
4 - Kurdîstan hejmar 14
5 - Kurdîstan hejmar 13

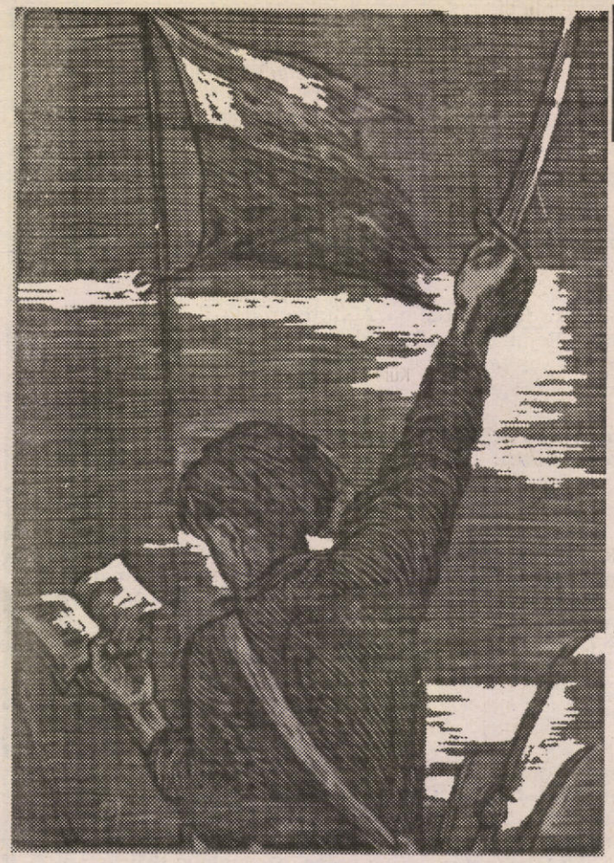

ÇAĞDAŞ KÜRDİSTAN TARİHİNDE BİR DÖNEMEÇ

" Mahkemeniz bizleri değil, KÜRT HALKINI yargılamaktadır. Mahkemeden bu istenmektedir. Bu halk, yani KÜRT HALKI vardır. Ve yargılanamaz. Ülkenin somut şartlarında bir gerçeğin ortadan kaldırılması mümkün değildir ,gerçek ortadan kaldırılarak mahkûm edilemez."

Mümtaz KOTAN
DDKO Diyarbekir Sıkıyönetim Yargılamalarında/ Son Söz'den
1972

1968 yıllarının dünyayı alt-üst eden devrimci dalgaya paralel olarak gelişen ve aynızamanda ayrışan Türk Devrimci Hareketinin "Milli Demokratik Devrim"(MDD),"Sosyalist Devrim"(SD) anlayışları ile ikiye bölünmesi ile yaşanan kaosa zamandaş olarak "Doğulu Devrimci Gençler" de başka arayışlar içinde bulunuyorlardı. Bu arayış DDKO'larla somutlaştı..

"Bugün hareket, toplumun ideallerini iyi bilen devrimci GENÇ KADROYA ihtiyaç olduğunu göstermektedir. ...Bizim örgütlenmemiz, halkın sosyal ideallerini çok iyi bilen devrimci genç bir kadro yaratmak, bu insanların halkın politik eylem süreci içinde yer almalarını sağlamak eğilimindedir."

Ankara DDKO'nun "ÇALIŞMA RAPORU"ndan.. 1969..

KÜRT GENÇLİĞİNİN İLK LEGAL ÖRGÜTLENMESİ..

1969 devrimci doğu kültür ocakları

1968 yıllarının dünyayı alt üst eden "devrimci dalgasına" paralel olarak gelişen ve aynı zamanda ayrışan Türk Devrimci Hareketinin **"Milli Demokratik Devrim" (MDD), "Sosyalist Devrim" (SD)** anlayışları olarak ikiye bölünmesi ile bir kargaşa dönemi içine düşüldüğü dönemde; **"Doğulu Devrimci Gençler"**de bu gelişme ve ayrışmanın içinde bulunuyorlardı. Bölünmeyi yaratan özellikle "lider" unsurlar arasındaki sürtüşmelerdi. Kişisel görüş ve kaprisler ile geçmişteki "hesaplaşmalar" tarafların birbirlerine aşırı "saldırı" ve "suçlamalarını" başlattı. Kısa zaman dilimi içinde gelişen "saldırı" ve "bölünmenin" gerçek nedeni ise, "taraf" olan genç insanlar tarafından bilinmiyordu. Bu nedenle, özellikle yanlış yönlendirilen bu genç unsurlar birbirlerine kıyasıya saldırmaya, "kraldan çok kralcı" kesilmeye başladılar, kemikleştirildiler. Bu taraf olma zorunluluğu kişisel sataşmaları ve dedi-kodu ortamını da yarattı. Açık bir dayatma dönemi geçiriliyordu. Gençlik örgütleri, sınıf örgütleri gibi davranmaya zorlanıyorlardı. Böylece, hem kendi sorunlarından, hem de ülke sorunlarından gittikçe soyutlanıyorlardı... Kitlelerden de büyük bir kopuş süreci yaşanmaya başlandı. Bir ayağı cunta gi-rişimlerinde, diğeri ise, daha sonraları iyiden iyiye anlaşılacak olan sahte sosyalist anlayışların **"Doğulu Gençleri"** saflarına çekebilme amacıyla ortaya attıkları **"HALKLAR SORUNU"** tartışılmaya başlandı. İşte tam bu sürece denk düşen bir zamanda, **"Doğulu Gençler"**in de örgütlenme girişimleri eksik-aksak gündemleşti...

DDKO'nun kuruluşu Türk Sol'una egemen olan sosyal şovenizmle bir kopuşa da denk düşmektedir. Metropol'deki öğrenci Kürt gençliği, sosyalist hareket içinde Kürt ulusal sorununa ilişkin doyurucu bir perspektif elde edemedikleri gibi, taktik ve stratejik yaklaşımların da çeliştiğini farketmişlerdi.

Türk sol'undan kopuş sosyalist dünya görüşünden bin kopuşu ifade etmiyordu. Tersine, yıllarca Türk sol'u tarafından "*burjuva milliyetçisi*" olmakla suçlanan **DDKO**'nun kuruluşundaki itici faktörlerinin başında Türk sol hareketinin "*ordu millet elele-milli cephede*" sloganlarıyla TC ordusu ile "devrimci cephe" hayalleri kurduğu; bir yandan da "Sol cunta"lara kan taşındığı dönemlerdir bunlar. Kopuşma bir sezgi veya tepki olmaktan çok bilinçli bir yönelmedir.

5 Mayıs 1969'da Ankara İktisadi Ticari İlimler Akadamesi Öğrenci Derneği'nde yapılan toplantıda **Mümtaz KOTAN** toplantıya katılan arkadaşlarına şunları söylemektedir;

"..Yeni olayların gelişmesi; Türkiye'de sosyalist bir hareketin gelişmesi tarzında gözükmektedir. (Oysa aslında) Bu sosyalist bir hareket değildir. Bu, Türkiye'de bürokrasinin egemenliğini yeniden kurma çabasıdır. Çünkü bürokrasinin temelleri sarsılıyor..

.....

Türkiye'de sol'un yani, solcuların hedefi irtica falan olamaz.. Türkiye'de bugün keskin bir ortam gelişmektedir. Ben Türkiye'de bu Ordu kanadından gelecek herhangi bir cuntanın Amerikan boyunduruğunda (kurtularak), milli bir hükümet kuracağına inanmıyorum.

Bence bütün güçler şunu yapmalıdırlar: **FKF** de bunu zorlamalıdır. Temelde beyler, demokratik yani bu biçimdeki demokrasiden son kertesine kadar faydalanılmalıdır..

www.arsivakurd.org



"OCAK KOMÜNÜ"
DİYARBEKİR CEZAEVİNDE...1973..
(Soldan sağa / ayaktakiler)
Ali BEYKÖYLÜ, Ali Yılmaz BALKAŞ, Fikret ŞAHİN, İbrahim GÜÇLÜ
Oturanlar: **Battal BATÊ, Mümtaz KOTAN, Mahmut KILINÇ, Yümnü BUDAK,**

Arkadaşlar Kürt meselesi yeni patlamadı Türkiye'de..

Ancak, bizim Doğu Anadolu'da bir ordu vardır, **TC** ordusu. Başka bir ordu yoktur.. Bu ordu orada askıda duruyor.. Yani bir işgal ordusu gibi duruyor.. Doğu Anadoludaki ordu işgal ordusudur yani..."

DEVRİMCİ DOĞU KÜLTÜR OCAKLARI

Bir yandan, **TİP** yanlısı **Fikir Kulüpleri Federasyonu** içinde bulunan Kürt unsurlara yapılan baskı ve **MDD** ile **SD** yanlılarının ayrışmasında taraf olmaları konusundaki dayatmalar; diğer yandan daha sonra gündeme gelen İstanbul Merkezli (süreç içinde THKO ile iç içe geçen) **DÖB** örgütlenmesinin "eylemlilik" içinde Kürt unsurları tutma girişimleri gibi odaklar, baskı ve dayatmaları ile "**Kürt Gençleri**"ni ikircikli ve zorunlu taraf tutma ile karşı karşıya bırakmışlardı. Saldırılarını **TİP**'e yöneltmeye başlayan **MDD** yanlısı Gençlik liderleri ile bunlar karşısında savunma durumunda kalan **TİP** yanlılarının Kürtlere özel bir önem atfetmeleri kendi durumları ile ilgiliydi. Yoksa, Kürt Sorunu'nun tartışılması ya da gündemleştirilmesi ile ilgili değildi... Bu örgütlenmelere muhteva, program, amaç ve nitelik olarak tarihsel süreç bakımından eğilmek, şimdiye kadar ki yanlış tespitleri de ortadan kaldıracaktır. Ancak, konumuz bakımından burada konuyu daha fazla detaylandırmak mümkün değil.

İşte **DDKO**'lar, böyle bir aşamaya denk düşmüştü. Hem **FKF** hem de **DÖB** ve benzeri örgütlenmeler içindeki önde gelen Kürt unsurları, oralardan koparak kendi bünyesine almayı başardı.

DDKO'lar daha kurulmadan önce "**Doğu Kültür Dernekleri**" (ya da benzeri)nin biraraya getirilmesi düşüncesi vardı, bunun için yapılan girişimler uzun zaman aldı ve tam da bu derneklerin federasyonlaştırılması aşamasında görüşler değişti; amacın, yalnızca "**Kürt Gençleri**"ni birleştirmek olmadığı, aynı zamanda Kürt Halkının sorunlarını da tartışılması gerektiği düşüncesi egemen oldu. (Bu tartışmalar oldukça kapsamlı olduğundan ve bu konuda bazı unsurların anıları ile tarihsel belgelere başvurulması gerektiğinden sadece belirleme yaparak geçiyoruz.)

"**Kürt Gençleri**" arasında sağ eğilimli olanlar olduğu gibi, sosyalist eğilimli olanlar da vardı. Tartışmalar bu iki grup arasında yer yer sert biçimlere varacak derecede yoğunlaştı. İlke olarak "**Kürt Halkı'nın Kendi Kaderini Kendisinin Belirlemesi**" hakkı benimsendi ve örgütlenmenin bu ilke temel alınmak üzere gerçekleştirilmesi kararlaştırıldı. Elbette bu tartışmalara üst düzeydeki Kürt unsurlarda taraf olmaktaydılar, bulundukları örgütlenmelerde de yeni oluşum için görüş belirtmekteydiler. Örneğin; **TİP** içindeki bazı unsurlar ile illegal duran **KDP**'ler içindeki unsurlar, tartışmalara taraf olmuş ve yeni oluşum içinde kendi "adamları"nı bulundurmak için büyük çaba sarfediyorlardı...

Hazırlanan program ve karar tasarısı taslak metinleri ile özellikle yasaliteye çıkış konusu ile ilgili tüzük üzerindeki çalışmalar yoğunlaştı. Ankara'da kurulması beklenen "**Doğu Dernekleri Federasyonu**" kurucuları, ani bir karar değiştirerek, bağımsız bir Kürt Gençlik örgütlenmesi yapılması üzerinde karar kıldılar. Bu, **DDKO**'ların ilk belirlenişidir diyebiliriz.

Ancak, temel bir sorun vardı. O da, Kürt Halkı'nın sorunlarını tartışacak olan ve Kürdistan'da da örgütlenecek bu yapılanmanın yasal konumlanmasının nasıl olacağıydı. Bu uzun tartışmalara neden oldu. Çünkü, kamuoyuna yansımayan tartışmaların "yasaliteye" sığdırılması çok zordu. Merkezi bir örgütlenmenin olması, kapatılma tehlikesi karşısında bütün örgütün kapatılmasını getirecekti. Fakat, örgütlenmenin boyutları bu "yasaliteyi" bir süre sonra aştı...

DDKO'lar, genel olarak çalışmalarında ülke ve ulus sorununu legal olarak tartışmadılar. Ancak, illegal olarak kabul edilen ilkeler arasında bu sorunların da tespit edildiği bilinmektedir. Bu nedenle, Kürt Halkı'nın varlık sorunu, dili, kültürü vb.. gündemleştirildi. Bu sorunlar o gün için oldukça önemliydi. Ama, bunlar dışında bir potansiyel de gözlemleniyordu. Ve 1937'lerden beri tabu olan bir sorunun tartışılması, tartıştırılması zorlu bir mücadeleyi dayatmıştı.. Bunun için kadro ve bilimsel yeterlilik gerekiyordu. Kürdistan toplumu, ilkel ya da el yordamı ile bugünlere gelmiş değildi, önemli bir entellektüel potansiyele sahipti. Çok sayıda genç unsur devrimci mücadelenin içindeydi. Bu yapılanma üzerinde bilimsel bir atak yapılabilinirdi. Türk "solu"da senelerin ihmali nedeniyle Kürt Sorununda bombardımana tutulabilirdi. Öyle de oldu...

En önemlisi de bağımsız bir örgütlenme sorunuydu. Çünkü, tüm odaklardan (!) şimşek çekyordu. Velhasıl, her yandan belli bir saldırı hattında ilerlemek gerekiyordu.

Nihal ADSIZ

ÖTÜKEN 'de yazdı

".... Türk milletinin başını belaya sokmadan kendileri de yok olup gitsinler. Nereye mi? Gözleri nereyi görür, gönülleri nereyi çekerse oraya gitsinler. İran'a, Pakistan'a, Hindistan'a, Barzani'ye gitsinler. Birleşmiş Milletlere baş vurup Afrika'da yurtluk istesinler. Türk ırkının aşırı sabırlı olduğunu fakat ayranı kabardığı zaman önünde durulamadığını ırkdaşları Ermenilere sorsunlar da akılları başlarına gelsin... "

Nihal Adsız, Nisan 1967,
Ötüken S.28-29

KÜRT GENÇLİĞİ CEVAP VERDİ

HODRİ MEYDAN !

KİM KİMİ KOVUYOR ?

"... kim kimi yok ediyor? Kim kimin başını belaya sokuyor? Ve kim kimi kovuyor? Tarihin en eski çağlarından beri , bu topraklar üzerinde yaşayanları, bu topraklardan kovacak ne olmuş, ne de olacaktır... Asıl kovulacaklar, halkları birbirine düşürmek emelinde olan hayalperestlerdir.

(Hodri Meydan başlıklı 19 Doğu'lu Yüksek Tahsil Derneği, adına imzalanmış bildiriden) (1967)

Bütün bunlar için gerekli kadrolar henüz yetişmemişti. Düşünün ki, yargıçların sadece "Halklar" konusunu işleyenleri tutukladıkları bir dönemde, "aşırı sol"un en keskin kalemşörleri Kürdistan'a dönük yüzü ile **DDKO** potansiyelini kaçırmak istemiyorladı ! En azından içlerine çekmek ya da bazıları bu gelişmeye başından engel olmak istiyorlardı... Yayın organlarında "*Doğu'da iktidarın isyan tahrikçiliği*", "*Doğu'da kargaşalık çıkmasından devrimciler hiç bir fayda sağlayamazlar*" gibi sosyal-şoven açıklamalar yapılıyordu. Bütün bunlar saflarda şaibe ve kuşku uyandırıyordu. Bu bağlamda **DDKO**'lar bilerek ya da bilmeyerek hedef seçilmiş ya da gösterilmiş oldular. **DDKO**'lar yalnız başlarına kalmışlardı. Ne "Sol"a ne de "sağ"a yaranamıyorlardı. Bu görünmeyen tecrit altında süreci sürüklemek oldukça zordu. Ama, bu güne kadar hiçbir kesim ve özellikle Türk devrimci hareketi bunun özeleştirisini bile yapmadı ve hiç kimse bu süreçten sorgulanmadı.

DDKO'lar Kürt halkı'nın "**demokratik gelişimi, örgütlendirilmesi ve kültürel fonksiyonlarının ortaya çıkarılması**" gibi amaçlara dönük olarak gençlik örgütlenmesini benimsemişti. Kürt gençleri ve aydınları bu amaç çerçevesinde gerek **DDKO**'lar içinde ve gerekse bulundukları diğer örgütlerde yoğun çalışmalara gi-rişmişlerdi. Kısa zamanda militan bir yapıoluşmuştu. **DDKO**'lar birkaç aylık sürede hızlı biçimde yaygınlaşmış, Kürdistan'ın birçok yerinde kurulan **DDKO**'lar (aslında illegal olarak belli bir merkeze bağlı durarak) açık bir meşruiyet savaşımı vermek zorunda bırakılmışlardı.

Bugün gelinen yerde, **DDKO**'ları objektif olarak yazmak ve nesnelliği elden kaçırmamak oldukça zor. Ama, herşeye karşın arşiv metinlerine dayanarak çalışmalarını aynen vermek gerekiyor. Zaman zaman yayınlanan bazı yayınlarda ya da "hatırat" ve röportajlarda **DDKO**'lar ile ilgili açıklamalar gerçekleri yansıtmıyor.

DDKO'lar tüzüklerinde belirlendiği gibi;

"... *ileri üretim biçimine geçişin etkin unsuru olan devrimci kültürü geliştirmeyi*" önlerine koymuş lardı. Bu aslında "Kürt Kültürü"nün geliştirilmesi demekti. Buna bağlı olarak, "Kürt dili, kültürü, folkloru, edebiyatı vb.."nin de ortaya çıkarılması, geliştirilmesi demekti. Bu amaç, meydana getireceği sonuçlar bakımından Türk Milliyetçiliği ve şovenizminin tam bir saldırı odağıydı. Türk "sol"u ise, kendi "çıkarları" için bu aşamada Türk Milliyetçiliği'nin yanında bilerek ya da bilmeyerek yerini almış, sosyalizmin genel ilkelerinden kopmuş (!), askeri cunta "hayalleri" ile genç insanların kafalarını doldurmaya başlamıştı. Deli-divane birçok unsur, sokaklarda bağırıp-çağırıp koşuşturuyorlardı... Tüm bunların adı "devrimcilik" olarak sunuluyordu. Bütün bu güçlere karşı savaşmak, kendi meşruiyetini korumak ve amaçlarını gerçekleştirmek elbette **DDKO**'lar için oldukça zordu, ama bu süreçten vuruşarak geçildi....

Bu genel durum içerisinde, Türk metropol üniversitelerinde, Kürt öğrenci gençliği ve aydınları Mayıs 1969'da Ankara'da daha sonra ise, İstanbul'da **DDKO**'ları kurdular. Yasal zorunluluklar nedeniyle bu örgütlenmeler birbirlerinden bağımsız kurulmuş fakat, merkezi bir yapı çalışmalara başlayan **DDKO**'lar, en başta Türk Devrimci Hareketinden "bölücülük" damgasını yedi. Toplantıları polis ya da "sağ"cılar tarafından değil, "devrimciler" tarafından basılmaya başlandı. Ama, üzerinde olunan nesnel gerçeklik ve militan duruş, kısa sürede **DDKO**'ların genişlemesine ve en önemlisi de Kürdistan'ın birçok yerinde kurulmalarını sağladı. Ama, ömrü uzun sürmedi ve çok kısa sürede sıkıyönetim ilânı ile birlikte kapatıldılar. Eğer bir süre daha kalabilseydi, Kürdistan'ın hemen hemen bütün şehir ve kasabalarında birer **DDKO** şubesi açılabilecekti.



DDKO'ların en önemli çalışmalarından biri de, Kürdistan'daki "KOMANDO ZULMÜ"nü gündemleştirmek ve tavır geliştirmek oldu...

DDKO'LARIN KURULUŞ AMACI OLARAK;

a- "...Türkiye'deki metropol merkezlerindeki üniversite gençliğini belli bir kültür çalışması içine almak, aralarında maddi dayanışmayı kolaylaştırmak",

b- "... Türkiye'deki ırkçı-şoven ve faşist şartlanmaları kırmak, **HALKLARIN KARDEŞÇE VE EŞİTÇİ YAŞAMALARINI,** daha mutlu olmaları yolunda mücadele verip devrimci-demokrat kuruluşlar yelpazesinde yerini almak..." olarak belirlenmişti.

Bu amaca uygun olarak;

Teorik-ideolojik, kültürel konularda seminer ve konferanslar düzenleyerek; özellikle, **ULUSLARIN KENDİ KADERLERİNİ TAYİN HAKKI** prensibine Türkiye açısından yeni boyutlar kazandırdılar. "Doğu ve Güney-Doğu Anadolu"daki olayları, ırkçılık, faşizm, emperyalizm, Kürt dili ve kültürü üzerindeki baskılar, Kürt Halkı'nın demokratik talepleri ve bağımsız örgütlenmesi, komando baskıları vb... konulardaki tabuları yıkarak kamuoyunu aydınlatmıştır. Bülten ve bildiriler yoluyla 1,5 yıllık kısa dönem içinde birçok konunun tartışılmasını sağlamıştır. Bu dönemki tüm yayınları toplattırılmış, haklarında cezai kovuşturma açılmıştır. Birçok toplantı ve semineri polis tarafından yasaklanmış ve basılmıştır. Belli başlı olara

DİYARBAKIR DDKO DAVASINDA YARGILANDILAR

Ankara **DDKO** sanıkları olanak;

Fikret ŞAHİN, Nusret KILIÇARSLAN, Mümtaz KOTAN, Sabri ÇEPİK, Zeki KAYA, İhsan YAVUZTÜRK, İbrahim GÜÇLÜ, Yümnü BUDAK, Nezir ŞEMİKANLI, Faruk ARAS, Ali BEYKÖYLÜ, İsa GEÇİT, Ferit UZUN, Hasan ACAR, Canip YILDIRIM, Musa ANTER, Mehmet Emin BOZARSLAN, İhsan AKSOY, Nizamettin BARIŞ, Süleyman ATAY, Kemal BURKAY, Mehmet DEMİR

İstanbul **DDKO** sanıkları olarak;

Şakir ELÇİ, Ali Yılmaz BALKAŞ, Mahmut KILIÇ, Battal BATE, Niyazi DÖNMEZ, Zerruh VAKIFAHMETOĞLU, Mehmet TÜYSÜZ, Sait PEKTAŞ, Cimşit BİLEK, Mahmut FIRAT, Şehmuz ARSLAN, İbrahim ÖNEN, Ahmet Zeki OKÇUOĞLU, Agâh UYANIK, Tayyar ALACA, Fesih ŞEŞEOĞULLARI, Ömer BAKKAL, Eyüp ALACABEY

Ergani **DDKO** sanıkları olarak;

Ömer KAN, Abdurrahman DEMİR, Mehmet Emin TEKTAŞ, Ahmet ÖZDEMİR, Halil İbrahim ERBATUR, Mehmet Sıddık YILDIZ

Silvan **DDKO** sanıkları olarak;

Vedat ERKAÇMAZ, Yusuf KILIÇER, Bahri EVLİYAOĞLU, Zeki BOZARSLAN,

Fikri MÜJDECİ, Mehmet GEMİCİ, Mustafa DÜŞÜNEKLİ, Mehmet SÖZER, Akif IŞIK

Kozluk **DDKO** sanıkları olarak;

Abdüsselam BASUTÇU, Mehmet ŞİRİN BALTAŞ,İrfan BOZGİL, Ahmet EREN, Hikmet BASUTÇU, Necmettin ŞAD, Abdullah BEGİK

Diyarbekir **DDKO** sanıkları olarak;

Naci KUTLAY, Edip KARAHAN, Mehdi ZANA, Tarık Ziya EKİNCİ, Nazım SÖNMEZ, Abdurrahman UÇAMAN, Abdulhamit KARAKOÇ, Feridun YAZGAN, Ruşen ARSLAN, Yusuf Ekinci, Tahsin EKİNCİ, Zülküf BİLGİN, Niyazi TATLICI, Süleyman ÇELİK, Halit AYÇİÇEK, Abdurrahman DÜRRE, Fikri Gürbüz YILDIZHAN

Batman **DDKO** sanıkları olarak;

Übeydullah AYDIN,Sabri YILDIZ, Ahmet MELİK, Nuri SARMAŞIK, Kasım KAHRAMAN, Ferruh Kurtcebe OZANER, Mehmet YILDIZ diğer sanıklar Ahmet Suat YILDIRIM, İbrahim BABAOĞLU, Mehmet Emin DEĞER, Halil İbrahim BÜLBÜL, Abdülkadir ÖZIŞIKLAR, Nadir YEKTAŞ

Albay **Ömer Atakan** başkanlığında HakimYarbay **Hamdi Sevinç** ve Hakim Üsteğmen **Önder Ayhan**'dan oluşan Diyarbekir-Siirt İlleri Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Nod'lu Askeri Mahkemesi; **Mümtaz KOTAN** ve **İbrahim GÜÇLÜ** 16'şar yıl,

Fikret Şahin, Sabri Çepik, Zeki Kaya ,İhsan Yavuztürk, Mehmet Tüysüz, Battal Bate,Nusret Kılıçarslan 13 yıl,

Yümnü Budak, Mahmut Kılıç, İhsan Aksoy, Faruk Aras, Sait Pektaş, Niyazi Dönmez 10 yıl; ve diğer sanıklar da 8 ile 1 yıl arasında değişen çeşitli cezalara çarptırıldılar. (11 Aralık 1972)

"Emperyalizmin Orta-Doğu'daki oyunları, halk hareketleri, halk kültürü-burjuva kültürü, Doğu toplumlarının sosyo-ekonomik durumları, idealizm-Marksizm, Marksizme göre dil sorunu vb..." konularda bilimsel toplantılar gerçekleştirmiştir. Bu toplantılardaki konuşmalar polis tarafından banda alınarak **DDKO**'ların yargılanmalarına delil olarak kullanılmıştır. Ancak, **DDKO** yöneticileri büyük bir karalılık ile uygulamalar karşısında direnebilmişlerdir.

DDKO'lar, 1967 yılında başlayan ve 1969 yılına kadar devam eden "**DOĞU MİTİNGLERİ**"nin kuruluşundan sonra olanlarını yönetip yönlendirmişlerdir. Bu mitinglerin 1969 yılında yapılanları **DDKO**'ların kuruluş çalışmaları dönemine denk düşmüştür.

16.2.1969 Gaziantep "**Emperyalizme Karşı Savaş**" mitingi, 22.2.1969 Malatya "**İşsizlik, Açlık ve Emperyalizme Karşı Savaş**" mitingi, 17.3.1969 Kars "**Köylü Yürüyüşü**", 13.4.1969 Diyarbekir "**Hürriyet ve Anayasa Nizamını Koruma Kanunu Tasarısının Protesto**" mitingi, 19.4.1969 Ağrı "**İşsizliğe Karşı Savaş**" mitingi **DDKO**'ların kuruluş döneminde gerçekleşen mitinglerdir.

Bu mitingler sonrası bilinçlenme hızlanmıştır. Miting ve yürüyüşlerde Kürdistan'daki geri kalmışlığın yanında etnik farklılıklar da gündeme getirilmiştir. Bu mitinglerde "**Doğulu Aydınların**" ekonomik ve demokratik taleplerine "**Doğuda hayvani seslerle karşılaştım**" diyen anlayışa karşı çıkılmıştır. "Doğu"daki insanların çingenelerle çiftleştirilmeleri ya da "ülke"den kovulmaları gibi anlayışlara karşı çıkılmıştır. Bu ırkçı-şoven anlayışların kasıtlı ve tahrikçi tavırları, MİT ve polisin "**Doğulu Gençler**"i ya da aydınların peşine salınmalarına neden olmuştur. Artık hapishane yolları açılmıştır. "Kürtçülük Yapmak" takip ve cezalandırılma için yeterli bir neden haline gelmiştir...

Oysa, "**DOĞU MİTİNGLERİ**" çağın ve toplumun sorumluluğunu taşıyan aydınların daha da bilinçlendirilmeleri sonucu yaratılmıştır. Mitinglerdeki sloganlar kitlelere yayılmış, kitlelerle aydınlar arasında diyalog oluşturmuştur.. Bu mitingler Kürdistan'daki uyanışın en güzel örnekleri olmuştur.

Daha önce düzenlenen 1967 mitingleri ile ilgili yargılanan 15 kişi Ankara 1.Ağır Ceza Mahkemesinde beraat etmişler, diğer mitinglerle ilgili ise soruşturmalar sürmüştür. **DDKO**'ların kuruluşundan sonra ise, bizzat **DDKO**'lar tarafından organize edilen **17.7.1969 Suruç, 27.7.1969 Hilvan, 2.8.1969 Varto, 2.8.1969 Siverek, 24.8.1969 Lice** mitingleri hakkında koğuşturma dahi açılmamıştır. Bu mitinglerde özellikle, o günlerde Türkiye'nin gündeminde olan ve her yerde protestolara uğrayan "*Anayasayı ve Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanun Tasarısı*" kitleler önünde teşhir edilmiştir.

(Devam Edecek)

Gelecek sayı
DDKO ve DOĞU MİTİNGLERİ

DİYARBEKİR SIKIYÖNETİM DURUŞMALARINDA SON SÖZLER

Mümtaz KOTAN;

...Mesele açıklanmıştır. Dava hukuki değildir. Türkiye'de Türk halkından başka bir de Kürt halkının varlığının gizlenmesi, ve bu halkın demokratik talep ve özlemlerinin örtbas edilmesidir. ... Biz, bu oyunun bir "**REHİNE**"siyiz. Bu gün biz varsak, yarın kardeşlerimiz ve çocuklarımız "rehine" olacaklardır. Bu, tarihin şaşmaz doğrultusudur.

... Türkiye'de Türk halkından başka Kürt halkının varlığı hukuki bir suç konusu değildir. Bu, "**RESMİ DEVLET İDEOLOJİSİ**"nin politik bir varsayımı sonucu suç olarak yansıtılmaktadır.Böylece içinden çıkılmaz bir çelişmenin batağına saplanılmaktadır. .. Mahkemeniz bizleri değil **KÜRT HALKINI** yargılamaktadır. Mahkemeden bu istenmektedir. Bu halk, yani **KÜRT HALKI** vardır. Ve yargılanamaz. Ülkenin somut şartlarında bir gerçeğin ortadan kaldırılması mümkün değildir gerçek ortadan kaldırılarak, mahkûm edilemez.

İbrahim GÜÇLÜ;

"... Türkiye'de objektif bir gerçek olan Kürt halkının, yokluğunu iddia eden faşist zihniyet aynı zamanda Türk halkını köleleştiren ve yoksullaştıran hakim sınıfların şovenist-ırkçı zihniyetidir. Biz, Kürt halkı yok diyerek, Kürt halkının gelişen devrimci ve demokratik mücadelesini yok etmeyi ve sindirmeyi amaçlayan egemen sınıfların asimilasyon, jenosid gibi gerici, ırkçı ve şövenist politikalarına karşı mücadele verdik ve vereceğiz.

..Asıl yasa tarihin yasasıdır. Tarih, gerçek suçluları yargılayıp cezalandıracaktır. Biz devrimciler olarak, tarihin bize yüklediği görevleri yerine getirmeye çalıştık."

Yümnü BUDAK;

"... Kürt halkının varlığı tartışılamaz ve onun demokratik talep ve özlemleri ile ilgili bütün çalışmaların yapılması yasaklanamaz.Bu politika yanlış bir politikadır.Temelinde ırkçı bir tutum ve davranış yatmaktadır. Yani, gözlerden Kürt halkının demokratik talep ve özlemlerinin gizlenmesi ve hatta bu mazlum ve yoksul halkın yok edilmesi amaçlanmaktadır.... Türk ve Kürt halklarının tam eşitliğine dayanan bir düzenin kurulması herkesin amacı olmalıdır. Biz ırkçı olmadık ve olmayacağız. ...

Fikret ŞAHİN ;

"... Suçlu biz değiliz. Hakkımızda ve halkımız için imha planları hazırlayanlar suçludur. Savcı, ırkçı-şöven politika ile halkları birbirine düşman etmek isteyen egemen güçler suçludur. Bunu tarih böyle yazacaktır.... Yasaksız, tabusuz ve alabildiğine özgür insanların yan yana, omuz omuza yaşadıkları bir düzenin er-geç kurulacağına olan inancımı belirtir, mahkemenin hakkımda vereceği kararı büyük bir onurla karşılarım."

Ali BEYKÖYLÜ ;

"... Hakkımızda görülmekte olan dava aslında hiçbir maddi delile ve hatta bir emareye dahi dayanmamaktadır. Biz **MİT**'in bilgilerine dayanılarak ırkçılık ile suçlanmaktayız. Ama, bunun arkasında kimlerin ırkçı oldukları ortaya çıkmıştır...Türkiye'de Kürt halkı vardır, bu halkın dili ve kültürü de vardır. Bunu ortadan kaldırmak mümkün değildir. Bunları söylemenin, yazmanın da suç olacağı mümkün değildir. Bunun arkasında bir hukuki durum değil, bir devlet politikası yatmaktadır....

Ali Yılmaz BALKAŞ ;

".. Biz, Türkiye'de Türk halkından başka Kürt halkının var olduğunu söyledik. Fakat, Kürt halkının objektif varlığı bizim isteyimizin dışındadır. As.savcının Kürt halkının varlığını reddetmesi ne kadar saçmaysa, türkiye'de kürt halkının varlığı üzerinde halen tartışmakta o kadar saçmadır.

... Egemen sınıf iktidarları Türk ve Kürt halklarının devrimci mücadelesini engelleyemeyeceklerdir. Tarihin çarkı, Türk ve Kürt halklarının kurtuluşları doğrultusundadır...."

Battal BATTE ;

"... Kürt halkını hiç kimse yok edemez. Ne şeyh Sait, ne Zilan, Ağrı, Sason, Şemdinli, Eruh ve ne de Dersim katliamları Kürt halkını yok etmeye yetmemiştir. İskân kanunları ve Türkiye'nin her ekonomik buhranında zındanlara atılan Kürt aydın ve köylülerine reva görülen işkence ve cezalar hiç bir işe yaramayacaktır.

... Ben Kürdüm, Kürt halkı vardır ve dünya durdukça da var olacaktır. Ve kürt halkının insan olarak sahip olduğu fakat gaspedilmiş olan anayasal demokratik hakları her zaman savunulacaktır.**YAŞASIN TÜRKİYE HALKLARININ DEMOKRATİK VE ANAYASAL HAKLARI İÇİN MÜCADELE VERENLER.**

Mahmut KILIÇ;

"... Kürt halkının bütün ulusal hakları ve hatta insan olmanın gerektirdiği bütün hakları gasbedilmiştir. İnsanlık dışı baskı metodlarına maruz bırakılmış -örneğin halen devam eden Komando Harekâtı- ve gizli bakı metodları uygulanmış, imha planları hazırlanmıştır. Bu imha planları zaman zaman mazlum kürt halkının katline kadar varmıştır. -Örneğin Doğu İsyanları dönemindeki katliamlar- Oysa biz, Kürt halkının demokratik istek ve özlemlerinin olduğunu, bunun en azından bir halkın varolması ile ilgili olduğunu ve dünyada bütün halkların bunu alma hakkına sahip olduklarını, kendilerini, ancak kendi öz koşulları içerisinde yükseltip geliştirebileceklerini söyledik..... Bizim devrimci ve Kürt halkının birer ferdi olarak, ona yapılan bütün eritme ve baskı metodlarına karşı olmamızdan ve kürt halkının demokratik haklarını savunmamızdan daha doğal bir şey olamaz..."

İsmail Beşikçi

DDKO'lar konusundaki suçlamalara karşı Diyar bekir As. Mahkemesinde şöyle der;

"...Devrimci Doğu Kültür Ocakları mensuplarının bana karşı sempati duymaları ne bana, ne de Devrimci Doğu Kültür Ocakları mensuplarına hiçbir suç ilzam etmez. Gerçek şudur ki, **DDKO**, halkların eşitliğini, kardeşliğini temel bir prensip sayan , insan haklarını, (insanın doğduğu için sahip olduğu bir takım hakları - ana dilini konuşma ve kullanma hakkı-) hukukun üstünlüğünü ve çağdaş demokratik toplumu savunma, insanın kendisi ve toplumla ve doğa ile bütünleşmesini mümkün kılan, her türlü yabancılaşmayı reddeden ve köleliği ortadan kaldıran, kabul ettiği bu prensiplerden dolayı Kürt halkının anayasal demokratik haklarını da savunan bunun için de halkları kesinkes birleştirici nitelikte bir örgüttür. (25.1.1972 tarihli dilekçe s.11)

www.kurdishstudies.org

Araştırmacı Heidi WEDEL

GECEKONDULARDAKİ KÜRT KADINLARI SİYASALLAŞMA ARAYIŞINDA

❑ "Gecekondularda Ortak Sorunların Çözümüne Yönelik Ortak Eylemlilikler" üzerinde araştırma yapan Alman Araştırmacı H.Wedel ile gecekonduda yaşayan kadınlardaki sosyal-siyasal değişimler ve talepleri ayrıca, Kürt kadınları ve Kürt kadın hareketi üzerine görüştük



● *Üniversitede kitap olarak da yayınlanan master tezinizi "Atatürkçü Laiklik Anlayışının Değerlendirilmesi" üzerine yapmışsınız. Türkiye'de, Kürtlerin ulusal hareketlenmeleri, ulusal direnişleri ya da başkaldırılarıyla "irtica" söylemleri altında laikliğin öne çıkarıldığı dönemler çoğunlukla üst üste çakışmakta ve genellikle de öne geçmekte. Bunu nasıl yorumluyorsunuz?*

●● Kitabımda da belirttiğim gibi; Türkiye'de zaten din-devlet ayrımı yoktur. Başlangıçtan itibaren de bu böyledir. 1924'te Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kurulmasıyla devletin içinde dini denetleyen, ama aynı zamanda dini uygulatan bir kurum vardır. Ki, bu da tarafsız bir kurum değildir. Sünni islama yönelik bir kurumdur ve tam sayılarını bilmemekle birlikte büyük ihtimalle toplumun %25-30'unu oluşturan alevi kesim bu kurum tarafından temsil edilmemektedir. Diğer yandan devlet; insanları, yurttaşları belli dini kurallara uymaya zorlayamayacağı gibi, dini pratiklerin bu dini kurallara uymasına da engel olmaması gerekir. Halbuki bu ilkeler burada uygulanmıyor. Bence burada uygulamada olan, tam anlamıyla laik bir sistem değildir.

Laikliğin öne çıkartılması ile Kürtlere karşı tavır arasında bazen direk bir ilişki tespit edilebilir. Örneğin bu geçen aylardaki "Atatürk mitingi"nin doruk noktasını oluşturan gelişmeler. Ondan önceki aylarda katı Kemalist düşünceyi temsil eden Cumhuriyet Gazetesi, zaten uzun vadeli bir kampanya açarak "irtica tehlikesi"ne, "Refah tehlikesi"ne yönelik bir sürü yazı yayınladı. Benzeri tavırlar Cumhuriyet Gazetesinin dışında da gelişti ve Refah Partisine karşı "çok oy kazanacak" diye bir kampanya açıldı. Resmi medyalar, televizyonlar, orta sağ denilen partiler Refah'ı eleştirmeye başladılar. Ve bir-den herkes "bölücülük"le ve "vatan hainliği"yle suçlanmaya başlandı. "Bölücülük" kavramı genellikle Kürt örgütlenmelere karşı kullanılan bir terimdir. Bu sefer islâmcılara karşı kullanılmaya başlanması çok ilginç bir gelişmedir. Daha önceki dönemlerde de öyle bir şey var mıydı, bilmiyorum ama bana yeni bir gelişme gibi geliyor.

● *Kürdistan tarihinde, örneğin 1925'teki* **Şeyh** *SaitAyaklanması sırasında bunun Ulusal bir hareket değil de bir "irtica" hareketi olduğu öne çıkartılmıştı...*

●● Ama o hareket bence karışık bir hareketti. Yani bildiğim kadarıyla önderlik çapında ulusal meseleleri takip edenler vardı ama özellikle harekete katılan tabanda dini gerekçeler vardı. Bunu şimdilik bir yana bırakarak bence bugün üzerine konuşalım **TC**'nin şu anda çok fazla sorunları var. Ekonomik ve siyasi sorunları ortada. Bir savaş var ve ona bir sürü kaynak gidiyor. Demokratikleşme vaad edildi, uygulanmadı. Sendikalara daha fazla hak tanınacaktı, o da yerine getirilmedi. İşte bir sürü sorunlar bir doruk noktasına geldiğinde siyasi iktidar kendisini çok zayıf hissetmeye başladı ve bence "Atatürk mitingi" bunun çok açık bir göstergesidir. Devlet artık kendi siyasetini doğru dürüst da savunamaz hale geldiğinden, "ulusal bir birlik" yaratan ya da simgeleyen Atatürk kişiliğinin arkasına geçti ve bunu birtakım gelişmelere karşı kullanmaya çalıştı. Ama bu bence bir zayıflığın göstergesidir ve bu zayıflığı daha da fazla arttırmıştır.O zaman Mezarcı vatan haini olarak ilan edildi. Bir insana karşı koskocaman bir miting yapmak mantık dışı bir şey. Mantıklı olmadığına göre onun arkasında başka şeyler olması gerek. Yani orada devlet kendi seçmenlerini tekrar kendi tarafına çekmeye çalıştı. Ve bunu da Atatürk'ü ve belli bir laiklik anlayışını kullanarak yaptı. Tabi aynı zamanda sizin dediğinize de katılıyorum. Bu kesinlikle tesadüf değil. Yani birkaç gün bazı insanlar vatan haini olarak açıklanıyor. Ondan sonra bir miting yapılıyor ve zannedersem iki gün sonra meclis 5 Kürt milletvekilinin

Heidi Wedel kimdir?

Heidi Wedel, liseden sonra öğrenimini Berlin Hür Üniversitesi'nde İslâm Bilimleri, Antropoloji ve İktisat üzerine sürdürdü ve 1989'da da Türkoloji bölümünü bitirdi. "Atatürkçü Laiklik Anlayışının İncelenmesi ve Eleştirisi" konulu master tezi 1991'de kitap olarak da yayınlandı. Üniversiteden sonra Kalkınma Siyaseti üzerine pratik ağırlıklı bir üst eğitim gördü ve Suriye'de bir grup araştırmasına katıldı. Bir ara Türkiye Araştırmalar Merkezi'nde çalıştıktan sonra 1991'den bu yana Berlin Hür Üniversite'de, Siyasal Bilimler Fakültesi Ortadoğu Bölümü'nde asistanlık yapıyor. Yaklaşık 7 ay boyunca İstanbul'un bazı gecekondu mahallelerinde, Kentsel Toplumsal Hareketler Kuramı çerçevesinde Gecekondularda Ortak Eylemlilikler üzerine bir araştırma yürütüyor.

dokunulmazlıklarını kaldırıyor ve onlar da vatan hainliğiyle suçlanıyor. Bu kesinikle bir tesadüf değil. Dokunulmazlıkların kaldırılması yeni bir olay değildi. Kürt milletvekillerinin yemininden hemen sonra DGM Savcılığı soruşturma açarak Kürt milletvekillerinin dokunulmazlıklarının kaldırılmasını talep etmişti. Yani 2.5 seneden beri var olan bir olay şimdi işleme konuldu ve kamuoyuna, özellikle de batı kamuoyuna karşı bu olayın Kürtlere karşı bir hareket olmadığını göstermek için, ondan önce bir islâmcıya karşı aynı terimler kullanıldı. Ki bu laikliğe karşı bir hareket olarak görülsün ve batı tarafından desteklensin.

● *Yaklaşık 6-7 aydır araştırmalarınızı belli gecekondu bölgelerinde sürdürüyorsunuz. Oradaki insanlarla çok yakın ilişkileriniz sözkonusu. Gecekondu mahallelerindeki genel gözlemlerinizi de öğrenebilir miyiz?*

●● Gecekondu mahallelerine gittiğimde değişik kesimlerle konuşmaya çalıştım. Ancak, gecekondu sakinlerinin bir çoğunun, kaldıkları yerlerin tapusuz ve bir bakıma yasadışı bir durumda olması, özellikle 12 Eylül'den sonra yoğun bir baskı görmeleri, ayrıca eğitim düzeylerinin düşük olması ve kendilerini yeterince bilgili hissetmemeleri gibi nedenlerden dolayı böyle bir araştırmaya katılmaktan çekindiler. Planlamadığım ve istemediğim halde çoğunlukla aleviler ve özellikle de alevi Kürtlerden oluşan belli bir çevre araştırmaya katılmaya hazırdı. Aleviler zaten Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren klasik CHP-SHP, yani şu anda kendilerine sosyal demokrat denilen partilere oy veren kesim. O nedenle daha fazla bu kesim üze,rine konuşabilirim. Ben, geçen Ağustos sonuna doğru Türkiye'ye geldim. Yani Sivas olaylarının hemen sonrasında... Dikkatimi çeken ilk şey ise, özellikle Sivas olaylarından sonra alevilerin büyük bir korkuya kapıldıklarıydı. Aslında aleviler tarih boyunca çoğu dönemlerde baskı görmüşler ve iyice içlerine kapanmışlardı. Ancak, geçtiğimiz yıllarda aleviler devletin de teşvik etmesiyle biraz daha fazla kendilerini öne çıkardılar. Sivas olaylarından sonra aleviler, kendilerini tamamen saldırının bir hedefi olarak görmeye ve korkmaya başladılar. Bu korku özellikle kadınlarda çok yaygın. Bunların bazıları pasifleşerek korku içinde yeniden kendi içlerine çekildi. Bazıları da alevilik temelinde örgütlemeye yöneldiler ki, bu özellikle Ümraniye'de çalışma yaptığım mahallede yaygın. Sivas'tan sonra Pir Sultan Abdal Derneği gibi bazı örgütler kuruldu. Ve onlar bu örgütlerde hem bir araya gelip kendilerini daha iyi savunmaya, hem de bu dernekler vasıtasıyla kendi kültürlerini canlandırmaya, yaşatmaya çalışıyorlar. Bu insanların çoğu da aynı zamanda Kürt. Bazılarında, özellikle Tunceli'liler, Sivas'lılar ve bazı Erzincan'lılarda alevi kimliğinin ağırlık kazanmasına rağmen genellikle kendi gruplarını bir başka gruptan ayırmak istediklerinde kendilerini Kürt olarak ifade etmeleri beni oldukça şaşırttı. Alevi-Kürt grubu kendisini ifade ederken "biz Kürtler" şeklinde konuşuyorlar. Yani "biz aleviler" demiyorlar. Aslında bu grupta Kürt bilinci kimlik olarak var ve Kürdistan'da yer alan baskıların da bilincindeler. Bunu çok konuşuyorlar. Ben aslında araştırmam için yerel konuları konuşmak istediğim halde onlar çoğunlukla bu konuları konuşmak istediler. Onlar için çok önemli. Çok uzak olmalarına rağmen onların hayatında çok canlı bir rol oynuyor ve kendilerini orada varolan şeylerin bir parçası olarak görüyorlar. Şimdi bu kesim, daha önce klasik olarak SHP'ye oy verdikleri halde şu durumda SHP'ye oy vermeyeceklerini söylüyorlar. Ancak, bir yandan da büyük bir çelişki ve tereddüt içindeler. Zira SHP'nin 91'den itibaren hükümet ortağı olması ve var olan baskılar ve askeri çözümün sorumluluğunu taşıması nedeniyle Kürtler için aslında seçilmez bir parti haline geldi. Ancak, şimdi bir yandan Kürt olarak bir parti seçemiyorlar, obur yandan da alevi olarak kendilerini büyük bir saldırının hedefi olarak görüyorlar ve Refah Partisi'nin kazanmas.ndan çok korkuyorlar, ona karşı örgütlü bir şekilde yer almak istiyorlar ve bu genellikle onları SHP'ye oy vermeye ya da SHP'ye üye olmaya zorluyor.

Alevi-Kürt grubu kendisini ifade erdeken "biz Kürtler" şeklinde konuşuyor, Yani "biz Aleviler" demiyorlar. Aslında bu grupta Kürt bilinci kimlik olarak var ve Kürdistan'da yer alan baskıların bilincindeler

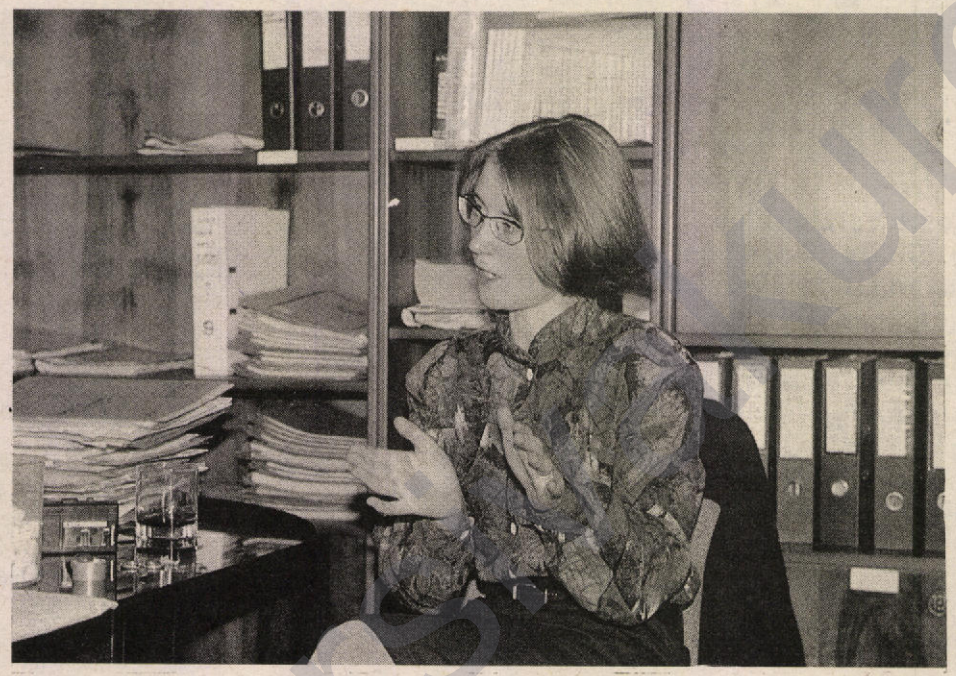

İlginç olan bir başka nokta ise, kendilerini açıkça Kürt olarak ifade eden bazı kesimlerin -ki bunlar sunni Türklerin yoğunlukla bulunduğu bir mahallede yaşıyorlardı- aslında dine bağlı ayırımlarda bile bunu Kürtlükle, yani "biz Kürt olarak öyle yapıyoruz" şeklinde ifade etmeleriydi. Halbuki bu yanlış. Aslında alevi olarak öyle davrandıkları halde bunu ifade etmemeleri bana ilginç geldi.

● *Peki asıl araştırma konunuz yani gecekondularda ortak eylemlilikler olgusuna ilişkin gözlemleriniz nedir?*

●● Ben aslında kentsel ve toplumsal hareketler kuramı içinde bu araştırmayı yapıyorum. Dediğim gibi gecekondu mahallelerinin ortak sorunları çok olduğundan orada da böyle bir hareketin olabileceğini tahmin ettim. Tabi ben daha önce zaten Türkiye'de -özellikle 12 Eylül'den sonra ve hala da bu durum devam ediyor- örgütlülüğün, sivasal hareketliliğin çok canlı olmadığını biliyordum. Ama araştırma sırasında ortak eylemliliklerin ve bunun gerektirdiği örgütlülüklerin benim tahmin ettiğimden çok daha az olduğunu farkettim. Örgütlenme özellikle kadınlar arasında hemen hemen hiç yok ve ortak eylem de çok zayıf. Konuştuğum kişilerin çoğu sorunların bilincindeler ve bunu çok açık ifade ediyorlar, bazen de çözüm öneriyorlar. Ama bu bilinç, yani varolan bu bilinç genellikle ortak eyleme dönüştürülmüyor. Bunun hem siyasi hem de ekonomik bir çok nedeni var. Ancak çok nadir durumlarda ortak eylemlere başvuruyorlar.

● *Nedir o nadir durumlar?*

●● Şimdi gecekondu mahalleleri genellikle tapusu ve izni olmadan yapılan evlerden oluşmakta. Bir barınma güvenliği yok. Ve özellikle bu barınma güvenliği güncel bir tehlikeyle yani yıkım tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı zaman bu eylemlilikler sözkonusu olabiliyor. Yine bazen belediye belli bir fiyatla tapuları vermeyi teklif ediyor ve bu fiyatlar bazen gecekondu sakinlerine çok fazla yüksek geliyor. O da bir ortak eylem gerekçesi olabiliyor. En büyük eylemler yıkım ya da yüksek tapu fiyatlarına karşı gelişiyor. Daha küçük çaplı eylemler ise altyapı sorunlarıyla ilgilidir. Özellikle suyun olmaması ya da düzensiz gelmesine karşı, yolların olmaması ya da çamura karşı -ki özellikle kadınlar bunun derdini çok ağır bir şekilde çekiyorlar- gelişen bu eylemleri genellikle kadınlar yürütmektedir.

● *Sizce bu eylemlilikler kadınlarda bir değer değişimine yol açıyor mu?*

●● Şimdi tahminen böyle bir eyleme katılmakla siyasi bir tecrübe kazanılabilir. Belki bir örgütlülük de başlayabilir. Ama o da çok nadir oluyor. Yani genellikle bu tür eylemler bir süreklilik kazanamıyorlar. Ancak bazı hallerde bunun sağlanabildiğine dair ornekıer de vardır. Örneğin bir mahallede kadınlar, erkeklerle birlikte belediyeye başvurdular ve böylece ilk defa bir siyasi kurumla karşılaştılar. Bu, onlara bir tecrübe ve özgüven kazandırdı ve ondan sonra kadın sorunlarına yönelik olarak bir araya gelmeye başladılar. Bu bir araya geliş, geçen sene ve bu sene mahalle içinde her şeyiyle kendileri tarafından hazırlanan 8 Mart şenliklerini düzenlemeleri ile doruğa ulaştı. Bu biraraya gelişler belli bir örgütlülük ve eylemlilik içinde süreklilik kazandıysa da bu tam bir süreklilik değildi. Diğer mahallelerde, genellikle aniden ve örgütsüz, yani sorunların ağır bastığı bir zamanda bir araya geliyorlar ve sonra tekrar dağılıyorlar. Bunun önemli bir nedeni bu kadınların genellikle siyasi bir tecrübelerinin olmamasıdır. Bilindiği gibi, 12 Eylül'den önce siyasi çevrelerin bir çoğu gecekondulara yöneldiler, oraya gittiler ve insanları örgütlemeye çalıştılar. Bu esnada bazı mahalli sorunlara da eğildiler ve mahalleliler de genellikle bu faaliyetlere katıldılar. Ancak, 12 Eylül'den sonra bunların önemli bir kısmı baskı gördüler; gözaltı, tutuklama, işkence... Ve bu nedenle geri çekildiler. Kalıcı bir örgütlenme yaratılamadı. Bu olgunun Türkiye genelinde de böyle olduğu söylenebilir. Öte yandan kadınların kendi kadınlık cinsiyetinden kaynaklanan birtakım nedenler de var. Örneğin onlara gençliklerinde hiç eğitim fırsatı tanınmadı, yani okuma yazmaları çok az ya da hiç yok. Bu nedenle yazılı kaynaklardan bilgi edinemiyorlar. Şimdilerde televizyon yardımıyla bilgilenebiliyorlar ancak bu da yazılı medyadan daha tek taraflı ve dar oluyor.

Eylül'den önce siyasi çevrelerin bir çoğu gecekondulara yöneldiler, oraya gittiler ve insanları örgütlemeye çalıştılar. Bu arada bazı mahalli sorunlara da eğildiler va mahallelerde genellikle bu faaliyetlere katıldılar. Ancak, 12 Eylül'den sonra bunların önemli bir kısmı baskı gördüler, gözaltı, tutuklama, işkence... Bu nedenle geri çekildiler

Eğitim düzeyleri az olduğundan çalışamıyorlar, dışa açılamıyorlar, kendilere güvenmiyorlar. Bundan başka hala geleneksel bir toplum içinde ya da gelişmekte olan ama hala geleneksel yönleri ağır basan bir toplumda yaşadıklarından dolayı kadınların çoğu hala kamu alanından ve özellikle siyasetten dışlanıyorlar. Siyasi tecrübeleri hemen hemen hiç yok.

● *Yine de gecekondulardaki ortak eylemliliklerde kadınlar hep ön saflarda yer aldığı görülüyor. Bu olgu kadınları kendi özgün sorunları temelinde de etkiliyor mu?*

●● O da var. Bir örnekte bu çok belirgin. Mahallelerden birinde genel sorunlarla başlayan ortak eylemlilik giderek kadın sorunlarına özgü bir birlikteliği de doğurdu. Diğer mahallede de kadınlar özellikle bu geçen dönemde kendi sorunlarını tartışmaya başladılar. Hem tabu sayılan aile içi ilişkileri, hem de kadın olarak siyasetten dışlanmalarını tartışıyorlar ve ona yönelik de yeni talepler oluşturuyorlar. Bana göre bu oldukça önemli bir durumdur. Yani kadınlar, fazla örgütlü olmamalarına rağmen artık hem genel ve yerel sorunlarını, hem de kadın sorunlarını tartışmaya başlıyor ve çözümler öneriyorlar. Bunlar, hem siyasi, hem de ekonomik alana yönelik olan talepler. Yani kadınlar evleri dışında normal gecekondu mahallelerinin hiç bir yerinde toplanamıyorlar. Evler ise çok küçük ve ancak çok dar bir çevre toplanabiliyor. Gecekondu mahallelerinin çoğunda kadınların gidebilecekleri bir yer yok. Kahveler var ve onlar da tabi erkeklere mahsus. Bu da kadınları siyasetten dışlıyor. Kadınlar artık bu durumu eleştiriyor ve kendileri için, kendilerine özgü bir yer talep ediyorlar. Bazen düğün salonları kiralıyor ve orada toplanıyorlar. Bu da zannedersem çok pahalı. Bazen de direk kadın merkezi istediklerini söylü-yorlar. Bence böyle bir kurum, onların siyasi olarak faaliyet göstermeleri, örgütlenmeleri ya da bir araya gelme ve sorunlarını tartışmalarının çok önemli bir önkoşuludur. Diğer yandan ekonomik olanaklar da istiyorlar. Özellikle tüketim taleplerinin artması ve erkeğin gelirinin yetersiz kalması nedeniyle kadınlar da çalışmak zorunda kalıyorlar. Ancak, daha önce söylediğim sebeplerden dolayı istedikleri gibi bir iş de bulamıyorlar. Çok düşük ücretli işlerde ya da el işleri, temizlik gibi işlerde çalışabiliyorlar. Ki bunlar oldukça sömürücü koşullarda yapılıyor. Bu nedenle kadınlar artık mahalle içinde, örneğin kadın atölyesi gibi yerlerin açılmasını talep ediyorlar. Bu şekilde hem bir gelir elde edebilecekler, hem daha adil çalışma koşullarına sahip olacaklar, hem de yeni bir tecrübe kazanacaklardır. Yani evin dışına çıkacaklar ve tek başına değil, ortak bir şekilde çalışacaklar ki bence bu, hem sosyal gelişmelerinin, hem de siyasi tecrübe edinmelerinin önemli bir önkoşuludur.

Kadın hareketi burada, özellikle 80'den sonra oluşan bir hareket. Daha önce genellikle var olan siyasi çevrelerin içinde yer alındı ve orada kadın sorunları ya tartışılmadı, ya da "sol" bir deyimiyle "yan çelişki" olarak görüldü ve pek ciddiye alınmadı.

● *Bu gelişim ve bir araya gelişte ulusal niteliklerin de belirleyici bir etkisi, ya da ulusal nitelikli taleplerin bir etkisi var mı?*

●● Ulusal yanların belirleyiciliği bakımından, özellikle alevilerden oluşan ve solcu gelenekleri çok ağır basan mahallede bu konuda pek birşey diyemiyorum. Orada hemşehrilik bağları ve ulusal farklılaşmayı sorduğumda öyle bir ayırımın, yani Türk-Kürt ayrımının yok olduğunu söylüyorlar. Bunun ne kadar doğru olduğunu ben bilemiyorum. Diğer mahalle, yani karışık olan mahallede çok kesin bir ayrım var. Yani Kürtler ve Türkler arasında çok az bir ilişki var. Olsa olsa bazı ekonomik ilişkiler yani halıcılık yapan bir Kürt kadınının yanında Türk kızlarını çalıştırması ya da inek besleyen bir Türk aileden Kürtlerin süt almaları türünden ekonomik ilişkiler var. Ama sosyal ve siyasal ilişkiler hemen hemen hiç yok. Ne birbirlerinin ziyaretlerine gidiyorlar, ne de ortak siyasi örgütlemelerde varlar. Ancak, belediyenin yüksek fiyatla tapu dağıtmasına karşı birlikte bir eylem yaptılar ve ondan sonra sunni Türk ve alevi Kürt kadınlar kısa vadeli olarak caminin içinde ya da yakınında, camiye bağlı olan bir yerde biraraya geldiler ve ortak mahalle sorunlarını konuştular. Fakat, özellikle ekonomik ve siyasi farklılaşmadan dolayı bu hareketlilik dağıldı. Ekonomik durumu iyi olanlar, istenen tapu fiyatlarına razı oldular. Orada, önde gelen kadınlarda kadınlık bilinci çok büyüktü ve bu birliktelik devam edebilseydi kesinlikle bir kadın hareketlenmesine dönüşebilirdi.

Ulusal bilinç var. Kadınlar, gelişen bir çok önemli olayı herzaman tartışıyor ve devletin var olan siyasetini oldukça sert bir şekilde kınıyor, eleştiriyorlar.

Ulusal nitelikli, yani kendileri ve çocukları için ana dille eğitim gibi talepler direk söylenmedi. Biraz önce de dediğim ulusal bilinç var. Kadınlar, gelişen bir çok önemli olayı herzaman tartışıyor ve devletin var olan siyasetini oldukça sert bir şekilde kınıyor, eleştiriyorlar. Ona karşı çıkıyorlar. Bazen kendi aralarında Kürtçe konuşuyorlar. Kürtçe eğitimin olmaması nedeniyle Kürtçeleri gelişemedi ve onu da bir eksiklik olarak görüyorlar, üzülüyorlar. Bazı kadınlar, Kürtçe dilbilgisini geliştirmek istediklerini söylüyorlar ama bunlar tek tek ve bireysel olarak dile getirilen şeyler. Çocuklarının kendi ana dilleri ve kültürleriyle eğitilebileceği bir kreş ya da benzeri bir taleplerini ben duymadım.

● *Gecekondudaki kadınların kendi özgün sorunları etrafında yavaş yavaş harekete geçmeye başlamalarına rağmen bunun kurumsallaşamaması, kalıcı bir örgütlenmeye dönüşememesini neye bağlıyorsunuz?*

●● Bazı nedenleri ben açıklamaya çalıştım. Kadınlarda siyasi tecrübe yok ve eğitim düzeyleri de çok az. Ondan dolayı nasıl örgütlenebileceklerini de bilmiyorlar. Başka ama çok önemli bir sebep ise zaten Türkiye'de örgütlenmenin çok zor olması. Dernekler Yasası'ndan, Türk Ceza Kanunu'ndan, Anti-terör Yasası'ndan kaynaklanan bir sürü yasal engeller var. Tabi sayısal olarak, özellikle İstanbul'da birçok dernek var. Ama bu gün İstanbul'da, yani Kürdistan'ın dışındaki yerlerde bile birçok dernek sık sık kapatılıyor veya bir takım baskılar görüyorlar. Bu durumu tabi kadınlar da biliyorlar. Korku burada önemli bir etken tabi, ama bunun dışında bu kadınlara has bir tecrübenin olmaması, eğitim düzeylerinin düşük olması ve bir de kendilerine güvenememeleri diğer etkenleri oluşturmakta. Ayrıca sık sık birliğin olmadığını söylüyorlar. Biraz önce de belirttiğim gibi kadınların çoğu sorunların bilincindeler ama "birlik yok" diyorlar ve yaratamıyorlar. Bu biraz çelişkili. Belki de istemiyorlar. Ama istiyorlarsa da bu saydığım etkenler önemli olabilir. Aslında konuştuğum birçok kadında bu yönde bir hazırlık var ve eğer yol gösterilebilirse sonuç alınabilir. Bence bu bilinç ve hazırlık asgari düzeyde de olsa bir eylemliliğe, örgütlenmeye dönüştürülebilir. Şimdi mahallenin içinde oturan daha tecrübeli ve bilinçli kadınlar var. Örneğin özellikle bu görüştüğüm alevi-Kürt kesiminde gençler eğitim görüyorlar. Mahallenin dışında herhangi bir siyasi örgütlenme içinde yer alıyorlar ve bu örgütlenme mahalle ilişkisini de içeriyor. Yani orta yaş grubundaki kadınlara da başvuruyor ya da onları bazı şeylere çağırıyorlar. Böylece kadınlar yavaş yavaş dışa yönelmeye ve tecrübe edinmeye başlıyorlar. Bunun dışında, genellikle evlilikle mahalleye taşınan ve sosyal ilişkileri gelişmiş, daha eğitimli ve ekonomik durumları da biraz daha iyi olan kişiler de bazen olumlu bir rol oynuyorlar. Kadınlar, kendi sorunları etrafında yeni yeni bir araya geliyorlar, kadın sorunlarını tartışıyorlar. Bazen somut olarak bazı şeyler faaliyetlerde bulunuyor ya da bazı sorunları çözmeye çabalıyorlar. Daha eğitimli ya da bilinçli olanlar, tepeden inerek değil, onlarla birlikte sorunlara eğiliyorlar. Klasik sol çevreler de, 80'den önceki gibi "biz biliyoruz", "biz kadroyuz", "önderiz", "biz sizi kurtaracağız" tarzında değil, kadınla beraber, kadınları ciddiye alacak bir şekilde birşeyler yapıyorlar ki, bu bence çok önemli. Nihayet bu kadınlar nesne değil, özne oluyorlar ve kendilerine de daha fazla güvenmeye başlıyorlar.

● *Bu durum mevcut kadın hareketlerini sizce ne yönde etkileyebilir?*

●● Kadın hareketi burada, özellikle 80'den sonra oluşan bir hareket. Daha önce genellikle var olan siyasi çevrelerin içinde yer alındı ve orada kadın sorunları ya tartışılmadı, ya da "sol" bir deyimiyle "yan çelişki" olarak görüldü ve pek ciddiye alınmadı. Kadın bilinci yaratılamadı ve bu aynı zamanda zararlı da görüldü. 80'lerden sonra ortaya çıkan kadın hareketi ise ağırlıkla akademisyen bir hareket olmuş ve yüksek bir eğitim pozisyonunda bulunan yani profesör, doçent gibi kariyerlere sahip olan kadınlar tarafından geliştirilmiştir. Bu kadınlar konuyla ilgili değerli araştırmalar da ortaya çıkarmışlardır. Ancak, benim gördüğüm kadarıyla bu hareket, sosyal bakımdan benim görüştüğüm kadınlardan çok uzak bir yerde ve genellikle de bu çevreyle hiç ilişkileri yok. Koskoca İstanbul'da ancak bir doçent ve onun asistanı gecekondu araştırması yapıyor ve gecekonduların hala çok önemli olduğu bir dönemde gecekondulu kadın üzerine hemen hemen hiç bir araştırma yapılmıyor. Bazen, özellikle aile içindeki şiddete karşı önemli şeyler yapıldı ama, örgütlenme bakımından bu çevre oldukça dar ve daha çok eğitimli ve elit kesimlerle sınırlı kalıyor.

● *Peki, buralarda Kürt kadın hareketinin konumu nedir? Gerek program , gerekse bu program içindeki faaliyetleri açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?*

●● "Kürt kadın hareketi" denilebilir mi? Bu bence bir soru işareti. Hareket kelimesi bir bakıma büyük bir tabanı gerektiriyor. Diğer yandan da, gerçekten kadın konularının ağırlıkta olması gerekiyor. Şimdi, benim bildiğim kadarıyla şu anda kapatılmış olmayan bir Kürt kadın derneği yoktur. Var olan bütün kuruluşlar kapatıldı. Ben geldiğimde bir dernek yani Ulusal Demokratik Kadın Derneği açıktı ve onlarla görüştüm. Bu nedenle, ancak bu dernek üzerine bir şeyler söyleyebilirim. Programlarını incelemedim. Ama kadınlarla görüştüm ve uzun bir demeç yaptım. Ayrıca kadınlarla bazen demeç dışında sohbetlerimiz oldu. Zannedersem, ancak kısa bir dönem yaşayabilmeleri ve sonradan kapatılmaları nedeniyle amaçlarını uygulama olanağını pek fazla bulamadılar. Benim gördüğüm kadarıyla planladıkları faaliyetler olumluydu. Çünkü onlar direk olarak, mahallelerde somut var olan sorunları çözmeyi düşündüler. Örneğin sağlık sorunları, kültür sorunları, iktisadi sorunlar. Yani o konuda bir sürü şeyler planladılar. Zaten bu kadınların çoğu da bizzat gecekondu mahallelerinde yaşıyorlar. Sosyal bakımdan bu mahallelere uzak değiller. O yüzden tepeden inmecilik gibi bir tehlike de çok düşüktür. Bence, bu dernek olmasa bile böyle şey-

Kadınlar, fazla örgütlü olmamalarına rağmen artık hem genel ve yerel sorunlarını, hem de kadın sorunlarını tartışmaya başlıyor ve çözümler öneriyorlar.

leri planlayan bir dernek, sözünü ettiğim mahallelerde çalışarak olumlu şeyler oluşturabilir. Bu önemli bir gelişmedir. Ancak, özellikle kadın hareketleri ve feminizme ilişkin değerlendirmelerinde eksiklikler olduğunu da söylemeliyim. Demeç yaptığım sırada bu kadınlardan biri, başlangıçta; "Biz ulusal, cinsel ve ekonomik baskıya aynı zamanda karşı çıkıyoruz. Yani biz kadının cinsel baskısını yan çelişki olarak, ya da bunun Ulusal Kurtuluştan sonra çözülecek bir sorun olarak görmüyoruz. Biz bunu şimdiden çözmeye başlıyoruz." gibi bir belirleme yaptı. Bu bence çok önemli ve olumlu yaklaşımdır. Gerçekten bence de bu üç baskı çeşidi birbirine bağlı bir şekilde işlenir ve bu nedenle her üç baskı türlerine şimdiden karşı çıkılması lazımdır. Ama aynı görüşme içinde bu kez "biz feminist değiliz" dedi. Bunun üzerine kadınlar arasında bir tartışma çıktı. Demek ki yeni kurulan bu dernek içinde bu konuda farklı görüşler var. Benim görüşüme göre orada tartışılan feminizm kavramı biraz dardı. Çünkü feminizm kavramı var olan bazı Türk feminist çevreleriyle özdeşleştirildi. Aslında feminizm kavramı, uluslararası bir kavramdır ve üzerinde bir çok bilimsel ve siyasi tartışmalar yürütülmektedir. Yani bir tek feminizm yoktur.

"Bölücülük" kavramı genellikle Kürt örgütlenmelere karşı kullanılan bir terimdir. Bu sefer İsâmcılara karşı kullanılmaya başlanması çok ilginç bir gelişmedir.

● *Son olarak, Kürtlerin Newroz ve sonrasında Almanya'da gerçekleştirdiği kitle gösterilerilerini ve sonrasında Alman Hükümetinin Kürtleri sınır dışı etme tehditini, bir Alman aydını olarak nasıl değerlendiriyorsunuz?*

●● Şimdi burada genellikle işkence sistematik bir şekilde yapılıyor ve ve ayrıca idam tehlikesi de sözkonusu. Özellikle Kürtler için. Çünkü Kürtlerin çoğu Ceza Kanunu'nun 125. maddesine göre yargılanıyor ve bu madde idam cezasını öngörüyor. Bu bakımdan, Türkiye'de siyasi takip göreceği açık olan kişilerin iade edilmesi mümkün değildir. Bu konuda zaten hükümet içinde bile eleştirenler vardır. Bu özellikle İçişleri Bakanı'nın kişisel çıkışıdır.

● *Yani bunun Alman Hükümeti'nin genel bir tavrı olmadığını mı söylüyorsunuz?*

●● Ben bir süredir Almanya'dan uzağım ve ancak burada var olan Türkçe gazetelerden ve biraz da Almanya'daki dostlarımdan bilgi alabiliyorum. Ama gördüğüm kadarıyla bu tavır kişiseldir. Tabi bu arada otoban kapatma gibi olayların Alman kamuoyunda Kürtlere karşı bir tepki yarattığını da söylemeliyim. Çünkü normal bir Alman vatandaşı için otoban, hemen hemen kutsal birşeydir ve özgürlük anlamına gelir. O özgürlüğünün kesilmesi belli bir tepkiyi de doğurmuştur. Korkunç ama Kürtlere karşı şiddeti savunan sözler bile sarfedilmiş. Bu olumsuzluğa rağmen büyük bir kamuoyu yaratılmış medyalarda Kürt sorunu üzerine yorum ve haberler yoğunlaşmıştır.

Söyleşi için çok teşekkür ederiz. ●

LEYLA QASIM

KÜRT KADINLARI LEYLA QASIM'I UNUTMADI

15 mayıs 1994 günü bir grup Kürt kadını, Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfında düzenledikleri toplantıda, **Leyla Qasım** ve arkadaşlarını katledilişinin 20.yıldönümünde andılar.

Leyla'nın yaşamına da değinilen toplantıda, Kürt kadınlarının mücadele saflarını daha da sıklaştırmaları çağrısında bulunuldu.

Yıl 13 mayıs 1974. 23 yaşındaki yiğit Kürt kızı **Leyla Qasım,** nişanlısı **Cevat** ve 5 erkek yoldaşı -**Nesimi, Fusat, Müfti, Hasan ve Reşit**- sömürgeci Baas rejimi tarafından idam edilerek katledildiler.

- **Leyla Qasım** ve arkadaşları, 29.4.1974 günü, Bağdat Havaalanında uçak kaçırma eylemi sırasında, Irak Baas rejiminin kolluk kuvvetleri tarafından yakalanarak haklarında idam cezası verilmiş, 15 gün gibi kısa bir süre sonra bu ceza infaz edilmişti..

Yaşamı boyunca, ülkesinin sömürgeleştirilmesine karşı mücadelenin ön saflarında yerini alan **Leyla**, aynı zamanda kadınların mücadeledeki önemini bir kez daha vurgulayarak, sembolleşiyordu..

Leyla, 20 yıl önce sömürgeciler tarafından katledildi ama, Kürt kadınları tarafından unutulmadı. O, Ulusunun Özgürlük ve Bağımsızlık mücadelesinde şehit olan **Zerife Xanım, Zekiye, Beriwan, Hülya** ve daha nice isimsiz yiğit Kürt kadınları gibi yüreklerde yaşıyor.

Bi wê li Kurd ron bûye şev,
Jin bûnê wek Leyla me tev
Îdî nema hêjaye rev,
Ey Kurd de destan bidne hev.
Leyla kî ye?
Leyla jin e,
Leyla min e,
Leyla min e.

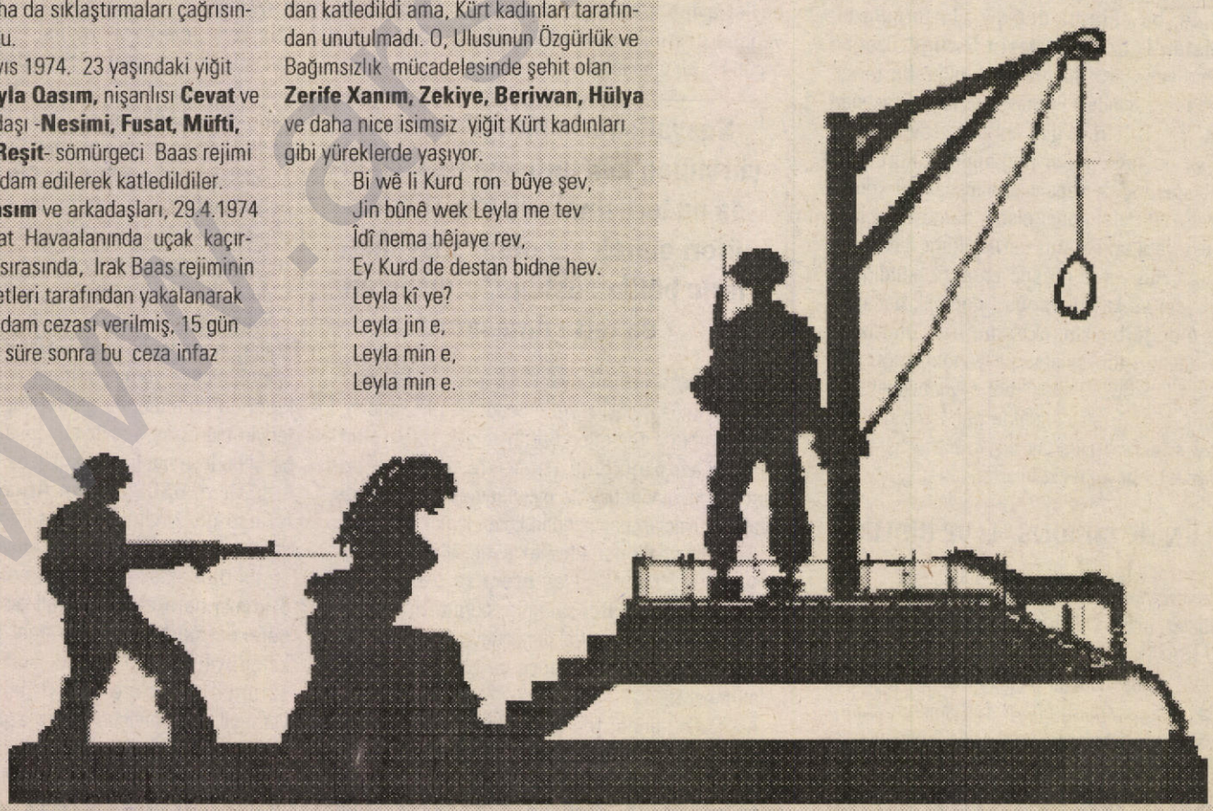

www.serxwebun.org

AYIN DOSYASI

BİRLİK TARTIŞMALARI

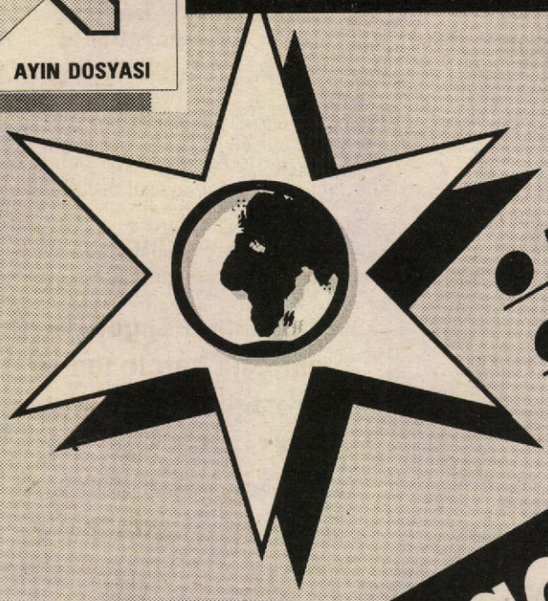

• Nasıl Bir Birlik?
• Nasıl Bir Sosyalizm?

KÜRDİSTANLI SOSYALİSTLERİN BİRLİĞİ

Sosyalistlerin değişmeyen gündemi "BİRLİK" tartışmaları, Yekbûn, KUK ve TSK örgütlerinin çağrılarıyla yeniden alevlendi.

Emperyalizmin "Yeni Dünya Düzeni" altında azgınlaşan siyasi gericilik ve sosyalist hareketin geri çekildiği bu koşullarda tartışmaların içerik ve oluşumu büyük önem taşıyor...

Kürdistan kamuoyu, daha **"Ulusal Cephe"** oluşturulmasına dair protokolün mürekkebi bile kurumadan ve "Ulusal Cephe"nin prog-ram ve tüzüğü ile ilgili tartışma ve faaliyetlerin hararetle sürdüğü bir dönemde, bu defa da değişik platformlarda, **"Kürdistan'lı Sosyalistlerin Birliği"** üzerine yürütülen yeni tartışmalara tanık oldu. Bu tartışmaların kendi içindeki "yeniliği"ne karşın, aslında "cephe" ya da "birlik" gibi konular, soyut tartışmalar ya da temenniler bağlamında Kürdistan kamuoyunun hiç de yabancısı olmayan bir konuydu. Ancak bu defa; genel olarak dünya ölçeğinde sosyalist yapılanmaların geriletildiği, yenilgiye uğratılıp çoğu yerde düzene entegre edildiği ve siyasal yapı ve kadroların da "ideolojik bunalım" içinde olduğu bir konjoktürde; özel olarak da "ulusal cephe" tartışmalarının yoğunlaştığı, program ve tüzük düzeyinde somut sayılabilecek bazı adımların atıldığı bir dönemde gündeme gelmesi **"sosyalistlerin birliği"**ne ilişkin bu tartışmalara daha farklı bir boyut da katıyordu.

BÖLÜNME SORUNSALI VE BİRLİK

"Sosyalistlerin birliği" üzerine yürütülen tüm tartışmalar, esasında bu tartışmaların temelinde *a priori* olarak var olan *"sosyalistlerin bölünmüşlüğü"* olgusunun da tartışılmasıdır. Başka bir deyişle, *"sosyalistlerin birliği"* tartışmaları, dolaylı da olsa gerçekte sorunun merkezine "sosyalistlerin bölünmüşlüğü" olgusunu oturtmaktadır.

Genel bir tanımlamayla, dünyayı yorumlamakla yetinmeyip, onu dönüştürmeyi de önüne koyan ve sınıflı toplumların bir ürünü olan sömürünün, nihai olarak ancak tüm sınıflarla birlikte ortadan kaldırılacağı bilincinden hareket eden marksistler; giderek bir dünya sistemi haline gelen kapitalizmin, toplumsal bir devrimle ve burjuvazinin elindeki en önemli aygıtın, devletin ve siyasal iktidarın devrimci fethiyle tasfiye edilmesini öngörürler. Bu toplumsal devrimin temel dinamiği ise, bu yönde bir siyasal bilinçle donatıldığında, tarihsel olarak siyasal iktidarı ele geçirip, sosyalizmin inşa sürecinde kendisiyle birlikte diğer tüm sınıfları ve devlet aygıtını tedricen ortadan kaldırabilecek yegane devrimci sınıf olan işçi sınıfı ve onun örgütlü gücü olabilecektir.

Sosyalistlerin birliği" üzerine yürütülen tüm tartışmalar, esasında bu tartışmaların temelinde a priori olarak var olan "sosyalistlerin bölünmüşlüğü" olgusunun da tartışılmasıdır.

Bu bakımdan, sosyalizm mücadelesinin kendisi, gerek kendini temellendirdiği teorik çerçevenin niteliği ve özgüllüğü itibariyle, gerekse bu çerçevenin maddi hayata uygulanmasının getirdiği pratik ihtiyaçları bakımından kendi içinde en geniş birliğe ulaşmayı gerektirmekteydi. **Marks**'ın deyimiyle bu, *"zincirlerinden başka kaybedecek hiç bir şeyi olmayan"* işçi sınıfının, burjuvazinin gücü ve olanakları karşısında tüm dünya ölçeğinde bu bilinç temelinde maddi gücü ve olanaklarını birleştirmesiydi.

Ancak, bu genel teorik çerçeve içerisinde her somut şartın ne şekilde tahlil edileceği, devrimci teorinin hangi araçlarla devrimci pratiğe dönüştürüleceği, özellikle de bu mücadelenin örgütlenme anlayışının ve araçlarının ne şekilde belirleneceği gibi olgular, sosyalizm içi tartışmaların önemli konularını oluşturmaktaydı.

Sosyalist siyasal mücadele tarihinde geniş bir yer tutan bu tartışmaların, marksist teorinin tarihsel süreç içindeki gelişimine önemli katkılar sunduğu da bir gerçekti. Nitekim, emperyalizmin tahlili, ampirik felsefenin eleştirisi, proletarya partisi ve teorinin uygulamaya geçirilmesine ilişkin yorum ve katkıları bakımından leninizm, bu tartışmalarla biçimlenerek marksizmin doğal bir devamı olagelmişti.

Ne varki, marksist-leninist felsefenin oluşum döneminde henüz yeteri açıklıkla ele alınamamış ya da daha sonra ortaya çıkmış kimi temel olgular -**Marks** ve **Lenin** sonrası tüm dünyada meydana gelen yeni gelişmeler, özellikle de sosyalist siyasal anlayışın **SSCB** ve **Çin** pratiğine ilişkin değerlendirmeler, faşizm ve kapitalist devlet olgularına ilişkin çözümlemeler, emperyalist kapita-lizmin değişen dünya siyaseti, ulusal sorunlara bakış, devrimin niteliği, çevre sorunu, kadın sorunu v.b. gibi konular- üzerine yürütülen tartışmalar, hem dar bir çevreyle sınırlı kalmış, hem de önemli ölçüde yorum, yöntem ve anlayış farklılıklarını da beraberinde getirmişti. Aslında bu yönleriyle marksizm, henüz tamamlanmamış, dinamik bir bilimdi ve niteliği itibariyle geliştirilmesi gerekliydi. Oysa, **SSCB**, **Çin** ve **Arnavutluk** deneyimlerinde gözlendiği gibi, bu konularda canlı ve yaratıcı tartışmalara öncülük etme, önünü açma ve geniş olanaklar hazırlama bakımından dünya devrimci hareketinin önemli birer mevzii olması gereken merkezlerde tersine bir uygulama ile karşılaşılıyordu. Teorinin, pratikte karşılaşılan sorunlarla birlikte geliştirilmesi ve devrimci yaratıcılıkların önünün açılması gibi olgular yeterince önemsenmediği gibi resmi bir ambargo altına alınarak önü tıkanı-yor, genellikle de dış politikalarındaki siyasal ideolojik rekabete uyarlama

çabası içine giriliyordu. Bu ve benzeri olgularla birlikte *"reel sosyalizm"* pratiği, sosyalizm anlayışlarında bir farklılaşmayı da beraberinde getiriyordu.

Dünya sosyalist hareketinin merkezi bir önderlikten mahrum bırakılması, Avrupa merkezli sosyalist örgütlenmelerin II. Paylaşım Savaşı ve sonrasında kendilerine düzen içinde yeni biçimler vermesi v.b. gibi stratejik önemde kimi değişikliklerle birlikte bu politik-ideolojik nitelikli farklılaşmalar, kaçınılmaz olarak ayrışmalarla sonuçlanıyordu.. Sosyalizm, devrim ve örgütlenme anlayışının esasına ilişkin olan bu ayrışmalar gerçekte bir "bölünme" değil, bir **saflaşmaydı** ve doğal olarak bu farklı anlayışlar arasında keskin bir ideolojik mücadeleyi de gerekli kılıyordu.

"KÜRT SOLU" VE SOSYALİZM

Aslında, **PDK-T** ile bazı Kürt aydınlarının dönemsel çıkışları sayılmazsa, Kuzey Kürdistan'daki siyasal ve örgütsel oluşumların yaklaşık 25 yıllık bir geçmişi vardı ve hemen tümü de kendilerini sosyalist bir anlayış içinde tanımlayarak ortaya çıkmışlardı. Başlangıçta birer kadro hareketi şeklinde organize olan bu yapıların ortak bir özelliği de; kadrolarının, önemli oranda **DDKO** sürecinde şekillenmeleriydi.

DDKO'lar, **FKF** ve **TİP** içinde politize olan Kürt aydın ve politikacılarının , bu oluşumların "ulusal sorun" karşısında egemen resmi ideolojinin çemberinden çıkamamalarından dolayı kendi özgün kimlik arayışı sürecinde ortaya çıkmıştı ve bu anlamda Kürdistan'lı devrimcilerin **"ayrı örgütlenme"** anlayışını kendilerine temel alarak, "ezen ulus devrimcileri"nin örgütsel vesayetinden kurtulmalarının ilk adımı olarak nitelenebilirdi. Kürdistan'ın yakın dönem siyasi tarihinde bir dönüm noktası sayılan **DDKO** Davası ise, Kürt aydınlarının ve siyasi kadrolarının **TC** ile olduğu kadar, birbirleriyle de hesaplaştıkları bir sürecin ilk dönüm noktası sayılabilirdi. Bu davada alınacak tavır ile savunmanın muhtevası ve nasıl bir çerçeveye oturtulacağı tartışmaları, **DDKO** kadroları arasındaki siyasi farklılaşmaları da giderek su yüzüne çıkartıyordu. **"Ocak Komünü"** olarak bilinen grubun bu davada hazırladığı kapsamlı bir siyasi savunma ile döneme göre oldukça önemli tesbitler dile getiriliyordu.

DDKO kadroları 1974'de, bu kez kendi aralarında büyük ölçüde yolları ayrılmış olarak cezaevlerinden çıkarken, cezaevi ve **DDKO** Davası sürecinde giderek belirginleşen saflaşmalarla, Kürdistan'daki yeni siyasi oluşumların ilk tohumları da atılıyordu. **DDKO** içindeki tartışmalar ve yol ayırımının görünen yanını, kadrolarının sosyalizme ilişkin yorum ve anlayış farklılıklarından ziyade, Kürdistan Sorununa ilişkin yaklaşım farklılıkları oluşturuyordu. Ancak, bu yaklaşım farklılıklarının temelininde kadroların marksist bilinç ve anlayış farklılaşmasının belirleyici bir etken olduğunu, bizzat bu süreçten sonra Kürdistan'da ortaya çıkan siyasal akım ve örgütlenmelerin muhtevasında görmek mümkündü.



Nitekim, yıllarca Türkiye'de, icazetli "sol" anlayışlar içinde kendi kimliğini arayan Kürdistanlı kadrolar, sonuçta bu hareketlerden örgütsel düzeyde bir kopuşla, ayrı örgütlenme sürecine yönelmiş ve **"Kürt solu"** kavramını da literatüre yerleştirmişlerdi. Ancak, yapısal olarak "ayrı örgütlenme" anlayışı siyasal örgütlenmelerin temelini oluştururken, sosyalizme ilişkin tanım ve yorumlarda ise egemen "sol" anlayışlara, bağlı kalınmış ve sosyalist sistem içindeki değişik kamplaşmalar bu oluşumların sosyalizm anlayışında da büyük oranda belirleyici olmuştu. O dönemde Kürdistan'da ortaya çıkan siyasi hareketlerin bir çoğu, Türkiye'deki çarpık ve icazetli "sol" anlayışların Kürdistan'daki yansımaları şeklinde siyasal yörüngelerini **SBKP**, **ÇKP** ya da **AEP**'nin çizgisine göre tayin etmişlerdi.

Siyasal yörüngelerini "Sosyalist sistem"deki kamplaşmalara göre tayin edip, ilk harcın temel malzemelerini de buralardan taşıyan Kürt "sol" çevreleri, önerdikleri programlara ilişkin teorik tartışmaların ana mecraını da bu yöne akıtıyorlardı.

70'li yılların ortası, hemen hemen tüm siyasi oluşumlar açısından *"ideolojik ve örgütsel inşa"* dönemi olarak tanımlanmış ve bu inşa faaliyetinin harcını da sosyalist bir kimlik oluşturmuştu. Siyasal yörüngelerini "Sosyalist sistem"deki kamplaşmalara göre tayin edip, ilk harcın temel malzemelerini de buralardan taşıyan Kürt "sol" çevreleri, önerdikleri programlara ilişkin teorik tartışmaların ana mecraını da bu yöne akıtıyorlardı. Bu bakımdan tartışmalar, marksist öğretinin ve onun leninist pratiğinin kavranıp geliştirilmesine, bu şekilde ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin temel sorunlarına çözüm getirilmesine yönelik bir siyasi ve ideolojik üretim sürecinden ziyade, "sosyalist sistem" içinde değişik kamplara bölünen **SBKP**, **ÇKP** ve **AEP**'nin resmi devlet politikalarının ideolojik ambargosu ve aralarındaki siyasi rekabetten kaynaklanan sorunların fasit dairesiyle sınırlı kalıyordu.

Aynı dönemde, **"Ocak Komünü"**nden gelen siyasal kadroların taşıdığı bilinç ve birikim üzerinde yükselen **Komal** Yayınevi ve sonradan yayınına başlanan **Rizgarî** Dergisi, bu konuda daha farklı bir anlayışı gelenekselleştiriyordu. **Komal**, Kürdistan tarihine ilişkin önemli kitaplarla, bilimsel bilgi üretimine katkıda bulunurken, **Rizgarî**'nin ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine ilişkin geliştirdiği siyasi tezler, Kürdistan sorununa bakışta epistemolojik bir kopuşun önünü açıyordu. *"Kürtlerin rönesansı"* olarak da adlandırılan bu yıllar, resmi ideolojinin üzerine adeta beton döktüğü, belleklerden silmeye çalıştığı Kürdistan Sorunu olgusunun marksist öğretiden hareketle ve diyalektik materyalist bir

GEÇMİŞTEN BELGELER - I

Rizgarî 9'da yayınlanan ve Kürdistan'da mevcut siyasi gruplara sunulan güçbirliği görüşmelerine ilişkin deklerasyon metninden...

"...

İLKELER

KAPİTALİST KÖLELİĞE KARŞI MARKSİST-LENİNİST MÜCADELE TEMELİNDE ANTİ-SÖMÜRGECİ ULUSAL DEMOKRATİK MÜCADELE BİRLİĞİ,

1- Emperyalizme ve faşizme karşı;
2- Sömürgeciliğe ve Türk/Arap/Fars burjuvazisinin Kürdistan'daki sömürgeciliğine karşı;
3- İşbirlikçiliğe (işbirlikçi Kürt ticaret burjuvazisi, ağalık-şeyhlik-seyit-dedelik kurumlarına, her türlü feodal baskı ve sömürüye) ve bütün biçimler içindeki gericiliğe karşı;
4- Şovenizme ve sosyal-şovenizme karşı;

DEVRİMCİ PROLETARYANIN DÜNYA DÜZLEMİNDEKİ TOPLUMSAL DEVRİM STRATEJİSİNİN GENEL-TEMEL VE VAZGEÇİLMEZ İLKELERİ DOĞRULTUSUNDA MÜCADELE EDER.

PROTOKOL

Türkiye özgülünde anti-sömürgeci ulusal demokratik mücadele birliği aşağıdaki protokol hükümlerine uyar:

a- Militarist-sömürgeci Türk burjuvazisinin anti-komünizm ve anti-kürdizmine karşı mücadele eder;
b- Sosyalist siyasal güçlerin birliği ve önderliği temel olmak üzere, tüm devrimci güçleri, yurtseverleri, demokratları deklerasyon ilkeleri düzeyinde örgütlendirir;
c- Sayısal çokluğa göre değil, niteliklere göre (nesnel olarak ortak payda etrafında yer alan) grupların eşit olarak temsilini öngörür, bunun için:
d- Demokratik inşa ve kollektif önderliği esas alır;
e- Yatay ve dikey örgütlenme bütünselliğini gerçekleştirmek için çalışır;
f- Siyasal çalışma alanını öncelikle işçi sınıfı ve yoksul köylülük içinde yoğunlaştırır;
g- Toplumsal devrimin mihveri etrafında, ulusal ve demokratik muhalefete bilinçli bir ifade verir;
h- Grup çıkarlarını reddeder, dar grupçu anlayışları teşhir ve mahkûm eder;
ı-Propaganda ve ajitasyonda serbestliği reddeder, bu faaliyetleri deklerasyon ilkeleri çerçevesinde merkezileştirir;
i- Merkezi yayını; gerçekleştirir;
j- Merkezi yayını; deklerasyon ilkelerinin siyasal çalışması ve nesnel teorik bilgilenme için kullanır;
k-Türk Solu'nu temsil eden gruplar, kollektif önderlik kurumunda temsil edilemezler, ilişkiler ittifaklar düzeyinde ele alınır;
l- İlkeleri ihlal eden, deklerasyona ters düşen gruplara karşı kollektif olarak mücadele eder..."

anlayışla ele alınıp, siyasal, toplumsal, tarihsel ve kültürel yönlerinin açığa çıkartılmaya, bilince taşınmaya başlandığı bir dönem oluyordu.

Sömürge Kürdistan tezi ve buna bağlı olarak ***Kürdistan'ın uluslararası sömürge konumu, Bağımsız, Birleşik, Demokratik Kürdistan hedefi, anti-sömürgeci, anti emperyalist ilkeler, seçim, parlamento*** ve ***ittifaklar*** siyaseti ile nihayet devlet ve faşizm olguları üzerine geliştirilen tezler, Kürdistan Ulusal ve Toplumsal Kurtuluş Mücadelesi sürecinin siyasal ve ideolojik temelini oluşturuyordu.

Süreç içinde önemli oranda yer eden bu tezler, ilk anda Türkiye "sol" çevreleriyle birlikte Kürdistan'lı "sol" siyasi çevrelerin "ilgi"sinden mahrum kalmıyordu. Türk "sol"unun bu tezlere yaklaşımı, yıllarca sosyal-şoven ve icazetli karakterlerini kamufle etmede ustaca kullandıkları "enternasyonalizm"in arkasına sığınarak, muhtevasını tartışmadan "milliyetçilik"le mahkum etmenin ötesine geçmiyordu. Kürt solunun da, bu konuda "üstat"larından pek aşağı kalır yanı yoktu. Ancak, bir farkla ki; dışa karşı "üstat"larla aynı dil kullanılıp, fazladan *"burjuva milliyetçiliği"* sıfatı daha uygun görülürken, içten içe bazı tezlerin ucundan kıyısından kırpılıp kendi bünyelerine adapte edilmesinden de geri durulmuyordu.

Sonuçta, hemen hemen tümüyle kendini sosya-list olarak tanımlayan Kürdistan'lı siyasal çevreler arasında bol miktarda marksist terminolojiye da-yalı tartışmalar yaşanmışsa da, marksist teoriye, sosyalizm anlayışına, bu bağlamda Kürdistan için önerilen sosyalist toplum modeline ilişkin ciddi tartışmalara pek rastlanmaması doğrusu çok ilginçti. Aslında siyasi yapılanmaların büyük bir çoğunun bu konuda belli bir netliğe ulaştıklarını söylemek de mümkün değildi. Bunun en önemli nedenlerinin başında ise devrimci teorinin küçümsenmesi geliyordu. Anlayışlara, olay ve olguların kulaktan dolma bilgilerle ele alınması, dogmatizm ve şablonculuk egemendi. Nitekim sosyalizme, marksist-leninist öğretiye ilişkin çoğu bilgiler ikinci, üçüncü ellerden ve yörüngesine oturulan "sosyalist kamplar"ın ideolojik süzgecinden geçiri-lerek edinilebiliyordu. Sosyalistler için vazgeçilmez olan temel devrimci yöntemlere ise, kulağa hoş gelmesi dışında pek el sürüldüğü söylenemezdi.

Bölünen grupların bir kısmı, belki de Avrupa'nın serin ikliminden olsa gerek, bir süre sonra "kendine gelerek", yeniden birlik arayışları içine giriyor ve bu yöndeki çabalarını da sanki "farklı örgütler birleşiyor" gibi, gürültülü bir şekilde kamuoyuna duyuruyorlardı.

BİRLİK !.. TARTIŞMALARIN DEĞİŞMEZ KONUSU

Dersim direnmesinin yenilgiye uğramasından sonra yaklaşık otuz yıl boyunca Kuzey Kürdistan'da ulusal temelde her hangi bir siyasi oluşuma rastlanmamış, az sayıda Kürt aydınının bazı faaliyetleri sayılmazsa, ulusal muhalefet uzunca bir süre örgütsüz, siyasetsiz ve içine kapalı bir vaziyette kalmıştı. 70'li yıllarla birlikte yeniden, üstelik de sosyalist bir söylem içinde siyasallaşmaya başlandığında ise bu kez örgütlerde bir enflasyon yaşanıyordu. Büyük oranda etkisi altında kalınan "Türk solu"nun kronik *"bölünme" hastalığı*, "Kürt solu"na da çok çabuk bulaşıyor ve ülkede filiz veren ilk siyasal örgütlenmeler, kendi içlerinden yenilerini de doğurarak yollarına devam ediyorlardı. Bu "*bölünme*"lerin, kendini rasyonelleştirecek bir ideolojik temel bulmakta hemen hemen hiç zorlanmadıkları görülmekteydi. Ancak, daha da ilginç olanı, her "bölünme"de, ayrılan tarafın kendini daha "radikal" bir çizgide sunması ve bu "*bölünmeler*"in ardından, "*birlik*" çağrılarında gözlenen artışlardı. Dışardan bakıldığında, bu "bölünme"lerin "birlik" için gerçekleştiği izlenimi uyanması içten bile değildi. Ancak, bu şekildeki "bölünme"lerden her hangi bir "birlik" de oluşmuyordu. Tam tersine, politik yapı ve anlayışlar arasındaki ilişkilere daha da sekter bir hava egemen oluyordu.

Öte yandan, belli dönemlerde bazı *"güç birlikleri"* ya da *"anti faşist mücadele platformları"* da ilan edilmiyor değildi. Ne varki, değil sosyalist bir perspektif, ulusal demokratik bir anlayışın bile uzağında duran bu *"güç birlikleri"* hiç bir kalıcı değer bırakmadan dağılıyorlardı.

1979 yılında **Rizgarî** tarafından Kürdistan'da mevcut bütün *"sosyalist gruplar"*a sunulan **"Kapitalist Köleliğe Karşı Marksist-Leninist Mücadele Temelinde Anti-Sömürgeci Ulusal Demokratik Mücadele Birliği Deklerasyonu"**, o güne kadar bu yönde başlatılan girişimler arasında, ulusal muhalefeti sosyalist bir mihver etrafında örgütleme anlayışı ile önemli bir farklılık arzediyordu. Temel ilkeleri ve protokole ilişkin önerilerle

GEÇMİŞTEN BELGELER - II

Rizgarî, Özel Sayı 10'da yayınlanan "UDG Deklerasyonu ve Sağ Oportünizmin Kutsal İttifakı" başlıklı değerlendirmeden.

Rizgarî deklerasyonu ile, "**UDG**" deklerasyonunun karşılaştırılması için anabaşlıklar:

1- Rizgarî deklerasyonu, kapitalist köleliğe karşı mücadeleyi temel alır, sosyalist faaliyetlerle demokratik faaliyetleri bu temelde sentezleştirir. "**UDG**" deklerasyonu ise, kapitalizmin toplumsal temellerinin korunmasından yana olan güçlerle, **TC**'nin siyasi sınırları içinde reformist anti-faşizmin programından hareket eder.

2- Rizgarî deklerasyonu, birliğin motorunun, yönlendirici gücünün komünist öncüde ifadesini bulacağını, bunun için, sosyalist güçlerin siyasal bir program etrafında ve ideolojik birlik temelinde örgütlenmelerini önerir. "**UDG**" deklerasyonu bu konuyu devre dışı bırakarak, burjuva demokratik birliği kabul eder. Pratik olarak bu ulusal demokratik mücadelede burjuva önderliğe tekabül eder.

3- Rizgarî deklerasyonu, sosyalistlerin birliği ve önderliğini esas alarak, yurtsever demokratlarla ittifak önerir. Ulusal mücadeleye toplumsal devrimin mihveri etrafında bilinçli bir ifade vermeyi önerir. Bunun somut pratiği, sosyalistlerin önderliğinde anti-sömürgeci güçlerin siyasal birliğine tekabül eder. Bir diğer ifade ile parti önderliğinde cephe sorununu gündemleştirir. "**UDG**" deklerasyonu ise, doğrudan burjuva demokratik cepheyi kabul eder.

4- Rizgarî, Arap, Fars, Türk proletaryası ile enternasyonalist temelde birlik önerir. "**UDG**" deklerasyonu, Kürt ve Türk burjuva demokratlarının ittifakını kabul eder.

5- Rizgarî deklerasyonu dört parçada ortak mücadele önerir. Bağımsızlığı acil görev olarak değerlendirir. "**UDG**" deklerasyonu, **TC**'nin siyasi sınırları içinde yarı otonom burjuva demokratik hareketi kabul edip, bu hareketin diğer parçalardaki hareketleri destekleyeceğini kabul eder. Burjuvazinin çizdiği sınırları meşrulaştırır.

6- Rizgarî deklerasyonu Kürdistan İhtilalini ilkeleştirir, "**UDG**" deklerasyonu **TC**'nin mevcut parlamenter demokratik (!) düzeni içinde sorunların çözümleneceğini kabul eder.

7- Rizgarî deklerasyonu, sosyal-şovenizmin proletaryanın hareketini boğacağını, sosyal-şovenizme ilke düzeyinde karşı olduğunu belirler, "**UDG**" deklerasyonu nesnel olarak sosyal-şoven Türk solunun reformist-revizyonist kanadının program hedefleri içinde hareket eder.

8- Rizgarî deklerasyonu kollektif önderlik, merkezi yayın, propaganda ve ajitasyonda birlik önerir. Grupçuluğu mahkum eder. "**UDG**" deklerasyonu grup tavrını ilkeleştirir.

9- Rizgarî deklerasyonu dikey ve yatay olarak örgütlenmeyi ilke düzeyine önerir. "**UDG**" deklerasyonunda örgütsel hiç bir belirleme yoktur.

10- Rizgarî deklerasyonu siyasal çalışmayı öncelikle işçi sınıfı ve yoksul köylülük içinde sürdürmeyi ve teorik marksizmin eğitimi için ortak yayını önerir. "**UDG**" deklerasyonunda somut bir önerme yoktur. Ancak, ulusal hareketin önünde önemli bir engel (!) olan burjuvazinin ve feodallerin bir bölümünü ulusal cepheye davet eder!

11- Rizgarî deklerasyonu her düzeyde sosyalistlerin önderliğini önerir. "**UDG**" deklerasyonunda sosyalistlerin konumu, fonksiyonları ve görevleri yoktur. "**UDG**" deklerasyonu nesnel olarak sosyalistleri dışarda bırakan bir cephe önerisidir.

12- Rizgarî deklerasyonu metropol solu ile ilişkilerde anti-sömürgeci ilkeyi işletir. "**UDG**" deklerasyonu "ulusal baskıya karşı olma" ilkesini kabul eder.

13- Rizgarî deklerasyonu sosyalisitelerin önderliğindeki anti-sömürgeci toplumsal hareketin metropol proletarya hareketi ile ittifakını önerir. "**UDG**" deklerasyonu Kürdistan düzeyinde (bu **TC** parçasıdır) ulusal demokratik güçlerin, Türkiye ölçüsünde ulusal demokratik güçlerle (anti-emperyalist, anti-faşist ulusal baskıya karşı) güç ve eylem birliğini kabul eder. Türk proletarya hareketinin sosyalist faaliyetlerini burjuva ölçütler içinde ele alır.

14- Tüm bunlar "**UDG**" için, yoksulluğa, pahalılığa, zulüm ve işkenceye karşı olmak, toprak ve özgürlüğe kavuşmak düzeyindedir. Bundan dolayı burjuvadır. Rizgarî deklerasyonu için ise, yoksulluğun, pahalılığın, zulüm ve işkencenin, topraksızlığın ve köleliğin asıl kaynağı kapitalizmdir. Bundandır ki, sorunları Rizgarî esas olarak kapitalist köleliğe karşı mücadele temelinde ele alır. Rizgarî dekleras-yonunun marksist muhtevasını "**UDG**" deklerasyonunun burjuva muhtevasından ayırdeden temel ölçüt buradadır.

birlikte sunulan metnin "gerekçe"sinde, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesi içinde yer alan siyasal güçlerin bir bütün olarak sömürgecilerin imha tehditi ile karşı karşıya olduğu belirtiliyor ve anti sömürgeci ulusal demokratik muhalefetin ortak düşmana karşı ortak paydalar etrafında kenetlenmesi, dinamik bir mücadele temelinde güçlerini birleştirmesi gerektiği vurgulanıyordu. marksist-leninist bir anlayışla, kapitalist köleliğe karşı mücadelenin esas alınması, sayısal çokluğa bakılmaksızın eşit temsilin öngörülmesi , tartışma sürecinin başında kamuoyuna bağlayıcı metinlerle açılımlar yapılmasına karşı çıkılması, sorunların birlik zemininde çözümü, kollektif önderlik, merkezi yayın, mücadele birliğinin salt Kürt ulusu değil, Kürdistan'daki tüm ulusal azınlıkları ve etnik grupları kapsaması ve Türk solu ile ilişkilerin ittifaklar düzeyinde sürdürülmesi gibi bazı temel protokol hükümleriyle birlikte metin, bu gün için bile oldukça önemli sayılabilecek bir düzeyi belirliyordu. Ancak bu öneri, dar grup çıkarlarına kurban gidiyor ve kendilerine öneri götürülen üç grubun (**ÖY, DDKD** ve **KUK**) **Rızgari**'yi *"atlatarak"*, **UDG**'yi *(Ulusal Demokratik Güçbirliği)* oluşturmalarıyla "sosyalistlerin birliği" çabaları da engellenmiş oluyordu. UDG, *misak-ı milli* içinde tüm demokratik güçlere sunulan **UDC** *(Ulusal Demokratik Cephe)* ve benzeri anti-faşist birlik programlarının bir parçası olarak ulusal muhalefeti yarı otonom bir perspektifte tutma amacını taşıyordu.. Bu niteliğiyle de burjuva demokrat bir zemin üzerinde yükseliyordu..

Gerçi **Rizgarî**'nin önerdiği *"sosyalistlerin birliği"* maddi bir varlık kazanamıyordu ancak; bu önerinin temel gerekçesini oluşturan sömürgecilerin top-yekün imha siyaseti, *12 Eylül Militarist Bürokratik Cuntası*'yla birlikte Kürdistan'ı ve Kürdistan'lı siyasal güçleri büyük oranda vuruyordu. Bir çok siyasal kadronun cezaevlerine atılması, işkence-lerde katledilmesi, kadroların bir kısmının Avrupa'ya sığınması, kitlelerin terörize edilmesi ve devrimci mücadelenin bir bütün olarak ezilmesi, bu sürece ne kadar hazırlıksız yakalanıldığının önemli bir göstergesiydi. 12 Eylül'ün getirmiş olduğu yenilgi ve dünya sosyalist hareketindeki bunalım, bölünme dağılma sürecini daha da hızlandırıyordu.

Görüldüğü kadarıyla, "birlik tartışmaları"nın kamuoyuna yansıyan yanı bu aşamada bir takım dilek ve temennilerin teatisiyle sınırlıydı.

Bölünen grupların bir kısmı, belki de Avrupa'nın serin ikliminden olsa gerek, bir süre sonra "kendine gelerek", yeniden birlik arayışları içine giriyor ve bu yöndeki çabalarını da sanki "farklı örgütler birleşiyor" gibi, gürültülü bir şekilde kamuoyuna duyuruyorlardı. Böylece, önce örgütlerin bölünmeleriyle ortaya irili ufaklı bir çok "yeni" örgüt çıkıyor, bir süre bu şekilde idare edildikten sonra bu kez yeniden biraraya gelmek için uzun ve yorucu bir *"örgütsel birlik"* çalışması başlatılıyordu.. Bu şekilde kendini tekrar eden süreçler, sözkonusu yapıları mücadelenin sıcak pratiğinden uzaklaştırırken, toplumsal muhalefet örgütsüz ve hedefsiz bir şekilde bir anlamda sömürgecilerin insafına terkediliyordu.

Bu arada, **SSCB**'nin dağılması, **Doğu Bloku**'nun çökmesi tüm gruplarda şu ya da bu ölçüde sarsıntılar ve çöküntüler yaratırken, bu şokun etkisiyle kimi gruplar, piyasa ekonomisinin erdemlerini keşfedip, sosyalist değerlerden çarkediyor, kimi grup lar da yörüngelerine oturdukları merkezleri kaybetmiş olmanın derin boşluğu ve yalnızlık duyguları içinde, kendileriyle ciddi bir hesaplaşmaya da girmeden, yaslanacakları yeni dayanaklar arayışı içine giriyordu. *"Sosyalistlerin birliği"* tartışmaları, daha çok bu arayışların ürünlerinden biri olarak ortaya çıkıyordu..

SOSYALİSTLERİN BİRLİĞİ Mİ? SOSYALİST CEPHE Mİ?

Geçtiğimiz yıl, **KAWA** ve **YEKBÛN** Merkez Komiteleri'nin *"Kuzey Kürdistan'lı sosyalistlerin birliği"*ne ilişkin ayrı ayrı yaptıkları çağrılar, *"sosyalistlerin birliği"* konusunu yeniden tartışma gündemine oturtuyordu.

KAWA MK, 30.5.1993 tarihli çağrı metninde özetle, sosyalist güç ve hareketlerin içinde bulundukları şu anki durum itibariyle, en geniş anlamda birlik sürecini başlatmakla karşı karşıya oldukları belirtiliyor ve bu amaçla *"sosyalist güçlerin birliği"* konulu bir toplantı düzenlemeyi öneriyordu. Bu çağrıya **KKP** ve **Tekoşîna Sosyalist** ile birlikte bazı siyasi çevrelerden olumlu yanıt geliyor ve **"Sosyalist Birlik Platformu"** adıyla tartışmaları başlatıyorlardı.

YEKBÛN MK'si'nin *"güçlü bir sosyalist parti yaratmayı amaçlayan ve bu doğrultuda birlik istemi olan tüm sosyalist parti, örgüt ve gruplarla*

KAWA

KAWA Merkez Komitesi'nin 30.5.1993 tarihli açıklamasından...

"Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinde, bir dönemdir sosyalist güç ve hareketlerin birliği olayı tartışılıyor. Sosyalizmin Kürdistan bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinde ağırlığının önemi, bütün sosyalist güçler açısından açıktır. Daha da açık ve net ifade edeceksek, özgürlük ve bağımsızlığa ulaşmamızın yanısıra, sosyalizmin Kürdistan'da zafer kazanması hepimiz için vazgeçilmez bir amaçtır. Sosyalist güç ve hareketlerin içinde bulundukları şu andaki durum, bizlere göre, önümüze bazı görevler koymaktadır: en geniş anlamıyla birlik sürecini başlatmak.

Bu sürecin ilk adımı olarak da "Sosyalist güçlerin birliği" konulu bir tartışma toplantısı düzenlemek istiyoruz. Bu toplantı, karşılıklı olarak birbirimizi daha yakından tanımayı, birlikte neler yapabileceğimizi tesbit etmeyi ve bu doğrultuda ortak adımlar atmayı hedeflemektedir."

YEKBUN

YEKBÛN MK'nin 14.10.1993 tarihli bildirisinden.

"...Merkez Komite'miz, sosyalistmerin siyasal birliğinin bir an önce sağlanması için gereken kararları aldı. Partimiz dışında sürdürülen bazı çalışmaların partimizin de içinde olduğu siyasal birlik çalışmaları ile birleştirilmesi gerektiğine inanan Merkez Komite'miz, kendilerine sosyalist diyen tarafların mevcut birlik eğilimleri ve konuya ilişkin genel perspektiflerini dikkate alarak başta **KUK/RNK, TSK, KAWA, PRK/Rizgarî, KKP, Tekoşîna Sosyalist, Ala Rizgari** (Sosyalist Gelenek) olmak üzere, Kuzey Kürdistan'da güçlü bir sosyalist parti amaçlayan ve bu doğrultuda birlik istemi olan tüm sosyalist parti, örgüt ve gruplarla görüşmelerin başlatılmasını, var olan görüşmelerin olanaklı en kısa sürede sonuçlandırılmasını, siyasi birlik çalışmalarının belli bir düzeye gelmesinden sonra tek tek sosyalist kadroların da sürece katılmalarının sağlanmasını kararlaştırdı. Konuyu değişik gerekçelerle sürümcemede bırakacak, süreci gereksiz bir biçimde uzatacak eğilimlere karşı duyarlı olunmasına inanan partimiz, konuya ilişkin adımların hemen atılmasını uygun görmektedir..."

RNK - YEKBUN - TSK

RNK/KUK, TSK ve YEKBÛN adına yapılan 3 Nisan 1994 tarihli, "Siyasi ve Örgütsel Birliğin Niteliği ve biçimi üzerine Ortak Saptamalar" başlıklı metinden...

"...Kuzey Kürdistan ulusal kurtuluş harektinin bu yeni aşamasında sosyalist güçlere, geleceğini bu güçlere bağlayan ve çıkarlarını onlarla birlikte davranmada görenlere, tarihsel bir rol düşmektedir. (...) Kuzey Kürdistan devriminin doğru, kararlı ve emekçi kesimlere dayanan ve onların çıkarlarını temel alan bir yolda gelişmesi, bu güçlerin siyasal ve örgütsel birliklerini sağlayarak ulusal hareket içinde kendi etkin alternatiflerini oluşturup, sürece müdahale etmelerine bağlıdır.

Çok geniş bir potansiyele rağmen değişik örgüt, parti ve gruplar içinde yer alan sosyalist güç ve kadrolar dağınıktırlar ve bu nedenle sürece radikal bir temelde daha etkin müdahale edebilecek durumda değildirler. (...)

Örgütlerimiz; siyasal/örgütsel birliimize temel olacak aşağıdaki noktalarda görüş birliğine varmışlardır.

1) Örgütlerimiz; sosyalizme inanan, işçi sınıfı ve emekçi kesimlere dayanan ve onların çıkarlarını esas alan yeni bir siyasal birliğin yaratılmasını amaçlamışlardır...

2) Siyasi birliğimiz yukarıda belirtilen çerçevede bir partinin yaratılmasını hedeflemekle birlikte; bunun biçimi, işleyişi ve program hedefleri Kuzey Kürdistan toplumunun içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve kültürel gelişme düzeyi; ülke ve ulus olarak parçalanmışlık ve bunun getirdiği sorunlar; ulusal kurtuluş hareketimizin özgün koşulları, uluslararası koşullar ile toplumumuzun nesnel ve düşünsel birikim ve gereksiniminin ışığında belirlenecektir. (...)

4) Örgütlerimiz, siyasal ve örgütsel birlik için temel ilke ve hedeflerde birleşebileceklerine inanmaktadırlar. Bununla birlikte, örgütlerimiz ideolojik/politik konularda olası ayrılık noktalarının birliğin pratik gelişme süreci ve birliğin hukuksal ifadesini oluşturacak olan ortak platformlarda çözülebileceğine inanmaktadırlar. (...)

6) Siyasi ve örgütsel birliğin, bu amaca yönelik olarak örgütlerimiz tarafından başlatılan çalışmanın ve yaratılan olumlu zeminin bizimle sınırlı olmadığını özellikle belirtmek isteriz. Sosyalistlerin birliğine inanan ve bu yolda çaba içinde olan diğer tüm güçlere tarihsel görev ve sorumluluklar düşmektedir. (...)

9) Kuzey Kürdistan Ulusal Kurtuluş Hareketinde birlik sorunu çok yönlü ve değişik düzey ve biçimlerde gündeme gelen bir sorundur. Bu bağlamda, Kuzey Kürdistan'da var olan yurtsever ve demokratik güçlerin en geniş ulusal birlik platformunun yaratılması sürecin dayattığı acil görev ve sorunlardan biridir. Birliğimiz, Kuzey Kürdistan'daki tüm yurtsever güçlerle iyi ilişkiler içinde olacak ve bu güçlerin en geniş düzeydeki birliği yolunda atılmış adımların amacına uygun biçimde başarıya ulaşması için üzerine düşen görev ve sorumluluklarını yerine getirecektir.

www.sterk.org

AYIN DOSYASI

görüşmelerin başlatılmasını" öneren 14.10.1993 tarihli çağrısının ardından **YEKBÛN, RNK/KUK** ve **TSK**'nin oluşturduğu ayrı bir platform daha kuruluyordu.

"Sosyalist Birlik Platformu"yla ilgili olarak kamuoyuna pek bir bilgi yansıdığı söylenemezdi. Ancak geçtiğimiz Ekim ayında yapılan toplantıya **YEKBÛN, KUK, TSK** ve **PRK/Rizgarî**'ninde çağrıldığı, **YEKBÛN**'un katılmadığı bu toplantıdan **KUK** ve **TSK**'nın değişik gerekçelerle ayrıldığı, **PRK/rizgarî**'nin ise, gerek bu platformun oluşturulmuş biçimi ve muhtevasına gerekse, işleyişine ilişkin eleştiri ve önerilerini sunarak terk ettiği öğreniliyordu. bunun dışında, özellikle **KAWA** ve **TS** arasında örgütsel bir birlik eğiliminin belirdiği, **KKP**'nin ise bu aşamada bazı kaygılar taşıdığı gözlemleniyordu. **Newroz Dergisi**'nin 20. sayısında yayınlanan ve *"İlk Adımda Yeni Ayrılıklara Yol Açmayacak Birliklere Evet"* başlığını taşıyan bir yorumda, *"...Marksizm-Leninizmin ülke koşullarında yeniden üretiminden ve bu üretim sürecinde ülke ile toplum tarihimizin derinden irdelenmesinin ürünü olarak açığa çıkarılmış (soyutlanmış) ilkelerde az-çok yol almadan ve yine sözkonusu yeni üretim ve ilkeler üzerinde belli bir görüş birliği sağlanmadan siyasal birliğin mümkün olamayacağı..."* belirtilirken, ilk elde "Sosyalist platform"un kalıcılaştırılması, yoldaşça ve birliğe hizmet edici ideolojik mücadele sürecine geçilmesi, bu şekilde birliğin mümkün olup olama-yacağının önceden az çok belirlenmesi ve "yayınların tekleştirilmesi" yerine "ortak bir teorik yayın çıkarılması" öneriliyordu.

Bu tartışmaların hiç birinde kendini marksist-leninist olarak tanımlayan ve isminde de "işçi" adını taşıyan PKK'nin olmaması düşündürücüydü..

RNK, YEKBÛN ve **TSK**'nın oluşturduğu platform hakkında ise, kamuoyuna daha sık ve bol miktarda haberler ulaşabiliyordu. **Medya Güneşi**'nin verdiği habèrlere göre; **KUK** ve **YEKBÛN**, siyasi ve örgütsel birliğin niteliği ve biçimi konusunda anlaşmış, **TSK** da I.Kongre'sinde bu birlik çalışmalarına katılma kararı almıştı.

Aynı dönemde **KAWA** ve **YEKBÛN**'un Güney Kürdistan komiteleri adına yapılan ortak bir açıklamayla *"kendilerine sosyalistim diyen herkes"*in ideolojik siyasal ve örgütsel birliğe davet edilmesi, bu iki platformun birleşeceğine dair bir kanı oluşturmuş, ancak buna ilişkin bir gelişmeye de rastlanmamıştı.

Görüldüğü kadarıyla, "birlik tartışmaları"nın kamuoyuna yansıyan yanı bu aşamada bir takım dilek ve temennilerin teatisiyle sınırlıydı. Bu değerlendirmelerin buluştuğu ortak nokta ise, gelinen süreç içerisinde "örgütsel bir tıkanıklık" içine girildiği şeklindeydi.

Bu "tartışmalar"ın taraflarının, halen nasıl bir sosyalizm anlayışına sahip oldukları, sosyalizmin günümüze ilişkin sorunlarını aşma yönünde nasıl bir ideolojik/politik üretim süreci önerdikleri, dünyada ve Kürdistan'da meydana gelen gelişmelere hangi pencereden baktıkları, nasıl bir örgütlenme modeli öngördükleri, Ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesine nasıl bir programatik çerçeve sundukları, hepsinden de önemlisi Ulusal kurtuluşu toplumsal kurtuluşla ne şekilde bütünselleştirileceği ve Kürdistan toplumuna nasıl bir sosyalist toplum modeli önerildiği konuları ise şimdilik açıkta kalıyordu.

Bazı yayınlarda konuyla ilgili olarak yapılan yorumlarda ise, süreçle ilgili genel değerlendirmelerin, satır aralarında bazı kaba tanımlamaların yapılması ve geçmişe ilişkin üstü kapalı mahçup özeleştirilerde bulunulmasının ötesine geçilemiyordu. Önerilen "birliğin" niteliği ve hangi asgari zeminlerde bir araya gelineceği konularında da tam bir mutabakat olduğu söylenemezdi. Mesela **Lokman Polat** imzasıyla **Medya Güneşi**'nin 41. sayısında yayınlanan yazıda, *"birlikten yana olan ve olmayan örgütler"* tasnifi yapıldıktan sonra -ki yazar **PRK/Rizgarî** ve **PSK**'nin örgütsel birlik diye bir sorunlarının olmadığı kanısındadır- **YEKBÛN, KUK, KAWA, TSK, TS** ve **KKP**'nin birlikten yana olduğu, fakat istikrarlı bir yapıları olmayan ve açık davranmayan bu örgütlerin tümünün birleşmesinin maddi şartlarının da olmadığı savunuluyor ve *"Kürdistan somutundan hareket eden, modern, demokratik, bağımsız ve kişilikli bir politika güden çağdaş bir sosyalist parti"*nin oluşturulması öneriliyordu.

Yine, **Medya Güneşi**'nin 46. sayısında **Botan Amedi** imzasıyla yayınlanan yazıda, ilk olarak *"sosyalist birliği savunan tüm siyasal yapıların bir araya geleceği ortak bir platformda sorunların tartışılması"*, daha sonra da *"ortak bir program çerçevesinde anlaşabilen tarafların önlerine makul bir süreç koyarak; örgütsel birliği tamamlayıp bunu bir kongreyle gerçekleştirmeleri ve böylece geçiş dönemi olan partileşme sürecini tamamlamaları"*, *"en sağlıklı birlik kurma yöntemi"* olarak önerilmekteydi.

Sinan Doğru'nun **M. Güneş**'nin 49. sayısında yayınlanan yazısında ise, *"geçmişteki sosyalizm uygulamalarına, sosyalist mücadelenin genel ve özgül tarihine bakış açıları farklı da olsa bu farklılığı kendi içinde tartışabilecek genişliği gösteren tüm Kürt sosyalistlerinin .... temel sosyalist değerlere sahip çıkılması esas alınarak tek bir örgütsel politik yapı içerisinde yer alabilecekleri"* belirtiliyor ve birliğin, **"Birleşik Sosyalist Parti"** olarak tanımlanan bir örgütsel yapı içerisinde birlikte çalışarak ve kaynaşarak sağlanabileceği savunuluyordu.

Geçtiğimiz yılın sonlarına doğru oluşturulmasına rağmen, daha "hızlı" hareket ettiği gözlenen **RNK-YEKBÛN-TSK** platformu, 3.4.1994 tarihli *"siyasi ve örgütsel birliğin niteliği ve biçimi üzerine ortak saptamalar"* başlıklı metinle, öngördükleri "siyasal/örgütsel birlik" için üzerinde mutabakata vardıkları noktaları dokuz madde halinde sıralıyordu. Buna göre, yeni bir parti hedeflenmekle birlikte, bunun biçim, işleyiş ve program hedefleri henüz belirlenmemişti.

HEVDEM

1-Yaklaşık bir yıldır tartışmaları süren "Kürdistan'lı Sosyalist Güçlerin Birliği" çalışmasını, Kürdistan'da politik arenanın netleşmesi açısından olumlu görüyoruz. Bizce, bugün Kürdistan politik arenasında bir dağınıklık ve siyasal netsizlik yaşanmaktadır. Siyasal programları birbirine benzeyen ve sınıfsal temelde sosyalist perspektifle örgütlendiğini belirten birçok örgüt vardır. Bunlar arasındaki fark "özellikle birçoğunda" ufak nüans farklarıdır ve bu farklar ayrılığı gerektirecek farklar olmamalıdır. Bizce geliştirilebilecek bir örgütlenmeyle birbirine yakın politik güçlerin birliği Kürdistan ulusal mücadelesine hizmet eder.

2- Bugün çalışmaları sürdürülen Kürdistan Ulusal Demokratik Cephesi içinde 12 parti ve örgüt ismi geçmektedir. Bu örgütlerden 4-5 tanesi siyasal olarak birbirine çok yakındır. Kendilerine sosyalist diyen bu parti ve örgütlerin birlik sağlamaları cephe çalışması için yararlıdır. Bilindiği gibi cephe çalışmaları içinde yer alan gruplar arasında büyük bir dengesizlik vardır. Bu dengesizlik belli ölçüde ortadan kalkmadıkça "eşitler" arasında olmayan bir cephe birilerinin güdümünde olur. Bu yüzden dağınık olan kürt sol çevrelerin birliği cephe çalışmasında etkinliğini geliştirebilir, pratik katkıları arttırabilir. Yoksa sadece cephe tabanınna katkı sunmuş küçük örgütlenmelerle bir yere varılmaz.

Biz kendimizi bu tartışmaların dışında görüyoruz. Kürdistan'da sınıf temeline dayanmayan ulusal demokratik program temelinde kitle partisi anlayışını benimsiyoruz. Fakat kendini sosyalist kulvarda gören örgütlenmelerin birçoğunun ayrılığının sunni olduğunu, program ve mücadele biçimlerinin fazla farklı olmadığının düşüncesindeyiz. Ayrıca kendi çoğulculuk anlayışımız çerçevesinde, bu örgütlenmelerin ortak bir program etrafında birleşmelerini doğru buluyoruz. Böylesi bir birlik fazla ilkesel yorumlara boğulmayan, kendi içinde çok seslilik anlayışını geliştirerek kimsenin düşüncesini kısmayan demokratik bir anlayışla gerçekleşebilir.

4- Sosyalizmi ideolojik ve programatik olarak krizde olduğu bugün nesnel bir gerçekliktir. Bunun nedeni ne SSCB ve Doğu Bloku Ülkeleri'nin çözülmesi nede geçici bir bunalımla açıklanabilir. Sorunun temeli daha gerilere ve sosyalizm anlayışının dogmatik temelde ele alınmasıyla bağlantılıdır. Çözümüde dünyada ve ülkemizde sosyalizme sahip çıkan insanların dogmatik anlayışlarını terk etmeleri, kendi ülkesel koşullarını göz önüne alarak dünyanın tahlilini yeniden yapmaları ve yeni tahliller çerçevesinde samimi çalışmalarıyla bulunabilir.

NEWROZ ATEŞİ - SERKETİN

Yöneltmiş olduğunuz sorular üzerinde ayrı ayrı uzun tartışmalar yürütülebilinir- yürütülmelidir de- bu konuda Kürdistan'lı tüm siyasal güç ve çevreler uzunca bir süredir tartışıyorlar. Bizlerde bu konuda birçok kez tartışmaya kaltıldık ve "birlik "olgusunu tartışmaya açtık.

Fakat bugüne kadar "birlik" olgusu üzerine yürütülen çalışmalar, bizlere pratik tavrın: "birlik" sürecinin tartışma sürecini aşıp pratik ve eylemlilik alanındaki çalışmalar ve birliktelikler olarak şekillenmesi gerektiğini göstermiştir. Çünkü bugüne kadar "birlik" amacıyla başlatılan ve belli bir dönem yürütülen çalışmalar, teorik tartışmalardan öteye geçemedi. Birlik sürecinde yaşanan bu olumsuzluğun sosyalist kesimler üzerinde belli bir yılgınlığı ve umutsuzluğu da beraberinde getirdiği bir gerçekliktir.

Bugün Kürdistan'lı tüm güçlerin politik çizgilerinin netleştiği bir dönemden geçmekteyiz. Özellikle reel sosyalizmin çözülüşüyle beraber politik çizgiler ve tercihler daha da netleşti. Geçmişte sosyalizm kulvarında yer aldığını iddia eden birçok hareket bugün reformist veya burjuva-liberal bir çizgiye kaymış görünüyor. Bu süreçte sosyalizm vurgusunda hala ısrar eden birkaç çevre kaldı.

Bu noktada: sosyalizm çizgisinde ısrar eden bu çevrelerin önyargılı ve sekter davranmayıp sosyalistlerin Kürdistan'da iradi bir güç olarak ortaya çıkmasına çalışmaları gerekir.

Bunun yolu ise: "birlik" için yapılan çalışmaların teorik tartışma düzeyini aşıp, (Bundan politik birliğin önemsiz olduğu anlaşılmamalıdır.) Birliğin mevcut süreçte yapılacak ortak çalışmalar ve eylemliliklerle beraber hayata geçirme olacağını düşünüyoruz.

Kürdistan'lı sosyalistler etkili bir güç olarak süreçteki yerlerini almazlarsa, Kürdistan'da tarihsel misyonlarına uygun bir rol oynayamayacaklarında bir başka gerçekliktir.

Ayrıca, temel ilke ve hedeflerde birleşilebileceği, "*ideolojik/politik konularda olası ayrılık noktalarının*" ise ortak platformlarda çözülebileceği belirtiliyordu.

Kamuoyuna yansıyan yanları ve geldikleri aşama itibariyle, halihazırda iki ayrı platform içinde sürdürülen "birlik tartışmaları"nda üzerinde en çok durulan ve tartışılan konunun; Kürdistan'daki değişik "sosyalist güç"lerin bir an önce birleşip yeni bir oluşuma gitmesi olduğu görülmekteydi. Bu tartışmaların hiç birinde kendini marksist-leninist olarak tanımlayan ve isminde de "işçi" adını taşıyan **PKK**'nin olmaması düşündürücüydü.. Öyle görülüyordu ki ne *sosyalistlerin birliği*'ni gündemleştiren gruplar ve ne de **PKK** için bu birliğin öznelerinden biri olma gibi bir kaygı sözkonusu değildi..

Tartışmanın taraflarında, bir kez birlik sağlandıktan sonra neredeyse tüm "sorunlar"ın bunun içinde kendiliğinden çözülebileceğine ilişkin bir kanı hakimdi. "Platform tartışmaları"nda en az gündeme gelen ya da hiç tartışılmayan konuyu ise öngörülen bu "birliğin" hangi siyasi/ideolojik temel üzerinde yükseleceği, nasıl bir sosyalizm ve örgütlenme anlayışıyla hareket edileceği, tarafların aralarındaki ideolojik farklılaşma ve çelişkileri nasıl değerlendirdikleri, bunların ne şekilde giderileceği gibi neredeyse *"birliğin ön şartı"* sayılabilecek sorunlar ise şimdilik buzdolabında tutuluyordu. Önce hareket edilmesi, istimin ise arkadan gelmesi genel olarak kabul görmekteydi. Bu haliyle öngörüldüğünün aksine, kendini sosyalist olarak tanımlayan siyasi çevrelerden müteşekkil bir "**cephe**"nin mi amaçlandığı sorusunu akla getirmekteydi.

Öte yandan, tartışmalarda öne çıkartılan bir çok temel olgunun gerçekte ulusal demokratik bir programın hedefleri içinde yer aldığı ise nedense pek dikkat çekmiyordu. Bu durum ise, ister istemez, "*sosyalistlerin birliği*" meselesinin ulusal demokratik bir program temeline indirgendiğini düşündürtüyordu.

SOSYALİZMDEKİ "KRİZ" VE BİRLİK...

Doğu Bloku'nun çöküşüyle birlikte yoğunlaşan tartışmalardan biri de hiç kuşkusuz sosyalizmin krizi sorunuydu.. Gerçi, sosyalizm ya da marksizmin gerçekten bir kriz yaşayıp yaşamadığı hala bir tartışma konusuydu, ancak marksizmin gerek kuramsal, gerekse politik düzeyde ciddi bir **üretim** sorunu ile karşı karşıya bulunduğu, eski kavramların yeni olguları açıklamada yetersiz kaldığı da yadsınamaz bir gerçekti. Buna bağlı olarak, sosyalist hareketlerin bir çok noktada belli bir tıkanma ile karşı karşıya olduğu da genel kabul gören olgulardan biriydi.

Yerel planda statüko'yu koruma yı başlıca amaç haline getiren bir "ulusal sosyalizm" uygulamasının önce yozlaşması ve süreç içinde çökmesi kaçınılmaz bir sonuçtu..

Sosyalizm adına umut bağlanan şeylerin çöküşü, sosyalist hareketlerde derin sarsıntılara yol açmıştı. Yanlış olduğu ortaya çıkan "resmi sosyalizm"in yerine yeni bir seçeneğin henüz ortaya koyulamamış olması umutsuzlukları büsbütün arttırıyordu.. Bu konudaki tartışmalar ise daha çok krizin sonuçları üzerinde yoğunlaşıyor, nedenler üzerinde ise yeterince durulmuyordu.

"Reel Sosyalizm"in, daha doğru bir ifade ile bürokratik diktatörlüklerin çöküşü ile birlikte gündemleşen "marksizmin krizi" tartışmalarının özünü; sosyalizm anlayışları ve sosyalizmin politika yapış tarzı ve örgütlenme anlayışları oluşturmaktaydı.

Bu güne kadar "resmi sosyalizm", kendini tek sosyalist seçenek olarak dayatarak, sosyalist teori ve pratikteki tıkanıklıkları aşma yönündeki arayışları ambargo altında tutmuştu.. Çöküşle birlikte vazgeçilmez tek "doğru" kabul edilen görüşler hayat tarafından tekzip edilince, sosyalizmin kabuk bağlamış sorunlarını tartışabilme olanakları da doğmuş oluyordu..

Kuşkusuz "resmi sosyalizm"deki çöküşün yarattığı şokun etkileri hala devam etmekte ve bu durum sosyalizmin 70 yıl boyunca birikmiş olan ağır sorunlarını sağlıklı bir zemin üzerinde tartışabilme olanaklarını da kısıtlamaktaydı.

Açıktır ki, sosyalizmin krizi, "reel sosyalizm"in çöküşü ile birlikte ortaya çıkan bir olgu değildi.. Çöküş, sadece krizi açık ve görülebilir hale getirmişti....Krizin kökleri ise Ekim Devrimi'nden hemen sonra ortaya çıkan sorunların aşılamamasında duruyordu. Daha sonraki dönemde, ortaya çıkan yeni olguların tanımlanmasında içine düşülen tıkanıklıklar ve mevcut "resmi sosyalizm" uygulamalarının ortaya çıkardığı ucube sonuçlar krizin derinleşmesine neden olmuştu..

Sosyalizm bir dünya sistemi idi.. Bu nedenle kuruluşu tet tek ülkelerde başlayabilirdi fakat, ancak evrenselleşebilirse **kalıcı** hale gelebilirdi.

MEDYA GÜNEŞİ

(...)

Dünün iki kutuplu uluslararası ortamında sosyalizm en az üç siyasal eksene sahipti. Ve sosyalizm her bir eksende reel politikaların gerçekleştirilmesinde daha çok bir dış politika aracı olarak kullanılmaktaydı. Sosyalist düşünce ve politikanın ülkemizde bu yıllarda ortaya çıkışı ve gelişimi, sözkonusu uluslararası ortamın ve SSCB, Çin ve Arnavutluk gibi ülkelerin, sosyalizimi reel politikalara peşkeş çeken ve reel politikayı teori düzeyine yükselten yaklaşımların derin izlerini taşıdı. Kürdistan'ın siyasal statüsünün tarihsel olarak belirlediği toplumsal geriliğin siyaset ve düşünce dünyasındaki yansımaları ile bütünleşen bu süreç, kısa sürede sosyalist birikimin siyasal atomizasyonu ile sonuçlandı. (.....)

Ülkemiz sosyalistlerinin olanaklı en geniş birliğinin sağlanabilmesi , ulusal birlik sürecini de olumlu yönde etkileyecektir. Ulusal birliğin Kürdistan'da yılların sorunu olmasının çeşitli nedenleri vardır. Bu nedenlerin bir kısmı olumsuz birer faktör olarak, toplumsal, siyasal ve kültürel düzeyde bugün de varlığını koruyor. Ancak bugün birliğin sağlanabilirliği açısından düne göre bir çok avantaj ve olanak ta mevcuttur. Yanısıra, ulusal demokratik cephe çalışmalarında ortaya çıkan bazı sorunlardan da anlaşıldığı gibi, ulusal birliğin gerçekleşmesini zorlaştıran asal faktörlerden biri politik bakımdan açık bir dengesizliğin varlığıdır. (...)

Sosyalistlerin siyasi ve askeri varlığıyla kayda değer bir güç olarak cephede temsil edilmesi durumunda, iki temel güçten biri olarak hem cephenin örgütlendirilmesi ile ilgili etkinliği ve hem de karar alma süreçleri üzerindeki ağırlığı artacaktır. (.....)

Sosyalizm, bir dünya sistemi olarak çökmüştür. Ancak bu yıkıntılar üzerindeki politik hesaplaşmalar ve sorgulamalar kapsamı bakımından lokal farklılıklar gösterse de devam etmektedir. En önemlisi, sosyalist düşünsel miras üzerindeki tartışmalar henüz noktalanmış değildir. Bu tartışmaların ülkemizdeki cephesinde, henüz kapsamlı ve akademik derinlik içeren bir süreç gözlenmiyorsa da, sosyalistlerin ulusal mücadele pratiğine zaaf olarak yansıyan bir kısım kavrayışlarını ciddi bir biçimde sorguluyor olmaları, bir çok doğmatik anlayışı terk etmeleri sosyalist düşünceye daha ileri düzeyde yapılabilecek katkıların da önünü açmaktadır. (...)

Ülkemiz devriminin temel sorunlarına yaklaşımda, örgüt, iktidar, mücadele çizgisi ve nasıl bir sosyalizm sorununun genel çerçevesinde anlaşabilmek, siyasal,örgütsel birlik için yeterli fakat geliştirilmesi gereken bir hareket noktası oluşturmaktadır. Elbette, sosyalizmin dünü, bugünü ve yarını ile ilgili olarak sosyalizm zemininde yürütülen tartışmaların mutemel sonuçlarını içerebilecek esneklik, en azından mevcut düzeyiyle önümüzdeki süreçte de gösterilmelidir. Ülke ve ulus gerçeğimizin dayattığı ihtiyaçlar sosyalist müdahalenin aciliyetini artırmaktayken, geleceğin gündemini bugün taşıyacak yoğunluk ve detaydaki teorik tartışmaların birliğin önüne geçirilmesi gibi bir yanlışı terkarlamamak gerekiyor. Bu gerçekliğin, temel program sorunlarını önemsememe ya da nasıl olursa olsun anlamında eyyamcı bir mantık sekmesine karşı dikkatli olma gerekliliğini ortadan kaldırmadığını da eklemeliyiz.

NEWROZ

Genel olarak düşünüldüğünde her renkten burjuva kesimlerin yani sosyalizm düşmanlarının, sosyalizmi yıkmak ve yeniden dirilişini sağlamak için bir araya gelebildiği günümüzde hem ülke boyutunda hemde dünya çapında sosyalistlerin olanaklı olan her düzeyde birliklere açık olmaları gerekir. Sosyalist sistemin beklenmedik bir hızla çözülüşü bu ani çöküşün sosyalistlerde yarattığı moral bozukluğu ve dağılma durumunun bir an önce sona ermesi, yeni bir enternasyonalist ruh ve atılımla dünya ölçeğinde sosyalist hareketin yeni bir çıkış yapmasına ihtiyaç vardır. (.....)

Sosyalistlerin ilkesel temellerde, nüans farklarını öne çıkartmaksızın onları süreçte telafi etme yoluna giderek güçlerini birleştirmelerinde yarar vardır. Bu konuda karşılıklı beklentileri, ortak noktaları ve farklılıkları anlayabilmek bunun içinde tartışmak gerekiyor. Bu anlamda yapıcı ve ilerletici tartışmalar yararlıdır.

Birlik bugün bir ihtiyaçtır. Ancak bu konuda hayalci olmamak ilerde daha büyük sorun ve ayrılıkları gündeme getirebilecek apar-topar birlik girişimlerine gereğinden fazla paha biçmemek gerekiyor. Gerçekçi olarak düşünüldüğünde program ve ilkelerde bir uyum sağlansa bile, örgütsel şekillenme ve hareket tarzında bir uyum birliği sağlanmadığı sürece birliklerin istikrar kazanamayacağı açıktır. Ki her siyasal yapının farklı bir psikolojisinin, davranış tarzının ve genel biar karkteristik şekillenmesinin olduğu biliniyor. Önemli olan da bu özelliklerde sağlanacak uyumdur. Çünkü programlarda, tüzüklerde en nihayetinde insanlar yaratır. Gerektiğinde değiştirip yenisinide yaratabilir. Yılarca aynı program doğrultusunda hareket edenler bile davranış tarzında uyumsuzluğa düştüklerinde ayrılmak zorunda kalabildiklerine göre, önemli olan sosyalizmi hedefleyenlerin ruh ve karakterde uyumudur. Böylesi bir uyum için en gerçekçi adım olarak, bu siyasal birliklerin bir ön aşaması olan çeşitli blok ve platformlarda bir araya gelerek ortak hedefler uğruna eylem birlikteliklerini gerçekleştirmek gerekiyor. Elbetteki kendilerini hazır hissedenler siyasal birliklerede adım atmalıdırlar. (.....)

Kürt halkı bugün toplumsal mücadelenin birbirini tamamlayan iki boyutuyla yüzyüzedir. Bir boyutu ulusal özgürlük, diğer boyutu sosyalizm mücadelesidir. Sosoyalistlerin amacı ulusal özgürlük mücadelesine işçi sınıfının damgasının vurarak sosyalizme doğru geliştirmek olduğuna göre, ulusal özgürlük için belli bir süre yol alabilecekleri tüm ulusal güçlerle birikte yol alabileceklerdir. Yani bir yandan ulusal kurtuluşa işçi sınıfının damgasının vurmak amcıyla sosyalist hareketi güçlendirmek için sosyalistelerine kendi aralarındaki birliğe ihtiyaç varken, bir yandan da bu birlikle, tüm ulusal hareketlerle ulusal kurtuluş için yaratılan birlikler (cephe) içinde yer alma ihtiyacı vardır. Bu ikibirlik birbirini dışlamaz, tersine sosyalistlerin yaratacağı bir blok, ulusal cephenin oluşumunda da daha büyük kolaylık ve olanaklar yaratacaktır. (....)





rizgari
stêrka

Fotoğraf: Rodin/ Die bürger von Calais

AYIN DOSYASI

Kapıtalizmle uzun süre yan yana ve kardeşçe *"barış içinde bir arada yaşaması"* eşyanın tabiatına ve tabi marksizmin sınıf mücadelesinin nihai hedefleriyle ilgili teorik öngörülerine aykırıydı.. Yerel planda **statüko**'yu korumayı başlıca **amaç** haline getiren bir "**ulusal sosyalizm**" uygulamasının önce yozlaşması ve süreç içinde çökmesi kaçınılmaz bir sonuçtu.. Nitekim, devrimden hemen sonra, parti içindeki çeşitli muhalefet gruplarının da üzerinde durduğu, ekonomide, devlet yönetiminde ve parti işlerliğindeki yozlaşmaya **Lenin** de işaret etmiş ve ölümünden hemen önce yazdığı vasiyetnamesinde de bu duruma acil olarak müdahale edilmesini istemişti..

Kuşkusuz yozlaşma,, **Gorbaçov** ya da daha öncesinden **Krusçev**'le ortaya çıkan bir olgu değildi. Yozlaşma ve çürümenin derinleşmesi ve giderek çöküşe varan gelişmeler iktidarın ele geçirilmesi ile başlıyordu.. Kuramın uygulanma aşaması, bugünkü **"son"**un başlangıç aşaması olarak alınabilirdi. Aslında süreç daha da gerilere götürülebilirdi.. Koyu bir baskı ve illegalite koşullarında şekillenen bolşevizmin kimyasını, içinde oluştuğu koşulların ne şekilde etkilediği ve bunun iktidar sonrasındaki uygulamalara ne tür etkilerde bulunduğu da tartışılabilirdi.. Ancak bugünkü sonuçlar ne tek başına **Bolşevik Parti**'nin durumuyla, ne de tek başına tarihsel-toplumsal koşullarla açıklanabilirdi. Tarihsel olaylardaki öznel ve nesnel faktörleri diyalektik bir bütünsellik içinde ele alan materyalist tarih anlayışının öğrettiği gerçeklerden biri de buydu.

Sosyalizmdeki kriz, sosyalist hareketlere ne şekilde yansımaktaydı ve bu hareketler ideolojik ve *örgütsel planda* krizi aşmak için nasıl bir tutum içine girmekteydiler?

Sosyalizmin ne olmadığı az çok belirginleşmişti, ama, ne olduğu ve altının ne şekilde doldurulacağı henüz yeterince net değildi. Kuşkusuz, marksist yöntem bütün bu soruları yanıtlamaya yetenekli bir dünya görüşüydü ve sorun bu yöntemin özüne uygun bir tarzda işletilerek, teorinin yeniden üretilmesi ve pratiğin de bu amaca uygun tarzda dönüştürülebilmesinde yatıyordu...

Birlik, krizin sarsıcı etkilerini azaltmak için içgüdüsel bir savunma mı yoksa gerçekten acil bir ihtiyaç olarak mı ortaya çıkıyordu?

Bu soruların yanıtı, birlik tartışmalarını gündemleştiren grup ve örgütlerin "sosyalistlerin birliği" sorununa yaklaşım tarzlarını da belirleyecekti.

Sosyalizme yönelik dış tehditler karşısında sosyalistlerin ortak tutum geliştirme gerekliliği, soyalizmin biriken ve giderek kangrenleşen sorunlarının tartışılmasını birlik sonrasına erteleme gibi, yanlış bir tutumun geliştirilmesine neden olabilirdi.

Böyle olması durumunda ise birliğin; dünya çapında sosyalizme yönelik saldırıların ve sosyalistlerin genelde yaşadıkları moral çöküntünün ideolojik tasallutu ve belirlenmişliği altında şekillenen bir "güç birliği" ya da "pakt" olmaktan öteye geçemeyeceği aşikardı.

Niçin birlik ve nasıl bir birlik sorusunun yanıtı ancak bu sorunların tartışılması, ortak paydaların ve farklılıkların netleştirilmesiyle mümkündü.

Doğu Bloku'nun çöküşü ve **dün**'ün tartışma ve bölünmelere neden olan konularının önemli bir bölümünün ortadan kalkmış olması, sosyalistler arası görüş farklılıklarını ortadan kaldırmamış, tersine üzerinde asıl tartışılması gereken noktaları berraklaştırmış ve sağlıklı bir tartışmanın önündeki yapay engelleri önemli oranda yok etmişti.

KRİZ NASIL AŞILABİLİR?

Lenin sonrasında gerek kuramsal düzeyde, gerek pratik-politik alanda ortaya çıkan ve yanıtını bekleyen sorunlar bir hayli çoğalmıştı. Kriz, bu sorunların tanımlanmasında ve çözümünde hem bir tıkanıklığı hem de bir değişim ihtiyacını ifade ediyor; doğal olarak bu da yeni arayışların itilim kaynağı oluyordu. **Doğu Bloku**'ndaki çöküş, bu güne kadar üstü örtülmüş krizi bütün çıplaklığı ile gün ışığına çıkarıyordu. Marksizm üzerine bir kabus gibi çöken ve teoriyi taşlaştırarak her türlü arayışın önünü tıkayan "resmi sosyalizm"in tarihe karışması yeni bir devrimci atılımın koşullarını ve olanaklarını da sunmaktaydı. Her krizin, yenilgi ve yıkıntıların olduğu kadar yeniliklerin, devrimci atılımların da motoru olma gibi bir işlevi vardı. **Lenin**'in deyimiyle **"her buhran, alışılmış şeyleri bir yana fırlatır, dış ambalajları parçalar, eskiyi siler süpürür ve önemli kaynakları ve güçleri ortaya çıkarır."**dı.

Yaşanan kriz, özünde sosyalizmin yeniden doğuş kriziydi ve pratik tarafından tekzip edilmiş görüşleri yeniden yanlışlamak krizin aşılmasında pek bir yarar sağlamıyordu.. Mevcut durumun eleştirisinin ötesine geçmek, tıkanıklıklara yol açan olguları teorik olarak yeniden tanımlamak gerekliydi. Sosyalizmin **ne olmadığı** az çok belirginleşmişti, ama, **ne olduğu** ve altının ne şekilde doldurulacağı henüz yeterince net değildi. Kuşkusuz, marksist yöntem bütün bu soruları yanıtlamaya yetenekli bir dünya görüşüydü ve sorun bu yöntemin özüne uygun bir

PRK /rizgarî

PRK (rizgarî) Merkez Komitesi'nin 12.4.1993 tarihli Bildirgesinden..

"...

3- Sosyalizmin İçinde bulunduğu Durum.

Partimiz, uluslararası sosyalist hareketin 70'li yıll22ardan beri derinleşen ideolojik, siyasal ve örgütsel bunalımını aşamayarak, stratajik bir gerileme yaşadığını tesbit etmektedir.

- Sosyalizmin bunalımı; SSCB, "Doğu Bloku" vb. ülkelerde uygulanan "reel sosyalizmin" çökmesinden değil; tersine elverişli bir ortam yaratmış olmasına karşılık "reel sosyalizm" ya da "bürokratik diktatörlüklere" karşı devrimci alternatiflerin örgütlenmemiş olmasında durmaktadır.

- Bu koşullarda emperyalist-burjuva rasyonelleri karşısında ideolojik, siyasi, felsefi, ahlaki ve moral her alanda önemli bir çöküntü yaşanmaktadır.

- Birçok devrimci parti, kadro ve Marksist aydının bu ortamdan derinden etkilenerek sağa savruldukları; iletişim tekellerinin şatafatlı yayınlarla bombardıman ettiği kapitalist değerlere (piyasa ekonomisi, rekabet, köşe dönmece, gemisini kurtarma, soyut insan hakları ve demokrasi istemleri ile vicdan rahatlatma, kutsanmış bireycilik vb.) teslim oldukları bir irtica dönemine tanık olmaktayız...

- Partimizin üzerinde yükseldiği Rizgarî hareketi ortaya çıktığı günden itibaren dünya'daki "reel sosyalizm"i eleştirmiş, ondan bağımsız durmasını bilmiştir. Bu bağlamda, sosyalist siyasal mücadelenin bütün tarihsel değerlerine sahip çıkarak, Kürdistan toplumunun koşullarına ve ihtiyaçlarına denk düşen bir mücadele anlayışını benimsemiştir. Bunun içindir ki biz, daha başından egemen Türk Solu ve fanatik-şabloncu görüşlerle kopuşmuştuk. Bu odakların sosyalizm adına işledikleri suçların ortağı olmadığımız gibi; emperyalist-burjuvazi karşısındaki ideolojik-siyasi teslimiyeti de reddediyoruz.

- Partimiz, Kürdistan Devrimi'nin karakteri, Kürdistan'daki toplumsal sınıfların mevzilenmesi, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelemizin diyalektiği ve ülkemizin uluslararası özgün konumundan hareketle sosyalist muhtevalı bir kitle partisidir. İçinde hem sosyalist, hem yurtsever kadroları barındıran; onları parti programı, tüzüğü ve yoldaşça güven ilişkileri ile birbirine bağlayan bir örgütlenme anlayışını benimsemiştir.

- Partimiz, sosyalizmi bir düşünce ve davranış biçimi saymaktadır. Sosyalist idealerini terkedenlerin, aynı zamanda radikal mücadeleyöntemlerinden, Kürt Ulusu'nun Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Bağımsız-Birleşik-Demokratik Kürdistan prensibinden vazgeçmeleri; anti-emperyalizmi terketmelerinin de tesadüfi olmadığını bilmektedir.

- Partimiz, Anti emperyalizm'in terkedildiği noktada ulusal kurtuluş programının da anlamsız hale geldiği kanaatindedir. Bu nedenle, Kürdistan'ın uluslararası sömürge statüsünde bulunuşunun ve 21. yüzyıla girmeye hazırlandığımız bir dönemde halen hiçbir hak ve özgürlüğünün tanınmamasının nedeninin de emperyalist-kapitalist sistem olduğunun bilincindedir.

- Partimiz, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'ni, muhteva olarak hem anti-sömürgeci, hem de anti-emperyalist görerek; mücadelenin her yanıyla yeni bir dünyanın kurulması, özgür ve sömürüsüz bir toplum yaratmak için olduğunu kabul etmektedir. Çağımızdaki Ulusal Kurtuluş Mücadeleleri, kapitalist köleliğe karşı mücadele ile bütünleşebilmek için, sosyalist temelde yükselmek, sömürgecileri her alanda püskürtmek zorundadırlar. Bu nedenle KUKM, sosyalist siyasal mücadele hedefleriyle çakışmaktadır.

- Partimiz, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesinin bütünlüğünde kararlıdır. Buna bağlı olarak uluslararası sosyalist hareketin bunalımının aşılmasında üzerine düşen sorumlulukların da bilincindedir. Bu nedenlerle Merkez Komitemiz; gerek uluslararası düzeyde gerekse Kürdistan'lı Marksistlerle gerekli diyalogların yürütülmesi ve platformlar oluşturulmasında kararlıdır. Bu bağlamda, Kürdistan'lı komünistlerin kendi sınıf örgütlerini yaratarak mücadele alanında yerlerini almalarını da doğal bir hak ve gereklilik saymaktadır. ..."

tarzda işletilerek, teorinin yeniden üretilmesi ve pratiğin de bu amaca uygun tarzda dönüştürülebilmesinde yatıyordu...

Marksizm, tamamlanmış bir dünya görüşü değildi; bir çelişkiler yumağı olan toplumun ve yine onun çelişkili bir yansımasından başka bir şey olmayan insan düşüncesinin hareket yasalarını açıklayan bir bilimdi. Bilim olma özelliğinden dolayıdır ki, marksizm, gerçeğin rölatif ve değişken niteliğinin ortaya çıkardığı yeni olguları açıklayabilecek, giderek kavramlaştırabilecek potansiyele sahipti..

Marksizmin bir bilim olarak dünyayı "anlama" ve "açıklama"çabasının ötesinde bir de "dünyayı değiştirme" eyleminde ifadesini bulan doğrudan **politik bir kimliği** de vardı.. En genel ifade ile bu kimlik, dünyayı değiştirme eyleminde seçilecek **araçları** ve bunların **kullanım biçimlerini** ifade ediyordu. Marksistler, kendi kafalarında yarattıkları ütopyalarla baş başa yaşayan ve içinde yaşadıkları dünyanın gerçeklerinden kopmuş eylemsel uyuşukluk içindeki bilgiçler değillerdi. **Praxsis felsefesi** kavramı da, marksist felsefenin politize olmuş niteliğini vurgulamak içindi..

Örgütlenme anlayışına bağlı olarak tartışılması gereken bu olguların başında, varılmak istenen amacın tanımı ile bu amaca varmak için kulanılacak araçların **uygunluğu** sorunu gelmekteydi.. Çünkü devrimci bir hareket kendini esas olarak **araç**'ında değil **amaç**'ında tanımlamak durumundaydı ve doğal olarak bu tanımlamadaki farklılık seçilecek araçları ve bu araçların kullanım biçimlerini de farklılaştıracaktı.

Bir **siyasal hareket** olarak sosyalizm, bir **dünya görüşü** olarak sosyalizme dayanmak ve onun teorik temelleri üzerinde yükselmek zorundaydı. Bir siyasal hareket olarak sosyalizm, işçi sınıfının egemenlik hedefini ifade ettiğinden, iktisadi kurtuluş amacıda bir araçtı.. Bu bağlamda sosyalizmin **siyasallaşmasına** imkan veren koşullar ortadan kalkmadığı sürece, sosyalizmin de, **egemenlik** kavramında ifadesini bulan siyasal kimliğinden arınması mümkün değildi.

*"Sosyalistlerin Birliği"*ni de bu bağlamda ele almak ve tartışmak gerekiyordu.. Birinci olarak, **"kötü"**lüğü ancak yıkıldıktan sonra farkedilen "resmi sosyalizm" yerine **nasıl bir sosyalizm** savunulduğunun netleştirilmesi gerekmekteydi ve bu temel bir sorundu. Bugünkü sonuçların nedenleri de bu sorunun yanıtında yatıyordu.. Gelinen noktada bu soru atlanarak oluşturulacak bir **"birliğin" kimiliğini tanımlayabilmek** de pek mümkün değildi. İkinci olarak **"ne"**yin, **"nasıl"** yapılmak istendiğinin, bir diğer ifadeyle politika yapma tarzı ve örgütlenme anlayışlarının netleştirilmesi gerekiyordu. Gerçekleştirilmesi istenen toplumsal projelerin niteliği ve bu toplumla ilgili tanımlar, dünyayı değiştirme **"araç"**larını ve bu "araç"ları kullanma "biçim"lerini de belirleyecekti. Başka bir deyişle, amaçlanan toplumun örgütlenme biçimi, bugünkü örgütlenme biçiminin de çekirdeğini oluşturmalı ve onun bir prototipi olarak ortaya çıkmalıydı.. Yine bu sorun da (yani örgütlenme anlayışı da) netleştirilmeden oluşturulacak "birlik"lerin, kendi içinde asgari düzeyde bir davranış uyumu sağlamaları pek mümkün değildi...

Bu bağlamda "*sosyalistlerin birliği*", bu her iki sorunun bir tartışma problematiği olarak karşımızda durmakta..

Bu saptamalar, Kürdistanlı marksistlerin önünde **"birlik"** gibi bir problemin olmadığını göstermiyor. Tersine sağlıklı bir birliğin hangi temeller üzerinde inşa edilmesi gerektiğine işaret ediyor ve hiç kuşkusuz çok daha çetin ve zorlu bir görevi; sosyalizm ve örgütlenme anlayışlarının netleştirilerek Kürdistanlı marksistlerin ulusal ve uluslararası ölçekteki acil ve temel görevlerinin saptanmasını gerektiriyor. Pratik çalışmalar, ağırlıklı olarak bunu gerçekleştirecek koşulları ve araçları yaratma yönünde yoğunlaştırıldığında daha anlamlı olabilecektir. Bu bakımdan, sosyalistler arası diyalogları geliştirmek, dil birliğinin oluşmasını sağlayacak araçları (ortak yayın, ortak toplantılar, ortak konfe-ranslar v.b.) geliştirmek, Kürdistan'lı marksistlerin önünde ertelenemez bir görev olarak durmaktadır.

Bu sorunlar es geçilerek oluşturulacak bir **"birlik"**, gerek kuramsal düzeyde gerek örgütlenme düzeyinde **"eski"** anlayışların yeni biçimler altında yeniden üretilmesinden başka bir anlam ifade etmeyecektir ❑

PRK/rizgarî
PB sözcüsünün görüşleri

"Sosyalistlerin Birliği" tartışmalarıyla ilgili olarak, Partîya Rizgarîya Kurdistan Polit Büro sözcüsü sorularımızı yanıtladı.

● Partinizin, "***Kürdistanlı Sosyalistlerin Birliği***"ne ilişkin genel tavrını kısaca öğrenebilir miyiz?

●● Partimiz ve içinden geldiğimiz siyasi geleneğimizin, geçmişten beri bu sorunsala kapsamlı ve tutarlı bir yaklaşım sergilediğini hemen belirtmeliyim. **Komal-Rizgar**î sürecinden bu yana konuyu programatik bir düzeyde ele alarak tartıştık. 1979'da açtığımız *"Kapitalist Köleliğe Karşı Marksist-Leninist Mücadele Temelinde Anti-Sömürgeci Ulusal Demokratik Mücadele Birliği Deklerasyonu"* bu konuda önemli ve ciddi bir adımdı. Ancak, bilindiği gibi kısa bir sürede fiyaskoyla sonuçlanan **UDG** girişimi ile bu çabamız sabote edilmiş, dışlanmıştı.

1980-83 yıllarında Kürdistan Komünist Partisi - Örgütlenme Komitesi adıyla *(ki bu gün aynı isimle faaliyet gösteren bir siyasi yapının bu çalışmalarla her hangi bir ilgisi bulunmamaktadır)* sürdürülen çalışmalarda aktif bir şekilde yer aldık. Kapsamlı bir eylem ve örgütlenme düzeyini tartışmaya açtık ve önemli mesafeler katettik.. Örgütlenme Komitesi'nin yayın organı **YEKÎTÎ**'lerde Kürdistan komünistlerinin programatik düzeyi en yüksek şekilde ifade edilmişti.

Ancak, Kürdistan'da, böyle bir pratiğin üzerinde yükseleceği maddi zeminlerin henüz yeterince olgunlaşmamış olması nedeniyle, ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelemizin acil ve öncelikli ihtiyaçlarını temel alarak, cephe çalışmalarına yöneldik. **KUK** ve **KAWA** ile, protokol düzeyinde olgunlaşan çalışmalarda da bulunduk.. Ancak, program ve tüzüğünün de kabul edilmesine rağmen, bizim dışımızdaki nedenlerle sonuç aşamasında tıkandı.

Bunun üzerine sürece sosyalist muhtevalı bir kitle partisi olan **PRK/rizgarî** ile müdahale ettik. Geçmişte olduğu gibi bu gün de Kürdistan'lı sosyalistlerin siyasal, ideolojik ve örgütsel birliğini son derece önemsiyoruz. Bunun ise, üzerinde kapsamlı bir şekilde tartışılarak ve ülke temelinde hareket edilerek olgunlaştırılması halinde sağlam ve kalıcı bir alternatif olabileceğini düşünüyoruz.

●*Şu an değişik platformlarda sürdürülen birlik tartışmalarıyla ilgili görüş ve tavrınız nedir ?*

●● Yukarıda da belirttiğim gibi, sosyalistlerin birliği ile ilgili olarak değişik dönemlerde somut çağrı ve girişimlerde bulunduk. Hatta, Partimizin I. Konferansı'nda, sosyalizmdeki genel geri çekilme ve sağ kuşatmaya karşı sosyalistlerin birliği yönünde özel bir görev de belirlenmiştir.

Şu an yürütülen tartışmaları dikkatle izliyoruz. Bize göre, bu tartışmalar, ideoloji ve örgütlenmeye ilişkin önemli handikaplarla karşı karşıyadır. Açıklayacak olursak; Dünün, sosyalizm anlayışlarını belirleyen ideolojik hegamonya kutupları her ne kadar ortadan kalkmış ve bu gün için daha yaratıcı ve bağımsız çözümlerin önü açılmışsa da, bu konuda gerek ülke düzeyinde, gerekse evrensel düze-ydeki sorunlara çözümler üretilmesinde bir kısırlık yaşanmaktadır. Öncelikle, ideolojik düzeydeki kısırlığın aşılması, ülkeye, mücadeleye ve sosyalizmin geleceğine ilişkin ortak bir dil ve anlayış birliğinin yakalanması üzerinde durulmalıdır. Bunun için ilk elden yapılması gereken şeylerin başında, ideolojik düzeyde ortak bir çizginin yakalanmasına dönük zeminlerin, olanakların oluşturulması gelmektedir. Keza, şu an bu tartışmalara taraf olma durumunda olan siyasal yapılanmalar, söylem itibariyle sosyalist bir çizgide kendilerini ifade etseler de, muhteva ve üzerinde yükseldikleri taban itibariyle birer kitle partisi konumundadırlar. Sosyalistlerin birliğinin örgütsel bir zemine dayanması zorunludur. Örgütsel birlik ise, siyasal-ideolojik bir birliğin üzerinde inşa olabilir.

Bir de, şu anki tartışmalar, halen olgunlaşma sürecinde olan Ulusal Cephe çalışmalarına endeksli olmamakla birlikte, onun önünü tıkayıcı bir seyir de izlememeli, önünü açmalıdır. **KUKM**'nin içinde bulunduğu durum sosyalistlerin asgari program hedeflerinde ifadesini bulan demokratik görevlerini ağırlıklı biçimde öne çıkarmıştır. Ki bu görevin yerine getirilebilmesi tüm ulusal güçleri acil olarak biraraya getirecek **"ORTAK TAARRUZ CEPHESİ"** ile mümkündür.

● *Bu konuda somut olarak nasıl bir yöntem öneriyorsunuz ?*

●● Biz, sosyalist bir alternatifin oluşmasını tüm gücümüzle destekleriz. Fakat, neyi niçin yaptığımızı bilerek, ilkeler üzerinde ve hedefleri belirlenmiş bir zeminde oluşturulacak birliklerle kalıcı değerler üretilebileceğinin de bilincindeyiz. Üzerinde önemle durduğumuz siyasal-ideolojik birliğe ulaşma yolunda ortak bir yayının oluşturulması bu yönde somut bir adım olacaktır. Yine, ortak bir hazırlık komitesi oluşturarak belli bir program çerçevesinde sosyalistler konferansı düzenlenebilir vb. gibi.. Bu çalışmalar "Sosyalistlerin Birliği"nin temel koşulu olan sosyalizm ve örgütlenme anlayışlarının netleşmesine ve sağlıklı bir birliğin koşullarının olgunlaşmasına hizmet edecektir. Keza, bu yöndeki çalışmalarda ülke temelinin esas alınmasını ancak, salt Kürdistan'daki sosyalist hareketin değil, dünya sosyalist hareketinin durumunun da tartışılmasını aynı

SAVAŞIN EMEKÇİLERE FATURASI: "İSTİKRAR PAKETİ"

Celal Şerwan

Kürdistan'a yönelik sömürgeci kirli savaş TC devletini zorluyor. Savaşa yatırılan ekonomik kaynaklar ciddi bir ekonomik tıkanıklık yaratırken, ekonomik kriz siyasal krizi de körüklüyor.

Türk hakim sınıfları ekonomik krizi aşabilmek için şimdiye kadar başvurdukları iç ve dış borçlanmadan dolayı ciddi bir ödeme güçlüğü içine girdiler. Kısa vadeli ödemeler için devletin %125 faizle sattığı kamu kağıtlarının 49 trilyonluk bölümünün vadesi önümüzdeki üç ay içinde doluyor. TC devleti bu ödemeyi emekçilerin sırtına yıktı. "Yeni ekonomik istikrar paketi" olarak adlandırılan önlemlerle KİT'lerin satışından 22 trilyon lira, kamu harcamaları olarak adlandırılan işçi ücretleri, emeklilik ödemeleri ve bazı sübvanse nitelikli harcamalardan ise 18 tirilyon lira toplanılması hedefleniyor. Bu amaçla çıkarılan sefalet paketi lokal tepkilere rağmen rahat koşullarda uygulamaya sokuldu.

A)EKONOMİK KRİZİN DİNAMİKLERİ

Bağımlı kapitalist bir ülke olarak Türkiye 1980'den itibaren geleneksel iktisat politikası olan ithal ikameci politikayı terk etti. Emperyalist dünya ekonomisiyle bütünleşme zorunluluğu iç dinamikleri ezerek, koruma duvarlarını kaldırmayı, ihracat öncelikli ekonomik politikayı tercihe zorladı. Bu politika kapitalizimin iç dinamikleriyle gelişmesini setlemeyi ve ekonomi üzerindeki devletin bürokratik tekelini kaldırmayı zorunlu kılıyordu. 24 Ocak Kararları'nda ifadesini bulan bu tercih, sanayi yatırımlarının durmasına, iç pazarın daralmasına, rekabet şansı olmayan sektörlerin ekonomik hayattan silinmesine yol açtı. Kapitalizmin doğasında var olan anarşi, koruma tebdirlerinin kaldırılması ve devletin ekonomi üzerindeki tekelinin kırılmasıyla daha da boyutlandı. Tekelci devlet kapitalizminin örneğini oluşturan KİT'lerin özelleştirilmesi öngörülmesine karşın, mevcut ihtiyaçlar bu öngörünün önüne geçti. Zira KİT'ler Türkiye'de hem devlet bürokrasini besleyen birer arpalık olarak işlev görüyor, hem de özel sektöre kaynak aktarıyordu. Özel sektörün ucuz hammade, ara malı, krediler gibi bazı temel girdi kalemleri KİT'ler tarafından oldukça ucuza sağlanıyordu. Bir anlamda KİT'lerin bilanço "zarar"ları özel sektörün kâr henesiydi. Bu nedenle ekonominin bu alanının kapitalist tekellere devri rekabet eşitliğini bozacaktı. Bu uygulamaya ancak piyasa anarşisinin özel sektörde güçlü tekeller yarattığı koşullarda geçildi.

24 Ocak Kararları Türkiye ekonomisinin dış borç baskısı altında yeniden yapılanmasını zorunlu kılıyordu. Türkiye ciddi bir ekonomik kriz yaşıyor, ekonomik kriz ise siyasal krizi derinleştiriyordu. Hakim sınıflar yönetemez durumdaydı. Öte yandan toplumsal muhalefet hakim sınıfların krizine devrimci bir yanıt verecek durumda değildi.Hakim sınıfların yönetemez olduğu, devrimcilerin ise yönetmeye aday olmadığı koşullarda hakim sınıfların mutabakatına dayanan militarist cunta devreye girdi.Hakim sınıfların ahırı parlamento işlevsizliğinden dolayı dağıtıldı. Cunta tarafından güvenceye kavuşturulan 24 Ocak Kararları'nın temel anahtarı kamu harcamalarının kısılması, muhalefet odaklarının susturulmasıydı. Bu tarihten itibaren emekçilerin sefaletini güvenceye alan militarizm toplumsal muhalefet üzerinde silindir gibi geçti. Sendikaların kapısına kilit vuruldu. Sendikacılar tutuklandı. Devrimci işçi sınıfına önderlik iddiası taşıyan DİSK yöneticileri ise sınıfı direnişe çağıracaklarına Selimiye kışlası önünde teslim olmak için sıraya girdiler. ..

12 Eylül Darbesi'nden sonra ekonomik öncelik,24 Ocak Kararlarının ruhu gereği dış borç ödeme aracı olarak doviz girdisi yaratacak ihracat politikasıydı. Ucuz emek ve hammade ile dünya piyasasında rekabet şansı olan Tekstil sektörü gözde sektör olarak ön plana çıktı. Darbe koşullarının Türkiye emekçisine getirdiği yük reel ücretlerde sürekli bir düşüş, gelir vergisi paylarının artması, örgütsüzlüktü. Bu koşullar 1983 yılından sonra da devam etti. Örneğin 1963 yılında işçilerin milli gelirden aldıkları pay %21.5, 1980 yılında %26.7 iken 1990lı yıllarda %15 civarında seyretmektedir. Yine 1963 yılında bir işçi bir kilo ekmek alabilmek için 49 dakika çalışırken, 1972'de 32 dakika, 1977'de 58 dakika, 1980'da 96 dakika, 1989'da 114 dakika, 1990'lı yıllarda ise 110 dakika civarındadır. Ücretlerin satış hasılası içindeki payının yıllara göre seyri ise 1982 yılında %11.3, 1990'da %9.3'tür.

Ekonominin bütün öncelikleri savaşa uyarlıdır. Devletin bütün kurumlarıyla savaşa uyarlandığı koşullarda ekonomi, mermi politikasına endekslenmiştir. Mermi politikasının çıkışsızlığı da siyasi krizi derinleştirmektedir.

İşçilerin sendikasızlaştırılmasına çarpıcı bir örnek olarak şu tablo verilebilir. 1968'de sendikalı işçi sayısı 1.057.928, 1970'de 2.088.219, 1975'te 3.328.633, 1980'de 5.721.074, 1985'te 1.828.471, 1990'lı yıllarda ise 1.711.524 kişidir. Yani 1980'den 1990'lı yıllara kadar 14 yıllık süre içinde emekçi sayısındaki nicel artışa rağmen yaklaşık 4 milyon emekçi sendikasızlaştırılmıştır. 1980 militarist cuntasının yarattığı diğer bir çarpıcı rakam ise işçilerin sömürülme oranıdır. 1984'te %263 olan sömürülme oranı, 1989 yıllarında %354'tür.

Yukarıda bazı istatistiki rakamlarla açıklandığı gibi 24 Ocak kararlarının başlattığı saldırı Kürdistan'daki sömürgeci savaşla sürdürülmüş, iç ve dış borçlar ile sömürgeci kirli savaşın faturası emekçilere çıkarılmıştır.

Krizin dinamiklerinden biri iç ve dış boçlardır. Sömürgeci devlet "kamu açıklarını" kapatmak için kendi tarihinde görülmedik bir biçimde sürekli borçlanmaktadır. Ekonomik batak borçla ertelenmek istenmektedir. Sadece son beş yılın verilerine bakıldığında sözüm ona borç ödeme programı uygulayan bir ülke olan Türkiye'nin borç miktarının %100 civarında arttığı görülmektedir. 1988 yılında 40.7 Milyar dolar olan dış borç 1994 yılının başlarında 70 Milyar doları aşmıştır. Yine 1988 yılında 6.4 Milyar dolar iç borca sahip olan devletin 1994 yılı başlarında iç borç miktarı ise 20 Milyar dolara yaklaşmıştır. Alınan borçları hakim sınıflara pompalayan, savaşa yatıran devlet sonunda borç verilemeyecek ülke sınırına gelmiş, yatırım yapılamayacak ülke ünvanını kazanarak kredi notunu B+ sınıfına kadar indirmiştir. Bir buçuk ay içinde kredi notunda ikinci düşüştür bu. Bugün için son "istikrar" paketiyle IMF'nin kefaleti(?) altında borç almaya çıkan devletin, yeniden borç alıp almayacağı belli değildir. Ancak dayatılan paketle kısa vadeli iç borç ödemelirinde kısmen de olsa (üç ay için) rahatlayacağı bilinmektedir.İç borçları ödemek için yasalarca aktarma yapılmayacağı kaydı bulunan, fakat hırsızlığa da kılıf hazırlamak amacıyla"meclis" denetimine tabi olmayan fonlardan çıkardığı korsan yasalarla fon aktarmaya başlayan devlet son olarakdovize endeksili"Tasarufu Teşvik Fonu"nunun doviz kurunu 1993 yılı Aralık ayı olarak değiştirip 50 triloyon liralık gasp yapmıştır.

Para yaratmak için emekçilere yüklenen devlet vadesi gelmiş dış borç faizlerinin ertelenmesi için girişimlere başlamış, TC'nin bu girişimi "Fiili morotaryum" olarak adlandırılmıştır. Zira kredi notunun düşüşünden sonra kredi faizlerinin vadesinde ödenmemesi TC devletinin kredi itibarını derinden sarsacaktır.

Yeni sefalet paketi görünür ve gecikmeli etkileriyle iç piyasayı kavuruyor . Emekçilerin kronik yoksulluğu bir yana, kapitalist iç dinamikler üzerinde dinamit etksi bugün için finans krizi yarattı bile.Finans sektöründe küçük bankalar bir biri peşi sıra batıyorlar. Bu sektördeki kriz, finansı kredilerle sağlayan imalat sektörünün de krizini teşkil edecek. İmalat sektörü ise batmamak için işçi çıkarma, kapasite düşürme ve emeğin daha fazla sömürülmesinde ifadesini bulan ücret dondurma uygulamasına, örgütsüzleştirme saldırılarına başlayacak...

B) KRİZİ DERİNLEŞTİREN TEMEL DİNAMİK:SÖMÜRGECİ KİRLİ SAVAŞ

1984 yılından itibaren Kürdistan'da sömürgeci devlete karşı silahlı direnişin tekrar başlaması bu kez ekonominin savaşın önceliklerine göre programlanmasını gerektirdi. Bir taraftan temel tüketim maddelerinden başlayarak stopajlara kadar yaygınlaştırılanSavunma Sanayi Destekleme Fonu gibi gizli vergiler, diğer taraftan savaş araçlarına yapılan yatırım ekonominin dengelerini alt üst etti. 1994 yılının bütçesinin yarısına tekabül eden 400 trilyon liralık savaş harcaması bile bunu tek başına açıklamaktadır.

C) SÖMÜRGECİ KİRLİ SAVAŞ EKONOMİYİ ZORLUYOR

Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi karşısında kan kaybeden TC devleti, sömürgesinden eskisi gibi yararlanamamaktadır. Savaş Kürdistan'a yönelik yatırımları durdurduğu gibi, işleyen yatırımlardan kaynak transferini her geçen gün daha da zorlaştırmaktadır. . (Savaş harcamalarının aynı zamanda bir yatırım oluğu da unutulmamalıdır.)

Savaşın getirdiği risklerden dolayı eskisi gibi Kürdistan petrollerini rahatlıkla çalamamakta, bazı petrol kuyularını ise kapatmak zorunda kalmaktadır. Yine ülkemizde yabancı petrol tekellerinin işlettiği petrol kuyuları bir biri peşisıra kapanmaktadır. Bu sahalara yapılan her gerilla

saldırısının devlete maliyeti ise 500 milyar lira civarındadır. Savaştan dolayı Kürdistan pazarına mal sevkiyatının durmasının yarattığı iç piyasa darlığı ise sorunun ayrı bir yanını oluşturmaktadır.

TC devleti son on yıldır kaynaklarının önemli bir kısmını sömürgeci kirli savaşa yatırmaktadır. Devletin açıkladığı rakamlara göre son on yıl içinde savaşa yatırılan para 800 trilyon liradır. Yani 1994 bütçesinin tamamı kadar. Yine 1994 yılında yapılan askeri yatırım miktarı olan 400 tirlyon lira ise Türkiye bütçesinin (820 trilyon tl) yarısı kadardır. Bu rakam vergi gelirlerinin ise tümüne yakındır. Zonguldak Maden Ocakları'nı 5 trilyon lira harcayarak modernize etmeyen ve çareyi kapatmakta bulan devlet bir tanesi 16.5 trilyon liradan Awacks uçağı alabilmek için 1993 yılında kuyruğa girmiştir. Bugün ise açılan paket 2.5 Awacs uçağının bedeli kadardır. Yani TC devleti topladığı bütün gelirleri savaşa yatırmaktadır. Bütün bu rakamlar "ekonomik" krizin nedenlerinin nerede yattığını göstermektedir.

Sömürgeci devlet, Kürdistan'da yürüttüğü kirli sömürgeci savaş yüzünden ekonomik iflasla karşı karşıyadır. Bu iflası aşabilmek, en azından kısa dönem için de olsa krizlerden kurtulabilmek için "istikrar" paketleri açmakta, savaşın maliyetini emekçilere fatura etmektedir.

TC devleti son on yıldır kaynaklarının önemli bir kısmını sömürgeci kirli savaşa yatırmaktadır. Devletin açıkladığı rakamlara göre son on yıl içinde savaşa yatırılan para 800 trilyon liradır. Bu iflası aşabilmek, en azından kısa dönem için de olsa krizlerden kurtulabilmek için "istikrar" paketleri açmakta, savaşın maliyetini emekçilere fatura etmektedir.

D)"İSTİKRAR PAKETİ" VE GETİRDİKLERİ

Yukarıda anlatmaya çalıştığımız gibi TC devleti iç ve dış borç batağı ile sömürgeci savaşın yarattığı ve derinleştirdiği ekonomik krizi aşabilmek için 5 Nisan'da "Ekonomik İstikrar Paketi"ni açtı. 49 trilyon kamu açığının 40 trilyonluk kısmını karşılamayı amaçlayan paket %100'lere varan zamlar, emeklilik yaşanının yükseltilmesi, kamu harcamalarının kısılması, reel ücretlerde sürekli bir düşüşü, KİT'lerin özelleştirilmesi ya da kapatılmasıyla 25.227 işçinin sokağa atılmasını, vergi iadesi gibi bazı sübvansiyonların kaldırılmasını, esnafın "bir seferliğine" haraca bağlanmasında ifadesini bulan ek vergi gibi unsurları içeriyordu. Kamu finansmanı için kullanıldığı söylenen 40 trilyon liranın kaynağı kısa vadeli %125 faizli devlet tahvilleriydi. Devlet bu paranın 16 trilyon lirasını zamla, özelleştirmeyle, vergilerle ve işten çıkarmalarla, kalan 22 trilyon lirayı ise ücret dondurma, işsizleştirme, kamu harcamalarını kısma, sübvansiyonları kaldırma yöntemiyle toplamayı düşünüyor.

Zam paketi içinde en ilginci kuşkusuz SSDF'na yapılan %100 ila %2000 arasında değişen orandaki zamlardı. Sömürgeci devlet dolaysız zamlar yetmiyormuş gibi, bu pakete birde dolaylı savaş keseneği koyuyordu. 1993 yılında 9 trilyon lira paranın biriktiği bu fon azmanı hiç bir denetime tabi olmayıp, bizzat MGK tarafından kullanılmaktadır. Sadece 1993 yılında bu fonda biriken para Türkiye'de Sanayi, Milli eğitim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik bakanlıkları başta olmak üzere toplam 12 bakanlığın yıllık bütçelerinin toplamından daha fazladır. Bu rakamı %500 oranında artırdığımızda ortaya "istikrar paketi"ni aşan bir rakam çıkmaktadır. Yani TC devleti bir de SSDF paketi açmış bulunuyor. Savaşa direk finansman için...

E)TÜRK İŞÇİ SINIFININ "PAKET"E TEPKİSİ : SINIF, SINIFTA MI KALDI ?

Paketin açılmasıyla birlikte Türkiye emekçilerinden tepkiler gelmeye başladı. Ancak bu tepkiler lokal kaldı ve daha çok KİT'lerin kapatılmaması ya da zamların geri alınmasına yönelikti . Eylemler ise genellikle kapatılacak KİT'lerde oluyordu. İşsiz kalacakların kaygısı toplumun diğer kesimlerini ilgilendirmiyor, yürüyenler ise Atalarının posterleri, Türk bayrakları, Nutuklar ve dağbaşını duman almış marşlarıya savaş kabinesinin "ikinci Kurtuluş Savaşı Seferberliği"ne katılırcasına okun sivri ucunu kapitalist kölelik düzenine, işçi sınıfının sefaletinin başlıca nedenini teşkil eden sömürgeci savaşa değil, kendilerine yönelik uygulamaya yöneltiyorlardı. Öncüsüz emekçiler, emek taciri ve devlet dostu sendikaların hesabına başbakanları gibi "devlete ve millete" bağlılıklarını sık sık vurguluyorlardı. Aynı emekçiler Zonguldak'ta sınıfa perspektif götürmeye giden 'sosyalist'lere saldırıyor, İstanbul'da kışkırtıcı avlayan polisin gençleri toplamasını alkışlıyorlardı. Türk işçi sınıfı ırkçı-Şoven şarlanmanın etkisiyle zorda olan "devlet"lerine sahip çıkıyordu.On gün kadar lokal düzeyde süren bu eylemler emek taciri sendika yöneticilerinin mecliste ve köşkte yaptıkları özel pazarlıklar ile sona erdi. Kamu çalışanlarının sistemi hedef alan ve paketin nedenini teşhis eden eylemlikleriyle, bazı mahallerde gelişen eylemleri bu kapsam içinde değerlendirmiyoruz. Fakat sonuçta Kamu çalışanlarının da eylemleri bir noktadan sonra durdu.

Eylemler konusunda Türk "sol"u sınıfı ayakta alkışlama tavrını seçti. Eylemlerin niteliği, istemler, paketi yaratan dinamiklerin tespiti konusunda işçi sınıfının perspektifi noktaları üstünde düşünen pek yoktu. Değilmi ki sınıf ayaktaydı, o zaman bürolardan sınıfa perspektif sunmak gerekiyordu. Oysa sınıf yine sınıfta kalmıştı. Daha doğrusu sınıfın nezdinde sınıfa öncülük iddiası taşıyan sol sınıfta kalmıştı.

F) SÖMÜRGECİ DEVLETİN SAĞLAMAK İSTEDİĞİ "İSTİKRAR": İSTİKRARLI SÖMÜRGE, İSTİKRARLI SÖMÜRÜ

İstikrarsızlık kapitalizmin yapısında vardır. Türkiye bağlı bulunduğu emperyalist sistemin yapısal krizlerini kendi özgünlüğünden kaynaklanan sorunlarla birlikte yansıtmaktadır. Dünya emperyalist sistemi son 20 yıldır döngüsel krizlerle çalkalanmaktadır. Bağımlı kapitalist bir ülke olarak Türkiye ise bu krizleri daha derinden yaşamakta, iç ve dış borç baskısıyla belirlenen ekonomik politikalar ekonominin dengelerini alt üst etmektedir. Borç ödeme öncelikli ekonomik politika sanayi yatırımlarını dolayısıyla üretime yapılan yatırımları sınırlamakta, arz dengesizliği enflansyonun kronikleşmesini sağlarken, yüksek faiz politikası kapitalist iç dinamikleri dinamitlemektedir. İşte bu yapısal kriz sömürgeci kirli savaşla derinleşmektedir. Zira artık ekonominin bütün öncelikleri savaşa uyarlıdır. Devletin bütün kurumlarıyla savaşa uyarlandığı koşullarda ekonomi, mermi politikasına endekslenmiştir. Mermi politikasının çıkışsızlığı da siyasi krizi derinleştirmektedir.

Bu koşullarda sağlanmak istenen "istikrar" sömürge Kürdistan'ın statüsünün istikrarlı bir biçimde korunmasına uyarlıdır. Bunun içinde Türkiye emekçilerinin istikrarlı bir biçimde sömürülmesi gerekmektedir. Hakim sınıfların bu istikrarının korunup korunmayacağı sorusunun yanıtı ise Türkiye emekçilerinin KUKM karşısındaki tavrında saklıdır. Türkiye emekçileri yanı başlarında gelişen bir ulusun özgürlük mücadelesine duyarsız kaldıkça, kendi alınterlerinden çalınan değerlerle Kürt ulusun imhasını sessizlikleriyle onayladıkça bu savaşın faturasını da ödeyeceklerdir.Bugün ırkçı-şoven propagandanın etkisi altında "devletlerinin(!)" bekası için sessizliği seçen sınıf kendi sefaletini de onaylamış demektir. Kısaca Türkiye emekçilerinin sömürgeci savaş karşısındaki sessizliği hakim sınıfların cesaretini teşkil etmektedir.

Türk işçi sınıfı sömürgeci kirli savaşa karşı harekete geçmedikçe, **KUKM** ile enternasyonalist dayanışma göstermedikçe, bu savaşı sessizliği ile onayladıkça daha çok paketlerin muhatabı olacaktır. Nitekim bu son eylemlerin etkisizliği, yeni paketlerin hazırlanmasında hakim sınıflara yeterince cesaret vermiştir. Görev KUKM ile dayanışmayı yükselterek hakim sınıfların krizini derinleştirmek, devrimci durum yaratmaktır.

TC devleti bundan gerekli dersler çıkarmış olacak ki 24 Ocak Kararları'nı güvenceye almak için düzenlenen miliarist darbe gibi bu kez de Olağanüstü Hal Uygulamasını gündemleştirmeye çalışmaktadır. Kısa dönem için bu uygulama yeni İl İdareleri Yasası'yla yerleşecektir.

"GÜLÜŞÜN ÖZGÜRLÜĞÜMDÜR"
-Hayatı-Mücadelesi-Yazıları-
..ve o'nu tanıyanların dilinden
Hafız AKDEMİR
Hazırlayan: Selâhattin BULUT
DOZ
YAYINLARI
YAKINDA ÇIKIYOR



DÜZELTME

Recep MARAŞLI'nın sahife 47'deki **ERMENİ JENOSİDİ** başlıklı yazısının son satırı basım sırasında kaymıştır. Son cümle şöyle olacaktır :

"...Belki o zaman milyonlarca insanın uğradığı zulüm ve acılardan **özgür bir dünya yaratabiliriz.** ●

Teknik sorunlardan kaynaklanan satır kaymaları, ilk sayımızda da başımıza gelmişti.

Örneğin; Sayı 1 sahife 72'de yer alan **"UNUTULMUŞ BİR JENOSİD: PONTUS"** yazısının son satırı da kaymıştı, cümle bir bütün olarak şöyledir;

"...Kaybolmuş bir tarih ve sürgün içinde etnik kimliğini korumaya çalışmış olan Pontus'lular şimdi Yunanistan'da siyasal bir lobi oluş**turmuş bulunuyorlar."**

Teknik sorunları aşarak, yitik satırları olmayan yeni sayılarımızda buluşmak dileğiyle... !

Kûsî



Rivayete göre, balta girmemiş ormanların birinde tüm orman sakinleri tarafından sevilen ve sayılan kükremesi bir umut, duruşu bir cesaret, varlığı bir hayat garantisi olan bir ihtiyar aslan yaşarmış... erişilmez bir saygınlığı olan ormanlar kralı ihtiyar aslancık, tüm ömrünü hayvanlar arasında sevginin, dayanışmanın, şefkatin oluşmasına adamış...

Sosyalist ruhun sindirilmesi, eşitliğin, kardeşliğin artık bir hayat anlayışı haline gelmesi ve haksızlığın, asalaklığın son bulması için didinip durmuş...

Gel zaman, git zaman ormanlar kralı haksız saldırılara uğramış... Giderek etkinleşip hak ve eşitlik uğruna yürüttüğü mücadeleden rahatsız olan, her türden tasviyeci ve işbirlikçi çevreler krala karşı kontr atağa geçmişler... Kral direnmiş taviz vermemiş... Ama, ağır yaralar almış, hırpalanmış. Hayati önem arz eden ilkeler uğruna direnen aslan kardeş, saldırıyı püskütmesine püskürtmüş fakat, her tarafı delik,deşik olmuş, kan-revan içinde kalmış...

Kral, üzülmüş efkârlanmış... Her zaman kâra ortak olan, ama zararda ortada görünmeyenlerin tavrı Kral'ı sarsmış. İkircikli, kararsız hayvanlar her zaman olduğu gibi, saldırının püskürtülmesinden sonra kralın evinin önünde geçmiş olsun kuyruğuna girmişler... Kral efkârını bastırmış, onurunu çiğnetmeden her gelen ziyaretçiyi büyük bir nezaketle ağırlamış, umut ve mutluluk taşımaya devam etmiş...

Aylar sonra uzaktan bir Kusî (tosbağa) belirmiş... ağır ağır, ıhlaya-tıslaya Kral'ın evine doğru yönelmiş. Kral'ın huzuruna çıkarak: **"Aslan kardeş, hiç üzülme ben senin yaralarını sararım"** demiş ve yine ağır çekim bir vaziyette yoluna koyulmuş.

Kral iyice efkârlanmış... Nedenini sormuşlar, cevaplamış: **" Bu yaralarım, akan kanlarım üzmüyor. Fakat bu tosbağanın havası beni kahrediyor!"**

İnsanın, insanca yaşamasını savunan ve bu uğurda asla taviz vermeyen bundan dolayı da horlanan, küçümsenen ve giderek dışlanan bağımsızlıkçı, radikal hareketi günümüz koşullarında üzen, kahreden ve gerileten yalnızlaştıran, tankları, toplarıyla, teknolojisi ve propaganda gücüyle teyakuz halindeki burjuvazi değildir. Alternatif olmamak için bin bir dereden, bin bir gerekçe getiren, ekâbir ve hava atmada eşi-emsali bulunmayan "sosyalist" tosbağalardır. Hâlâ, **Stalin**'in ince saz taksimi, **Enver Hoca**'nın tefi, **Mao**'nun baterisi eşliğinde derin hayal dünyasından uyanamayan "sosyalist" tosbağalar, dinazor çağından günümüze gazel atmakla meşguldürler. Gırtlak kanserine tutulmuş bir **Hafız Burhan** misali, radikalizmin kulaklarını tırmalayan gazel-vanlar artık iyice kabak tadı vermeye başladılar. Onlar için sosyalizm tutuculuk, demokrasi mastürbasyon, radikalizm ve bağımsızlık ise, tosbağanın etrafını çevreleyen kabuktur. Nereden atarsanız atın, hangi uçuruma yuvarlarsanız yuvarlayın, tosbağa ölmez. Çünkü, sırça köşkünü çevreleyen kalın bir kabuk buna engeldir...

Şüphesiz, bir tosbağa gibi ağır ve kararlı adımlar atmak gerekir. Bu amansız saldırılara karşı, kabuk tutmak gerekir. Ama, bu tedbirli adımlar bağımsızlık ruhunu kemirmemeli, giderek gericileşen tutucu bir hayat anlayışına insan ögesini hapsetmemelidir .. Ama, süreçte tosbağalaşılmaktadır. Bir tosbağayı bostana salın, çok kısa bir zaman içinde bostan kurur. Bir tosbağayı birazcık havaya kaldırın, yükseltin, korkudan altına bırakır. Sosyalizm adına alanlar kurutulmakta, alternatif düzeye sıçramamak için hafiften su bırakılmaktadır.

Dünyada yeni dengelerin oluştuğu açık bir gerçekliktir. Bu yeni dengeleri ve bu dengeler arasında kaynayan bir kazan görünümündeki ülkemizi açıklamak, belirli ilke ve hedefleri koruyabilmek gerekmektedir. Kürdistan ve yeniden yapılanan dünya dengelerini klasik formülasyon yığınlarıyla izah etmek, geçmişe sığınarak, geleceğe açılan kapıları sıkı sıkıya kapatarak sırat köprüsünde yürümek mümkün görünmemektedir. Soyut lafazanlıklarla, mevlevi dervişler örneği kendi ekseninde dönerek "yenilikler" yaratmak; somut ve anlaşılır taleplerle kitle kuyrukçuluğundan, devrimci önderliklere sıçramak mümkün değildir. Yenilik adı altında yapılsa, yapılsa Avrupa Komünizminin eskiyen tezleri, **Kaustki**'nin dönek perspektifleri, uzlaşmanın ve giderek teknolojik zaferin ezici psikolojisi altında teslimiyetin gerekçeleri fırına sürülebilir. Bu gerzeklik artık günümüzde sırıtmaktadır. **Turgut Öza**l'ın attığı küçücük bir kemik parçasını, yılların eskitemediği yorgun süvarilerin nasıl iştahla yaladıklarına tanık oluyoruz. Silahından ve dağlarından başka kaybedecek bir şeyleri olmayan binlerce gerillaya bile saygı duymadan, TBMM'de siyaset yapmaya soyunanları dehşet dolu gözlerle izliyoruz. Haydi artık reformlar için soyunalım diyenler ülkemize kan kusturan işgal ordusuna paralar göndererek "vatani görevlerini" yerine getirmekle meşguldürler. Bütün bu olup bitenler de **"taktiktir canım"** deyip sünger altı edilmektedir. Kuvay-ı Milliye ruhuna, Misak-ı Milliye secde durulmaktadır. Diyarbekir zindanları unutuldu bile. 80'li yılların faturasını acı bir şekilde ödeyen cezaevlerindeki onlarca militanın dramı artık bir şey ifade etmemektedir. 15 yıl aralıksız entellektüel mücadele ile elde edilen ideolojik-siyasal mevziler, bir yudum suya peşkeş çekilmektedir. Bu kadar kan, bu kadar gözyaşı, bu kadar mayın vurgununun bir faturası olsa gerek... Ama nafile... alanlarda bir dizi suttal cirit atmakta, varlık koşulumuz olan temel tezlerimiz dahi dinamitlenmekte, radikalizm şemsiyesi altında alenen teslimiyet önerilmektedir "sosyalist" tosbağalar ise, cakaya devam etmektedirler. Altına bırakan bırakana... Hayat şüphesiz devam ediyor. Silkelenen aslan kardeş, kendini kahreden kusî'lerin fiyakalarına rağmen kükremeye devam edecek....

● *J.JÊHAT*

ŞEYH SAİD MAKALESİ ELEŞTİRİLERİ HAKKINDA..

Stêrka Rizgarî dergisinin 1. sayısında yayınlanan **"İlk savaş örgütü Azadi ve Şeyh Sait Direnişi"** başlıklı incelemeden sonra başta Antep Özel Tip Cezaevinden **Ayhan Bingöl** (ki kendisi oldukça kapsamlı bir araştırmaya dayanan 4 sayfalık bir yazı gönderdi) olmak üzere, bir çok okuyucu ve dosttan eleştiri ve uyarılar geldi. Bu eleştiri ve uyarılarda ağırlıkla şu noktaların altı çizilmektedir.

1- Azadi'nin kuruluş tarihine ilişkin belirtilen kaynak Z.Silopî değil, M.V.Bruinessen'dir. Beytüşşebap-Hakkari İsyanı'nın başlama tarihi derginin bir yerinde 3-4 Nisan 1924 olarak verilmiştir. Doğru tarih aynı paragrafta geçen 3-4 Eylül 1924'tür. İlgili isyanda firar eden İhsan Nuri'ye karşı askeri harekat başlatan birlik dergide 2. Kolordu olarak geçmiştir. Doğrusu 7. Kolordu'ya bağlı 2. Tümen olacaktır.

2- Dergide **Lolan** ve **Hormek** aşiretlerinden *"Her iki aşiret daha sonraki Büyük Ağrı direnişine katılarak kahramanca savaştılar"* biçimindeki ifadenin doğru biçimi *"Her iki aşiret istisna, Şeyh Sait direnişine katılmayan bazı aşiretler daha sonraki Büyük Ağrı direnişine katılarak kahramanca savaştılar"* olacaktır. Bu düzeltme baskıya yetişmemiştir. Yine bu her iki aşiret dergide belirttiğim gibi Tatvan değil Varto aşiretleridir.

3- Dersim Mebusu **Hasan Hayri**'ye ilişkin olarak **"...Dersimlilerin bu hareketi işbirlikçi Dersim Mebusu Hasan Hayri tarafından takdir edilerek telgrafla kutlanır"**. Yapılan değerlendirme yorum hatasından kaynaklanmaktadır. Şöyleki, Şeyh Sait Kuvvetlerinin Elazığ'ı ele geçirmesinden sonra sözkonsu telgraf Cephe Komutanı **Şeyh Şerif** ile Elazığ'da bulunan ve direnişçilerden yana tavır alan **Hasan Hayri** tarafından Dersim aşiretleriyle görüşme isteğiyle kaleme alınmıştır. Yani sözkonusu telgraf Dersimlilerin ayaklanmaya destek vermeyişlerini kutlayan ya da olumluyan bir telgraf değildir.

4- Farklı kaynaklar Türk kuvvetleri ile direnişçi Kürt kuvvetlerinin sayılarına ilişkin çelişkili rakamlar vermektedir. Bu nedenle dergideki incelemede rakamlara ihtiyat payı koymam ve değişik kaynakların verdiği rakamları aktarmam gerekiyordu. Örneğin, **R. Olso** İngiliz İstihbarat raporlarına dayanarak Türk kuvvetlerinin rakamını 25 bini silahlı 52 bin kişi olarak vermektedir. Aynı durum Şeyh Sait ile yargılanarak idam edilenlerin sayısı için de geçerlidir. Bu konuda da verilen rakamlar 51'e kadar çıkmakla beraber idam cezası alanların sayısının 48, idam edilenlerin sayısının ise 46 ya da 45 olduğu yönündeki bilgi daha doğrudur. **Ayhan Bingöl**'ün aktardığı bu bilginin kaynağı İstiklâl Mahkemeleri üzerine kapsamlı araştırması bulunan **E.Aybars** ve **M. Bayrak**'tır. Yine dergide direniş sonrası kurulan mahkemelerde idam edilenlerin sayısı olarak verdiğim 660, sadece Kürtleri kapsar gözükmektedir. Oysa, bu rakam her iki istiklâl mahkemesinde idam edilenlerin toplam sayısıdır. Yani, sadece Kürtleri kapsamamaktadır.

5- Şeyh Sait ve arkadaşlarının pusuya düşürülerek yakalandığı köprü **Çarpık** değil, **Çahrbur**, diğer adıyla **Abduraman Paşa Köprüsü**'dür. Yine Şeyh Sait'i yakalatan **Cibranlı Kamber** değil, **Cibranlı Kasım**'dır. Tashihten kaynaklanan bu ve benzeri hatalar bulunmaktadır.

6- Şeyh Sait direnişiyle ilgili kaynaklar tarandığında tarihlere (örnek olarak idam tarihi gibi) ve rakamlara ilişkin çelişkili bilgilerin bulunduğu gözlenmektedir. Bu çelişkilerin dergi sayfası içinde elenmesi ya da değerlendirilmesi oldukça zor olan yanları oluşturmakta ve ayrı bir çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Yukarıda sıralanan hatalarla ilgili olarak eleştiri ve uyarı yapan bütün arkadaşlara teşekkür ediyorum.

Celal ŞERWAN

KÜRDİSTAN "KULP"laşıp "ŞIRNAK"-laşırken

Kirli sömürge savaşı, ulusal demokratik mücadelenin gelişip boyutlanmasının önünü alamayınca, bu defa daha bir saldırganlaşıp canavarlaşıyor. Daha dünе kadar "sıradan operasyon"ların gözaltı ve tehditlerin muhatabı durumundaki yerleri, bugün için köy köy, kasaba kasaba, şehir şehir, tanklarla toplarla ve ağır bombardıman uçaklarıyla vuruyorlar.

Hiç abartmasız Kürdistan Kulp'laşıp Şırnak'laşıyor... Bundan da öte; köyünü, kentini, çoluğunu çocuğunu kaybeden halk yığınları, arkalarında yıkıntı ve gözyaşı bırakarak büyük kin ve öfkeleriyle göç yollarına düşüyorlar. Dünün Kulp'unu, Şırnak'ını "arayarak"...

Kürdistan'daki savaşın bu şekilde yoğunlaşıp genişlemesinin sorumlusu hiç kuşku yok ki, **TC**'dir. Onun yönetici konumundaki Genel Kurmay'ıdır. Sözüm ona parlamenter demokrasinin varolduğu bir rejimle yönetilen Türkiye'de burjuva devlet mekanizmasını oluşturan her üç kurumla (yasama, yürütme ve yargı) birlikte özerk olduğu iddia edilen **TRT**, basın ve üniversite gibi kurum ve kuruluşlarla **GK**'ın denetimi altında faaliyette bulunuyorlar. Açığa çıkmıştır ki **TC**, **GK**'a rağmen, siyaset yapılamayan cebberrut bir devlettir. **MGK**'da asıl söz sahibi durumunda bulunan **GK** üyelerinin çıkardıkları " tavsiye" kararları herkes de biliyor ki, meclis ve hükümet için temel kararlardır. " Tavsiye" kararları herşeyiyle, tamıtamına bir dayatmadır. Parlamentoda kimi zaman **GK**'a karşı çıkarılan parazitli ve alçak tondaki seslerin ise hiç bir ciddiyeti bulunmamaktadır. Bu tamamen danışıklı bir dövüştür. Amaç, halkın umudunu ve iradesini parlamentoya bağlayıp, onları oyalamaktır. "*Çok seslilik ve demokrasi*" denen şey, sadece ve sadece bir oyundan ibarettir. Hem, 450 üyeli parlamentoda yirmi-otuz, hatta yüz-yüzelli parlamenterin ciddi ciddi ayak diremesinin bir işlevi olabilir mi?

Kürdistan'ın Ulusal Demokratik Mücadelesine karşı son dönemde ortaya konulan "topyekûn savaş" stratejisinin yapıcısı da yine **GK**'dır. Onun asker kafalı parlamenterleri ise sadece sıradan birer figüran durumundadırlar. Başbakan da, cumhurbaşkanı da askerlere çömezlik etmektedirler. Anti-Kürt, anti-komünist ideoloji olan Kemalizm ile eğitilmiş olan bu ordunun, Kürdistan'ın bağımsızlığı ve özgürlük mücadelesine, demokratik ve sosyalist bir Türkiye istemine karşı vereceği tek yanıtı vardır. Ve onu veriyor. **Kan, kan ve daha fazla kan...** Böylelikle işgal edilmiş toprak (Kürdistan) elde tutulmaya çalışılacaktır. Kan, talan ve gerici temellerde kurulmuş köhne devlet ayakta tutulacaktır. Gerici ve barbar bir devlet oluşumu sözkonusudur.

"Halkla teröristi birbirinden ayırmak" demagojisi iflas edince devlet bu kez "topyekûn savaş" stratejisi ile birlikte şehir ve köylerde **PKK**'ya bağlı "sivil milis"lerin varlığından bahsetmeye başladı. Bizzat **GK** başkanı "bunları tek tek tanıyoruz, bu son uyarımızdır, ya gelip teslim olacaklar ya da ölecekler" diyerek, bundan böyle Kürdistan halkına karşı daha bir pervasızca saldırılacağının işaretini veriyordu. Nitekim **Doğan Güreş**'in Diyarbakır gezisi ve orada yaptığı konuşmadan sonra ordu birliklerince pilot bölge olarak seçilen yerlerde otomatiğe bağlanmışcasına kitle katliamları ve köy boşaltmaları başladı. Devletin 1992 yılında gerillaya karşı geliştirdiği bir taktik vardı; buna göre, gerilla herhangi bir bölgede askerlere saldırıp çekildikten sonra ordu da o bölgedeki sivil yerleşim birimlerindeki halkı kurşuna dizerek öç alıyordu. Gerillaya bir şantajdı bu. Amaç, bu yolla gerillayı eylemden caydırmaktı. Şimdiki uygulamalar ise, öyle gösteriyor ki, devlet bu taktiği kat be kat aşar duruma gelmiştir. Saldırı olsun olmasın seçilen sivil hedeflere yönelim sözkonusudur. (Ancak saldırı yapılan alandaki yerler yine zaman geçirilmeden operasyona alınmaktadır.) Son saldırılarla Lice ve Çukurca haritadan silinmeye çalışıldı. Onlarca ölü ve yaralının yanısıra evler ve işyerleri yakıp yıkılarak insanların topluca göçü hazırlandı. Hergün onlarca dağ, orman, köy, kasaba, şehir, mezra "elden geçiriliyor". Ve öyle anlaşılıyor ki, Kürdistan'ın bütün "kızıl" renkteki yerleşim birimleri en azından birer kez "elden geçirilecektir". Devlet varını yoğunu, Mart'a kadar "***PKK**'nın etkisizleştirilmesi*" işine seferber etmiş durumdadır.

Kürdistan'ın geleceği açısından son derece önemli bir dönemeçten geçiyoruz. Bu biçimde süren bir savaş, TC'yi oldukça yıpratmak ve geriletmektedir.

Günlük yaşamdaki uygulamalar tek tek birleştirildiğinde ortaya şu olgular çıkmaktadır;

- Başta **PKK** olmak üzere tüm Kürdistan'lı yurtsever-devrimci örgütlerin tasfiye edilmesi.
- Gerillanın bitirilmesi ya da hiç değilse güçten düşürüp hareketsiz kılınması.
- Ulusal demokratik mücadele içindeki halkını baskı ve katliamlarla sindirilmesi, en sıradan kitleye bile göz açtırılmaması.
- Sınır bölgelerindeki yerleşim birimlerinin boşaltılması, böylece buraların insansızlaştırılması. Burada, çok yönlü bir amaç mevcuttur. İlk etapta akla gelebilenler; sınırların daha rahat kontrol edilip, denetim altına alınarak tampon bölgeler oluşturulması, gerillanın lojistiğinin ve barınmasının engellenmesi, anti-sömürgeci hareketin siyasal çalışma ve et-kisinin ortadan kaldırılması ve en azından kırsal alandaki kurtarılmış bölge oluşumunun sınırlanması veya engellenmesi.
- Kırsal alandan göçertilen yığınların gerek Kürdistan'daki merkezi yerleşim birimlerinde, gerekse metropol kentlerde yığılmaları bunların denetimlerini daha da kolaylaştıracağı hesaplanıyor. (Aslında bu, devletin alternatifsizliğini ve çaresizliğini de gösteriyor. Yirmi-yirmibeş milyonluk ulusun yok edilmesi göze alınamadığı gibi istense de bu imkansızdır. Sonuçta **TC** yine bu güçlerle birlikte yaşamaya mecbur kalıyor.) Ayrıca metropollerde asimile olacağı hesaplanıyor.
- Türk şovenizmi çok sinsi ve tehlikeli bir biçimde tırmandırılıyor. Devlet bunu başta **MHP** olmak üzere diğer gerici, faşist güçleri aracılığıyla organize ediyor. Özellikle Türk kesimler tabandan kışkırtılıp hareket ettiriliyor. Gösterilerde, yürüyüşlerde, cenaze törenlerinde hatta sor sahalarında **anti-PKK, anti-Kürt** sloganları attırılıyor. Bununla birlikte kimi yerlerde Kürtlere karşı fiili saldırılarda bulunuluyor.
- Metropollerdeki Kürt mahalleri devletin yoğun saldırılarına hedef oluyor. Kürtler ev ev, sokak sokak sindirilmeye ve denetim altına alınmaya çalışılıyor.
- Yine aynı biçimde kirli sömürge savaşını teşhir eden ve ulusal demokratik mücadelenin yanında mevzilenmeye çalışan basın yayın vb. gibi kuruluşların süratle bastırılması yoluna gidiliyor. Açıkçası devlet, Kürtleri hayatın her alanında dışlamaya çalışıyor. Gün ortasında milletvekillerini kurşunlatarak legal, barışçıl ve demokratik örgütlenmeye dahi tahammüllü olunmayacağı ilan ediliyor.
- Silahsız "barışçıl" mücadeleyi savunan savunmayan tüm ulusal demokratik kesimler **TC**'nin saldırı hedefi durumundadırlar. Ve Kürt kimliği için mücadele eden herkes "hain" ve "terörist"tir. Salt gerilla değil, etkin durumdaki aydınlar da birinci derece yok edilecek kesim olarak değerlendirilmektedir.
- Resmi ve sivil kontracılık son sınırına dek geliştiriliyor. Modern araç, gereç ve silahın yanı sıra, örgütlendirilmeye başlanan özel ordu ile birlikte Kürt-Türk, Alevi-Sunni çelişkisi körükleyerek gerici-faşist güçlerin giderek şehirlerde de silahlandırılması çalışılıyor.

Anti-terör vb yasalarla komünist ve "Kürtçü" avı açık hale getiriliyor. Devlet güçlerine sınırsız ve kuralsız hareket etme serbestisi tanınıyor. İşkence ve öldürme teşvik ediliyor. Tam anlamıyla kontrgerilla devleti oluşuyor. (Bu, asker-polis diktatörlüğü olarak da tanımlanabilir)

- Bu süreçte cezaevlerindeki tutsaklara yönelimler olabilir. İdamların gündemleşmesi, hakların kısıtlanması, fiziki saldırılar, hücre tipi cezaevi uygulaması vb. vb. biçimde.
- İçte kör bir terör politikasıyla Kürdistan ve Türkiye mezbahaya çevrilirken dıştada belli askeri yönelimler gündemleşebilecektir. Yurtdışında bulunan devrimci örgütlerin kadrolarına yönelik İsrail tipi kontrgerilla operasyonları (kaçırma, öldürme, sabotaj, suikast vs.vs.) uzak bir ihtimal değildir. **TC** Kürdistan'da kaybetmenin verdiği hınçla bu tür çılgınlıklara girişebilir.
- **TC** bunun yanısıra başta İran-Irak, Suriye sömürgeci devletleri ile olmak üzere bütün bölge ülkeleriyle ilişkileri geliştirip belli tavizler karşılığında bu ülke yönetimlerini ulusal demokratik harekete karşı mevzilendirmeye çalışacaktır. Ki bu yönlü belli adımlarda atılmış durumdadır.
- Yine emperyalist devletler nezdinde **PKK** ve Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesini "terörist" ilan ettirip, Kürdistan'daki devlet katliamlarını bu vesileyle kamufle edip diplomatik, askeri ve ekonomik destek sağlamanın yanısıra bu ülkelerde bulunan devrimci örgütlerin çalışmalarını engellemeye çalışmaktadır. **Tansu Çiller**'in Avrupa ve Amerika gezilerinde bu durum açıklandı.

Velhasıl neresinden bakarsak bakalım Kürdistan'ın geleceği açısından son derece önemli bir dönemeçten geçiyoruz. Bu süreçten yenilgisiz çıkıldığı taktirde hareket çok önemli mevziler kazanacaktır. Burada uzun olmayan bir gelecekten söz ediyoruz. Zira bu biçimiyle süren bir savaş **TC**'yi oldukça yıpratmak ve geriletmektedir. Kaldı ki, savaş daha da geliştirilebilir.

Sonuç olarak şuraya geliyoruz: Gerillanın genişlemesi ve orduya üstüste vurduğu darbeler sonucu "herşeye kadir, yenilmez Türk ordusu" imajı da yavaş yavaş ortadan kalkmaktadır. Ve daha şimdiden ordu günah keçisi olarak gösterilmeye başlanmıştır bile. Devletin geleneksel yapısının sarsılması egemen sınıfları da bunalımlara ve yeni arayışlara sürüklemektedir. Burjuvazinin bir kısım eski ve yeni kuşakları bu yeni durumu seslendirmeye çalışıyorlar. TÜSİAD'lı işadamlarının, **Cem Boyner**'lerin ve **Adnan Menderes**'lerin çıkışları yalnızca ordu eksenli bir çözümün gittikçe gözden düştüğünü ve güç kaybettiğini işaret etmektedir.Böyle olmakla birlikte bu kesimlerin çözüm diye sundukları programlar da aslında askeri zorla birlikte kimi kültürel adımların da atılmasıdır. Ve bu sömürge savaşının inceltilmiş "politikleştirilmiş" şeklidir. Şurası bir gerçektir ki, mevcut statükoyu ortadan kaldırmayan, düzenin sınırlarını aşmayan herhangi bir çözüm, çözüm sayılamayacağı gibi yeni bir çözümsüzlük olabilir ancak. Çünkü, sorun, Kürt ulusunun şu ya da bu kültürel hakkını kullanmasıyla sınırlı olmayıp, onun bütün bir siyasal, kültürel, ekonomik yaşamıyla ilgilidir. Sorun politiktir. Ulusun özgürlüğünü ve bağımsızlığını teminat altına almayan hiçbir çözümün yaşama şansı yoktur. Hayata uymayan, gerçeği dışlayan önermelerin yaşam bulması mümkün olmayacaktır. Bask tipi şu tipi, bu tipi ithal malı elbiseleri kürt bedenine giydirmek mümkün olamayacağı gibi bu tartışmalara girmek bile abestir. Hele ki, Kürdistan yurtseverlerinin ve demokratlarının bu "çözüm"leri çözüm diye benimsemeleri ve bundan medet ummaları utanç vericidir. Bunlara sormak gerekiyor: Bask modeli ve benzerleri ulusal sorunları çözebildi mi? Ulusları bağımsız ve özgür kılabildi mi? konuya kaldığımız yerden devam edelim.

Buna ilaveten savaşın ekonomik ve diplomatik boyutu **TC**'yi ve burjuvaziyi çok güç duruma sokmaktadır. Aşağı çekilemeyen enflasyon, daralan iç pazar (Kürdistan'daki ekonomik ve ticari yaşamın can çekişmesi hatırlanmalı), yatırımlarını önemli ölçüde kısan yabancı sermaye, çalışan kesimlerin, sürekli gerileyen ücretleri, toplumsal çelişkilerin büyümesi ve devlete karşı hoşnutsuzlukların artması, turizm sektörünün sarsılması, dış ödemeler dengesinin fazlasıyla bozulması ve aynı biçimde iç borçların artması, Kürdistan'daki katliamların dış kamuoyundan artık gizlenemeyecek boyutlara varması ve bu anlamda demokratik kurum ve kuruluşların ve hatta kimi zaman Avrupa burjuvazisinin **TC** üzerindeki artan baskıları vs. vs. tüm bunlar devletin açmazlarını göstermektedir. Kürdistan sorununun çözümsüzlüğü devleti içte ve dışta tamamen kilitlemektedir. **TC** eğer bugün pasif dış politika izliyorsa, eğer bir Ermenistan'a bir Bosna-Hersek'e fiili müdahale de bulunamıyorsa, bu tamamen Kürdistan'da süren savaşla ilgilidir. Bu yanıyla da **TC** en güç dönemini yaşamaktadır. Kürdistan kirli sömürge savaşının sürdürülmesi adına dış politika da her türlü ödün vermektedir. Türki Cumhuriyetlerin çağrıları bile duymazdan gelinmektedir. Oysa ki, pantürkizm ve panislamizm ideolojisinin ta Osmanlıdan beri devlet katında daima ilgi uyandırdığı ve taraftar bulduğu bir gerçektir. Geçmişte yaşanan bir çok yenilgi dolu serüven hatırlardadır.

Burjuva devletin kolunu kanadını kıran **KUKM**, neresinden bakılırsa bakılsın emekçi Türk halkının da yararınadır. Ne var ki, uykudaki ve şovenizmin ideolojik tasallutu altındaki Türk halkı aynı zamanda bu kirli savaşın yükünü de çekmektedir. Gerileyen ücretler, artan yasaklar, evlatlarının savaş cephelerine sürülmesi, Türklük adına halkın alnına sürülen kara lekeler, Türk halkını her yönüyle aşağılayıp kişiliksizleştirmektedir.

Bu kirli sömürge savaşında Türk proleteryası başta olmak üzere, Türk devrimci, demokratları kayıtsız koşulsuz ve ikirciksiz bir biçimde **KUKM** ile dostça, kardeşçe, enternasyonal dayanışma içinde hareket etmek durumundadırlar. Güçten düşen ve bunalımlara yuvarlanan burjuva devletinin iyice açmaza girdiği bir Türkiye'de demokrasi mücadelesinin, sosyalizm mücadelesinin başarısı için bundan daha uygun bir ortam bulunamaz. Ortak mücadele gerçekleşmezse, bundan her iki ulusun işçileri, emekçileri, demokrat ve sosyalist kesimleri acı duyacaktır. Türk halkı ve proleteryası için gerçek kardeşliği ve enternasyonalizmi göstermesinin ve aynı zamanda kendi devrimine yürümenin günü tamda bugündür. Akla-kara, dostla-düşman, iyi ile kötü, demokrat ile karşıdemokrat bu "topyekûn savaş" günlerinde netleşecektir. Kirli sömürge savaşı bu bakımdan siyasal turnusol görevi de görmektedir. Kimin hanesine ne yazılacaksa bu zamanda belli olacaktır.

Sedat GÜNÇEKTİ

ARARAT

80 YILLIK ERMENİ

1914'de ırkçı-turancı İttihad-Terakki yönetimiyle Alman emperyalizminin, Genel Karargahta hazırladıkları, Ermenileri tasfiye planı; "seferberlikten" yararlanarak çıkarılan "Tehcir Kararnamesi" ile yürürlüğe kondu. Bir miyonu aşkın insan katliama kurban giderken, yarım milyonu aşkın insan da anavatanlarından sürüldüler...



II.Emperyalist savaş sırasında Alman Faşizmi, Yahudileri gaz odalarına göndermeye hazırlanırken, 1939'da Hitler komutanlarına şöyle sorar; "Ermenilerin köklerinin kazınmasından bugün söz eden var mı?"

Ermeniler, 20. yüzyılın başlarında insanlık tarihinin tanık olduğu en büyük soykırımlardan birine uğradılar..

1915 yılında Osmanlı Savaş Hükümetinin aldığı "**Tehcir Kararnamesi**" (Zorla Göçettirme); Ermenileri, binlerce yıllık yurtlarından koparark dünyanın dört bir yanına dağıttı.

"**Tehcir Kararnamesi**", anayurtlarından sürülen Ermenilere karşı , azgın bir soykırım harekâtanın başlangıcıydı.. "**Tehcir**" uygulaması, bir milyonu aşkın insanın sistematik biçimde imhası yarım milyonu aşkın insanın da sürülmesiyle sonuçlandı.

Yerel eşraf ve mütegallibe tarafından Ermenilerin mal varlıklarına, evlerine barklarına, bağlarına bahçelerine, el konduldu, talan edildi.

Ermeni kadınları, kızları, odalık olarak, hizmetkâr olarak paylaşıldı. Din değiştirmeye zorlanıp müslümanlarca "nikâh altına " alındılar.

Ailesi soykırım ve sürgüne kurban giden kimi Ermeni yetimleri, müslüman ailelerin yanına besleme olarak verildiler.

Binlerce yıl bu topraklar üzerinde yaşamış, köklü uygarlıkları, ustalıkları, zanaatkârlıkları bugünlere taşımış olan Ermeniler, Alman emperyalizmi ile suç ortaklığı içindeki Irkçı-Turancı Osmanlı paşalarıyla, işbirlikçi-feodal Kürt ağalarının elindeki kanlı kasatura ile köklerinden koparılıp atıldılar.

Ermeni ulusunun uğradığı bu büyük soykırım, Ulusal Sorunlar yumağındaki dünyamızın henüz çözemediği bir **TARİHSEL HAKSIZLIK** sorunsalını oluşturur.

Cumhuriyet Türkiye'sinin üzerine temellendiği en önemli olgulardan biri Kürdistan'ın sömürgeleştirilmesi ise; diğeri de Ermenistan'ın Ermenisizleştirilmesi ve bu büyük soykırımdır.

Yüzyılın en trajik **"ETNİK ARINDIRMA/YOKETME " HAREKETİ**, Ermeni ulusunun Türk ırkçılığı ve İslâm fanatizmi ile kadim topraklarından koparılmasıdır.

Ermeniler yalnızca 1915'de bir defa değil; **Aldülhamit** yönetiminde 1890'lar boyunca sürekli katliamlara uğratılmış; 1918'den sonra da **Kazım Karabekir**'in Doğu seferleriyle ezilmişlerdir.

II.Emperyalist savaş sırasında Alman Faşizmi, Yahudileri gaz odalarına göndermeye hazırlanırken mirasçısı oldukları bir suç ortaklığını; Ermeni soykırımını örnek alıyorlardı kendilerine: 1939'da **Hitler** komutanlarına şöyle sorar; **"Ermenilerin köklerinin kazınmasından bugün söz eden var mı?"**[1]

Ermeni halkı soykırımdan sonra I.Emperyalist savaş sırasında 1917 Büyük Ekim Devriminin yarattığı ulusal özgürlükler ortamında, bugünkü Ermenistan topraklarında bağımsız bir hükümet kurabilme olanağı buldu.

Jenosidle noktalanan bu trajik son, Kafkasya-Önasya eşiğinde bir coğrafyaya sahip Ermenilerin yüzyıllardır tarihsel göç ve istilalar yolu üzerinde, dağıtıla dağıtıla ulusal birliklerini bir türlü sağlayamamış olmalarının da bir bakıma son halkasıdır. Ne varki, böylesi toplumsal trajediler var oldukları *an*'ı tahrip etmekle kalmaz, toplumsal belleklerde çağlara uzanan derin izler bırakırlar. 1915 jenosidinin mimarlarından İttihatçı **Talat Paşa**'nın Berlin'de, Sadrazam **Sait Halim Paşa**'nın İstanbul'da, **Cemal Paşa**'nın Tiflis'te, Ermeni örgütlerince vurulmaları, bu yaranın kolay kolay kapanmayacağını gösteren ilk işaretler olmuştur. Sonraki yıllarda da Ermeni halkının uğradığı bu **tarihsel haksızlık** ulusal ve toplumsal mücadelelerle sık sık gündeme gelmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti, resmi olarak hiçbir zaman bir Ermeni Soykırımı yaşandığı gerçeğini kabul etmeye yanaşmadı.

Türk tarihçileri, Türk üniversiteleri en çok "*karşılıklı üzücü olaylar*" dan bahsedebildiler. Daha çok "*onlar da yaptılar*", "*Osmanlı'ya savaş döneminde isyan ederek arkadan vurdukları için hakettiler*" biçimindeki tezlerle soykırımı mazur göstermeye çalıştılar.

TC'nin Ermeni soykırımını kabul etmeye karşı bu kadar direnmesinin nedeni sadece olayın "şuç ortaklığı" ya da "ayıp"ından kaçınmak değildir. Asıl olarak bu kabulün ardından doğal olarak beklenecek siyasal çözümlerden uzak durmak kaygısıyla hareket edilmektedir. **TC**'nin Kürdistan politikası, nasıl Kürt ulusunun varlığını red ve inkâra dayanıyorsa ve bu resmi politikanın mantığını "bir kez Kürt ulusunun varlığını resmi olarak kabul ettikten sonra, artık o ulusun demokratik haklarının üzerine oturmanın kolay kolay savunulamayacağı" anlayışı oluşturmaktaysa; Ermeni sorunundaki resmi politikanın ardında da buna benzer bir mantık yatmaktadır. Soykırım gerçeği kabul edilince; bir takım siyasal çözümlerin de kabul edilmesi gerekliliğinden endişe edilmektedir.

Diğer bir temel olgu da; Cumhuriyetin kuruluşunun, Kemalist iktidarın dayandığı toplumsal kategorilerin başında Ermeni mallarının yağması ile zenginleşmiş ve bu unsurların geri dönmesinden fena halde çekinen, fanatik-gerici bir kesimin gelmesidir. Rum ve Ermeni düşmanlığı, Türk milliyetçiliğinin olduğu gibi Cumhuriyetin de ideolojik karekterlerinden biridir.

Türkiye, özellikle 1970'li yıllardan başlayarak; Ermeni diasporasının ABD'den, Avrupa'nın çeşitli ülkelerine uzanan bir kuşakta diplomatik temsilciliklere karşı girişilen bir suikastler zinciriyle ve karşı-propaganda faaliyetiyle uğraşmak zorunda kaldı. **ASALA** eylemcilerinin amacı Ermeni soykırımına dikkat çekmek ve sorunu dünya kamuoyu gündemine taşımaktı.

Marsilya'da "Ermeni Soykırımı Anıtı" dikilmesi Türkiye-Fransa ilişkilerini yıllarca soğutmuş; ABD Senatosu'nda her yıl yinelenen "Ermeni Soykırımını Anma Günü" Yasa tasarısı, **TC-ABD** yakın ilişkilerinde dalgalanmalara neden olmuştur.

Türkiye o yıllarda, yaptığı Anti-Sovyet propagandaların tersine Kafkas Cephesi bakımından oldukça emindir. **SSCB**'nin dağılması, Türkiye'ye müttefik varsayılan bir "Türkî Cumhuriyetler" cephesi çıkardığı kadar, Bağımsız Ermenistan Cumhuriyeti gerçeğini de getirdi.

SSCB'nin çöküş sürecinde, Baltık ülkelerinden sonra ulusal egemenlik yolunda ilk başkaldırıları yine Kafkas ulusları yaptı. Bu arada tarihin küllenmiş sayfalarında kaldığı veya 70 yıllık "sosyalizm deneyi"nin çözdüğü varsayılan "ulusal sorunlar"ın, etnik çelişme ve çatışmaların tüm canlılığıyla kendini koruduğu ortaya çıktı.

Keza bugün, daha güncel bir biçimde görüyoruz ki beş yıldır Dağlık Karabağ sorunu nedeniyle birbirleriyle amansız bir savaşa tutuşmuş olan iki eski Sovyet Cumhuriyeti Ermenistan ve Azerbaycan arasında uzayıp giden savaş; "Ermeni Sorunu"nun tarihin sayfalarında kalmış "trajik olaylar" değil, canlı bir olgu olduğunu çarpıcı bir biçimde göstermektidir.

Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki savaş nedeniyle irili ufaklı otuzu aşkın yerleşim merkezinde düzenlenen ve faşist hareketin meydanlara taştığı "Azerbaycan'ı Destekleme" mitingilerinde anti-komünist sloganlar yanında en çok kullanılan sloganlardan biri şuydu;

"Azerbaycan Türktür, Türk kalacaktır. Ermeniler piçtir, piç kalacaktır."

Bu slogan ; 1915 jenosidi sırasında ana-babaları öldürülen Ermeni yetimlerinin müslüman ailelerin yanına "besleme" olarak alınmalarını; Ermeni kadın ve kızlarının din değiştirmeye zorlanıp, nikah altına alınmalarını anımsatmak üzere söylenmektedir.. Bazıları bu olguları "merhamet" ya da "yaraların sarılması" gibi anlasa da, ırkçılar için bu, islâmî ve etnik bir tecavüzdü; "Ermenilerin piçleştirilmeleri"ydi..(!)

TC, Azerbaycan-Ermenistan savaşında fiilen ve diplomatik olarak taraftır. Askeri danışmanları ve yardımlarıyla Azerbaycan'ın yanında yer almaktadır. Fakat bu destek,

(1) 24 Kasım 1945 tarihli Times/Londra Gazetesinin "**Nazi Almanyası'nın Savaş Yolu**" başlıklı makalesinde: Hitler'in 22 Ağustos 1939 günü yüksek rütbeli komutanlarla tertiplediği bir toplantıda yaptığı konuşmada söylediği bu söz ile ilgili zaptın 23 Kasım 1945 günkü Nürnberg Harp Suçluları Mahkemesi duruşmasında savcı tarafından delil olarak ileri sürüldüğü yazılmaktadır.

TRAJEDİ
JENOSİDİ..

Recep MARAŞLI

Ermeni ulusunun uğradığı bu büyük soykırım, ulusal sorunlar yumağındaki dünyamızın henüz çözemediği bir TARİHSEL HAKSIZLIK sorunsalını oluşturur.
Yüzyılın başlarındaki bu en trajik "ETNİK ARINDIRMA" ve "SOYKIRIM" harekatı, Türk ırkçılığı ve İslâm fanatizminin, Ermeni ulusunu kadim topraklarından koparmasıdır.

TC'nin Orta Asya'ya açılma planları içinde "talancı" anlayışlarla birleşince Bakü'de takılı kalmıştır. Karabağ'ın Özerk statüsüne son vermek isteyen Azeri milliyetçileri; Karabağ'dan vazgeçtik, Azerbaycan'ın üçte birini Ermenilere kaptırmanın telaşına düştüler. Nihayet **SBKP** Eski MK Üyesi ve eski **KGB**'ci **Haydar Aliyev**, **TC**'ye ve Batı'ya angaje olan **Elçibey**'i devredışı bırakarak iktidara "el" koyduktan sonra dümeni tekrar Moskova'ya kırınca savaşın dengeleri de değişti. Böylece **TC**'nin Ermenileri atlayarak Orta Asya'ya açılma düşleri, 1915'den sonra ikinci kez Kafkaslar'a gömüldü.

Olayın siyasal güncelliği bir yana; yarım yüzyıldır mülteci bir konuma düşürülmüş ve dünyanın dört bir yanına dağıtılmış olan Ermeni halkının yaşadığı toplumsal travma ve tarihsel haksızlık olgusu tüm canlılığını korumaktadır.

Ermeni sorunu ister aktüel, isterse tarihten gelen boyutlarıyla olsun; Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'yle bağlantıları olan bir sorundur.

Kürt ve Ermeni uluslarının kaderleri birbirine çok derin biçimde içiçe geçmiştir. Resmi devlet politikası ise, her zaman bu iki ulusu birbirine karşı kullanmayı yönetim ilkesi edinmiştir. Ulusal veya kültürel çelişmelerden çok, dinsel temele dayandırılan bu karşıtlaştırma politikası bugün bile geçer akçe sayılmaktadır.

Ne zaman Kürdistan'daki ulusal demokratik hareket ivmelense ve mevzi kazanmaya başlasa, **TC** sözcüleri hemen, "Ermeni Sorunu"nu ortaya atarak Kürt hareketini caydırmaya çalışırlar. Kürt hareketinin Ermenilerle olan hayali bağlantılarından, Kürt örgütlerinin Ermenileri eski topraklarına yerleştireceklerinden vb. dem vururlar.

Gerillaların "sünnetsiz" olduklarından tutun da, Kürt örgüt liderlerinin Ermeni olduklarına kadar bir dizi propaganda MİT tarafından, Kürtleri ulusal örgütlerden soğutacağı inancıyla yinelenip durulur.

Bu, **TC**'nin Kemalistlerden ve onların da İttihatçılardan; İttihatçıların ise Sultan Abdülhamit'den miras aldıkları çok eski bir manevradır.

19.yy sonlarında Osmanlı politikası, Ermenilere karşı Kürt feodallerinin yerel otoritelerinin güçlendirilmesi ve "**Hamidiye Alayları**", "**Aşiret Alayları**" gibi milislerle Ermenileri baskı altına almaya çalışmıştı.[2]

Kemalistler de 1919 Erzurum ve Sivas kongrelerinde Sevr ile Ermenilerin geri dönme "tehlikesi"ni kullanarak, Kürt feodallerini yanına çekmeyi başardı.

ŞU "MALAZGİRT SAVAŞI"...

XI. yüzyılda Selçukluların bölgeyi ele geçirmelerinde Bizanslıların, Ermenilere karşı mezhep değiştirmeleri yönünde uyguladıkları baskı ve katliamlar önemli rol oynamıştır.

Tarihin cilvesine bakın ki, kendilerini ülkelerinden kovacak olan Türklerin, Küçük Asya'ya (Anadolu'ya) yerleşmelerinde Ermenilerin de büyük payı vardır.

"Türklerin Anadolu'ya ayak bastıkları kahramanlık savaşı" diye parlatılan **1071 Malazgirt** savaşını **Sultan Alparslan,** Ermeni prenslerinin ve Kürt beylerinin aktif desteği sayesinde kazanmıştır.

Bu savaşın ilginç yönlerinden biri de, Malazgirt'in Bizans'a bağlı son Ermeni Prensi tarafından savunuluyor olmasıydı. Böylece Türkler; Bizans'a karşı Ermeni prenslerinin ve Kürt beyliklerinin desteği sayesinde Anadolu içlerine uzanıp **Konstantinopolis** surlarına kadar dayanabildiler. Bu nedenle Selçuklular döneminde hem Ermeni Prenslikleri, hem de Kürt Beylikleri özerkliklerini korudular ve belli bir konsensus içinde yaşadılar.

ERMENİ JENOSİDİNİ HAZIRLAYAN NEDENLER

Yirminci yüzyıl başları, dünya kapitalist sisteminin küresel bunalım yıllarıdır.. Bu bunalım sömürge alanlarının paylaşımı ile aşılmaya çalışılmıştır. Başlıca emperyalist devletler İngiltere, Fransa ve Almanya ile bunlara ulaşmaya çabalayan Rusya, yeni sömürge alanlarının kontrolünü belirlemek üzere ilk büyük dünya savaşını başlattılar. Paylaşım alanlarının başında ise feodal despotik bir imparatorluk olarak ayakta duran ama, sanayi devriminin gerisinde kaldığı için çözülmeye mahkûm Osmanlı İmparatorluğu'nun elindeki topraklar gelmektedir. Osmanlılar, zaten I.Dünya Savaşı başlamadan evvel Balkanlardan kovulmuşlardı.

İmparatorluğun diğer toprakları ise, Sultan Hükümeti, Osmanlı bürokrasisi ya da yerel burjuvaziler aracılığıyla emperyalistlerin nüfuz alanlarına bölünmüşlerdi. Paylaşım savaşı karşısında Osmanlı İmparatorluğu'nun kaderi; bu bölüşümde kendilerine pay kalmasını uman ve bu nedenle Alman emperya-lizmi ile ittifaka giren Osmanlı asker bürokrasisi tarafından belirleniyordu.

Ermenistan, Kürdistan, Ortadoğu, Arap Yarımadası, Filistin, Anadolu, Rumeli gibi müstakbel sömürge alanlarının mutlak sahibi, emperyalist savaş sonunda belirlenecekti.

Bu yıllara gelindiğinde İmparatorluk içindeki Ermeni ulusal hareketinin çizgisi, İmparatorluk içinde "Özerk Ermenistan" ve "Ermeni reformu" ile sınırlıydı. Çünkü imparatorluğun çok geniş topraklarına yayılmış ve özellikle limanlardaki ticaret kentlerine gereksinim duyan Ermeni burjuvazisi için kendisini belli bir toprak parçası ile sınırlamak "akılcı" görülmüyordu. Bununla birlikte ; kadim topraklarda Ermeni köylülüğünün Kürt feodallerine karşı özgürleşmesinden de faydalar ummaktaydı. Ermeni burjuvazisinin imparatorluk içindeki gelişimi ve uluslararası bağlantıları Osmanlı bürokrasisini korkuttuğu gibi, Türk eşraf ve mütegallibesini, Kürt feodallerini de tedirgin etmekteydi.

Bu sınıf karşıtlıklarını, etnik ve dinsel ayrılıkları birbirine karşı kışkırtıp "denge" kurmasını çok iyi "beceren" Aldülhamit yönetimi, kendi döneminde birçok katliamlar gerçekleştirerek halklar arasında kin tohumları atmış bulunuyordu. Mülk sahibi geleneksel sınıflar, ağır bir bunalım içindeydiler ve bunun nedeni olarak Ermenileri görmekte, çözüm olarak da onların ortadan kaldırılmasını benimsemek üzereydiler.

Kürt feodalitesi de Tanzimatçıların kendi otoriteleri üzerine yürüttükleri seferlerden Ermenileri sorumlu görmekte ve buna karşılık Abdülhamit'in Hamidiye Alayları ile kendilerine geri verdiği otoritelerine sıkı sıkı sarılmaktaydılar. Ermenilerin, Kürt feodallerinin hayat alanını daraltacağı endişesi onları hemen Saltanatın yanında yer almaya iten bir faktör oldu.

Ağır bir sefaletin ve kıtlığın içine düşmüş olan yoksul köylülük; işçiler ve kasaba esnafı ise halklar arasındaki daha önceki iyi ilişkilere karşın; bu çöküntü yıllarında müslüman-hıristiyan çelişmesi içinde motive edilmeleri ve istikrarsızlığın nedeni olarak birbirlerini görmeleri; bürokrasi ve egemenlerin kışkırtıcı propagandaları gibi nedenlerle kanlı bir boğazlaşmanın tarafı haline gelmişlerdi.

Rum ve Ermeni ulusalcılığının; burjuvazilerin iktisadi gelişimlerine koşut olarak üretim ilişkilerinden kalkınarak gelişmesine karşılık; Türk milliyetçiliği tepeden bir



Ermeni kadınları, kızları odalık ya da hizmetkâr olarak paylaşıldı. Din değiştirmeye zorlanıp müslümanlarca nikâh altına alındılar. Ailesi sürgün ve soykırıma kurban giden kimi Ermeni yetimleri, müslüman ailelerinin yanına besleme olarak verildiler

(2) **Osman Aytar**; " *Hamidiye Alaylarından Köy Koruculuğuna*", Medya Güneşi Yay.,İstanbul-1992

www.serxwebun.org

bürokrasi korumacılığı ile birden bire Osmanlı devletinin resmi ideolojisi haline gelerek üstün konuma geçti ve rakiplerini saf dışı etmenin ekonomik olarak değil , ancak zorla mümkün olacağını görmeye başladı.

Nihayet, Alman emperyalizmi ile işbirliği içindeki İttihatçı Osmanlı paşalarının; bu ittifakın stratejik hedefi olan Hindistan ve Ortadoğu'ya uzanan yolda Ermeni ulusal hareketini kendileri için ciddi ve ortadan kaldırılması gereken bir tehlike olarak görmeleri, Jenosidin önkoşullarını olgunlaştırmış olmaktaydı.

I.PAYLAŞIM SAVAŞI SIRASINDA ERMENİ ULUSAL HAREKETİNİN TAVRI

Ermeni ulusal hareketi savaş öncesinde bir yol ayrımına gelmişti. Çünkü böyle bir savaş ortamında Osmanlılar, bir reform pragramı uygulamaktan çok -ki İstanbul hükümeti Savaştan hemen önce 8 Şubat 1914 tarihinde Rusya ile Ermenistan Reformu Anlaşmasını imzalamıştı.[3] Rusya'ya doğru açılmayı Orta Asya'ya "Büyük Turan"a doğru ilerlemeyi düşünmekteydiler. Bu ideolojik perspektif aynı zamanda Alman emperyalizminin stratejik hedeflerine de denk düşüyordu.

Bu tabloda Ermenilerin yeri ne olabilirdi? Çünkü Rusya-İran ve Osmanlı imparatorluğu arasında üç parçaya bölünmüş olan Ermeniler; Rusya yönetimi altında da rahat değillerdi ve Kafkas Ermenileri de Çarlık Rusyası'na karşı bağımsızlık mücadelesi veriyorlardı.

Ermeni ulusal hareketi ile Osmanlı İmparatorluğu savaştan çok önce çatışma halindeydiler ve bunun kaçınılmaz sonucunun Rusya ile işbirliği olması bekleniyordu.

Bu nedenle **Taşnak**'ların Haziran 1914'de Erzurum'da toplanan son Kongresine, İttihat-Terakki temsilciler göndererek, Ermeni reformunun hızlandırılmasına karşılık, bir savaş durumunda Ermenilerin hükümetin yanında yer almaları önerisini götürdüler. Aslında bu bir tür "nabız yoklaması"dır.

(Avrupalılarla "Ermeni Reformu Anlaşmasını" zaten imzalamış olan hükümetin, bunu Ermenilerden de gizleyerek "pazarlık konusu" etmesi sahip olunan yönetim anlayışına ilginç bir örnektir.)

Fakat, İttihad-Terakki'nin bu yeni ittifak önerisine, "sütten ağzı yanan" Ermeniler pek sıcak bakmazlar. Erzurum Kongresinden çıkan karar ; "*Savaşı kışkırtmaktan kaçınmakla beraber, bir savaş çıkması halinde ise öncelikli olarak ulusal çıkarların gözetilmesi*" yolundadır. [4] Bu ulusal çıkarın Rusya ile işbirliği yapmak olduğu görüşü ise egemendir.

Taşnak'ların en büyük açmazlarından biri işbirlikçi burjuvazinin desteklerini ifade eden uzlaşmacı bir çizgi izlemeleridir. Ermenistan'ın özerkliği için de daha çok Avrupa'lı devletlerin Osmanlı üzerindeki baskısına güveniyorlardı. Bu yüzden **Taşnaksutyun** hiçbir zaman anti-emperyalist bir karekter kazanamadı.

Sosyal-demokrat **Hınçak** örgütü ise,17 Eylül 1913'de Köstence'de toplanan kongresinde; "Bağımsızlık" kararı almıştı. Sosyalist görüşler taşıyan **Hınçak**'lar buna karşılık; I.Paylaşım Savaşı arifesinde Ermeni ulusunun bağımsızlık mücadelesinin savaşan emperyalist devletlerden birine yaslanmakla elde edilebileceğine inanmış olarak II. Enternasyonalin çizgisini benimsemekte ve haklı bir savaşı haksız bir savaşın unsuru haline getirme günahına bulaşmaktadır. Saray-Bosna Suikastından sonra **Areve** gazetesinde yayınlanan **Hınçak** bildirisinde Üçlü ittifak'ın (İngiltere-Fransa-Rusya'nın) safında çarpışma kararı aldığı açıklanmıştır. [5]

Alman emperyalizmi ile İttihadçı Osmanlı Paşalarının; bu ittifakının stratejik hedefi olan Hindistan ve Ortadoğu'ya uzanan yolda Ermeni ulusal hareketini kendileri için ciddi ve ortadan kaldırılması gereken bir tehlike olarak görmeleri, Jenosidin önkoşullarını olgunlaştırmış olmaktaydı.



Katledilen ailelerden geriye binlerce yetim kaldı. Türk ırkçıları 80 yıl sonra düzenledikleri şoven mitinglerde "Ermeniler piç'tir, piç kalacaktır" diye slogan atıyorlardı!.

Savaş kapıya dayandığında Ermeni ulusal hareketi açısından ulusal bir mutabakatın sağlandığı da söylenemez. Savaş durumunda ne yapılacağı hakkında hemen hemen bir kargaşa ve çekimserlik egemendir. Ermeni ulusal hareketi, savaşan iki emperyalist güçten birini tercih etmek gibi bir açmazla karşı karşıya kalmıştır.

İşin trajik bir yanı da savaşan iki devlet arasında kalan Ermenilerin, kendilerini ezen bu devletlerin ordularında kendi toprakları üzerinde birbirleriyle savaşmaya zorlanmalarıdır.

Bu yüzden Ermeni halkı böyle bir savaşı benimsemedi ve zorla silah altına alınma istemleri karşısında direndi. Gençler kaçarak çeteler oluşturdular. Bu doğal, ulusal bir tepkiydi. Halk, savaşan iki işgalci ordunun ikisine birden karşı koymak, böyle bir savaşı göze almak durumunda da değildi. Bu bakımdan alınan tavırların büyük bir bölümü kendiliğinden gelişti denilebilir. Sürgün ve soykırımın başarıya ulaşmasında bu ikili kıskaç ve örgütsüzlüğün önemli bir dezavantaj sağladığı da muhakkaktır.

SAVAŞ VE SARIKAMIŞ BOZGUNU

28 Haziran 1914'de 1. Dünya savaşı patlak verdi.

Osmanlı Hükümetinin savaşa girmesi tesadüfi veya zorlama değildi. Savaş durumunda taraflar arasında tercih yapma ya da ittifak arayışı çok önceden başlamıştı. Ancak Bakanlar Kurulunda, İngiliz- Fransız bloku ile anlaşma taraflılarının çoğunlukta olmasına rağmen; Almanya'nın Osmanlı Genelkurmayında ve çok önceden sağlamış oldukları bağlantılarla **Enver-Talat-Cemal** Paşa üçlüsünün komploları sayesinde Osmanlı Hükümeti, Alman İttifakçısı olarak savaşa katıldı.

Osmanlı İmparatorluğu Kasım 1914'de savaşa girer girmez Almanya'nın teşviki ile Doğu'da Rusya'ya karşı büyük bir cephe açılır. Ermeniler dolayısıyla Doğu cephesinin her an Rusların eline geçebileceğini, bu yüzden bir an önce Gürcistan'ın işgal edilerek Azerbaycan'a ulaşılmasını hesaplayan **Enver Paşa**, acele zafer peşindedir. Ama ordu, Sarıkamış'ta büyük bir bozguna uğrar. Ciddi bir savaş bile verilmeden, çoğu donatımsızlıktan, açlıktan ve hastalıktan yüzbine yakın asker kaybedilir.

Almanya'nın özendirmesiyle, Azerbaycan'a ulaşılarak Orta Asya müslümanlarına ulaşılacağı yönündeki ırkçı-turan hayalleri ile büyülenen Osmanlı asker bürokrasisinin bu parlak hayalleri "**Sarıkamış Felaketi** " ile tamamen sönmüş bulunuyordu.

Yenilginin sorumlusu olarak Ermeniler gösterilmektedir. Sarıkamış bozgunu Ermenilerin "zorunlu göçettirme" kararını ivmelendiren olaylardan biridir.

Osmanlı Hükümeti'nin savaşa girme kararından hemen sonra Ermenileri "**iç düşman**" olarak ilan eden politikanın yürürlüğe konulmasının hemen ardından bütün merkezlerde öncelikle halk silahsızlandırıdı ve komitelerin faaliyetlerine karşı şiddet hareketlerine gi-rişildi. Bu şiddet hareketleri **ulusal direnmelerle** karşılık buldu.

Seferberlik ilânı ile birlikte zorla askere alınan Rum ve Ermeniler "**Amele Taburları**" denen kıtalarda toplanarak enterne ediliyor; yol, maden gibi en ağır işlerde çalıştırılarak öldürülüyorlardı. Fakat Ermeniler, Osmanlı ordusuna katılmayı reddediyor ve birçok bölgede ulusal direnme olaylarının başlangıcını "zorla askere alma" olayları teşkil ediyordu.

Zeytun, Van, Bitlis, Kayseri, Mamüretülaziz, Diyarbakır, Trabzon, Sivas, Şebinkarahisar, Zara, Hafik, Gürün, Tarsus'da çatışma ve direnmeler meydana geliyordu.

VAN DİRENİŞİ (Nisan 1915)

Seferberlik ilan edilmesi; jandarmanın zorla askere alma girişimleri; silah arama bahanesiyle yapılan baskılar ve ordunun Rusya üzerine sefere hazırlanması gibi nedenler; Ermeni milliyetçiliğinin merkezi konumunda olan Van'da kısa sürede fiili direnişe dönüşmekte gecikmedi. Nüfus olarak Ermeniler Van'da bir hayli yoğundular. Sosyal konumları güçlüydü. Sınıra yakın olmaları nedeniyle hem İran hem de Kafkasya'daki Ermenilerle yardımlaşma avantajına da sahiptiler.

Bölgedeki etnik dengeleri gözeten **Tahsin Paşa**'nın yerine kısa bir süre önce atanmış olan **Enver Paşa**'nın kayınbiraderi **Cevdet Bey**, yörede Ermeni kırımı hazırlıkları içindeydi.

(3) Berlin Konferansında kabul edilen Ermeni Reformu, 8 Şubat 1914 tarihinde Sadrazam Sait Halim Paşa hükümeti tarafından onaylanır. Fakat Özerk Ermenistan için Rusya ile işbirliğini kabul ederek; Ermenistan ve Kürdistan'ın nüfuzunu Avrupalılara bırakmayı kabul eden bu anlaşma kamuoyundan saklanmıştır. Yine ne gariptir ki, Rusya ile Ermenistan'ın özerkliği için protokol imzalayan da; Rusya ile işbirliği yapıyorlar diye "tehcir karamamesi" çıkararak onları Jenoside kurban eden de aynı İttihat Terakki Hükümeti oldu. Başbakan Sadrazam **Sait Halim Paşa**; İçişleri Bakanı **Talat Paşa** ve Genelkurmay Başkanı/Milli savunma Bakanı **Enver Paşa**...

(4) **Ahmed Emin**, *Dünya savaşında Türkiye*, New Haven, 1930

FO, 371/3404, no:162 647 s. (Toynbee'nin Muhtırasından)

(5) (A.g.e. s.79 1914 Paris)



Sürgün kafileleri gittikçe kuruyup tükenen kan çizgileri gibi kayboluyordu..

Sürdürdüğü amansız şiddet nedeniyle ilişkiler olabildiğince gerilmişti. İşkence ettirdiği insanların tabanlarına nal çaktırdığı için "**Başkale Nalbantı**" olarak anılan Van valisi **Cevdet Bey**'in 4 Nisan 1915'de; Ermeni mahallelerinin kuşatma altına alınmasından sonra görüşme bahanesiyle makamına çağırdığı Ermeni ileri gelenlerini tutuklatması, bazılarını ise öldürtmesi bardağı taşıran son damla oldu.

30 bin Ermeni, mahallelerin etrafına siperler kazarak az sayıda yiyecek ve cephane ile ordu kuşatmasına karşı Nisan ayı sonuna kadar Van'ı büyük bir direnme ile savundular. Direnmenin son günlerine doğru Rus Ordusu içindeki gönüllü Ermeni Fedaileri Van'a ulaştı.Van'lı Ermeniler karşı atağa geçtiler. Van il merkezindeki bütün hükümet binalarını; Osmanlı Bankası, Tekel, Posta Merkezi gibi stratejik noktaları ele geçirdiler.

Hükümet bölgeye yeni ordu birlikleri sevketti. Ordu, büyük kayıplar vererek ancak Nisan ayı sonlarında bu direnmeyi kırabildi. 250 bin Ermeni, geri çekilen ordu ile birlikte Kafkaslara doğru göçetmek zorunda kaldı. 40 binden fazla kişi bu kaçışta telef oldu. Van, baştan başa yakılıp yıkıldı.

Ermenilerin Van'daki bu zorlu direnişi hükümetin sindirme politikasına karşı en ciddi karşı koyuşlardan biridir. Van direnişi başladığı sırada Muş ve Bitlis'te Ermeni hareketleri kontrol edilemiyordu. Dersim bölgesinde Ermeni örgütleriyle Kürt aşiretlerinin işbirliği aramaya yönelmeleri; İsyanın bütün bölgeye yayılma tehlikesi hükümeti korkutmaktadır.

Van direnişi, "**Tehcir Kararı**"nın yürürlüğe konulması için hükümetin yararlandığı bir "isyan" bahanesi olarak kullanıldı.

...VE TEHCİR KANUNU

Soykırım uygulaması için resmi ve kesin bir tarih vermek yanlış olacaktır. Çünkü bu plan, seferberlik ilanıyla başlayıp gittikçe tırmanan bir hazırlık ve planlama ile gerçekleşmiştir. "**Tehcir Kanunu**" bir dönüm noktasıdır ve soykırımın hukuksal dayanağını oluşturan bir belgedir.

"**Tehcir Kanunu**" basit bir göçettirme kanunu değildir ; Ermenilerin tasviyesi için savaş koşullarını fırsat bilen Saltanat'ın planlı bir yoketme eylemine hukuksal dayanak olarak hazırlanmıştır.

Benzer bir uygulamayı Kemalistler 1937-38'de Dersim'de uyguladılar. Önce **Tunceli Kanunu** çıkarıldı. Bu kanunla getirilen uygulamalar direnişle karşılaşınca Jenosidle bastırıldı. Ardından "**Mecburi iskan**"a tabi tutularak sürgün edildi Dersim halkı..

Savaş içindeki bir hükümetin bu kapsamda bir göçettirmeyi ne ekonomik, ne idari olarak yürütemeyeceği daha başından bellidir. Tıpkı 1940'larda Yahudi'ler Nazi'lerce "Toplama Kampları"nda enterne edilirken ileri sürülen benzer bir bahanedir bu. Onlar da "*Yahudileri öldüreceğiz, imha edeceğiz*" diye değil, "*toplumdan tecrit ediyoruz*" adıyla yapmışlardı bu eylemi..

"**Tehcir**"in savaşla ilgili geçici bir tedbir olmayıp; Ermenileri tümüyle bu topraklardan koparmayı amaçladığı, Kanunun tümünden açıkça anlaşılmaktadır. Göçedenlerin "*taşınabilir mallarını yanlarında götürebilecekleri; veya bunların kendilerine sonradan ulaştırılabileceği; gayrı-menkullerinin ise müzayede ile satılarak bedellerinin kendilerine ödeneceği*" belirtilmektedir. Yani, Ermenilerin ayrıldıkları yerle tüm ilişkileri kesilmektedir. O koşullarda malların müzayede ile satılıp paraların kendilerine ödenmesi gibi bir şans olmadığı; bütün bu gayrımenkullere yerel eşraf ve ağalar tarafından el konulacağı açıktır. Taşınabilir zenginlikler ise, eğer herhangi biçimde saklanabilmişse, göç yollarında milis vahşetini yürütecek olan haydutlar için ayrılmış bir "bahşiş" gibidir. Saklanmış altın ya da ziynet bulacağız diye kadınların gögüsleri ve kundaklar paramparça edilir..

"Tehcir Kanunu" basit bir göçettirme kanunu değildir Ermenilerin tasviyesi için savaş koşullarını fırsat bilen Saltanat'ın planlı bir yoketme eylemine hukuksal dayanak olarak hazırlanmıştır.

"**Tehcir**" yasası çıkarılmadan önce **24 Nisan 1915**'de Dahiliye Nezareti (İçişleri Bakanılığı) Ermeni Komite merkezlerinin kapatılarak yöneticilerin tutuklanması girişimini başlatmıştı. Bu tarih Ermeni soykırımının başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

26 Mayıs 1915 günü Başbakanlık, Dahiliye Nezareti'ne gönderdiği yazıda;

"*..Ermenilerin Doğu Anadolu vilayetlerinden , Zeytun'dan ve buna benzer yoğun bulundukları yerlerden, Diyarbakır vilayeti güneyine, Fırat nehri vadisine, Urfa, Süleymaniye yakınlarına gönderilmelerine şifaen karar verilmiştir. Yeniden fesat yuvaları meydana getirmemek için Ermenilerin göçettirilmelerinde şu esaslar gözönüne alınmalıdır.*

a)Ermeni nüfusu gönderildiği yerlerdeki aşiret ve islâm sayısının % 10'u nisbetini geçmemeli.

b)Göçettirilecek Ermenilerin kuracakları köylerin her biri 50 haneden fazla olmamalı.

c)Ermeni göçmen aileleri seyahat ve nakil süretiyle de olsa yakın yerlere ev değiştirmemeli.." [6]

"**Tehcir Kanunu**"nun ardından, bu kanunun uygulanması sırasında direnenlerin en şiddetli şekilde yok edileceklerine dair ikinci bir kanun daha çıkarılmıştır.

27 Mayıs 1915'de "*Vakt-ı Seferde icraatı hükümete karşı gelenler için cihadı asreyece İttihaz olunacak tedbir hakkında kanun-u muvakkat*" kabul edilir.

Bu kanuna göre uygulamalara muhalefet edenler veya "*silahla mukavemet edenler*"in hemen tedip edilmeleri ve mukavemet esnasında imha edilmelerine, tüm ordu birliklerinin, komutanların "*mezun ve mecbur*" oldukları belirtilmektedir.

"*Ordu, kolordu ve fırka kumandanlarının icabatı askeriyeye mebni veya casusluk ve hıyan ettiklerini hissettikleri kura ve kasabat ahalisini münferiden ve müctemiden diğer mahallelere sevk ve iskân edebilecekleri*" de aynı kanunda belirtilerek; sürgün ve soykırım çılgınlığı için bütün "hukuki formaliteler" yerine getirilmiş oldu.[7]

Ardından bütün birimlerde din adamları, tarikat şeyhleri, gericiler bu karara koşut olarak Ermenilere karşı Kutsal "cihad" açtılar. Müslümanlar, "*hak yoluna bu savaşta Ermenilerin öldürülmesiyle cennete gidileceği ve mallarının helal olduğu*" çağrısıyla Ermenileri boğazlamaları için adeta kışkırtıldılar. Açlık ve sefalet içindeki insanların pek çoğu da bir lokma ekmek, bir parça eşya için bile bu işaretle harekete geçmeye hazırdı.

Sürgün diye yollara çıkarılan insanların pek azı yerlerine varabildi. Çoğu yollarda öldürüldüler; yağmalandılar. Zaten bir yerlere götürülmek için değil, ölüme sevkedilmek için yurtlarından çıkarılıyordu bu insanlar. Direnenler korkunç bir kıyıcılıkla oldukları yerlerde katlediliyorlardı. Erkek nüfusa ve yaşlılara hiçbir şekilde merhamet edilmedi. Buna karşılık yanlarında çalışmak veya sahiplenmek için genç kızlar, çocuklar veya delikanlılardan kimileri jenosidden kurtulabildiler. Sürgünü yönetenler çocukları müslüman ailelere para ile satıyorlar; kadınları, kızları hizmetçi olarak veriyorlardı.

22 Haziran 1915 tarihli bir şifrede "*..çıkartılmış Ermeni ailelerinden bikes (kimsesiz) kalan 20 yaşına kadar kızlarla, 10 yaşına kadar erkek çocukların güneye gönderilmeyerek evlatlık olarak verilmeleri.*" [8] ibareleri yer alıyordu.

1 Temmuz 1915 tarihli bir başka genelge şifresinde;

"*..Ermenilerin bazılarının toplu olarak ya da ferden din değiştirdikleri bu suretle memleketlerinde kalmaya çalıştıkları anlaşılıyor. Din de değiştirseler gönderilmeleri..*" emri veriliyordu.

Jenosid harekâtı, bütün bir süreç boyunca Başbakanlık ve İçişleri Bakanlığı'nca gönderilen buna benzer talimat ve şifrelerle idare edildi, yönlendirildi, denetlendi.

Eylül 1915 tarihli bir kararnamede **Talat Paşa,** Valilere şöyle yazmaktaydı.:

"*Ermenilerin Türkiye toprakları üzerinde çalışma ve yaşama hakları bütünüyle kaldırılmıştır. Bu konuda tüm sorumluluğu üzerine alan hükümet, beşikteki bebeklerin bile dışta tutulmaması emrini vermiştir.*"[9]

Ve sürgün kafileleri göç yollarında, gittikçe tükenip kuruyan kan çizgileri oluşturuyordu.

"ZO'LARIN İŞİNİ BİTİRDİK SIRA LO'LARDA.."

Bu dönemde yalnız Ermeniler değil, Kürtler de kapsamlı bir sürgüne tabi tutuldular.

Emperyalist savaş sırasında özellikle de başlangıcında Rumeli'ye ve Batı'ya sürülen 3700 Kürt ailesinin de önemli bir bölümü açlıktan, hastalıktan kırılmıştır. "**Muhacirin Müdiriyet'i Umumi"yesi**(Göçmenler Genel Müdürlüğü) göçmenlerin yerleştirilmesi ile ilgili yayınladığı talimatın 12. maddesinde "*Kürtlerin ufak ufak kafileler halinde, silahlarından arındırılarak değişik bölgelere gönderilecekleri, orada genel nüfusun % 5'ini geçmeyecek biçimde yerleştirilecekleri; Kürt mültecilerin geri gönderilmeyecekleri; Yozgat ve Ankara'ya Kürt reisleriyle, molla ve nüfuz sahibi kişilerin diğerleri ile ilişkileri kesilecek biçimde hükümet gözetiminde tutulmak üzere*

(6) **Genelkurmay**, No 1/1 KLS 44, Dosya 207, F.2-3)

(7)1 Haziran 1915, *Takvim-i Vekayi*, aktaran; **Y.H.Bayur..**

(8) Dahiliye Nezareti, Ev. Oda, Şif Kal.Dosya 54, 982/16

(9) **Aram Andonyan**.; "Les Memoires Naim Bey" (Naim Bey'in Anıları) s.33

(10) "*Dahiliye Nazırı Cemal Beyefendiye Açık mektup*"; **Kürdistan** Gazetesi s. 5, aktaran Haydar Ali Dönmez, Yeni Demokrasi, s.6 Kasım 1987



Soykırım hükümeti Toplu halde; 1) Talat, 2)Enver, 3)Sait Halim, 4)Cemal, 5)Dr.Numan, 6)Ahmet (Enver'in babası), 7)Hüseyin Cahit 8)Damat Mecit, 9)İsmail Hakkı; 10)Hüseyin Hilmi, 11)Rahmi, 12 (tanınamadı) 13)Mithat Şükrü, 14) Damat Selahattin.. Fotoğrafta olmayanlar: Dr.Bahaddin Şakir, Dr.Nazım.. vd.

gönderilecekleri.." belirtilmektedir.[10]

Ermeni soykırımı ve zorla göçettirme gerçekleştirildikten sonra, katliamın mimarlarından **Nurettin Paşa**'nın şu sözleri çok anlamlıdır.

"Zo'ların işini bitirdik, sıra Lo'larda..."

Nurettin Paşa, Koçgiri Halk Hareketi'ni bastıran Merkez Ordusu Komutan'ıdır. Koçgirililerin sürülmesi, Anadolu içlerine dağıtılması teklifinde bulunur.

Gerçekten de **Zo**'ların "işi bitirildikten" sonra, sıra **Lo**'lara gelmiş; Kürdistan'ın yeniden işgali ve sömürgeleştirilmesinde de aynı yöntemler kullanılmıştır.

KÜRTLER VE JENOSİD

Osmanlı Hükümeti'nin plânlı ve sistemli bu soykırım uygulamasına Kürt feodallerini ortak ettiği ve müslümanlık adına, yoksul, sefil insanları, sürgün edilen Ermeniler üzerine kışkırttığı da tarihsel bir gerçek. Bunun yanısıra Türkiye ne zaman soykırım tartışmaları olsa savunmasının bir ayağını da soykırımın başıbozuk Kürt aşiret çetelerince yapılmış olduğuna dayandırır.

İlk bağımsız Ermenistan meclisinde milletvekili olarak da görev yapan ve **Taşnaksutyun** eski liderlerinden **Garo Sasuni**, Türkiye'de de yayınlanan anılarında Kürtlerin soykırım sırasındaki konumu hakkında şunları yazar.

"1-Kürtler ülkenin güney bölgelerinde, Ermeni kırımına çok az ölçüde katılmışlardır.

2-Birçok aşiretler kırımlara katılmamakla kalmayıp, aksine kendilerine sığınmış olan Ermenileri saklamış ve korumuşlardır. Örneğin; Dersim, Ermeni kurtaran ocaklardan biri olmuş ve bu sayede 20. 000 Ermeni hayatta kalabilmiş, bunlar sonraları Erzincan ve Erzurum yoluyla daha doğuya geçip kurtulabilmişlerdi....Suriye dolaylarına sürgün edilmiş olanlardan da edinilen bilgilere göre, Güney Kürdistan'ın güçlü aşiret reislerinin muhafazası sayesinde çok sayıda Ermeni kurtarılabilmişti.

Ben, şahsen bu konuyla ilgili olarak şu gerçeği kendim saptadım. Birçok Kürt aşiret reisleri, 1915-17 senelerinde Ermenileri kendi muhafazaları altına alıp, onlara Kürt elbiseleri giydirerek saklamış olduklarından, sonradan Osmanlı idarecileri tarafından cezalandırılmışlardır.

3-Hayret edilecek bir gerçek de 1915 Nisan jenosidinde reaya Kürtlerin, aşiretlerden daha kötü bir rol oynamalarıdır. Osmanlı idaresi aşiretlerden şüphe ettiği için reaya Kürtleri sahneye çıkarıp, kısa vadeli jandarma olarak görevlendirip silahlandırarak, kendilerine Ermenileri kırmalarına ve bırakılmış olan mülkleriyle zenginleşmelerine izin verilmiştir. Osmanlı idaresinin kendilerine verdiği bu yetkiden şımaran reaya Kürtler, Ermenilerin başına tam bir bela kesilerek, son derece insafsız davranışlarda bulunmuşlardır, ve hatta şu veya bu aşiretin yanına sığınmış olan Ermenileri de Osmanlı makamlarına ihbar etmişlerdir."[11]

SOYKIRIM TARTIŞMALARI

Ermeni jenosidi toplumsal bir olgudur ve yaşanmış bir gerçekliktir. Milyonlarca insanı etkilemiş ve belleklere kazınmıştır. Bu olay, Ermenileri **mülteci bir ulus** haline getirmiştir. Gerek jenoside uğrayanlar ve gerekse bu olaya tanık olan insanların geçmişleri yaralıdır. Böylesine somut tarihsel bir süreci kriminolojik ve evrak araştırması düzeyinde sunmak isteyen **TC** Diplomasisi bu yolda kimi çalışmalar da yapmakta..

Örneğin; **Talat Paşa**, jenosidin sorumlusu tutularak bir Ermeni komitacısı olan **Sogomon Telleyran** tarafından Berlin'de 15 Mart 1921 günü vurulduktan sonra tarihsel bir dava görüldü ve **Telleyran** bu eyleminden ötürü beraat etti.

Brçok aşiretler kırımlara katılmamakla kalmayıp, aksine kendilerine sığınmış olan Ermenileri saklamış ve korumuşlardır. Örneğin; Dersim, Ermeni kurtaran ocaklardan biri olmuş ve bu sayede 20. 000 Ermeni hayatta kalabilmiş, bunlar sonraları Erzincan ve Erzurum yoluyla daha doğuya geçip kurtulabilmişlerdi .... Güney Kürdistan'in güçlü aşiret reislerinin muhafazası sayesinde çok sayıda Ermeni kurtarılabilmişti.

Bu dava sırasında **Talat Paşa**'nın jenosidin suçlusu olduğuna, Osmanlı Hükümetinin sorumluluğunu belgeleyen bir kitap delil olarak mahkemeye sunulmuştu. **Aram Andonyan**'ın "*Ermeni Katliamına İlişkin Resmi Belgeler*" adlı kitabında 50'ye yakın Osmanlı belgesinin fotokopileri verilmekte ve bu belgelerin Halep'teki **Tehcir** Bürosunda görevli Başkatip **Naim Bey**'den temin edildiği belirtilmekteydi.

Türk tarafı ise bu belgelerin sahte olduğunu ileri sürmüştü. **TC** diplomasisi belki bilinçaltı, belki de bilinçli bir çarpıtma ile Ermeni jenosidini Osmanlı evrakları üzerinden ispatlama ve çürütme yöntemini benimsemiş olacak ki, **Şinasi Orel** ve **Süreyya Yuca**, söz konusu kitapta adı geçen evrakların sahte olduğunu kanıtlamak amacıyla "**Ermenilerce Talat Paşa'ya Atfedilen Telgrafların Gerçek Yüzü**" adlı bir kitap yayınladılar. (TTK Basımevi, 1983) Böylece yüzbinlerce Ermeninin öldürülmemiş, Ermenistan'da tek bir Ermeni bırakmamcasına sürülmemiş olduklarını ispatlamaya çalıştılar.

Bir yandan da **TC** büyük bir tantana ile Osmanlı arşivlerinin yerli ve yabancı tarihçilerin araştırmasına açıldığını ilan etti. Ne var ki, Osmanlı arşivlerinin belli bir anlayışa göre temizlenip düzenlenmiş olduğu kaygısı bir yana, bu biçimiyle bile incelemeye açılan arşivler ise 1891 yılına kadar olan süreci kapsamaktadır. Oysa, sürgün, jenosid ve kitle çatışmalarının başlangıcı ve Ermeni ulusal hareketlerinin en yoğun yaşandığı tarihler 1893-1918 dönemidir. Bu döneme ait evrakların araştırmaya açılmamış olması da **TC**'nin Osmanlı arşivlerini açma iddiasının ne kadar göstermelik olduğunu gösteriyor.

Baskın Oran bu konuda şunları söylüyor:

"..Dünyada şu anda bir azınlıklar rönesansı yaşanıyor. Buna karşılık 80 yıllık bir Ermeni propagandası söz konusu. Biz dramatik atılımlar yapmazsak gittikçe sıkışırız köşeye. Şimdiye kadar yaptığımız en radikal iş, Osmanlı arşivlerini 'açmak' oldu. Tırnak içinde söylüyorum. Çünkü, 1691-1891 arası düzenlenip açıldı. Oysa, olaylar 1891'den sonra. Çıkarılacak bürokratik zorlukları, arşivlerin ayıklanmış olup olmadıklarını hiç saymıyorum. ***Olayların asıl olduğu 1915'e sırasının 16 yıl sonra geleceği hesaplanıyor bu gidişle."*** [12]

Öte yandan şurası açıktır ki, "Osmanlı Arşivleri"nin incelenmesiyle, Ermeni jenosidinin olduğu ya da olmadığı ispatlanamaz. Çünkü, Ermeni jenosidi bir "evrak sahtekârlığı" değildir ki, onu resmi yazışmalar arasında arayıp da bulabilelim. Ya da kriminolojik yöntemlerle sahteliğini, gerçekliğini araştıralım. Jenosid toplumsal bir olaydır, jenosidin gerçekliği ancak toplumsal-tarihsel bilgilerle, olgularla ıspatlanabilir. Bu gerçeklerin Osmanlı arşivlerine yansımış olacağını varsaymak, resmi görüşün tuzağına daha başından düşmek demektir. Bu soykırımı hazırlayıp yürütenlerin arkalarında yazılı bir belge bırakacaklarını sanmak ise saflıktır.

Örneğin; 12 Eylül sürecinde işkencenin bir devlet politikası olarak bütün hışmıyla yürüdüğünü herkes bilir. Ama, hiçbir **TC** belgesinde "işkence devlet politikasıdır, sanıkların ifadesi işkence ile tesbit edilir" demez. Tersine, anayasalarda, yasalarda, işkenceyi insanlık dışı davranışları yasaklayan, cezai yaptırımlar getiren birçok maddeye tanık olursunuz. Ama, hiçbir sosyal bilimci, yasalarda bunlar yazılı diye, hiçbir resmi yazışmada "işkence edelim, asalım-keselim" diye belge olmadığına bakarak Türkiye'de işkence olmadığına karar vermez. Çünkü, devlet işlediği suçları mümkün olduğunca kayıtlara geçmemeye, kazara geçtiğinde de bunları ayıklamağa çalışır. Örneğin, işkenceden her tarafımız morarmış, halsiz haldeyken elimize geçen gazetelerde devletin resmi yetkililerinin şu beyanlarını okurduk:

"işkence insanlık suçudur, Türkiye'de işkence yoktur, bu devlet düşmanlarının uydurmasıdır."(!)

Kendini resmi görüşe kılıflar hazırlamakla görevli sayan üniversite çevreleri ise 1915 soykırımını reddederken, bu "zorunlu göçettirme"nin savunuculuğunu da yaparlar. Onlara göre egemen bir devlet olan Osmanlı'nın savaş içerisindeyken, cephe gerisinde "isyan" çıkaran ulusal toplulukları tedbir amacıyla böyle göçettirme "hakkı" vardır. Ermeniler kendilerine uygulanan bu göçettirmeyi **"hak"** etmişlerdir. Göçettirme sırasında **"meydana gelen üzücü olaylar"** ise, kendiliğinden gelişmiş ve istenmeyen olaylardır. Ölümlerin çoğu hastalıktan, kötü yol koşullarından ve haydutların saldırılarından oluşmuştur.

Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Cumhuriyet'te şunları yazıyordu;

"... Peki böyle bir soykırımın Osmanlı hükümetince yaptırıldığı, hangi belgelerce saptanmış, gazetelerimizin bir çok kez yazdığı gibi acaba Osmanlı arşivleri incelenmiş mi? İleri sürülen bir olay, bir soykırım mı yoksa **'tehcir'**

(11) **Garo Sasuni**, "Kürt Ulusal Hareketleri ve 15.yy'dan Günümüze Ermeni-Kürt İlişkileri", Med Yayınları, Istanbul 1992

(12) "Baskın Oran'la Ermeni Tasarısı Üzerine" Adımlar,s.22,5-18 Kasım 1989



mi? İleri sürülen bir olay, bir soykırım mı yoksa '**tehcir**' yani uzaklaştırma, ya da sürgün mü? Şimdilik bu işte elebaşı durumunda olan **Dole** bu noktayı incelemiş mi? Önümüzdeki pazar yazısında bu olayın bir 'uzaklaştırma' eylemi olduğu ve bunun nedeni açıklanacak. **Şimdiden kısaca işaret edeyim ki, bu eylem meşru bir savunma eylemiydi**. (abç) O tarihte Çarlık Rusyasının orduları Anadolunun ortalarına doğru ilerliyordu. Osmanlı hükümeti savunma hattının gerisini güvence altına almak zorundaydı. Anadoludaki Ermenilerin toplu olarak bu tarihte Osmanlı İmparatorluğunun bir ili olan Suriye'ye gönderilmeleri bu zorunluluktan doğmuştu. Biz kalksak Senator **Dole**'ye sorsak, Amerikan hükümeti niçin Japonya'ya iki atom bombası atarak yüzbinlerce insan öldürdü ve milyonlarcasını kuşaklar boyu süren bir sakatlığa sürükledi?

Dole'nin vereceği yanıt herhalde şöyle olacaktır;

'Eğer bu bombalar kullanılmamış olsaydı II.dünya savaşı doğu'da daha uzun zaman sürecek ve bu yüzden onbinlerce Amerikalı asker daha ölecekti. Savaşın uzamasının doğuracağı ekonomik yıkım da ayrı bir sorundu. bu nedenle o bombaları patlatmak zorundaydık. Bu bir tür meşru savunma eylemiydi.'

Yüzbinlerce Japon'u öldürüp, milyonlarcasını sakat bırakmak,-sürmekte bulunan savaşta ABD için meşru savunma sayılırsa da yine sürmekte olan bir savaşta Osmanlı hükümetinin Anadoludaki Ermenileri toplu halde güney illerinden birine sürgün etmesi meşru müdafaa sayılmaz mı? Bu sürgün sırasında haydutların asker kaçaklarının, sorumsuz kişilerin saldırısı yüzünden yağma ve ölüler olmuş olabilir. Böyle saldırılardan doğrudan doğruya Türkiye de çok zarar gördü o savaş günlerinde..." [13]

Amerika'nın Hiroşima ve Nagazaki'de yaptığı soykırımla, 1915'de Ermenilere karşı gerçekleştirilen soykırım arasında analoji yapmak, bilinç altındaki bir suçluluk psikolojisinin ilginç bir yansıması olsa gerek.

Kemalistlerin "**Pir-i ordinaryüs**"ü **Velidedeoğlu** doğru söylüyor. ABD'nin Hiroşima ve Nagazaki vahşetiyle Türkçü-Turancı Osmanlı Yönetiminin Ermeni jenosidi birbirine çok benzer. Her ikisi de gerçektir ve her ikisi de yirminci yüzyılın en büyük insanlık suçlarıdır.

İlginç olan bir başka yan da, **Talat Paşa**'nın bu soykırımı Cumhuriyetçi Kemalistler kadar cüretli savunmamasıdır.

Talat Paşa, Berlin'de ölüm korkuları ile yaşarken tarih önündeki yargılamasına karşı savunmasını da hazırlamış olmalıki anılarında şunları yazmış;

"*..Bunun üzerine genel karargâhta Ermenilerin göçetti-rilmesi hakkında bir kanun hazırlanarak Nazırlar Kurulu'na sunuldu. Ben, kanunun tamamiyle uygulanmasına karşıydım. Jandarmalar tamamen, polisler de kısmen ordu hizmetine alınmış ve yerlerine milisler konulmuştu. Göçün bu yollarla yapılması durumunda çok çirkin sonuçlar elde edileceğini biliyordum. Dolayısıyla geleceği düşünerek bu kanunun uygulanmamasında ısrar ettim ve yürürlüğe girmesini geciktirmeyi de başardım.*" [14]

Resmi ideolojinin "*sürgün meşruydu*" adı altında soykırımı onaylayan bir mantığı savunabilmesi gerçekten ürkütücü...

Türk ırkçı ve şövenistleri Ermeni jenosidini "*vatana ihanet edenlerin cezalandırılması*" olarak meşrulaştırmaya çalışıyor.

Kemalistler ise, aynı meşrulaştırmayı "*ulusal kurtuluş savaşı veren*" ya da "*savaş içindeki Osmanlı tarafından (Türkiye'nin) kendisine cephe gerisinde güçlük çıkaran grupların başka bölgelere sürülmesi*" biçimiyle yapıyor.

TÜRK SOL'UNUN ERMENİ POLİTİKASI YOK....

Türkiye'de sosyalist hareket ise henüz Ermeni sorunuyla ilgili bir tarih tezi oluşturmuş değil. "1915 bir soykırım mıydı, değil miydi? Ermenilerin kitleler halinde sürgün edilmeleri "meşru"muydu? Değilse buna karşı nasıl bir tavır takınmak gerekir?" sorularına yanıt vermiş değil. Ama, resmi tezlerin utangaçca onaylanması anlamına gelebilecek bazı şeyler söylendiği de oluyor:

"*Osmanlı imparatorluğunda Ermeni ve Rum azınlık burjuvazileri işbirlikçiydiler. İmparatorluğa emperyalizmin girmesinde önemli fonksiyonları olmuştu*" ya da "*Ermeniler.batılı emperyalist devletlerin kışkırtmalarına alet oldular*" gibi saptamalar yapılıyor. Bunların arkasınd an sürgün ve jenoside dair birşey söylenmeyince ortaya çıkan sonuç; "*emperyalizmin işbirlikçisi olan ve onların tahrikleriyle hareket edenlerin*" başına bu tür şeylerin gelmesinin doğal ve hatta meşru olduğudur. Sol okuyucu satır aralarını kolaylıkla böyle okuyabiliyor. Ayrıca, bunu açıkça söyleyenler de var...

Özellikle 'sol' örgütlerin konu üzerindeki sistematik görüşlerini öğrenmek için çabalandığında, **TKP**'den itibaren günümüze kadar hiçbir örgütün özgün çalışma ve önermesi saptanamıyor.

Kendini resmi görüşe kılıflar hazırlamakla görevli sayan üniversite çevreleri ise 1915 soykırımını reddederken, bu "zorunlu göçettirme"nin savunuculuğunu da yaparlar. Onlara göre Osmanlı'nın savaş içerisindeyken, cephe gerisinde "isyan" çıkaran ulusal toplulukları tedbir amacıyla böyle göçettirme "hakkı" vardır.

Dersim Jenosidini "*Kemalist sol burjuvazinin , parmağına ortaçağı dolamış feodalizmi tasviye için enerjik reformları*" olarak tanımlayan **TKP**; **Kazım Karabekir**'in ikinci Ermeni harekatı için bakın neler söylüyor.

1920'de **Ethem Nejat**'la birlikte **Mustafa Kemal**'a yazdıkları mektupta **Mustafa Suphi** şöyle der;

"*..bu Türklerin Ermeni düşmanlığı ile ilgili birşey değildir. Emperyalist işbirlikçi Ermeni-Taşnak hükümetinin ortadan kaldırılması için yapılmış bir harekettir..siz de bizi yalancı çıkarmayacak biçimde böyle açıklayın*".. [15]

Mete Tuncay, **TKP**'nin bu tavrını "*benim gözümde **Mustafa Suphi** ve arkadaşlarının enternasyonal olmaktan önce ve ne kadar daha çok Türk milliyetçisi olduklarının kanıtıdır*" diye değerlendirmektedir.

1933'de **TKP**'li **Dr.Hikmet Kıvılcımlı**, "***Yol***" serisinin son kitabı "*İhtiyat Kuvvet;Milliyet (Şark)*" kitabında , Kürdistan üzerine olduğu gibi Ermeni sorununa da eleştirel bir bakış geliştirmiş fakat kırkaltı yıl günyüzüne çıkarılmamıştır.

Kadroları içinde Ermeni kökenli devrimcilerin bir hayli yoğun olduğu **TKP/ML** de bile **Kaypakkaya**'nın "*Kürt Milli Meselesi*"ndeki tezlerinde belirlenen "*Tarihsel Haksızlık*" tesbiti ile; propaganda ve ajitasyonda kullanılan "*çeşitli milliyetlerden halkımız*" söyleminin geliştirilmediği, açımlanmadığını görüyoruz.

Bunların dışında kimi dergilerde resmi görüşler hakkında, kısa makale ve değerlendirmelerin bulunması, "geçerken" değinilerde bulunulması sorunun ciddiyetini ortadan kaldırmamaktadır. Ermeni sorunu yalnızca Kemalist araştırmacı ve yazarlar ile, ırkçı-şoven ideologlar arasında tartışılan bir "münazara" olarak kalmıştır..

Sorunu resmi tarih ve resmi ideoloji hegemonyası dışında tartışan eserler ne yazık ki "yok" denecek kadar azdır.

Med Yayınları, 1992 Yılında **Garo Sasuni**'nin "*Kürt Ulusal Hareketleri ve 15. yy'dan Günümüze Kürt-Ermeni ilişkileri*" kitabını yayınlayarak, Ermeni sorunu üzerindeki "Resmi Yazına" karşı önemli bir kitabı kazandırmış oldu okurlara. Kitap aynı zamanda bir Ermeni politikacının Kürt ulusal sorununa bakışını yansıtması ve Kürt-Ermeni ilişkilerini irdelemesi açısından da önemli bir belge..

Osman Aytar'ın Medya Güneşi yayınlarından çıkan "**Hamidiye Alayları'ndan Köy Koruculuğuna**" araştırması da Soykırım ve Kürt-Ermeni ilişkilerine perspektif açan düzeyli bir araştırma..

Geçtiğimiz yıllarda **Taner Akçam**'ın İletişim Yayınları arasında çıkan "*Türk Ulusal Kimliği ve Ermeni Sorunu* " isimli denemesi de "sivil toplumcu" akımın, ulusal sorunlara ilişkin"tepeden" bakışını yansıtmakla birlikte "resmi tarih tezlerinin" dışına çıkmasıyla önemli bir yer tutmaktadır.

Yalçın Küçük'ün "**Bir Ermeni Papazı'na Mektuplar**"da soruna ilişkin "karşı tezler"ini de sayarsak; konu üzerine resmi görüş dışına çıkan yazınsal alanın ne kadar kısır ve mayınlı olduğu ortaya çıkar.

Kürt bir baba ve Ermeni bir annenin çocuğu olarak her iki kültürle büyüyen **Serdar Can**'ın; büyükanne ve annesinden (Diyarbakır mapuslarının sevgili anası **Sıdıka Can**) aktardığı soykırım dönemi gerçek hikayelerini masallaştırdığı "**Ninemin Masalları**"; bu döneme ilişkin edebi bir sorgulamanın başlangıcı gibi görülüyor.

Yine Diyarbakır'lı Ermeni bir ailenin çocuğu olan ve **Eliz Kavukçuyan Edebiyat Ödülü** alan **Mıgırdıç Margosyan**"nın "Qırıx" Mahallesi Xançepek hikayelerini anlattığı **"Gavur Mahallesi"** öyküleri de çok sıcak ve duygulu bir yapıt.

Ansiklopedist **Pars Tuğlacı**'nın Ermeni Mimarlar Ekolü "**Dadyan Ailesi**"yle; **Klasik Ermeni Edebiyatı'ndan Seçmeleri** derlemesi; ve "**Hegnar Çeşmesi**" adıyla ilk kez bir Ermeni romanının Türkçeye çevrilmiş olması bu boşluğu kapatmaya elbette yetmez..

BİLİMSEL ARAŞTIRMANIN ÖNÜNDEKİ ENGELLER...

Bilimsel araştırma yapmak isteyenlerin çeşitli engellemelerle karşılaştıkları bilinen bir gerçek.

Üniversitelerin bu konuda da objektif araştırmaları özendirmediği açıktır. Sadece resmi ideolojiye malzeme üretimi teşvik edilmektedir ki bu da yeteri kadar zaten var. Ermeni ulusal hareketleri üzerine resmi tezlere yakın duran bir araştırmanın bile nasıl engellerle karşılaşa bileceğini **Nurşen Mazıcı**'nın araştırmasına yazdığı önsöz-

(13) Hıfzı Veldet Velidedeoğlu; "Ermeni sorunu 1, ABD ve Ermeniler" Cumhuriyet, 7 Ocak 1990

(14) Talat Paşa'nın Anıları, derleyen Mehmet Kasım, Say y. 1986İstanbul

(15) **Mete Tuncay**, "*Samim Kocagöz'ün Yazısı Üzerine*" Mülkiyeliler Birliği Dergisi. s.107 Mayıs 1989

hangi dili konuşuyorum ? " aklın diliyle.." hangi ulustanım ? "çocukların ulusundan !"



"Biliyor musunuz ?
Bir Kürt kiliminin nakışlarında doğmuşum ben.. Simsiyah bir zeminde, altın sarısı ve yaprak yeşilleri arasında. Beyaz yıldızlarla örülüymüş beşiğim.

Duyamıyorum ninnisini anamın.
Sesi sanki çok uzaklarda bir lajvade gizli ...
Bir bilge öğretti bana : Sesimizi çalmışlar bizim. Kürtçe düşünüyor, Türkçe konuşuyordu anam..

Kürtlere sevdalı olduğumu herkes bilir.
Aleme ayan. Onu geçiyorum

Peki ya Ermeniler ?
Neden seviyorum böyle deliler gibi?.. Yarısı yırtık yüregimin. Belliki onu arıyorum .

Yirmi yıl hep kötü sözler işittim hakkınızda. Ben de küfürler ettim -laf aramızda-. Tek bir Ermeni bile tanımadan otuz yıl. Kırk yıldır bir Ermeni melodisi arar kulağım. Duysam vallahi tanıyacağım hemen.

Biliyorum.
Hiç görmediğimiz ölmüş kardeşler gibi.. Evimizde, sokağımızda , ağaç dallarında, çeşme başlarında oturuyorsunuz hep. Görmeyen gözümüz, işitmeyen kulağımız gibi, cüzzamlı deri gibi duyarsız.

Biliyorum, buradasınız ama dokunamıyorum size, duyamıyorum sıcaklığınızı...

Biliyorum siz de sevmişsiniz bu karbeyazını, lacivert gökyüzünü...şu yapıda Artin usta'nın el emeği var, kapılarımız Agop Dayının eseri.. Ani kovasını hep bu çeşmeden doldurmuş. Uzansam dokunacağım sanki...
Siz buralardasınız yaşıyorsunuz.

Ahh Ermeniler,
koparmışlar sizi kökünüzden acıyla, kanlı yüreğiniz bende kalmış...

Şu "Kahpe Yunan"a ne demel peki ?
doğma büyüme Yunanlı değil miyim oysa?
Garip mi acaba?
Antik kentlerinden, bilgelerinden, ozanlarından değilim. Güzelim mermer heykellerine de tutkunum -ama ben- Teselyalı ak saçlı bir ninenin oğlu, babası yaman bir balıkçı - deli dolu...işte o Yunanlıyım, yaşayan...

Bütün Yunan melodilerini ben besteledim desem inanmazsınız.

Otuz kilometre aramız. Aynı bulutun gölgesi vuruyor üzerimize. Ama neden duyamıyorum sesinizi? Binbir kapı, binbir kilit böyle?

"Benden selam olsun Dido Teyze'ye !..."
Beraber olsaydık diyorum, ballı üzüm bağlarının küllerinde bir Aydın cezaevi olmazdı belki de. "*Belki*" değil, eminim buna...

Hepsi tamam, iyi de, şu Çigan havalarına ne demeli? kalbimi çalıyorlar sanki, gerilmişim keman tellerine.

İtiraf ediyorum işte: Belli ki bir Çingeneyim ben. Bütün parlak renklere aşığım. Yeregöğe, aya-güneşe özgürlüğe...

Durun, "*vatanınız yok* !" demeyin hemen. Yukarıda mavi gökyüzü -sonsuz-, aşağıda yeşil çayırlar -sınırsız- ne güne durur dünya?

Ya *"dil"* dediniz değil mi? Şu gitarı, kemanı dinleyin hele. Nabzınız değil mi vuran? İnanırım buna, bizi herkes anlar çünkü, herkesin gönlünde bir Çingene yatar.

Çelimsiz, zayıf olduğuma bakmayın, Dedem İran'lıydı iri yarı bir Acem pehlivanı.
Şiraz'da halılara işlenmiş, şarap kırmızısı ile yakınmış Hayyam'ın.. Onun da atası bir pers savaşçısı. Büyülü bir dili var Tebriz'in. Masal kahramanları, aksakallı bilgelerle çoğalıyor Hindistan'a doğru.

Bahtımız karalar bağladı. Bilge dedemi mollalar gömdü ayetlerle, can gülistanda, dil Acemistan'da

Gökkubbelerinde yankılanan ses İsfahan'ın: Persler gelecek biliyorum, yer sarsılıyor.

Kızmazlarsa Filistinli Araplar -hepsi de canımın bir parçası- Yahudiliğimden söz edeceğim biraz da...

Ben İsrail oğullarındanım.Yakılmışım Roma'nın ateşiyle, savrulmuşum rüzgarıyla dört bir yana. Ellerim ellerimizi bulamazdı binyıldır. Öyle uzaktı birbirine. Bir kulağım duymazdı öbürünü, öyle uçurumlardaydı. Tohumlarım biçildi, daha toprağa varmadan filizleri...her yerden süpürdüler beni, kanlı bir süpürgeyle. Çar'lar sağ yanımı yaktı benim, Engizisyon ellerimi, ayaklarımı.. Hitler, bedenimi cehennem ateşine attı, küllerimi savurdu Avrupa'ya

Yeniden yarattım kendimi. Ellerim ellerimi, ellerim ellerinizi tutsun diye..
Kalbim Filistin'de onu almaya geldim.

Benden sorun sömürgeciliği, kara derimle yazılı bir tarih anlatayım size. Gözyaşıyla dokulu ingiliz kumaşını anlatayım
ya da kanımla sulanmış Krupp çeliğini. Paslı prangalarla gelip Afrika'dan, Maya kızıyla aşkımı anlatayım Amazonlar'da.

Olimpiyat meşalesi taşıyorum şimdi geleceğe.. en hızlı koşan benim, en yükseğe.. en güçlü.. en dayanıklı..ve en köle..
Etopya'da aç bir çocuk, Harlem'de serseri...

Bu da olmaz demeyin hemen,Türklüğüm de var benim. Sevilerimi, sevinçlerimi hep Türkçe anlatıyorum -tıpkı bu şiir gibi- sizleri çok seviyorum.

Yarın akrabaları ziyaret günü. Halam semaver kaynatırmış Tiflis'te çay bahçesinde,
Pazara Çerkes düğünü var Kafkaslarda. Zarif ve yiğitçe bir bar tutacağız orada. Bakü'nün nefti gökyüzüne bakıp, Peru dağlarında savaşçılar üzerine konuşacağız. Öbürgün Hiroşimadayız. Kırkıncı yılı zehirli mantarın, kökü Halepçe'de fışkıran...

Hangi dili konuşuyorum?
"-Aklın diliyle..."
Hangi ulustanım?
"-Çocukların ulusundan.."

Bütün dillerden soruyorum.
Ve tek bir dilden cevap arıyorum.

"-Tüfekler çiçek açar mı?" diye..

recep maraşlı
Sonbahar/1989/Aydın Cezaevi

www.agirilakurdistan.org

"... TC Başbakanlık Osmanlı Arşiv Daire Başkanlığına 28 Ağustos 1984 tarihinde Ermeni sorununa ilişkin 1895-1914 dönemine özgü belgeleri incelemek için yaptığım başvuruya arşivin..... sayılı kararıyla (önce izin verildi) sonra iptal edildi. Böylece, bu arşivden yararlanamadım. İkinci kez aynı istemle Patrikhane arşivine sözlü başvuruda bulundum. Ne varki arşiv Müdürü sayın Kevork Pamukçuyan çalışma dönemine (1985/1914) ilişkin belgelerin Patrik Zaven'ce yurtdışına kaçırıldığını söyledi. Buradan da umudu kesince, kurulduğundan bu yana hiç kapatılmayan 79 yıllık ***Jamanak*** *gazetesi yetkilileriyle göç dönemine ilişkin haber ve yorumları incelemek üzere görüştüm. Onlar da* ***Jamanak'***ın *tüm ciltlerinin yitmiş olduğunu söylediler.*

Bir de bu çalışma bana, ülkemizde akademik çevrelerde bile bilimsel çalışmanın niteliğinin çok iyi kavranmadığını, yaptığımız araştırmalarda kesinkes bir yanı tutmamız gerektiği yanlış anlayışının egemen olduğunu öğretti.

.../ ***ancak bildiğim akademik yaşamım boyunca bu ve buna benzer bir konuda çalışma yapmayacağım konusunda kesin yargıya varmış olmam.***" 16

Bir doktora öğrencisine "tövbe" dedirtecek engellemelerin konuya objektif yaklaşmak isteyenlerin yasal ve yasadışı pek çok engeli daha karşısına alması gerektiği açıktır. Bilimsel araştırmayı, "**kahramanlık**" haline getiren, bu ortamdan sağlıklı ürünler çıkmayacağı açıktır.

Ermeni sorunu da diğer bütün ulusal kökenli sorunlar gibi resmi politikaların dışında araştırılıp, çözümlenmeye muhtaçtır. Bu her kesim için böyledir. Hatta Türk burjuvazisi bile bu resmi tezler üzerine politika üretemeyecek hale gelmiştir.

Ermeni soykırımı, jenosidi tarihsel bir olgudur. Tarihsel olayların belgelendiği bütün yöntemlerle belgelenmiştir. En başta Anadolu'daki yoğun Ermeni nüfusundan sürgün ve göç rakamları çıkarıldığında, bir buçuk milyon insanın yok edildiği görülmektedir. Resmi tezler bu kayıp rakamı kırparak üçyüzbin olarak göstermektedir. Rakamı büyültsek de küçültsek de olgu, bir ulusun vatanından koparılıp atılarak imha edilmiş olmasıdır. vatanından koparılıp atılarak imha edilmiş olmasıdır. Cumhuriyet'ten sonra da sürülen Ermeniler ülkelerine geri dönememişlerdir. Trajedi devam etmiştir. Sorun son derece basitleştirilse; sadece "**tehcir**" olarak adlandırılsa bile; kapsamlı bir **ETNİK ARINDIRMA** harekatı olma özelliğinden hiçbirşey kaybetmez. Ermenilerin vatansızlaştırılması; zenginliklerine, mal mülklerine; tarihsel-kültürel miraslarına varana kadar herşeylerine (kadın ve çocuklarına da...) el konulduğu gerçeğinden hiçbirşey kaybetmez.

Bu büyük insanlık dramının, Ermeni soykırımının üzerinden 80 yıl geçti... Ama dünyamızda halen etnik boğazlaşmalar; mazlum uluslara dayatılan haksız sömürge savaşları; soykırımlar, zulümler sürüyor.. Bu tarihsel haksızlıkların izleri ve toplumsal sonuçları halen kanıyor..

Bir bütün olarak insanlık, ulusların barış içinde bir arada eşit hak ve özgürlükler temelinde yaşayacağı bir **SİSTEME** ulaşmak için bu tarihsel olguları gereği gibi değerlendirip, bilince çıkarmakla yükümlüdür. Belki o zaman milyonlarca insanın uğradığı zulüm ve acılardan



(16) **Nurşen Mazıcı**, "*Belgelerle Uluslararası Rekabette Ermeni soru nunun Kökleri*," 1878-1918 İstanbul, 1987

Fotoğraflar:
Mevlan Zade Rıfat "Osmanlı İnkilâbının İç yüzü " Haleb-1929 /Erivan 1990
Kurdistan Press ve İletişim Yayınları

Ermeni ulusunun sistematik katliamlar ve nihayet 1915 soykırımıyla yokedilmesi ve Ermenistan'dan sürülmesi, reel politika alanında Ermeni sorununun çözülmesi olarak kabul edilmekte. Çünkü "***topraksız ulus sorunu olmaz***" tezi genel kabul görmektedir.

Oysa uluslar topraksız varolmazlar ama tarih canlı bir süreçtir. Toprak birliği tarihsel süreç içinde kaybolmuş, ama diğer ulusal özelliklerini son derece katı biçimde koruyabilen; bellekleri güçlü ulusların varlığı da bir gerçek. Yahudiler ve İsrail devleti bunun en yakın ve canlı tanığıdır.

Bir ulus toprak bütünlüğünü nasıl kaybedebilir? **Biri;** eşitsiz gelişim koşullarının /sosyo-ekonomik koşulların yarattığı nüfus hareketleriyle. **Diğeri;** sürgünler, zorla göçettirmeler, katliamlar, siyasal şiddet ve zorbalıklar yoluyla. Biz buna "**tarihsel haksızlık**" diyoruz.

Yahudilerin binlerce yıllık dramlarını; Nazilerin gazodaları vahşetini, nihayet İsrail devletinin kuruluşu ve Ortadoğudaki konumunu; sloganların şamatacı kalabalığından uzak tartışmak, verimli sonuçlara ulaşmamızı sağlayabilir.

Yahudiler, Ermeniler, Kürtler, Maya-Aztek ve İnka halkları; bir bütün olarak Afrika halkları, sömürgeciliğin, her türlü köleci ve talancı sistemin kurbanı olan "tarihsel haksızlığa" uğramış toplumlara örnek gösterilebilir. Sonuçlarına bakınca;

Birincisi; tarihsel haksızlığa uğrayan halklar/uluslar geniş bir melez topluluklar, melez kültürler kuşağı oluşturuyorlar.

İkincisi; uluslar sürüldükleri yerlerde koloniler ve alt-kültür ve yaşam grupları oluşturuyorlar. "*Yabancı*" unsurlar olarak üçüncü sınıf topluluk muamelesi görüyor; sömürünün ve ulusal şiddetin birinci hedefi haline geliyorlar.

Üçüncüsü; Bu ulusal toplulukların sosyal, siyasal hatta psikolojik konumları ulusal sorunlar yumağı oluşturuyor.

Sömürgeci devletlerin Kürt ulusuna karşı yürüttükleri sistemli katliam ve asimilasyon politikasıyla; sürgünler ve mecburi iskanlarla ulaşılmak istenen amaç da aynıdır; ***Kürdistan sorununu; ülkesinden koparılmış bir azınlık veya mülteci sorunu haline getirmek.***

Son birkaç yıldır Kürt ulusunu inkâr eden geleneksel politikanın yerine -bugün DGM savcılarının ısrarlı takipçisi oldukları- bir başka ilke ikame edilmeye başlandı:

"Kürt var ama Kürdistan yok!"

Kürdü, Kürdistansızlaştırarak ya da Kürdistan'ı Kürtsüzleştirerek ulusal sorundan kurtulmayı umuyorlar.

Oysa bir bütün olarak ulusal sorun ve kendi kaderini tayin hakkının "toprak sorunuyla" ilişkisi sanıldığının tersine daha hassas bağıntılarla ifade edilmelidir.

Eskinin "akıllı" sosyal şövenleri" ulusların kendi kaderini tayin hakkı vardır" ama bakalım siz "ulus musunuz" diye sorgulamaya geçerlerdi. "Klasik" ulus kriterlerine göre (ki emperyalist-kapitalist sistemin bizzat kendisi, ulusal eşitsizlikleri ortaya çıkardığına için- bir türlü "ulus" tanımına uygun ulus bulamazdınız.

Toprak birliği, ararsınız ama ulus, zorunlu göçettirmelerle dört bir yana dağıtılmıştır..

Dil birliği ararsınız ama zorba asimilasyon politikaları dilin kendini toparlamasına hiçbir zaman izin vermemiştir.

Sistemin tümüyle globalleştiği bir evrede "Ulusal iç pazar" bulmak bağımsız devletlere sahip ülkeler için bile zorken, "*İktisadi yaşam birliği*" aramak ise boşunaydı

Emperyalist kapitalist sistemin eşitsiz gelişim kuralı; tarih boyunca yaşanan işgaller; göçler, sürgün ve soykırımlar coğrafyalardaki demografik yapıyı bozmuş, homojenliği ortadan kaldırmıştır. Kadim Ermenistan ve Mezopotamya örnek verilebilir.

Sonuçta da bizzat sistemin sorumlu olduğu sömürge ulus özelliğinden ötürü "henüz uluslaşamadığınız"; ve bu yüzden bir süre daha kaderinizin "büyükler tarafından tayin edilmesi gerektiğine" karar verildi.

Ulusların kendi kaderini tayin hakkının; bağımsız devlet kurma hakkı olup olmadığı tartışması neyseki çok gerilerde kaldı. Bu hakkın mutlak "ayrılma"yı içermediği, ayrılmayı mulaklaştırmanın "milliyetçilik " olduğu gibi tartışmaların da bugün çok fazla bir anlamı yok.

Şimdiki tartışmanın konseptini bu "hakkın herkese ait olup olmadığı" ya da "uygulanabilirliği" oluşturuyor. Başını Avrupalı sosyal-demokratların çektiği ideologlar, Kendi Kaderini Tayin Hakkı yerine "**ulusal kültürel özerklik-üniter devlet-Sınırların değişmezliği**" ilkelerini koyuyorlar..

Günümüzün tartışmaları şerit değiştirdi ama mantık değiştirmedi. Belki "ulus mu /değil mi?" tartışmasının yerini "her ulusa bir devlet olur mu, olmaz mı" tartışması aldı, ama sonuç hemen hemen aynı; Küçük ve eşitsiz gelişmiş ulusların kaderleri "büyükler tarafından çizilmeli", çünkü dünya, sınırların sonsuz derecede parçalanmasını kaldıramaz.

Yeni Dünya Düzencileri Estonya, Letonya ve Litvanya'nın SSCB'den bağımsızlığı için geniş bir kendi kaderini tayin hakkı şampiyonluğu başlattıysalar da; bunun ahlaki ve ilkesel bir bağlılık olmadığını anlamak için fazla bir zaman geçmesi gerekmedi.

Bizim Kürt yurtsever ve "sosyalist"lerinin de -çok statükocu bir metin olmasına rağmen- sık sık atıfta bulundukları "**Paris Şartı**" Avrupa'nın kendine ilişkin korkularından ötürü "kendi kaderini tayin hakkı"nın yerine "etnik kimliğini koruma hakkı" nı ikame etti.. Bu "mevcut sınırlarının değişmezliği" ilkesinin **"self-determination"** karşısında kutsanma sıdır.

"**Wiilson Prensipleri**"nden bu yana **KKTH**'nin burjuva yorum ve uygulanışının mantığına bakmak; hem günümüzdeki birçok ulusal çatışmayı hem de Ermeni Soykırımı gibi pekçok trajediyi açıklama olanağı verir.

Ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı, bir ulusun yaşadığı coğrafyada /toprak temelinde/ bağımsız devletini kurma hakkını ifade eder. O coğrafyada birlikte yaşayan etnik toplulukların/birbirlerine karşı nüfus oranlaması "azınlık" ya da "çoğunluk" olarak belirlenmelerini getiriyor.

ULUSAL EGEMENLİK Mİ, ULUSAL BAĞIMSIZLIK MI

Ulusların kendi karderini tayin hakkı'nın burjuva yorumu, bu hakkı "ulus-devlet"in omurgası gibi algılamıştır. Bu anlayış /tek ülke-tek ulus/ dışında bir olguya çözüm getirmez. "Tek ülke-tek ulus ve üniter devlet", Kendi Kaderini tayin hakkının burjuva yorumudur. Bu yorum, sonuçta o hakkın kendisinin inkarına dönüşür..

Bu kavrayışın acmazı yalnızca bu kadarla kalmıyor; kendi kaderini tayin hakkının kullanılabilir olmasının koşulunu, bir coğrafi birimde nüfus üstünlüğü şartına bağlayan bu anlayış,etnik çatışmaların nifakını da içinde barındırıyor.

"**Tek toprak parçasında tek ulus hakim olmalıdır**" yargısı; ulusal bir devlet kurabilme için "çoğunluk" olma kuralı; halklar arasında bir çatışma ve yerel savaşların bahanesi haline gelebilmektedir

Ulus-devlet kurmak üzere harekete geçen burjuva milliyetçiliği, ulusal egemenlik sağlamak üzere birlikte yaşanan diğer etnik toplulukları kovmak için korkutma ve yıldırmalarla, mevzi katliamlarla bölgeyi güvensiz kılmaya çalışır. Amacı bölgeyi ulusal yapı bakımından olabildiğince homojenleştirmektir. Buna "etnik arındırma" diyoruz.. Böylece tatsız ortaklardan kurtulup -mutlak ulusal iktidar- sağlanmış olacağı düşünülür.

1.Emperyalist savaş öncesinde " **Balkanaştırma**" adı verilen empenryalist politikanın temelinde, "ulusal egemenlik" yeterliği kazanmaları için ulusları birbiri aleyhine kışkırtma ve olabildiğince küçük otoritelere böterek yönetme anlayışı yatmaktadır..

İşgal edilen ülkelerin demografik yapısının bozulup, etnik bileşenlerinin parçalanması, birbirlerine karşı azınlık/çoğunluk olarak konumlanmış topluluklar üzerinde egemenlik kurabilmenin klasik bir yöntemidir.

"Self-determination" ulusal egemenliğe eşitleyen ve onu da "tek ülke-tek ulus-tek devlet" yanı çoğunluk şartına bağlayan anlayışı tehlikelidir ve yanlıştır.

Proletarya sosyalistleri "ulusların kendi kaderini tayin hakkını' emperyalist burjuvaziye karşı milli burjuvazinin iktidar hakkı olarak basitleştirmez. Biz ulusların kendi kaderini tayin hakkı ilkesini enternasyonalizmin bir yapı taşı olarak alıyoruz.

Bize göre ulusların kendi kaderini tayin hakkının temel verisini ULUSAL EGEMENLİK, değil, ULUSAL BAĞIMSIZLIK oluşturur. Bu tayin edici bir faktördür. Kendi Kaderini Tayin Hakkı, ezen ulusun baskısından kurtulma; her türlü ulusal tahakkümden kurtulma hakkıdır. **Yoksa diğer uluslardan, etnik topluluklardan "kurtulmak" değildir.**

Rizgarî çok temel bir olguyu formüle etti;

"Ulusların kendi kaderini tayin hakkını **kullanabilir olmasının ön koşulu BAĞIMSIZLIK ve ÖZGÜRLÜKTÜR"** dedi.

Özgürlük; Çünkü özgür olmayan bir ulus kendi kaderini tayin edemez. Özgür olmayan bir ulusun kaderini başkaları tayin eder.

Bağımsızlık ; çünkü bir ulus özgürlüklerini ve haklarını ancak bağımsız kurum ve örgütlenmeleri eliyle kullanabilir, koruyabilir.

Ayrım ya da ayrıntı şu noktadadır: Bir ulus ancak özgürse ve bağımsızlık koşullarında ise kendi kaderini tayin edebilir. Öyleyse Özgürlük ve bağımsızlık kendi kaderin tayinin **sonucu** değil **önkoşulu**dur. Kendi kaderine hükmetme noktasındaki ulusların varlığı çözümü daha kolaylaştırır. Ancak özgür ve bağımsız ulusların ortak devletler halinde örgütlenmelerinin, siyasi iktidarı paylaşmalarının koşulları vardır.

Dünyamızın bugünkü siyasal coğrafyasında bir yanda birleşmeler, bir yanda çözülmeler yaşanıyorsa çok dikkat etmek gerekir ki; bağımsız uluslar özgürlüklerinden fedakarlık etmeksizin birleşmeye; ama özgür olmayan uluslar-etnik topluluklar ise hızla ayrışmaya, çözülmeye doğru gidiyorlar..

Bundandırki biz Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin ilkelerinin başına Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkını ve bunun vazgeçilmez önkoşulu olarak BAĞIMSIZLIK ve ÖZGÜRLÜĞÜ koyduğumuz zaman; **ULUS-DEVLET** ya da **ULUSAL EGEMENLİK** çemberine girmiş olmuyoruz.. Tam tersine çok dikkatli, seçilmiş, ölçülmüş kavramlarla UKKTH'yi ULUSAL EGEMENLİĞİN bir aracı olarak değil ULUSAL KURTULUŞUN bir aracı olarak bayrağımıza yazıyoruz.

Ulusal egemenlik ile **ulusal kurtuluş** birbiriyle yakın ama örtüşmeyen kavramlardır. Ulusal kurtuluş mücadelesinin içine bütün insanlık değerlerini, toplumsal kurtuluşu sığdırabilirsiniz; ama ulusal egemenlik mücadelesi, başka ulusal boyunduruklardan kurtulma kadar, başka uluslar üzerinde iktidar olma ögesini de birlikte taşır. Başka ulusal topluklarla eşit hak ve özgürlükler içinde yaşamayı dışlar. Bir ulusun başat, diğer ulusların ikinci sınıf oldukları, ezen ve ezilen, yöneten veya yönetilen, azınlık veya çoğunluk kategorileriyle birbirlerinin karşısında konumlanmış etnik yapılar sorunun kaynağı olmaya devam edecektir.

Hassas kavram **ulusal egemenlik** değil **ulusal kurtuluş**tur. Hedef ise toplumsal kurtuluş..

BI KURDİ PEYIVİN NVİSİN Û XWENDIN

Zmanê Kurdi ji divê mina zmanên cihanê, bê kêmasi bête peyıvin, nvisi û xwendın. Gava zmanek, ji xwendın û nvisinê bıkeve jar û weza dıbe. Gava jı peyıvinên bıkevê, an ji hındık bête peyıvîn wında dıbe. Jı ber vê yekêye; dema netewek û gelek bête dilkırın, an ji welatê wi bête vegırtın, pêşi radıhıjne zmanê wi. Dema zman jı neqebê hate rakırın, ew netewe û gel, êdi nıkare xwe bıparêze û demek ji nıkare jina xwe bıdomine. Vegırtox bı vê yekê baş dızanın û qenc ji pêktinın. Dıvê gelên bındest û belengaz ji bı van bızanın. Jıbo ne pşıvina xwe, dıvê zmanê xwe baş bıparêze. Qenç dêna xwe bıdıne vê minaka jêrin.

Atatürk rojekê dı cvinekda; "Geli gındiyan! Hûn dızanın ka me çra Mekadonya wında kır û lıngê xwe yê Avropayê bri? Ev yek, jı kêmasi û çewti siyaseta Osmaniyan bû, Osmaniyan siyanet jı zmanê gelên bındestra dıgır. Dıvê bête zanin, heya zmanê gel û netewek hebe û jı bir neke, ew gel û netewe dıji û bındestiya wi ne jıdıle. Lewra ew zmanê ne yê ji birkırin dı kare carek dın wi gel û netewê jı bındestî derxe" dıbêje.

Belê ev gotın wusane; heya zmanek bıji, ew gelê bı wi zmanê daxêve ji dê jina xwe dıdomine. Hene bındest ji be, dê bıkare rojek xwe rızgar bıke. Dı vê mjarêda, ezê minakek jı Kamran Bedırxan bıdım. Heger peyvên wi hemi neyên bira mın, ezê dı têgıha wida bınıvisım; "Ew gelên bındest, zmanê xwe wındanekırı. Mina gırtiyeke û mehbuseke ku mıfta zındana xwe bı xwera hlaniye." Ev gotına Kamran Bedırxan tam dı cidaye. Vêca em dı wi bıhızırin; Ew gelên bındest, yên zmanê xwe wındakırı, mina gırtiyek û mehbuseke ku mıfta zındana wi bı vegırtox (dagırker) ê wiraye. Dı vê mjarêda, heya ez minakek jı Mirêmiran, Mirê zmanzan û zmanasan, Mir Celadet Bedırxan nedım nıkarım bıborım. Mir Celadet Bedırxan, kovara "Hawar" ê dı roja panzdehê gulana 1932 anda derdıxe, Dı pêşgotına hejmara pêşida, mebest û armanca kovara xwe bı vê rewşê dıde diyar krın "Hewar" dengê zanînê ye. Zanîn xwe nasîn e. Xwe nasîn ji jı me re rêya fel û xweşıyê vedıke. Her kesê ku xwe nas dıke; dıkare xwe bıde nas kırın. Hewara me beri her tışti heyina zmanê me dê bıde nas kırın. Lewma ko zıman şerta heyinê a pêşine."

Ev her sê minakên jorin gelek tıştan bı me dıde zanin. Ango vegırtoxên gelên bındest, çı dıhızırın û hostayên wan çı dıbêjın û dıdın zanin. Dıvê em gelek rınd guhê xwe bıdinê, dost û vegırtoxan jı hevdu bınasin. Djê gotına vegırtoxan û lı ali gotınên hostayan ciyên xwe bıgırin. Xwe zay gel û netewên bındest yên cihanê lı pê gotınên hostayên xwe çûne û djê xwestınên vegırtoxwan meşane. Lewra ghiştıne rızgariya xwe.

Em Kurd ji dıgel xwenda, burjuva, feodal, karkya sedsala bistan, derbarê zmênda lı pê gotınên hostayên xwe çûn û me zmanê xwe bı zındeyi heya wan deman ani. Dıvê bête zanin ku me zmanê Kurdi wusan rût nani û ne ghande çarika pêşiya sedsala bistan. Ango zmanê Kurdi ji mina zmanên netewên cihanê, dı hemi gehinekên mêjoyêda dervaz bûye û her gehinekek peyvên xwe lê zêde krıne, xemılandıne, tewızandıne û pêşda brıne. Hılbestevanên me bı hılbestên xwe şehdeya vê yekê jı mera dıdın. Heger hûn lı wêjeyên me bınêrın, dê hûn ji bıbınin ku zmanê Kurdi bı çenk û per ghiştıye rika pêşi ya sedsala bistan.

Pışti damezırandına Komara Tırkîyê, dı gelek deveranda rewş hate gırandın. Komara Tırkiyê ew gotın û hzırinên Atatürk lı dar xıst. Zmanê Kurdi qedexe kır. inkariya Kurdan kır. Medresên Kurd jı hmatâ hlani. "Kurd jı Asya navin hatıne û bı hêmane xwe Tırkın" got. Bı kurtasi jı pşavtına netewê Kurd çı peywıst bû hemi bı tundi bıkarani. Dı dawida ev yek hate drûvek welê ku êdi beşek jı Kurdan, jı Kurdiya xwe şerm dıkırın. Diroka xwe jı bir krın. Edet û qaydên xwe wında krın. Bı zmanê Kurdi nvisandın û xwendın bê çare ditın. Zmanê xwe jar, weza û bê xwedi hıştın. Dı gelek herêmanda, gelek peyvên Kurdi jı peyıvinê ketın û dı ciyên we dapeyvêbiyani hatın ci krın. Bı kurtasi, bı ya dostên xwe ne krın ber vê yekê ketın davıka vegırtoxan.

Bı niveka çarika sısêyan ya sedsala bistan, ango dı salên 1960 ida, mrov dikare bıbêje ku Kurd bûne du bır: 1. Mela û gundi. 2. Burjuva û dbıstani. Jı melan mebesta me medreseyine. Pışti qedexekırına medresan ji dısa dı medresên çiyayên Kurdıstanêda, xwendına medresan bı nêhani mane û gelek feqi û melayên hêja ghandın. Beşa pêşi, heger tekûs nebûyaz ji bı Kurdî dıpeyıvina. Graniya beşa dudan bı Tırki daxaftın. Hê jı beşek wan, nemaze bı hevdura bı Tırki daxêvın. Lê dı wanda ji guhertınek grig hatıye hmatê. Beri, graniya wan Kurdiya xwe inkar dıkırın, an ji jê şerım dıkırın, nemaze beşek jı dbıstaniyan enternasyonalistiya xwe derdıxıst pêş û " Em enternasyonalistin" dıgotın. Bı vê rewşê çinek pır bı sosret derketı bû holê. Me lı jorin dabaşa guhertınê kır. Belê pışti bûyerên donzdehê rêzber (İlon) ê û destpêkırana şoreşa Kurdan ya 1984'an, guhertınên pır gring pêkhat. Ev guhertına pêkhati hêç ranewestaye. Rojbıroj tekûs dıbe û pêşda dıherıke. Êdi kesên jı Kurdiya xwe şerım bıkın, dıkarım "ne mane" bıbêjım. Ewên pşıvibûn ji gelek jı wan fetıline. Ango êdi praniya Kurdan bûne xwedi kesitiya xwe û dıdominın.

Pışti vê şrovekırına jorin, êdi em dikarın bêne lı ser çapemeniya Kurdi ya iro. Şoreşa 1984 ê çawan bandûr lı nasnama Kurdan kır û Kurd ghijtandın kesitiya wi, wusan bandûr lı çapemeni ji kır. Lê hê têra peywıst yên Kurdan tekûs ne krıye. Şxwe dı van niranda çapemeni zûbızû têra me nake û bı qasi peywıstiyê dernakeve. Lewra nirê me nireki pır gran û pır bê kêse. Jı alikiye vegırtox bı hêsani destûra çapemeni nade. Jı ali dınve karên benda çapemeni pır zêdene: Bêweko zmanê Kurdi jı pivana xwe ketıye. Gelek peyvên xwe wında krıne. Gotın, hım wında bûne û hım ciyên wan hatıne guhertın. Restnıvis, jı rêya drıst der-

ser elfabeya Kurdi gelek gengeşi hene. Xwezay hê Kurdan hemi lı ser "Abo"yek bıryar ne dane. Bêweko Kurdên başûr û rojhılat. Bı elfabeya Erebi dınıvisın û dıxwinın. Kurdê Qawqasyayê tipên kiril bırkartinın. Kurdên bakur, başûra pçûk û Avrupayê ji bı elfaba Kurdi ya tipên latini hati çêkırın dıxebıtının... Jıvan pırsgırêkên giringra dê çarên tekûs bêne dıtın. Bı mın be, beri her kari dıvê kurd hemi bıgıhijne elfaba û rastnıvisek drıst.

Diroka Kurd û Kurdistanê, jı seri heya bni tevda hatıye herıfandın. Belgên sererd û bınerd çı ketıne destên mjokeran hemi jı hmatê rakırın. Ew belgên jı wanra peywıst, dı arşivên nêhanida wusan veşartıne ku bı destxıstına wan pır û pır zore... Ev dıjwariya han ji benda çareser kırınê rawestaye. Gereke hemen jêra rêyek bête dıtın.

Corafya me hatıye wındakırın. Txwibên Kurdıstanê wusan hatıye tevlêh kırın ku bı xebatek normal rêyek jêra nayê dıtın. Jı wêra ji xebatekê pır gring dıxweze. Jı vê xebatêra lezayi dıvê. Lewra snûrên Kurdıstanê rojbıroj wındatır dıbın û xerita me rojbıroj pçûktır dıbe...

Wêjeya (edebiyata) me ya kevnare gelek jar û weza bûye. Şxwe beşek berze (wında) bûne. Lewra graniya wan destnıvisbûn û her yek dı kuncek hatıbûn veşartın. Beşek jı wan mışkan xwarıne, beşek dın dlopan heşıfandıne. Yên dı destanda ji ber bı wındabûnêve dıçın. Wêjeya me ya devki ji êdi nıkare xwe bıparêze. Van radyo, teyb û televizyonan seri jı çirokbêj, pendzan û dengbêjan standıne. Ev celeb pişekar (sanatkar) yên hındık radıbın û yên kevın ji ber bı mrın dıçın. Ango çqas roj pêşda dıçın hejmara van pişekaran kêmtır dıbın. Heger rojek zûtirin û bı lezgin em çarek ji berhıvandına wan berhemên wêjeyira nebinin dê jı destême derkevın. Hegre em hêjanek jı dıl nedine wan pişekarên xwe yên heyi, emê ziyanek mezın jê bıbinin...

Edet û qaydên me, gelek jê hatıne pşavtın û tevlê edet û qaydên biyaniyan bûne. Edet û qaydên biyaniyan ketıne nêv me û em mina ya xwe bıkartinin. Jı hevdu nasin gelek dıjwar bûye. Gerek pısporê vê yekê dest bavêje vê mjarê û jı hevdu veqetine. Heger ev yek neyê krın, emê ziyanê jê bıbinin. Lewra zanin û agahdariya gel û netewan bı edet û qeydên wan têne hmatê...

Cvatnasi (sosyoloji) ya me hê bı ewayek dırıst ne hatıye nvisandın. Teni Mamostê Hêja İsmail Beşikci beşek jı cvatnasiya Kurdi hıldaye qelemê. Hemıne ku Beşikci jı mera karek mezın krıye. Lê ew kar teni ne bese. Gereke lı ser cvatnasiya Kurdi xebatên gran bêne sazandın (sazkırın), ger cvatnasiya Kurdi bı rewşek tekûs neyê nvisandın û neyê zelalkırın, dı navber Kurdanda diyalog û hevdu hımbêzkırına siyasi zor pêktê.

Folklora Kurdi dıbın grekê taybeti hatine dêrızandın û dejenerekırın. Folklora me gelek zengin û tekûse. Celebên folklora me, bı qasi mrov jı hejmartına wê bıweste ew qas zehfe. Jı herêmê heya herêmê,jı eşirê heya eşirê û jı gundi heya gundi dıguhere. Hemi celebên govendên me hım lı ber dehol û zırnê tê leyistın, hım bı biritan (dilokan). Çirok û kurteçirokên me yên folklorik gelek zêde û tekûsın. Nemaze çirok û kurteçirokên heywanan. Ev her du celeb folklorên me, jı ali mjokeranve hatıne dêrızandın. Beşek jê guhertıne û beşek ji bê guhertın imzayê xwe lı bni danin, bı vê tehra nadırıst û çewt jı xwera mal krıne û mina malê xwe bıkartinın. Dema em xwediti lı vê tehra folklora xwe dıkin, mjoker pêşber derdıkevın û "Kurd bê folklorın, ya me dıbın bıkartinın" dıbêjın. Lı ser vê yekê ji xebatek jı dıl dıxwaze. Heger em demek zû û bı grani dest nav navêjne mjarê, emê niveniv foklora xwe brêze bıkin... Dıvê bête zanin kû Navenda Çanda Mezopotamya dest bı foklora kurdi krıye. Gelek mrov ghandıne, berhem cvandıne û nvisandine û dı pratikêda ji bı karanine. Bı xebat û kevtolefta xwe gelek beşên folklora me rızgar krıne û wê xeta xwe ya piroz hê dıdomine. Her weha Navendê, dı hnek herêmanda lqên damezırandıne. Ew jı gor xwe hnek xebatên hêja dıkın. bı kurtasi dıke bıbêjım ku dı nêv mezrakên me yên çandi û demokrasida, Navenda Çanda Mezopotamya ya yekemine û dı karê xweda serkevtiye ji. Lê ne bese. Ango mezrakek, du mezrak û deh mezrak, têra drıst û sererastkırına vê folklora zengin, beşek jê wında kri, beşek pşavti nake...

Çanda Kurdi: Çawan me dı vê heft paragrafên paşida bı kurtayî şrovekır; çanda me dı tengasiyek pır gringdaye. Heger bı mrınê minak bêtekırın, beşek jê mriye û beşek jı lı ber sekeratêye. teni beşek pçûk dı dest meda maye. Heger xweyiti lı wan neyê krın dê ew ji bımırın...

Zmanê gel dı nêv çanda gelêrda tê ditin û jı çanda gelêr tê hejmartın. Bı ewayek dın bıbêjın: Çanda gel bı zmanê gelêr tê hmatê. Dema zman pêşve dıçe çand ji xwe nûdıke û pêşve dıhere.

xurt û jı dıl dıxwaze. Graniya vê xebatê lı ser çapemeniyêye.Dı drûva iroda çapemeniya me ne xurte. Çawan me lı jorin dabaşa çapemeniyê krıbû: "Bı qasi peywıstiyê dernakeve" gotıbû. Belê ev gotın dı cidaye. Çapemeniya me, bı çendani û çawaniya xwe gelek jar û wezaye. Bı vê bê hêziya xwe jı bın vi barâ gran dernakeve. Gereke em çapemeniya xwe,hım çendani û hım çawani hêzdar bıkin. Heya çara me bı gıhijê, gereke em hejmara rojname û kovaran zêde tekûs bıkin. Vaye lı çapemeniya me bı navê Stêrka Rızgari kovarek hate zêdekırın. Gumandar û hêvidarım ku ev kovar jı kuncıkên vala, dê yeki bıgıre. Heger kovara me (Stêrka Rızgari) jı zmanê biyani zêdetır rê bıde zmanê Kurdi û jı siyasetê zêdetır berê xwe bıde çanda Kurdi ezê kefxweş û bextiyar bıbım.

Jı bo malbatek çêbûna zarokan çıye, jı bo netewek ji, nemaze neteweki bındest zêdebûna kovar û rojnaman ewe. Nemaze ew kovar û rojnamên bıkevıne bın xızmeta gelê xwe û peywırên (wezifên) xwe yên diroki pêkbinın lı cem belengazan ci bıgırın, pêşber stemkaran derkevın û stembaran bıparêzın ew bê manendın.

Bı niyeta peywırên qenc û hêja, jı bo we şahi dıxwazım.

F. HUSEYN SAĞNIÇ

ISTANBUL

KÜRT ENSTİTÜSÜ'NÜN 2. KURULTAYI TOPLANDI



Kaya Müştahan

Kürt Enstitüsü'nün 2. Kurultayı 18.04.1994 günü İstanbul'da Tarık Zafer Tunaya Konferans salonunda toplandı. Kurultay'da Yönetim Kurulunun yeni asil ve yedek üyeleri belirlendi.

150'ye yakın üyesi bulunan Enstitü'nün 30 üyesinin katıldığı Kurultay'da 40 kadar da misafir bulunuyordu. **Musa Anter** için saygı duruşuyla başlayan Kurultay'da **Kaya Müştakhan**'ın önerisiyle, ilk kez bir Kürt kurumunda Kürtçe, toplantı dili olarak kabul edildi. Kürtçe konuşmalar tercüman aracılığıyla Türkçeye çevrildi. Divan başkanlığına seçilen araştırmacı yazar **Kaya Müştakhan** bu uygulamadan övgüyle söz etti. Faaliyet raporunun okunmasından sonra, rapora ilişkin eleştiri ve öneriler dile getirildi. Konuşmacılar genel olarak; Enstitü'nün Kürt aydınlarını sürece katamadığını, Kürt kitlesine gidemediğini, kitlelere gitmediği için de kitleler tarafından tanınmadığını belirttiler. Bu olumsuzluğun giderilmesi için kurumun araştırmalarını bizzat ülke toprağında yapması gerektiğini dile getirdiler.

Canlı tartışmaların yaşanmadığı kurultayda **Kaya Müştakhan**'ın tartışma yaratacak bazı eleştirileri ise, kendisinin divan başkanı olmasından dolayı etkili olamadı. **Kaya Müştakhan** konuşmasına "**arşiv uzmanı**" olarak, geçen yılki kurultayda Enstitü kurucuları ve yöneticilerinin yaptıkları konuşmalardan pasajlar okuyarak başladı. Özetle; Kurumun bütün Kürt siyasal çevrelerinden aydınları kapsaması, Kürt kitleleriyle Kürt aydınları arasında köprü işlevi görmesi, Kürt kültürü, dili ve tarihi konusunda araştırmalar yapması vd... **Müştakhan** *"gelinen süreçte kurum Kürt aydınlarına ulaşmadı. Çeşitli kesimlerden Kürt aydınlarını bünyesine alamadı. Kurulan ama, çalıştırılmayan komisyonlar ve bilim kurumları (örneğin tarih komisyonu) belli bir metodolojide anlaşmayan, belli bir bilim yöntemine sahip olmayan kişilerden oluşan komisyonlar verimli olamazlar. Aralarında bir metodoloji birliği olmalıdır. Fakat kurumdaki komisyonlarda bunu göremiyoruz"* diyen **Müştakhan** konuşmasına devamla,

*"**Cemşid Bender**'in burada olmasını isterdim. Kendisi tarih komisyonu başkanıdır. Fakat tezlerine 15 ayrı yerden ciddi eleştiriler gelmektedir. **Bender**'e göre Mezopotamya'nın en eski halkı Kürtlerdir. Dolayısıyla uygarlık Kürtlerle başlar. Diğer halkların hiçbir kültür yaratması yoktur. **Bende**r, Güneş Dil Teorisi'ni, Güneş Kürt Teorisi'ne çevirmiş. Bu görüşler kendi adına doğal karşılanabilir. Fakat **Bender** Enstitü'nün Tarih Komisyonu Başkanıdır. Bu görüşlerinin aktarıldığı yayın organları da **Bender**'in bu sıfatını vurguluyorlar. Yani, kurumun görüşleri gibi yansıtılıyor. Bu olumsuzluğun giderilmesi için **Bender**'in görüşlerinin kurumda tartışılması gerekiyor. Onaylanan görüşler ancak kurumun görüşleri olarak ilân edilebilir. Bender'in burada olmaması talihsizliktir"* diyen Müştakhan ayrıca, *"kurumun programında tartışılması gereken maddeler var. Örneğin programa göre "Komisyonların, bilim kurullarının aldığı karar, Yönetim Kurulunun onayına bağlanmış. Yönetim Kurulu bilim kurulunun üstünde, onay merci olarak yer alıyor. Yani çalışmanın bilimsel olup olmadığına yönetim kurulu karar verecek. Bilimsel yeterliliği olmayan yönetim kurulu hangi kıstaslara göre karar verecek? bu yanlıştır."* diyerek görüşlerini dile getirdi.

Kurum adına söz alan Yönetim kurulu Başkanı **Şefik Beyaz** ; "eleştirilerin bütününe katıldığını" belirtirken, aynı zamanda **Bender**'e yönelik eleştirilere de katılmadığını açıkladı. **Beyaz**, eleştirileri tek tek yanıtlayarak konuşmasını sürdürdü.

Konuşmacılardan **Adil Kurt** ise; *"siyasi düşünceler ile bilimsel araştırmalar birbirine karıştırılıyor. Siyaseti evde bırakmalı, bilimsel çalışmaları buraya taşımalıyız"* dedi.

Kurultay sonucunda 30 üyenin oylarıyla seçilen yönetim kurulu şu üyelerden oluşuyor: **Torî**, Sabah Kara, **Cemşid Bender**, M.Şefik Ekinci, **Selahattin Mihotuli**, Feqi Hüseyin Sağnıç, **Raif Yaman**, Şirvan Reşit, **A.Rıza Aslan,** Edibe Şahin, **Yılmaz Varol**, Adil Kurt, **Nejat Yavuk**, Şefik Beyaz.

Kurultay'a **Ali Beyköylü, Ahmet Tigris, Kürdistan Aydınlar Birliği, Komal Yayınevi ve Stêrka Rizgarî Dergisi** birer mesaj gönderdiler. Dergimiz adına gönderilen mesajda şu görüşlere yer verildi:

" Ulusumuza karşı topyekün imha savaşının tırmandırıldığı koşullarda, ulusal kimliği yaşatma; Kimliğe sahip çıkan insanın şahsında ulusa ve ülkeye karşı görev bilincini geliştirme işlevini gören Kürt enstitüsünün kurultayını selamlıyoruz.

İmha savaşının temel hedeflerinden biride ulusal kimliktir. İşte bu kimliği savunma; ulusal değerlerle kuşanmış çağdaş kürt insanını yaratma anlamında ulusal kurumlar hayati öneme sahiptir. Kürt ulusunun rönesansını; direniş içinde kendini yenilemeye tekabül eden kültür devrimini üstlenen ulusal kurumlarımıza kıskançlıkla sahip çıkmalıyız.

" ... Tarihin her döneminde var olmak için direnen kürt kültürü ve sanatı bugün kendi ülkesinde siyasi direnişe bürünmüş; bizleri topyekün kurtuluşun arafesine getirmiştir. Şimdiye kadar bu kültürel değerlerimiz bize sahip çıktı, yok olmaktan kurtardı. Bundan böyle bizler ona sahip çıkacağız.

Enstitünün bundan sonraki çalışmalarında da üstümüze düşen görevi yerine getireceğimizi belirterek başarı dileklerimizi iletiyoruz."

Stêrka Rizgarî/İstanbul

YUNANİSTAN

ATİNA / KALLİTEA BELEDİYE MECLİSİ TÜRKİYE'Yİ KINADI

Atina'da, KALLİTEA Belediyesi Yönetim kurulu 28.3.1994 tarihli toplantısında, Türkiye tarafından katledilen **Teofilos Georgiadis** ve **Kürt Ulusu** için;

Kıbrıs'taki "**KÜRT ULUSU İLE DAYANIŞMA KOMİTESİ**" başkanı **Teofilos Georgiadis**'in cinayetinin Türk **MİT**'i tarafından yapıldığı ve yöntemlerin tüm sömürgeci-ırkçı rejimlerin yöntemi olduğu, bununla Ulusal Kurtuluş Mücadelesini ve buna verilen desteği susturmak amacı güttükleri inancında olduklarını belirten bir karar ı kabul etti.

Yönetim Kurulu Başkanı **A.Papandreu** imzasıyla yayınlanan kararda şu görüşlere yer veriliyor:

"Bu daha çok Türk ırkçı devletinin yöntemleridir. Ki, tarihi ve oluşumu hep katliam fikriyle kurulmuştur. Bu sadece geçmişte değil, bugün de oldukça net şekilde Türk askeri ve bürokratik yönetemi, 20. yüzyılı Kürt Ulusu'nun katliamıyla kapatıyor.

Bu nedenle, bir bütün Kürt Kurtuluş Hareketi ve destekçilerini terörize etmek istiyor. Yunanistan'da, Trakya'dan çekmiş, Kıbrıs halkına kadar verilen bu desteği **Georgiadis**'i öldürerek kırmak istiyor.

Ayrıca Yönetim Kurulu, Almanya'da Kürt mültecilerin verdiği mücadeleyi, kendilerini yakmalarını, dünya kamuoyunun Kürdistan'daki mücadeleye dikkat çekmek içindir. Bu bilinmekte aynı türden mücadeleyi de ulusumuz Zalogo'da, Arapiça'da, Arkadi'da, Naniaki'de Türklere karşı verdi.

Dünya kamuoyunun, Kürt Ulusuna yapılan katliamlara karşı suskun oluşunu ve insan haklarını ancak kendi çıkarlarına uygun olduğu zaman savunmalarını protesto ediyoruz.

Biz Ankara'nın yeni sultanlarını mücadele eden Kürt ulusuna politik-ekonomik destek vererek cevaplandırıyoruz. Çünkü, isteğimiz 21. yüzyıl ulusların ve kültürlerinin çiçek açtığı bir yüzyıl olsun. Kan ve katliamın olduğu bir yüzyıl değil..."

(Çev./ X. BULUT)

PONTUS (SÜRMENA) FESTİVALİ

4-8 mayıs 1994 tarihlerinde Atina'da **SÜRMENA** olarak bilinen bölgede çok sayıda insanın katıldığı **PONTUS FESTİVALİ** yapıldı. **PONTUSLULARIN** kendi ülkelerinde dini olarak kutladıkları bu bayram, geleneksel olarak her yıl **SÜRMENA**'da kutlanmaktadır.

1924 yılında Türkiye'den, -Karadeniz bölgesinin **SÜRMENA**'sından- kovulan **PONTUSLULAR**, ilk Pontus-Sürmena Birliğini kurdular. **Amaçları; kültürlerinin korunması, geliştirilmesini sağlamak ve kaybolmasını önlemek.** Birlik, aynı amaçla faaliyetlerini günümüzde de sürmektedir.

Bu yılda kendileri gibi katledilen, ülkelerinden kovulan ve halen büyük katliam ve terör altında olan Kürt Ulusu adına **ARYA KÜLTÜR VE SANAT MERKEZİ** folklor ve müzik grubunu festivale (Panayır) davet ettiler.

Birçok resmi hükümet temsilcileri, parti temsilcileri, sanatçıların ve çok sayıda halkın katıldığı 4-8 mayıs 1994 festivalinin 8 mayıs gecesi sunucu, "mücadele eden ve haksızlığa uğrayan kardeş Kürt halkının müziğini ve folklorunu sunmak üzere " sahneye **ARYA** grubunu sahneye davet etti.

ARYA grubu adına bir bayan, Pontus Birliği Başkanı **Sofia Savidu PAGONİ**'ye Kürt Bayrağıyla **ARYA Kültür ve Sanat Merkezi'**nin amblemini hediye etti. Daha sonra davul zurna eşliğinde Kürtçe türkü söyleyip oyunlarını sergileyen grub, oldukça beğeni kazandı. Gerek sunulan gösteri, gerekse kendilerine edilen armağanlar karşısında çok duygulanan izleyiciler, dakikalarca grubu ayakta alkışladılar.

Aynı kaderi paylaşmış olan bu iki ulusun, bir gecede birarada bulanmaları mücadele ve destek açısından son derece anlamlı bir manzara sergiledi. Nasıl, Osmanlı paşası M.Kemal, Pontusluları yerinden yurdundan ettiği zaman Kürdistan'a sürülen Pontuslulara Kürtler kucak açmışlarsa, bugünde onlar bize kucak açmış ve destek vermektedirler.

Stêrka Rizgarî/Atina

KÜRT FOLKLOR VE SANAT GÖSTERİLERİ

Atina'da çalışmalarını sürdüren **YUNAN-KÜRT DOSTLUK DERNEĞİ**, 6 Belediye ile birlikte Kürt Müziği ve folklorunu tanıtmak ve Kürdistan Ulusal Kurtluş Mücadelesi'ne destek vermek amacıyla düzenledikleri gösterilere **ARYA SANAT VE KÜLTÜR MERKEZİ** folklor ve müzik grubunu davet ettiler.

Atina Belediyesinin Ekserhiya meydanında düzenlediği açık hava gösterisinde Yunan sunucu özetle;

"...Kürtler sadece silahla değil, kültürü olan bir ulus olarak kültür silahları ile de mücadele etmektedirler. Bu mücadele çok kutsaldır ve desteklenmesi" gerekir dedi.

Mart ve Nisan aylarında süren gösterilerde, **ARYA** grubu Kürdistan'ın ve yıllardan beri yerleşik Kürt Ulusu'nun müzik ve folklor örneklerini başarılı biçimde Yunanlılara sundular.

GÜNEY AFRİKA HALKININ ZAFERİ...

ANC: İKTİDAR.. MANDELA: BAŞKAN !

❑ Irkçı-sömürgeci sistemin yarattığı derin sosyal adaletsizlik ve ağır ekonomik sorunları çözmek ANC'a kaldı.
❑ Güney Afrika halkı özgürlüğe sadece bir adım attı..
❑ Batı sermayesi, Mandela'nın önüne ağır bir bağımlılık faturası koymaya hazırlanıyor...

23 milyon seçmenin katıldığı Güney Afrika seçimlerinde ilk kez yerli halk oy kullandı. Yaklaşık bir hafta süren oy sayım işlemlerinden sonra açıklanan kesin seçim sonuçlarına göre, **Afrika Ulusal Kongresi (ANC)** büyük bir oy farkıyla seçimleri kazandı. **ANC** Oyların % 62'sini; eski iktidar partisi **Ulusal Parti** %22; **İnkhata Özgürlük Partisi** ise % 8 'sini aldı. Irkçılığa karşı mücadelesi nedeniyle 27 yıl hapis yatan **Mandela** da Güney Afrika'nın ilk siyah devlet başkanı oldu...

Bu ,uzun ve zorlu mücadele yıllarının ardından varılmış bir dönüm noktası; Güney Afrika'da **"Apartheid"**in sonu demekti.

Ne varki **ANC'**ın ve Mandela'nın önünde üç yüzyıllık ırkçı beyaz azınlık yönetiminin bıraktığı sosyal dengesizlik, siyah ve beyazların yaşam düzeyleri arasındaki korkunç uçurum; ağır sosyal ve ekonomik sorunların çözümü duruyor.

Zulu'ları temsil eden **İnkhata** Partisi ile iktidarı kaybeden ırkçı beyazların fanatik örgütlenmelerinin sert muhalefeti de yeni yönetimi bekleyen siyasal sorunların başında geliyor.

Kuşkusuz en önemlisi Güney Afrika'yı pençesinde tutan ırkçılığı vareden koşullar halen yaşıyor. Irkçı beyaz azınlık yönetimi, 40 milyonluk Güney Afrika nın sadece % 25'ini temsil ediyordu. Beyazlar toprakların % 85'ine, ulusal gelirin ise %98'ine sahipti.Ulusal gelirin sadece % 2'si ile yetinen 20 milyonluk siyah ezici çoğunluk ise 7 milyonu gecekondularda olmak üzere büyük bir sefalet ve yoksulluk içinde yaşıyor..

Irkçı beyazlar ellerindeki büyük zenginlik ve ayrıcalıkları korumak için her türlü şiddet yöntemine başvuruyorlar. Başta Anayasa olmak üzere Ordu, devlet bürokrasisi gibi ırkçı yönetiminin bütün kurumları yerli yerinde duruyor. Önümüzdeki dönemde; Siyah yönetimin gerici bir direnme ile karşılaşacağı kesin.

İnkhata ise Üniter sisteme karşı çıkıyor ve **Kwazulu** bölgesi için özerklik talep ediyor.

ANC'ın mücadelesine yıllar sonra sahip çıkan ve bunu ırkçı özünü perdelemek için kullanan batı sermayesi; yeni iktidarla da global çıkarlarını sürdürmeyi düşünüyor. Batı'nın yeni yönetimin önüne süreceği fatura da ağır bağımlılık koşullarından başka bir şey olmayacak.

Zengin elmas ve kömür yataklarına sahip olan Güney Afrika'nın, batı sermayesi için daha güvenli ve istikrarlı bir yatırım alanı olması bekleniyor..

Güney Afrikahalkı özgürlüğe sadece bir adım attı. Önünde çok daha zorlu mücadele yılları var. Batı sermayesi ise **ANC**'a açtığı kredinin faturasını çıkarmaya hazırlanıyor.

Hem bu bağımlılık dayatmaları hem de Güney Afrika'daki derin sosyal ve siyasal sorunların çözümü **ANC** iktidarının da geleceğini belirleyecek.



MANDELA, ATATÜRK "BARIŞ " ÖDÜLÜNÜ" REDDETMİŞTİ...

Irkçı yönetimin sonunun geldiğini gören ve gümbür gümbür devrilmektense ılımlı bir geçişi daha akılcı bulan **Frederik de Klerk** yönetimi 1989 tan tahliye etmek zorunda kaldı.

Bütün dünyanın Güney Afrika yönetimine ekonomik ambargo uyguladığı yıllarda,Ankara'yı Güney Afrika kömürü ile ısıtan **TC, Mandela'**nın tahliye edildiği yıllardaki popülüaritesinden reklam almak istedi. Kendisi Güney Afrika'ya parmak ısırtacak bir ırkçı-sömürgeci rejimin mimarı olan Atatürk adına konan "*Atatürk Barış Ödülü*"ne 1989'da Mandela'nın layık görüldüğü açıklandı.

Irkçılığa karşı mücadelede ömrünün 27 yılını hapeshanede geçiren bir insana cezaevinden çıkar çıkmaz, ırkçı-sömürgeci bir lider adına konan ve Kürt ulusu üzerinde sürdürdüğü sömürgeci imha ve savaş siyasetini kamufle etmek isteyen bir devletin resmi ödülünü sunmaktan daha alçaltıcı bir hakaret düşünülemezdi.

Mandela bu tuzağa düşmedi ve "mazlum Kürt ulusunun haklarını tanımayan ve savaş yürüten bir yönetimin ödülünü kabul edemeyeceğini" açıkladı. Ucuz reklam girişimi ters yüz olunca **TC**, Cumhurbaşkanı **Özal**'ın ağzından "Mandela'yı yanıltmışlar" diyebildi sadece...

Kürt aydınları, kurum ve örgütleri ise binlerce telgraf ve tebrik yağmuruna tuttular Mandela'yı.. ●

PRK/rizgarî ANC'I KUTLADI

PRK/rizgari, ANC'in seçimleri kazanması ve **Nelson Mandela'**nın başkan seçilmesi nedeniyle **ANC**'a bir kutlama mesajı gönderdi.

"Afrika Ulusal Kongresi Başkanlığına;

Uzun ve zorlu mücadele yıllarının ardından; Güney Afrika'da insanlığın yüzkarası olan **"aparheid"** politikasına son veren seçimlerin yapılarak Afrika halkının gerçek özgürlüğe doğru bir adım daha atmasını coşkuyla karşılıyoruz.

Güney Afrika halkının eşit ve özgür bireyler olarak kendi ülkelerinin yönetiminde söz sahibi olmalarından doğan sevinci paylaşmaktayız.

Güney Afrika halkı gibi ırkçı ve sömürgeci politikalara karşı özgürlüğü ve bağımsızlığı için mücadele veren Kürdistan Ulusal Kurtuluş mücadelesi, bundan sonra da Güney Afrika halkının mücadelesinin en yakın müttefiki olmaya devam edecektir.

Çünkü inanıyoruz ki, Güney Afrika'daki ırkçı politika ağır bir darbe aldı, ama bütün dünyada ırkçılığı sömürgeciliği var eden koşullar ve onun yıkıcı etkileri halen sürmektedir.

Yaşasın sömürge ve ezilen ulusların mücadelesi ve dayanışması."

(PRK/rizgarî-Polit Bürosu)

SOSYALİST HAREKETTE ÖRGÜTSEL SORUNLAR...

MERKEZİYETÇİLİK VE DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLİK

Merkeziyetçilik ve demokratik merkeziyetçilik kavramları Leninist örgüt mo-deli benimseyen tüm hareketlerde örgütlenme sorunları gündeme geldiğinde üzerinde en çok konuşulan kavramlardır.

Merkeziyetçilik, başlıbaşına bir örgütlenme sistemini ifade eden bir kavram olmaktan çok, demokratik merkeziyetçilik kavramının koşullara göre değişen bir yanı olarak görülür. "Demokratik merkeziyetçilikde demokrasi bazen genişletilir, bazen sınırlandırılır." ya da "bu koşullarda demokratik merke0ziyetçiliğin merkeziyetçi yanı ağır basar" şeklindeki tipik belirlemeler, bu anlayışın ürünüdür.

Demokratik merkeziyetçiliğin bu şekilde iki ayrı yanının varlığından söz edilmesi , daha çok parti organlarının oluşturulma yönteminden söz edilirken gündeme gelmektedir. Bu anlayışa göre, eğer parti organları yukardan aşağı doğru atamalar yoluyla oluşturulacaksa bu, demokratik merkeziyetçilğinin merkeziyetçi yanının ağır basması demektir. Yok eğer, seçim sistemiyle oluşturulacaksa, bu kez, demokratik merkeziyetçiliğin demokratik yanının ağır basmasından söz etmek gerekecektir.

Bu yanlış kavrayışın temelinde yatan nedenlerin başında Lenin'in bu kavramlarla ilğili çerçevesi çizilmiş kesin tanımlamalarının bulunmaması yatmaktadır. Ama buna rağmen şu da son derece açıktır ki, Lenin hiçbir yazısında demokratik merkeziyetçiliği böyle ikiye ayırmamıştır.

Lenin'in, 1905'e kadar savunduğu örgütlenme sistemini (ki organların oluşturulmasında, yukardan aşağıya doğru atamalar yolu ile örgütlenmenin bir ilke olarak belirlenmiş olması, bu sistemin temel taşlarından biridir) formüle ederken kullandığı temel kavram merkeziyetçilik olmuştur. Ve Lenin bu örgütlenme sisteminin, daha özelde atamalar yolunun demokratik olduğunu da hiç bir yerde iddia etmemiştir. Ta ki 1905'in değişen Rusya koşullarında seçim sistemine dayalı bir örgütlenmenin koşulları doğduğunda, Lenin merkeziyetçiliğin demokratikliğinden söz edebilmiştir. Ve demokratik merkeziyetçilik kavramı bu yeni koşullarda seçim sistemini de içeren yeni örgütlenme sistemini ifade etme bağlamında kullanılmaya başlanmıştır.

Tüm bunları tarihsel koşulları içinde daha somut verilerle görmek için öncelikle Bolşevik Parti tarihine ve bu konularda yazılıp çizilenlere bir göz atmaka yarar var.

LENİNİST ÖRGÜT MODELİNİN DOĞDUĞU KOŞULLAR

Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) 1898 yılında birçok Rus örgütünün temsilcilerinin katıldı bir kongrede kurulur. Ancak daha kurulur kurulmaz, kısa süre içerisinde, Parti Merkez Yürütme Kurulu üyeleri tutuklanınca, Parti faaliyet yürütemez duruma düşer. Ve 1898'den 1903 ikinci RSDİP Kongresi'ne kadar bir partiden ve parti çalışmasından değil; aralarında ideolojik ve manevi bağ dışında hiçbir bağ bulunmayan dağınık ve birbirinden bağımsız grupların amatörce çalışmalarından söz edilebilir.

1903 İkinci RSDİP Kongresi, bu dağınık ve birbirinden bağımsız grupları toparlamak ve "Iskra tarafından geliştirilmiş ve ayrıntılarıyla hazırlanmış ilkelere ve örgütlenme görüşlerine dayalı gerçek bir parti yaratmak" (1) amacıyla toplanmış, ancak burada bir yandan bu dağınık grupların resmi birliği sağlanırken, diğer yandan bilinen Bolşevik-Menşevik saflaşması yaşanmıştı.

Lenin'in örgütlenme sorunlarının tartışıldığı bu kongreden çok önce, Iskra'da çeşitli makalelerle tartışmaya açtığı ve daha sonra "Ne Yapmalı?" adlı çalışması içinde açımlayıp, "Bir Yoldaşa Örgütsel Görevlerimiz Üzerine Mektup"ta daha da sistemleştirdiği ve bu kongrede savunduğu örgütlenme modeli; o günün koşullarında seçim sistemini temel almayan ve esas olarak parti örgütlerinin yukardan aşağı doğru atamalar yoluyla kurulmasını içeren özgün bir modeldir.

Bu özgün örgütlenme modeli, klasik Marksist partilerden bu alanda bir kopuştu. Lenin öncesine baktığımızda, Marks ve Engels'in içinde yer aldıkları proletaryanın ilk siyasal örgütlenmesi olan Komünistler Birliği'nin demokratik bir tüzüğe sahip olduğunu görürüz. Komünler, Bölgeler, Yönetici Bölgeler, Merkez Organı ve Kongre olarak örgütlenen bu Birlik, bütün organlarını seçimlerle belirleyen ve seçilenlerin her an geri alınabildikleri bir işleyişe sahipti. Komüniteler Birliği deneyinden sonra kurulan I. ve II. Enternasyonal ve II. Enternasyonal partileri de bu açıdan farklı bir muhtevada değildiler. Keza Lenin döneminin Batı Avrupa sosyal demokrat partileri seçim sistemini esas alarak demokratik tarzda örgütlenmiş legal ve gevşek örgütlenmelerdi. Oysa Lenin'in öngürdüğü örgüt modeli, eski Rus devrimci örgütlerinden Narodnaya Volya gibi savaşçı , "teknik", "disiplin" ve "gizlilik" kurallarıyla merkezileşmiş bir yeraltı örgütüydü. Lenin, Narodnaya Volya'ya yönelik bütün eleştirilerine rağmen onların bu yönlerine sahip çıkıyor ve ".....eğer ciddi olarak savaşıma girişmeyi düşünüyorsa, hiçbir devrimci akım böyle bir örgüt kurmadan edemez"(2)) diyordu. Lenin'e göre, otokrasi koşullarında polis ve jandarma takipleriyle sürekli tutuklanıp zındana ve sürgüne yollanarak dağıtılan Rus sosyal-demokratları ancak böyle merkezileşmiş bir yeraltı örgütüyle işe başlayabilirdi. Başka türlü başarı şansları yoktu; ve nitekim Rus Sosyal-Demokratlarının o güne kadar yaşadığı pratik de bunun en açık göstergesiydi.

Lenin, Ne Yapmalı'da "Gizlilik bu türden bir örgütün öylesine zorunlu bir koşuldur ki, bütün öteki koşular (üyelerin sayısı ve seçimi, işlevleri vb.) bu birinci koşulla uyum içinde olmalıdır" (3) derken, Rusya koşullarının ihtiyacı olan böylesi bir örgütün temel niteliğini vurguluyordu. O günün koşullarında seçim sistemine dayalı ve bütün üyelerine oy hakkı tanınan geniş bir örgütle işe başlanmasını ise ancak "iflah olmaz bir ütopyacı savunabilir" demekteydi.

Şöyle diyordu Lenin ; "Devrimci Sosyal-Demokrasinin ilkeleri... yukarıdan aşağı örgütlenme usulünü izler ve parçalarla ilişkilerde merkezin hak ve yetkilerinin genişletilmesini savunur."

MERKEZİYETÇİLİK

Lenin'in merkeziyetçiliği salt dağınık haldeki Rus Sosyal-demokrat grup ve çevrelerin bir parti çatısı altında merkezi yönetime bağlı bir idari işleyişe kavuşturulması olayı, ya da özerk örgüt savunularına karşı anlam bulan bir kavram değildi. Lenin'in deyimiyle "örgütlenmenin belli başlı ve ayrıntılı sorunlarını kararlaştırma yöntemini ilke olarak belirleyen merkeziyetçilik fikri" (4); en genel anlamda parti örgütlenmesinin ilkelerin formüle ediyordu.

Şöyle diyordu Lenin; "Devrimci Sosyal-Demokraisinin örgütlenme ilkeleri..... yukardan aşağı örgütlenme usulünü izler ve parçalarla ilişkilerde merkezin hak ve yetkilerinin genişletilmesini savunur." (5) bir başka ifadeyle,örgütlenmede seçim sistemi ve dolayısıyla demokratik bir işleyiş değil, yukardan aşağı doğru atamalar yolu ve merkezin alt birimler karşısında belirleyiciliği esas alınıyordu.

Lenin'in merkeziyetçiliği bu dönem çeşitli açılardan tartışmalara neden olmuş ve Lenin; Martov, Troçki, Plehanov, Rosa Luxemburg gibi o dönemin otoritelerinin şiddetli eleştirilerine de maruz kalmıştı. Hatta bir dönem eleştirilerin dozu onu "diktatörlük" kurmakla suçlamaya varacak düzeye bile ulaşmıştı.

Ancak bütün bu eleştiri ve saldırılara karşın Lenin, savunduğu örgütlenme anlayışının Rusya koşullarının özgünlüğünün getirdiği zorunluluklardan kaynaklandığını her fırsatta tekrarlamış ve partinin tam demokratikleştirilmesinin o koşullarda olanaksız olduğunu savunmuştur. Nitekim Lenin o günün koşullarında yoldaşça güven ve sadakate dayanan bir ilişki biçimini daha ön planda tutuyor ve şöyle diyordu: "Hareketimizde etkin olarak çalışanlar için biricik örgüt ilkesi, en sıkı gizlilik, üyelerin en sıkı elekten geçirilmesi ve profesyonel devrimcilerin eğitilmesi olmalıdır. Bu nitelikler birleşince 'demokratçılıktan' çok daha değerli olan bir şeye, devrimciler arasında eksiksiz bir karşılıklı güvene kavuşmuş olacağız" (6)

Demokratik Merkeziyetçilik

Lenin tarafından 1905'e kadar böyle bir örgütlenme sistemi savunurken, 1905 Kanlı Pazar olayı ile değişmeye başlayan Rusya koşulları parti örgütlenmesinin yeni koşullara uyarlanmasının zorunluluğunu da beraberinde getirmişti. Bilindiği gibi Kanlı Pazar ile başlayan gelişmeler Rus otokrasisini sallamaya başlamış ve toplumsal muhalefet sınırlı da olsa toplantı, örgütlenme ve basın özgürlüğü alanında bazı mevziler kazanmaya başlamıştı. Legal çalışma olanaklarının da doğduğu bu yeni koşullarda Lenin "Partinin Yeniden Örgütlenmesi" adlı makalesinde şunları yazıyordu.

"Biz, devrimci Sosyal-Demokrasinin temsilcileri, 'çoğunluk' savunucuları, gizli çalışma koşullarında Partinin tam demokratikleştirilmesinin olanaksız olduğunu ve bu gibi koşullarda 'seçim ilkesinin' boş laftan öteye geçmeyeceğini tekrar tekrar söylemişizdir. (.....) Fakat biz Bolşevikler, politik özgürlüklerin kazanıldığı yeni koşullarda, seçim ilkesini benimsemenin zorunlu olduğunu daima taktir etmişizdir.

(.....)

.....Seçim ilkesinin Parti örgütlerinde, sözde değil fiiliyatta, hoş sedalı ama boş bir

söz olarak değil, partinin bağlarını yenilemeye, genişletmeye, güçlendirmeye gerçekten yeterli, gerçekten yeni bir ilke olarak uygulanabileceği zaman artık gelmiştir, veya her halükârda, gelmektedir." (7)

Görüldüğü gibi 1905 yılına kadar "boş laf" olarak görülen ve Lenin'in karşı çıktığı seçim ilkesi, bu yeni koşullarda temel alınan bir ilke olmuştur. Ve 1905'te yapılan Üçüncü Kongre'de tartışma gündemine giren seçim ilkesi 1906'da yapılan Dördüncü (Birlik) Kongre'de resmen benimsenmiş; bu anlayış; "Partinin bütün örgütleri, demokratik merkeziyetçilik temelinde inşa edilmiştir" (8) ibaresiyle de RSDİP tüzüğüne geçirilmiştir.

Daha sonra Ocak 1907'de "Sosyal Demokratlar ve Duma Seçimleri" adlı makalesinde, Lenin, aynı konuda Parti Örgütlenmesine ilişkin şunları yazıyordu;

"Rus Sosyal-Demokrat İşçi Partisi demokratik çizgiler üzerinde inşa edilmiştir. Bu demektirki, partinin bütün işleri, istisnasız eşit haklara sahip tüm üyeleri tarafından ya doğrudan ya da temsilcileri aracılığıyla yürütülür.

Ayrıca bütün görevliler, bütün yönetim organları ve Partinin bütün kurumları seçim koşuluna bağlıdır.

. (.....)

Partinin tüzüğü Partinin demokratik örgütlenmesini çok açık biçimde tesbit etmektedir. Örgütün bütünü aşağıdan yukarı, bir seçim temeli üzerine kurulmuştur." (9)

Lenin, parti örgütlenmesini Ocak 1907'de böyle tanımlamıştı. Ancak herşey program ya da tüzüklerde yer aldığı gibi yürümüyor her zaman. Bu satırların yazımından kısa bir süre sonra koşullar değiştiğinde, seçim ilkesini uygulamak, yeniden güçleşmiş ve 1907'den 1917 'ye kadar yaşanan süreçte yer yer doğrudan ,ya da iki aşamalı seçim sistemi uygulamasına rağmen yine de "bir organa katılacak yeni üyenin o organ üyelerince ataması ilkesini büyük oranda uygulamak gerek" (10) miştir.

1917'den sonra yaşanan Savaş Komünizmi döneminde ise, her açıdan katı bir merkeziyetçilik uygulanmıştır. "Amaç iç savaş sona erdiğinde, ülkenin ekonomik hayatı düzelmeye başladığında ve yeni ekonomik siyesetin yol açtığı tehlikeler büyük ölçüde atlatıldıktan sonra Bolşevik Partisi gene demokratik Merkeziyetçilik ilkelerine dönmüştür." (11)

. Sonuç Olarak

Lenin'in 1905 yılına kadar kullandığı merkeziyetçilik kavramıyla, 1905'ten sonra kullandığı demokratik merkeziyetçilik kavramı, başta parti organlarının oluşturulmasında izlenen yöntem açısından olmak üzere, bazı açılardan farklılıklar taşıyan, farklı dönemlerdeki özgün koşullara ait iki ayrı örgütlenme sistemiyle özdeşleşmiş kavramlardır. Bu sistemler birbirinin alternatifi sistemler değildir. Bu noktada sadece içinde bulunulan koşullara göre hareket etmenin zorunluluklarından, kısmi farklılıklardan söz edebilir.

Kuşkusuz Leninist örgüt modelini örnek alan hareketlerin merkeziyetçilik ve demokratik merkeziyetçilik kavramları ile formüle edilen örgütlenme ilkelerini kendi yapılarında bire bir örnek almaları düşünlemez. Bütün bir Bolşevik Parti tarihinden süzülerek çıkarılacak ve özgün koşullara göre biçimlenecek bir örgütlenme sistemi konusu olabilir ancak. Sadece 1905 öncesi yazılıp çizilenlere bakarak bir örgütlenme sistemi yaratmak ne kadar eksik ve yanlışsa, 1905 sonrası yazılanlara uygun bir örgütlenme sistemi yaratmaya çalışmak da o denli yanlış olacaktır. Zira her ülkenin ve içinde bulunulan her dönemin kendine özgü koşulları vardır.

Öte yandan, eğer sözkonusu edilen legal bir örgüt değil de, çelik çekirdekli illegal bir savaş örgütüyse; böyle bir örgütün koşulları oluşmadığı sürece, örgütsel inşada mutlak merkeziyetçiliği, yani atamalar yolunu esas alması kaçınılmazdır. Bu gerçekliği solun büyük kesimi "demokratik merkeziyetçiliğin merkeziyetçi yanı" olarak formüle ediyorsa da, yanlış bir kavrayıştır. Örgütsel inşada atamalar yolunun, demokratik merkeziyetçilikle bir alakası olmadığı gibi, bu kavramın ikiye ayrılabilir bir yanı da yoktur. Bu durumda, bütün bir örgütsel sistemi demokratik merkeziyetçilik kavramlarıyla izah etmektense, şüphesiz şöyle bir tanımlamaya başvurmak, kavramsal düzeyde daha anlaşılır olacaktır: Örgütsel inşada MERKEZİYETÇİLİK, işlerlikte DEMOKRATİK MERKEZİYETÇİLİK.

1-Lenin, Bir Adım ileri İki Adım Geri, Sol Yay, sf.15
2-Lenin,Ne Yapmalı? Sol Yay, sf.144
3-Lenin,Ne Yapmalı? Sol Yay.sf.146
4-Lenin,Bir Adım İleri İki Adım Geri, Sol Yay. sf.56
5-Lenin, Partileşme Süreci, sf.137-138
6-Lenin, Ne Yapmalı? Sol Yay.sf.151
7-Lenin,Partileşme Süreci, sf.169-176
8-Lenin-Stalin, Örgütlenme Üzerine, İnter Yay.sf.187
9-Lenin, Partileşme Süreci. sf.186-187
10-Lenin, Örgütlenme, Kaynak Yay. sf.18
11-Lenin, Örgütlenme, Kaynak Yay.sf.19

20 Şubat 1994

Ayhan BİNGÖL

GÜNÜMÜZÜN ÖRGÜTLENME SORUNLARI

"Merkeziyetçilik ve Demokratik Merkeziyetçilik"; Makalesinin aslında günümüzün örgütlenme sorunlarını tartışması gerekirdi. çünkü günümüzün örgütlenme sorunları 1903-1905 yıllarının Rusyasında bolşeviklerin "Merkeziyetçilik" ya da "demokratik merkeziyetçilik"i nasıl algıladıkları, nasıl uyguladıklarına dair akademik bir tartışma ya da tarihsel bir araştırmayla cevap verilebilecek kadar benzeşmemektedir.

Aradan, bu örgütlenme anlayışı da dahil olmak üzere birçok şeyi tartışılır kılan koca bir yüzyıl geçti.

Demokratik merkeziyetçilik ya da merkeziyetçilik ilkelerinin yalnız RSDİP içindeki uygulanışını değil, Bolşevik mirası devralan bütün Leninist partilerin yüzyıla varan bir pratiğini değerlendirme olanağımız var bugün. Leninist örgütlenmenin "sadece Rusya koşullarına özgü" olduğu da savunulamaz. Çünkü 20. yüzyılda devrimci partilerinin başat örgüt anlayışı bu modeldir ve hemen hemen dünyanın her yerinde uygulanmıştır. Bu pratiğin sonuçları, da bu ilkelerin kendisinin tartışılması kadar esaslı bir yer tutar/tutmalıdır.

Makale günümüzün örgütlenme sorunları içinde "merkeziyetçilik", "demokratik merkeziyetçilik"in nerede durduğunu irdelemeliydiki, okuyucu neden 1903 Rusya"sında Bolşeviklerin örgütlenme pratiğine bakmak gerektiğine ikna olsun.

Bugün sosyalist hareketin her alanda olduğu gibi örgütsel planda da aşması gereken bir örgütsel bunalımı var. Leninist örgütlenme modeli eğer bu örgütsel sorunları çözen bir çizgi ise bu, yalnız 1903-1905 tartışmalarıyla değil bütün bir pratiğin sonuçlarıyla tartışılabilmeli.

Unutulmamalı ki İçi boşala boşala koflaşan ve bürokratik aygıtlar haline gelen bu partilerde "Merkeziyetçilik"/ " demokratik merkeziyetçilik" ilkelerinin yorumu "Dış tehdit", kuşatılmışlık", "komplolar", "savaş", "faşizm" vb. derken hemen hemen aynı kalmıştır.

Örgütsel inşada merkeziyetçilik, işlerlikte demokratik merkeziyetçilik ilkesinin geçerliliği varsa, bu, 1903-1905'de Bolşevikler olaya böyle baktıkları ya da Lenin olayı böyle yorumladığı için değil aradan geçen yüzyıllık siyasal pratiğin sonuçları bunu doğruladığı ve ya (tekzip ettiği) için olmalıydı.

1903- 1963 ve hatta 1983 ...derken örgütlenme modellerini, devrimci çalışma yöntemlerini öylesine derinden sarsan gelişmeler olduki...

Sadece küçük bir "ayrıntı":

Gizlilik kavramı günümüz dünyasında o derece görece hale gelmiştir ki..1903-1917 koşullarının ve daha nice sonralarının gizemliliği artık söz konusu değildir. Artık bir şeyin gizliliği sadece "anlık" olarak önem taşıyor. Mutlak "gizlilik" olanaklı değil.. Ve artık "illegalite", "gizlilik" yanından çok "yasadışı olmayı ve meşruiyet temelini" tartışan bir kavram haline geldi.

Örneğin; Bolşeviklerin "bir gazete planı etrafında örgütlenme" modeli, o günün modern bir yöntemiydi elbette. Ama bugün dünyanın her yerinden anında uydularla TV yayınlarının izlenebildiği bir dünyada böyle bir "gazete plani ile" örgütlenilebileceği savunulamaz.

Günümüz teknolojisi toplumun denetim ve yönlendirilmesini daha çok olanaklı ve fakat daha çok parçalı hale getirmiştir.

Dolayısıyla sosyalist hareketin örgütsel sorunları, tarihsel köklerinde durduğundan daha çok günümüzün olguları karşısında kendisini yenileyememesinden kaynaklanmaktadır. Lenin'in veya Bolşeviklerin hangi "mantık" veya hangi koşullarının ürünü olarak "ne"yi yaptıklarını irdelemek gereksiz değildir. Ama daha çok gerekli olan, bizim "ne"yi "hangi mantıkla" yapacağımızdır.

İnsanlarımız bugün daha çok ikincisine cevap arıyorlar, ya da her ikisi arasındaki bağı tartışma ihtiyacı duyuyorlar. Yoksa RSDİP'in kuruluş yıllarındaki tartışmalar bizi günümüzden, gündemimizden uzaklaştırmaktan başka bir işe yaramayabilir.

Sonuçta, devrimci bir partinin inşasında "Merkeziyetçilik", işlerliğinde "demokratik merkeziyetçilik" formülasyonuna varılsa da, başlı başına bu formülü sosyalist hareketin "örgütlenme sorununu" tanımlamaz.

Örgütlenme'de "Parti aygıtının" sınıf yada kitle hareketi içindeki rolü; bir iktidar aygıtı olarak "parti"nin tartışılması gerekir. Parti'nin nerede bir "araç" nerede bir "amaç" haline geldiğinin; nerede "kendisi adına temsile politika ya;pma" savundaki sınıf ya da kitlelerden yabancılaştığı irdelenmelidir.

"Öncü-artçı" ikileminin bütün bir sürecte neyi ifade ettiği; "gizliliğin" düşman saldırılarına karşı "korunma" olmaktan nerede çıkıp; sınıfa ve harekete karşı *"korunma" zırhı haline geldiğini tartışmalıyız.

Kenrdisi adına politika yapılan insanların, partinin politikalarına hangi mekanizmalarla katılacakları; "kuşatma", "illegalite koşulları" sistem varoldukça sürekli olacağına göre" (Söz gelimi Devrimci bir parti Türkiye koşullarında illegal, ama Almanya koşullarında legal olamaz. Çünkü Türkiye, Almanya'daki faaliyeti-Belki müdahale koşulları kısıtlı olsa bile-en az Türkiyedeki kadar rahatlıkla kontrol edebilir, izleyebjliylir...) yönetim kadrolarını "nasıl, hangi mekanizmalarla denetleyebileceklerini tartışmalıyız.

Bütün bunlardan öte, Uluslararası sermaye, her bakımından olağanüstü merkezileşmiş ve örgütlüyken;; proletaryla ve sömürge uluslar bakımından olağanüstü parçalanma ve örgütsüzlüğün kökenleri ve aşılma yöntemleri üzerinde tartışmalıyız..

Can ERZİN

SÖMÜRGE VALİLİĞİ SİSTEMİ TÜRKİYE'YE YAYILIYOR
İL İDARELERİ YASASIYLA OLAĞANLAŞTIRILIYOR

Celal Şerwan

5 Nisan İstikrar paketinin açılmasından sonra **Koç** ve **Sabancı**'nın Anayasanın 119. maddesinin işletilerek Olağanüstü Hal **ilânı** istemleri **Demirel** tarafından şimdilik kaydıyla red edilmişti. Sömürgeci devletin kurşun askeri gazeteler tarafından manşetten verilen bu haber, aslında 'istikrar'' paketine yönelik tepkileri tehditle sindirmeye ve kamuoyunu Olağanüstü Hal'e hazırlamaya uyarlıydı. Pakete yönelik tepkilerin cılızlığı ve emek taciri sendika ağalarının devletin tepesinde yaptıkları temaslar sonrası adeta eylem yasağı koymaları, devletin böyle bir tartışmayı sürdürmesine gerek bırakmadı. Hazır sınıf "uyuyorken" uyandırmak akıllıca değildi.

Türkiye'de Olağanüstü Hal tartışması eskilere dayanmakla birlikte, Kürdistan'da yürürlükte olan Olağanüstü Hal'in Türkiye'ye de kaydırılmasına yönelik çabalar 1993 yılı Haziran ayında somutlaştı. Hakim sınıfların koltuk değneği **SHP** tarafından Meclise sunulan bir karar tasarıyla, bütün Türkiye'de olağan bir uygulama biçimine büründürülmüş Olağanüstü Hal durumu **ilânı** isteniyordu. Devlet tarafından 'yerel yönetimlerin güçlendirilmesi', askeri birimlerin 'sivil otoritenin emrine sokulması' biçiminde sunulan bu tasarı, aynı tarihlerde komisyonlardan hızla onay görerek Meclis gündemine getirildi. Fakat savaş kabinesinin her iki kanadı tarafından benimsenmesine rağmen, Meclis'te bekletilmesi uygun görüldü. "*İl İdaresi Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı*" adındaki bu tasarı, bugünlerde Meclis'te ele alınarak yasallaşacak.

TC Devleti Savaşa Uyarlanıyor

Türkiye derin bir ekonomik ve siyasi kriz içinde. İç ve dış borç baskısı altında Kürdistan'a yönelik sömürgeci kirli savaşla derinleşen ekonomik kriz, siyasi krizi de boyutlandırıyor. **TC** Devleti'nin kredi notu birbuçuk ay içinde bir puan daha düşerek sömürgeci devleti (B+) yatırım yapılamaz ve kredi verilemez ülke sınıfına soktu. Hakim sınıflar krizin yükünü "ekonomik istikrar paketi"yle emekçilere yıktıktan sonra emekçilerin tepkisizliği karşısında geçici bir süre için de olsa rahatlamayı düşünürken kredi notu düşüşü şok etki yarattı. Oysa kısa bir süre önce savaş kabinesinin göstermelik başkanı **Çiller**'in Amerika gezisi sırasında görüştüğü **IMF** yetkilileri Türkiye'ye kredi konusunda kefil olacakları garantisini vermişlerdi. Bu gelişmelerin yaşandığı süreçte ağır faiz yüküne dayanamayan bankalar ve sanayi tekelleri birbiri peşi sıra iflas **ilân**larına başladılar. Türkiye emekçileri sömürgeci savaşın faturasını ödeye dursunlar, savaşı yürüten **TC** Devleti ekonomik krizin derinleşmesinin yarattığı sancıları yaşıyor.

Ekonomik kriz, yansımasını siyasi krizde buluyor. Türk hakim sınıfları toplumsal muhalefetin dağınıklığına ve döneme özgü sessizliğine rağmen yönetme basireti gösteremiyorlar. Hakim sınıfların bütün kesimlerinin mutabakatına dayalı siyasi iktidar sorunların çözümü konusunda tıkanmış durumda.. Kürdistan sorunu sömürgeci devletin bütün mekanizmalarını adeta kilitlemiş. Bu nedenle hakim sınıflar arasında "**ANAYOL**", Parlamentodaki bütün partileri kapsayan "**Milli Mutabakat Hükümeti**", "**Azınlık Hükümeti**", askeri direktif altındaki "**Teknokratlar Hükümeti**" gibi çözümler tartışılıyor. Fakat, tartışılan bütün bu seçeneklerin işe yaramadığının da farkındalar. Bu nedenle bu tartışmalarda "rejim bunalımı" izlenimi yaratmamaya özen gösteriyorlar...

Siyasal olarak kilitlenen devlet sorunun çözümü noktasında gün geçtikçe daha fazla şiddete başvuruyor. Savaşın siyasal kilitlenmeyi kamuoyunun gözünde gölgelediğinin farkında olan devlet, Kürdistan coğrafyasının iki parçasında oldukça kapsamlı bir askeri harekât yürütüyor. Kuzey Küdistan'da gerillanın konaklama, geçiş ve eğitim mevzileri sürekli olarak bombalanıyor. Şehir, kasaba ve köylerde bilinen uygulamalar bütün hızıyla sürüyor. Güney Kürdistan'da yürütülen harekâttan ise devletin beklentileri oldukça fazla.. Sömürgeci devletin bu harekâttan beklentilerini şu başlıklar altında toplamak mümkün: Gerillanın geçiş olanaklarını tıkamak ve parçalar arasında kan bağını kesmek. Kuzey'de yürütülen harekatı desteklemek amacıyla gerillayı arkadan kuşatmak. Bütün bunları sağlayabilmek için Güney parçasında tampon bölge yaratmak ve Güney önderliğine gözdağı vermek. Fakat, devlet Güney'de eskisi gibi at oynatamayacağının da farkında.. Güneyli güçleri eskiden olduğu gibi rahat kullanamadığı gibi güçlü bir direnişle de karşıkarşıya..

TC devleti hem iç kamuoyuna hem de emperyalistlere "***PKK'yı bahara kadar bitereceği***" sözü vermişti. Gelinen noktada bahar bitiyor, fakat **PKK** bitmedi. (Eğer PKK *taktik* adına stratejide ödün vermezse, yani kendi kendini bitirmezse, askeri zorla bitirileceği de yok.) Bugün için bu süreyi Eylül'e ertelemiş durumda. Eylül'e kadar **KÜKM**'ne güçlü darbeler indirmesi gerekiyor. Bu nedenle askeri harekâtı tırmandırırken, Türkiye ve Kürdistan'da da bütün muhalefet odaklarını susturması gerekiyor. Devletin bütün kurum ve kuruluşlarıyla savaşa uyarlanması uygulamasının bir parçasını oluşturan bu politika, çeşitli cephelerde yankısını buluyor. İşte bugünlerde sömürgeci politikaların mutfağı olan parlamentoda buna dönük bir dizi hazırlık yapılıyor. Bu hazırlıkların başında da "İl İdareleri Yasası" geliyor.

Uygulamada Zamanlama Hassaslığı

1993 yılının Haziran ayında Meclis'e sunulan tasarı, yerel "seçim"ler, istikrar paketi gibi programlardan dolayı askıya alındı. Parlamentonun hala sömürgeci savaşı meşrulaştırmak noktasında esaslı işlevler gördüğü, sömürge valiliği sisteminin baş ağrıttığı koşullarda bu tasarının gündemleştirilmesi dönem açısından -en azından dış kamuoyu açısından- olumsuz tepkilere yol açacaktı. Fakat "seçim" oyunun tutmadığı, istikrar paketinin çıkarıldığı ve Kürdistan'da kapsamlı bir harekatın sürdürüldüğü, ciddi bir ekonomik ve siyasi krizin yaşandığı koşullarda, Kürdistan ve Türkiye'de olağan görüntü altında Olağanüstü Hal uygulamasının hayata geçirilmesi devlet açısından başkaca bir alternatif yaratılamazsa kaçınılmaz gözüküyor. Bu nedenle **Çiller** Amerika gezisi öncesi "Demokratik Önlemler Paketi" (Demokrasiyle önlem ancak Türkiye gibi askeri "demorkasi"lerinde görülebilecek türden komiklikler olsa gerek)nin açılacağını müjdelemişti. Çok geçmeden bu müjdelerden birinin sözü edilen yasa olduğu ortaya çıktı: Zira, bu taslak yasallaştıktan sonra Kürdistan'da 11 ilde uygulanan Olağanüstü Hal uygulaması kaldırılacaktı. Çünkü, artık her ilde bir sömürge valisi, her vali ise birer adli, idari askeri komutan olacaktı.

TC Devleti "Kürdistan'da Olağanüstü Hal Yasası'nı kaldırmış olmakla övünerek, özünde daha ağır antidemokratik koşullar içeren bu uygulamayı, demokratik bir adım olarak sunacaktır.

Resmiyetin İtrafı

Önümüzdeki günlerde yasallaşması beklenen yasa tasarısı gerekçesinde belirtilen hususlar, yasanın ruhunu ele veriyor. Gerekçede şunlar yazılı: *"Kamu düzen ve güvenliğini bozan geleneksel suçların yanında 1970'li yıllarda "anarşi ve terör olayları", 1980-1990'lı yıllarda "bölücü hareketler" diye adlandırılan örgütlü suçlar ortaya çıkmış; bunlar devleti ve rejimi tehdit eden boyutlara ulaşmıştır. (...)Olağan yönetimin bu yetersizliği, sakıncaları herkesçe bilinen, bu nedenle son çare olarak* ***başvurulması gereken Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Yönetiminin bazı bölgelerde normal yönetim haline gelmesine neden olmuştur. (...) Bu durumlar dikkate alınarak valinin önleyici kolluk yetkileri bu defa somut laştırılarak sayılmış; yeni suçlar dagözönünde bulundurularak yeniden belirlenmiştir.*** *Bu yetkilerin, günümüz şartları içerisinde değişen suç ve suçlu tipi karşısında, maddede belirtilen durumlarla sınırlı olarak ve Olağanüstü hal ilân edilmesi ihtimaline yol açabilecek koşullarda, olağan yönetimin önleyici kolluk yetkileri olduğu düşünülmüş,Olağanüstü Hal ilânına yol açacak ortamın doğmaması sık sık* **OlağanüstüHal uygulamasına başvurmamak için bunların, olağan yönetimin temel yasası olan İl İdaresi Kanunu'na konulması uygun mütalaa edilmiştir.** ***Ayrıca getirilen bu düzenlemeler, uzunca bir süredir devam etmekte olan mevcut Olağanüstü Hal Uygulaması'nın kaldırılması için uygun ortamı da yaratmış olacaktır"*** (s.3-5, abç)

Yasa tasarısının gerekçesinde de görüldüğü gibi, devletin temel amacı Olağanüstü Hal'de geçerli olan yetkileri İl İdaresi Yasası'na koyarak, **ilân** etmeden Olağanüstü Hal uygulamaktır. Yani Olağanüstü Hal'i olağanlaştırmaktır. Bu sağlandıktan sonra Kürdistan'da 11 ilde geçerli olan Olağanüstü Hal Uygulaması biçimde kaldırılacaktır. Bu manevranın sömürgeci devlete uluslararası kamuoyu nezdinde propaganda olanağı sağlaması da hedeflenmiştir. **TC** Devleti "Kürdistan'da Olağanüstü Hal Yasası'nı kaldırmış olmakla övünerek, özünde daha ağır antidemokratik koşullar içeren bu uygulamayı, demokratik bir adım olarak sunacaktır. Nitekim tasarının Meclis Komisyonları'nda görüşülmesi sırasında tasarıya muhalefet şerhi koyan sömürgeci parlamentonun bazı üyeleri bunu bütün açıklığıyla ifade etmişlerdir. Örneğin; Ordu Milletvekili **M.Bahri Kibar** şunları belirtiyor: ***"(...)büyük bir reform olarak takdim edilen, mevcut siyasi iktidarın yakın bir gelecekte sahnelemeye hazırlandığı siyasi bir senaryonun bir parçası olan..., tüm vali ve kaymakamlara Olağanüstü Hal Bölge Valileri'ne tanınan yetkileri veren ve tüm ülkenin OlağanüstüHal'le yönetilmesine sebep olacak olan bu kanun tasarısına karşıyım"*** (S.12) Yine Malatya Milletvekili **Mustafa Yılmaz** tasarıyı ***"...11 ilde yürürlükte olan Olağanüstü Hal Uygulaması -adı konmadan- bütün illere yaygınlaştırılmış olacaktır. Her ilde bir Olağanüstü Hal Valisi, her ilçede bir OlağanüstüHal Kaymakamı.. hoş olmayan bir görüntü sergileyecektir"*** (S.19) biçiminde eleştirmektedir. Tasarıya şerh koyan bir çok milletvekilinin gerekçelerinde aynı ifadeleri görmek mümkündür. Kuşkusuz sömürgeci parlamentodaki milletvekillerinin bu tepkisi onların "demokrat"lığıyla açıklanamaz. Tepkinin temelinde taşıyamayacakları yeni bir ayıp ve geçmişte **Takrir-i Sükûn Kanunu**'nda olduğu gibi, bu mekanizmanın birgün kendilerine de dönmesi korkusu yatmaktadır.

Yukarıdaki yasanın 8. maddesinin içerdiği hükümlerden de anlaşılacağı gibi, bu madde Olağanüstü Hal Yasası'nın 11. maddesinin aynen İl İdareleriYasası'na aktarılmasından ibarettir.

Yakın geçmişte **Şeyh Sait Direnişi** sırasında **ilân** edilen **Takrir-i Sükûn Kanunu** (4 Mart 1925) ulusal direnişi boğmaya yönelik olsa da, cephe gerisini de ihmal etmemiştir. Bu üç maddelik kanun sözümona "*irtica*" ve "*isyan*"a karşı çıkarılmıştı. Fakat Kürdistan'a sefer yapan devlet, Türkiye'de de darağaçları kurmayı ihmal etmedi. Hakim sınıflar içinde liberalleri temsil eden,kesimlerle, ulusal direnişin katliamla bastırılmasını alkışlayan sahte komünistler dahil olmak üzere, Kemalistler bütün muhalifleri düzmece "*İstiklal*" Mahkemeleri'yle cezalandırdılar. Bugün ise, Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesi'ni boğmaya çalışan devlet, Kürdistan'daki sömürge valiliği sistemini Türkiye'ye yaymaya çalışıyor. Bu çaba hem sömürgeci metropollerdeki Kürt kitlesini sindirmeye, hem de cılız da olsa Türkiye'deki toplumsal muhalefeti ezmeye uyarlıdır. Türkiye emekçileri sadece sömürgeci kirli savaşa alınterlerinin akmasını, savaşın yol açtığı sefaleti omuzlamayı kabul etmekle yetinmeyecekler, ayrıca dayatılan savaş paketlerinin olağanüstü yetkili

valilerce korunmasına da katlanacaklar. Tabi savaş karşısında sessizliklerini bozmadıkları sürece...

Kürdistan'da kırsalı boşaltarak insansızlaştıran, il ve ilçe merkezlerini birer askeri üs haline getirmek suretiyle terörize ederek sindirmeye çalışan devlet, her ile bir Olağanüstü Vali, her ilçeye bir Olağanüstü Kaymakam atayarak **KUKM**'nin kitle dinamiğini kırmaya çalışmaktadır. Yeni yasa, herbiri kendi sahasında sınırsız yetkilerle donatılmışb u komutan idarecileri görevlendirerek, aynı zamanda devlet bürokrasinin hantallığı, ataleti ve bürokrasi içi çekişmeleri de aşmaya, olaylara zamanında müdahaleye de uyarlıdır.

Sömürgeci **TC** Devleti bu yasayı "Demokratik Önlemler (?) Paketi" adı altında şamatalı bir biçimde sunacağa benziyor. Sözümona Kürdistan'da Olaganüstü Hal Uygulaması'nı kaldırma görüntü altında, mevcut uygulamadan çok daha ağır hükümler içeren yeni uygulamayı hayata geçirecek olan devlet, bu durumu da "demokratik" adım olarak sunarak bolca propagandasını yapacak. Geçmişte 140, 141, 142, 163. maddeyi kaldırıp, yerine bu maddelere rahmet okutan Anti-terör Yasası'nı uygulayan devlet, aynı taktiği şimdi de uygulayacak. Bu nedenle devletin bu oyununun teşhiri ve mücadeleyle boşa çıkarılması önemlidir. Bu uygulamanın muhatabı olan Kürdistan zaten sömürgeci kirli savaşın bütün yükünü çekmektedir. Dolayısıyla mücadele görevi Türkiye emekçilerindedir. Pratik "tarafsızlığın en sinsi taraflılık olduğunu" kanıtladı. Bugün Kürdistan'daki sömürgeci kirli savaşa karşı sessizlikte ifadesini bulan tarafsızlık, Türkiye emekçilerini savaşın faturasını ödemek zorunda bırakmıştır. Türkiye emekçilerinin savaş karşısında sessizliğinden cesaret alan **TC** devleti, gelinen noktada savaşı Türkiye'ye de yaymıştır. Savaşın hedefi de toplumsal muhalefettir. **TC** Devleti'nin yeni manevrasını boşa çıkarmanın yolu **KUKM**'yle dayanışmayı yükseltmektir.

Türkiye emekçilerinin savaş karşısında sessizliğinden cesaret alan TC devleti, gelinen noktada savaşı Türkiye'ye de yaymıştır. Savaşın hedefi de toplumsal muhalefettir. TC Devleti'nin yeni manevrasını boşa çıkarmanın yolu KUKM'yle dayanışmayı yükseltmektir.

MADDE 8.- 5442 sayılı Kanunun 11 inci maddesinin D fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve aynı maddeye aşağıdaki G, H ve I fıkraları eklenmiştir.

D) Valiler, ilde çıkabilecek veya çıkan olayların, emrindeki kuvvetlerle önlenmesini mümkün görmedikleri veya önleyemedikleri; aldıkları tedbirlerin, bu kuvvetlerle uygulanmasını mümkün görmedikleri veya uygulayamadıkları takdirde, diğer illerin kolluk kuvvetleriyle bu iş için tahsis edilen diğer kuvvetlerden yararlanmak amacıyla İçişleri Bakanlığı'ndan ve gerekirse en yakın askerî (Kara, Deniz ve Hava) kuvvet komutanından mümkün olan en hızlı vasıtalarla müracaat ederek yardım isterler.

Bu durumlarda ihtiyaç duyulan kuvvetlerin, İçişleri Bakanlığı'ndan veya askerî birliklerden veya her iki makamdan talep edilmesi hususu, yardım talebinde bulunan vali tarafından takdir edilir, valinin yaptığı yardım istemi geciktirilmeksizin yerine getirilir.

Vali tarafından askeri birliklerden yardım istenmesi halinde;

1. Acil durumlarda bu istek, sonradan yazılı şekle dönüştürülmek kaydıyla sözlü olarak yapılabilir.

2. Muhtemel olaylar için istenen askeri kuvvet valinin görüşü alınarak, olaylara hızla el koymaya uygun yerde, cereyan eden olaylar için ise olay yerinde hazır bulundurulur. İstenen askeri kuvvetin çapı, olayların niteliğine göre kuvvet isteminde bulunan vali ile yardım istemi yapılan askeri birliğin komutanı tarafından müştereken belirlenir.

3. Askeri kuvvetin, vali tarafından müstakilen görevlendirilmesi durumunda; verilen görev askeri kuvvet tarafından kendi komutanının sorumluluğu altında ve onun emir ve talimatlarına göre, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'nda belirtilen yetkiler ile kolluk kuvvetlerinin genel güvenliği sağlamada sahip olduğu yetkiler kullanılarak yerine getirilir.

4. Güvenlik Kuvvetleriyle yardıma gelen askeri kuvvet arasındaki işbirliği ve koordinasyon emir ve komutaya ilişkin esaslar, yardıma gelen askeri birliğin komutanının da görüşü alınarakvali tarafından tesbit edilir. Ancak yardıma gelen askeri birliğin, belirli görevleri jandarmayla beraber yapması halinde; komuta, sevk ve idare, askeri birliklerin en kıdemli komutanı tarafından üstlenilir.

5. Birden fazla il'i içine alan olaylarda, ilgili valilerin isteği üzerine aynı veya farklı askeri birlik komutanlarından kuvvet tahsis edilmesi durumunda, iller arasında işbirliği, koordinasyon, kuvvet kaydırılması, emir komuta ilişkileri, İçişleri Bakanı tarafından belirlenecek esaslara göre yürütülür.

Bu esasların uygulanmasında, işbirliği ve koordinasyon sağlamak amacıyla, gerekli görülen hallerde İçişleri Bakanı ilgili valilerden birisini görevlendirebilir.

6. Bu fıkra uyarınca görevlendirilen askeri birlik mensupları hakkında, bu görevlerin ifasında işledikleri suçlardan dolayı Memurun Muhakematı Hakkında kanuna göre işlem yapılır.

G) İl'de ve bölgede bulunan tüm Kamu Haber Alma kuruluşları ilin genel güvenliğine ilişkin bilgileri derhal valiye vermek zorundadırlar.

H) Vali, ekonomik bunalım, doğal afet, genel güvenliğin veya genel sağlığın bozulması hallerinde, alınmış olan tedbirlerin yetersiz kaldığının anlaşılması üzerine, mal ve can güvenliğini, kişi dokunulmazlığını, anayasal hak ve özgürlükleri korumak ve kamu düzen ve esenliğini sağlamak amacıyla;

1. Haberleşme araçları dahil, ihtiyaç duyulan her türlü araç, gereç, iş makinası, bina, tesis, yiyecek, yakacak, ilaç ve tıbbi malzemeler ildeki tüm kamu kurum ve kuruluşlarıyla onlara bağlı müesselerden, yetersiz kalması halinde, özel kişi ve kuruluşlardan temin edebilir, zaruri ihtiyaç maddelerinin, ilaç ve tıbbi malzemelerin, hayvan, hayvan yemi ve hayvan ürünlerinin il dışına çıkarılmasını kısıtlayabilir veya yasaklayabilir, fazla fiyatla satılmasını ve satıştan kaçırılmasını önleyici tedbirleri alabilir gerektiğinde tanzim satışları yaptırabilir.

2. Kamu Kuruluşları'nda görevli personelin çalışma saatleri ve yıllık izinlerini ihtiyaca göre düzenleyebilir.

3. Geçici olarak belirli yerlere giriş ve çıkışları sınırlayabilir veya yasaklayabilir, gecikilmesinde sakınca olabilecek hallerde arama yaptırabilir, belirli yerlerde kişilerin toplanmalarını, dolaşmalarını menedebilir, sokağa çıkmayı sınırlayabilir ve üç günü geçmemek üzere tamamen yasaklayabilir. Bu gibi hallerde halkın gıda, yakacak ve sağlık gibi ihtiyaçlarıyla ilgili önlemleri alır ve halka duyurur.

4. Her derecedeki resmi ve özel eğitim ve öğretim kurumlarında öğrenime ara verebilir, öğrenci yurtlarını geçici olarak kapatabilir ve ihtiyaca göre başka hizmette kullanılmasına karar verebilir.

5. Derneklere, Kamu Kuruluşu niteliğindeki mesleki kuruluşlara, sendika ve vakıflara ait lokal, kulüp ve benzeri tesisleri, umuma açık sinema, tiyatro, gazino, otel, motel ve benzeri yerleri aratabilir, açık kalma zamanlarını belirleyebilir ve üç aya kadar kapatabilir.

6. İl'e giren çıkan ve il içinde seyreden her türlü taşıt araçları ile ilgili trafiği düzenleyebilir, kısıtlayabilir, belirli güzergahlar için kısa süreli yasaklamalar getirebilir, il sakinleri ve İl'e dışardan gelecekler için kimlik belirleyici belge taşıma zorunluğu koyabilir.

7. Yanıcı, patlayıcı, kesici ve yaralayıcı, tecavüz ve savunmada kullanılan maddeler ile bunların yapımı için gerekli malzemelerin bulundurulmasını, depolanmasını, nakil ve satışlarını izne bağlayabilir veya yasaklayabilir, ruhsatlı da olsa her nevi silah ve mermilerin belirli yerlerde ve zamanda taşınmasını yasaklayabilir, kamu veya kişilere ait özelliği bulunan kuruluşlar, fabrika, banka ve benzeri yerlerde iç güvenliği sağlamak amacıyla süreli veya süresiz özel koruma önlemlerinin alınmasını ilgililerden isteyebilir. Bu isteklerin yerine getirilmesi zorunludur.

8. Doğal afetlerde, toplumsal olaylarda veya yetkililerin istemi ile kamu görevlerine yardımcı olurken yaralananların tedavilerini Kamu ve Özel SağlıkKuruluşlar'ında devlet memurları gibi yaptırabilir.

Bu fıkra ile ilgili olarak vali tarafından verilen sözlü emirler derhal yazılı hale getirilir, alınan kararlar gerekçeli olarak yazılır, ilgililere duyurulur, halkı ilgilendirenler alışılmış araçlarla **ilân** edilir.

Bu fıkrada öngörülen tedbirler, alınmasını gerektiren sebeplerin devamı halinde yeni bir kararla en çok iki kez uzatılabilir veya tekrarlanabilir.

Bu fıkranın uygulanmasında birden fazla ili ilgilendiren konularda iller arasındaki koordinasyon İçişleri Bakanı tarafından sağlanır. Bakan bu yetkisini ilgili valilerden birisine devredebilir.



Özgür Gündem

AZADİ

GAZETELERİNİN KAPATILMASINI PROTESTO EDİYORUZ !

Kürdistan'daki kirli savaşın yansımalarından biri olan -sosyalist, yurtsever, demokrat, özellikle Kürt basını üzerindeki- yasak; 2 gazetenin daha kapatılmasına neden oldu.

Yaklaşık iki yıldır çalışmalarını sürdüren **Özgür Gündem** gazetesi, geçtiğimiz nisan ayı içinde muhtelif sayılarında yer alan haber, makale ve röportajlar nedeniyle İstanbul DGM'sinin verdiği kapatma kararının yargıtayca onaylanması sonunda kapatıldı.

Yayın sürecinde, sürekli devletin hedefi haline gelen Özgür Gündemin onlarca muhabiri öldürüldü, tutuklandı, yoğun işkence gördü, kaçırıldı, tehdit edildi, gazete binası fiili olarak devletin polis güçleri tarafından işgal edilip bütün çalışanları günlerce işkenceye alındı ve nihayet Genelkurmayın emirleriyle hareket eden İstanbul DGM'nin kararıyla kapatıldı.

Cezası Yargıtay tarafından onaylanıp kapatılan diğer bir gazete de **Azadî**. **Azadî** gazetesi, 43'ncü sayısında yayınlanan yazılardan dolayı verilen kapatma cezasının Yargıtay'da onaylanması üzerine, 13 mayıs 1994 cuma gününden geçerli olmak süretiyle 15 gün süreyle kapatıldı. Ayrıca, gazetenin eski sahibi **İkramettin Oğuz** ile eski yazıişleri müdürü **Sedat Karataş** 2'şer yıl ağır hapis ve 20'şer milyon TL. para cezasına çarptırıldılar.

Özgür Gündem ve **Azadî** gazetelerinin kapatılmasını şiddetle protesto ediyoruz.

AYŞE ZARAKOLU CEZAEVİNDE

Hakkında İstanbul DGM tarafından tutuklama kararı verilen **Ayşe Zarakolu** tutuklandı.

1990 yılında Belge yayınları tarafından çıkarılan **Dr.İsmail Beşikçi**'nin "*Devletlerarası Sömürge Kürdistan*"adlı kitap, İstanbul DGM tarafından "bölücülük propagandası" yapıldığı gerekçe gösterilerek toplatılmış, **Beşikçi** ile birlikte yargılanan Belge yayınları sorumlu yöneticilerinden **Ayşe Zarakolu** 6 ay hapis, 50 milyon para cezasına çarptırılmıştı.

Cezanın Yargıtay tarfından onaylanması sonunda **Ayşe Zarakolu** tutuklanarak cezaevine gönderildi.

KOMEL RESSAMLAR BİRLİĞİ ★ 1991 ★

"ulusun özgürlüğü ve ülkenin bağımsızlığı, hayatın her alanında verilecek mücadele ile gerçekleşebilir. Bu alanda yaratılacak her değerin mücadeleye zengin bir içerik ve anlam katacağına inanıyoruz. Gücümüz ve yeteneklerimiz oranında orkestradaki yerimizi almaya kararlıyız."



BİLDİRGE

Emperyalistler işgal ettikleri topraklardaki ulusların zenginlik kaynaklarını talan ederken aynı zamanda o ulusların kültürel değerlerini de imha etmeye çalışır. Kimliksiz ve kişiliksiz bir toplum yaratmayı hedeflerler. Bu politikalarının sonucu sömürücülere imrenen, onlar gibi olmayı hedefleyen, içinde bulunduğu koşulları sorgulamayan, karşı çıkmayan, teslimiyetçi, itaatkâr ve murit bir kişilik oluşur. Sömürgeciler, bu kişiliği kendisine hizmet etmeyenlere karşı kullanır. Sömürülen ulusun bir kısmı, diğeriyle savaştırılır. Burjuvazi kendisine karşı olan her şeyi aşağılar. Emekten yana, ezilen sınıfın çıkarları doğrultusunda olan sanat da bundan payını alır. Yaratıcıları baskı altında tutulur.

Varlığı emek-sermaye çelişkisine bağlı olan bu sistemde sanat bir meta, sanatçı da bu metayı üreten, pazarlayan konuma düşürülür.

Bizce sanat bu değildir. Nesnel gerçekliğin, duyularımızca algılandıktan sonra yeniden üretilmesidir. İnsana özgü ve toplumsal bir etkinliktir. Sanatın "bu etkinliğinin mekanikleşmesi" niteliğin nicelik içinde boğulması kapitalist sistemin özelliğindendir. "İnsan duyguları matematik formüllere indirgenemez" metalaştırılamaz.

Sanat üretim sürecinden ayrılamaz. Sınıflara bölünmüş bu toplumda, o da sınıflara bölünmüş olarak vardır. Ondan bağımsız ele alınamaz.

Ezen-ezilen, sömürgeci-sömürge çelişkisi olan bir toplumda her insan taraftır. Biz de tarafız. Kültür değerlerine el konmuş kimlikleri inkâr edilmiş, isimleri değiştirilmiş bur ulusun aydınları olarak taraf tutuyoruz. Ulusumuzun bağımsızlığını savunanlardan yanayız. Kimliksiz, kişiliksiz, inkârcı ve taklit sanata karşıyız. Bizim için sanat sadece estetik değeri olan bir şey değildir. Onun toplumun değişim ve dönüşümünde etkili bir silah olduğuna da inanıyoruz. Çizdiğimiz her çizgi, tuvalimizdeki her biçim ve renk bilincimizin ürünü ve ezenlere karşı kullandığımız silahtır.

Sömürge ülke aydının görevi de budur. O bilinci ve tüm birikimiyle sömürgeci ülkenin asimilasyoncu politikasına karşı durmalıdır. Kendi ulusal değerlerine sahip çıkmalıdır.

Yaşadığımız dünya, insanın insana egemenlik kurmaya çalıştığı, emek sermaye çelişkisinin var olduğu kapitalist bir dünya... Bir yandan ihtişamlı salonlarda insan emeğinin hiçe sayıldığı cavcavlı eğlence geceleri, öte yandan jandarma dipçikleri altında yaşama mücadelesi veren mazlum Kürt ulusunun feryatları. İşte böylesi bir dönemde aydın olmanın tüm sorumluluğuyla Komel Ressamlar Birliği olarak, hayat karşısındaki yerimizi aldık.

Bize göre, ulusun özgürlüğü ve ülkenin bağımsızlığı, hayatın her alanında verilecek mücadele ile gerçekleşebilir. Bu alanda yaratılacak her değerin mücadeleye zengin bir içerik ve anlam katacağına inanıyoruz. Gücümüz ve yeteneklerimiz oranda orkestradaki yerimizi almaya kararlıyız.

Toplumsal gerçekçi bir sanat anlayışı taşıyan biz birlik üyeleri, yeniden doğuş sürecine giren ülkemizin bu alandaki temsilcileri olarak, ilk olmanın tüm zorluklarıyla bir yılı geride bıraktık. Ulusumuzun talan edilmiş kültürel değerlerinin korunması geliştirilmesi ve evrensel boyutlara ulaştırılıp kalıcılığı için kendimize düşen görevleri başaracağız. Bunu yaparken aynı amaç uğruna çaba sarf eden tüm sanatçılarla dayanışma içinde olacağız. Ülkemizde resim alanında çaba gösteren ve ürünlerini sunamayan her insanla dayanışmaya girip destekleyeceğiz. Bu alanın kendi dinamikleri üzerinde yükselmesi için olanaklar yaratmaya çalışacağız. Dargrup zihniyetinden uzak ve birleştirici ilkeyi temel alacağız. Tüm dünya sanatçılarını dost kabul ederek dayanışma içinde olacağız.

Sanatı estetik kuralları gözardı etmeden kendi kuralları içinde işleyeceğiz. Bize göre sanatın hayatı sorgulaması gerekir...

Arya Ressamlar Grubu olarak bir bildirge sunan grubumuz bir yılını doldurdu.

Halkımızın kültürel değerlerini, gelenek ve göreneklerini, tarihini, efsanelerini kalıcı birer belge gibi işleyerek evrensel kültüre katkı sağlar konuma getireceğiz. Bu amaçla koyduğumuz;

1- Toplumcu gerçekçi

2- İnsancıl , ulusal ve çağdaş

3- Dargrupçu anlayışlardan uzak ve birleştirici ilkelerimiz doğrultusunda mücadelemize devam edeceğiz.

KOMEL RESSAMLAR BİRLİĞİ

www.a

RESSAMLAR BİRLİĞİ



"Kendisini ulusal kimliğiyle ifade eden ilk Kürt ressamlar grubu olarak hedef kitlemiz birinci derecede Kürt aydınlarıdır. Bu daha da genişleyerek ulusal bilinç taşıyan her Kürt insanı olacaktır. Ancak işbirlikçileri ve hainleri ayrı tutmak gerekir. Ayrıca Türk sosyalist ve aydın, demokrat sanatçıları da seslendiğimiz kesimlerdir.".



Gülcan ZİREK:

1969 yılında Erzincan'ın Çayırlı ilçesine bağlı Toprakköyü doğumlu. Tüm öğrenimini İstanbul'da sürdürerek 1989 yılında Marmara Üniversitesi Resim Bölümünü kazandı.

1991 yılında okullarında karma sergiye katılan zirek, Kasım 1991'de Komel Ressamlar Birliğine üye oldu. Bu yıl üniversite eğitimini bitirecek olan Zirek Komel Ressamlar Birliği'nde çalışmalarını sürdürüyor.

16.3.1991 tarihinden bu yana çalışmalarını sürdüren **KOMEL RESSAMLAR BİRLİĞİ**'nin ilk isimleri **ARYA RESSAMLAR GRUBU**. Arya isminin değişik anlam taşıdığı ve bu nedenle aldıkları bir çok eleştiri sonunda isimlerini **Komel** olarak değiştirdiklerini açıklayan birlik üyeleri değiştirme nedenini şöyle açıklıyorlar :

"Arya Ressamlar Grubu: Adımızdaki '**Arya**' sözcüğünden dolayı gelen eleştirileri değerlendirdik. Geçici bir ad olarak düşündüğümüz bu sözcük;

1- Müzikte kullanılan uzun opera şarkısı olduğu ve müzik grubu olarak anlaşılacağımızdan,

2- Ari kelimesinden türediği ve Ari ırkı çağrıştırdığı Kürtlerin bu ırktan (Ari ırkından) geldiği tezinin tartışmalı olması ve bizim böyle bir düşüncemizin olmayışından dolayı bu ismi artık kullanmıyoruz Asıl ismimiz olan **KOMEL RESSAMLAR BİRLİĞİ** olarak çalışmalarımıza devam edeceğiz."



Resim sergileri ve atılımlarıyla sık sık gündeme gelen Komel Ressamlar Birliğiyle okuyucularımız için bir söyleşi yaptık.

● *Komel Ressamlar Birliğini tanıtır mısınız?*

●● İstanbul'da ikâmet eden bir kaç Kürt kökenli ressam çeşitli vesilelerle tanıştık. Düzenli birkaç görüşme sonunda Ressamlar Birliği düşüncemiz netleşti ve 16 mart 1991 tarihinde Kadıköy Belediye Sanat Galerisinde "**Halepçe**" konulu sergi ile kuruluşumuzu kamuoyuna sunduk. Bu ilk adım ne yazık ki, yurtsever, demokratik ve sosyalist çevrelerin dikkatini çekmedi. Etkinliğimiz haber bile yapılmadı. Sergi faaliyetinden sonra, bir yer kiralayıp çalışmalarımızı orada yürütecektik. Ancak, maddi olanaklarımız oldukça kısıtlıydı. Bir süre sonra dıştan bir müdahale ile, bazı arkadaşlarımız bizden ayrıldı. Biz geri kalanlar, sıkı bir çalışma ile 24 Ocak 1992'de İstanbul Basın Müzesinde "**Direnmeler**" konulu bir sergi düzenledik. Sergi oldukça yoğun bir ilgi ile izleyici akınına uğradı. Bu durum galeri yöneticisini oldukça rahatsız etti. O güne kadar hiç uygulanmayan kurallarla karşılaştık. Sergi mesai saatleri dışında kapalı tutuldu. Öğle saatlerinde izleyici içeriye alınmadı. Serginin son gününde kapıdaki resmi kıyafetli görevli polis, ziyaretçilerimizin çantalarını kontrol ederek dolaylı engellemelerde bulundu. Bunun yanında bir çok yayın organında haber yapıldık. Etkinliğimiz hakkında ve sanat bildirgemizden alıntılar yapılarak sunulduk. Bu sergi ile birlikte prova niteliğinde bir de sanat dergisi yayınladık. Ancak, ekonomik nedenlerden ötürü projemizi gerçekleştiremedik...

YAKINDOĞU STK



"Newroz" / Tekin Fırat

"Direnmeler" konulu sergiyi 24 Nisan- 10 mayıs tarihleri arasında Ankara Çağdaş Hukukçular Derneğinde tekrar düzenledik. İstanbul'da olduğu gibi Ankara'da da belirli engellemelerle karşılaştık. Çeşitli yerlere bıraktığımız sergi afişleri ya indirildi ya da hiç astırılmadı. Sokağa astığımız bez afiş bile indirilip götürüldü. Ancak, herşeye rağmen oldukça kalabalık bir kitle sergimizi izledi...

1-8 Ağustos 1992'de İzmir Dikili Kültür ve Sanat Festivaline katıldık.

20 Mart 1993 tarihde **"Direnmeler II"** konulu sergi ile İstanbul Kürt Hak ve Özgürlükler Vakfında bir sergi düzenledik. Bu sergimiz ile ilk kez bir çok resmimiz satıldı. Bu sergi döneminde bir de **"Faili meçhul"** bir eleştiriye maruz kaldık...

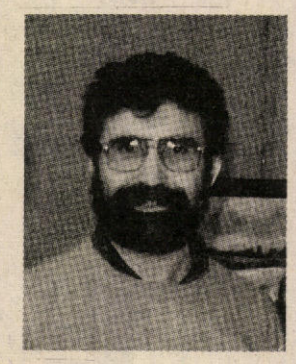



Halepçe/Tekin Fırat

Kürdistan'daki kirli savaşa, faili meçhul cinayetlere ve büyük kentlerdeki yargısız infazlara karşı bir tepki olarak oluşan "İnsan Hakları Mücadelesinde Sanatçı İnisiyatifi" çalışmalarına katıldı.Son olarak da, Almanya'nın Köln kentinde Nisan-Mayıs 1994 tarihleri arasında Komkar tarafından organize edilen bir kültürel etkinliğe grubumuz adına bir arkadaşımız davet edildi. Ancak, vize talebi hiç bir neden açıklanmadan, İstanbul Alman Konsolosluğunun "Takdiri" ile red edildi. Halen çalışmalarımızı olanaklarımız ölçüsünde sürdürmekteyiz.

● *Bildiğimiz kadarıyla metropol kentlerinde bir çok sergi düzenlediniz. Gerek Kuzey gerekse Güney Kürdistan'da sergi açtınız mı? Açmadıysanız düşünüyormusunuz?*

●● Komel Ressamlar Birliği, hem kuzeyde hem de Kürdistan'ın diğer parçalarında çeşitli sergiler organize etmeyi proğramına almıştır. Bu nedenle, Mayıs 1993'te Güney Kürdistan Kültür Bakanlığı Plastik Sanatlar Müdürü **İsmail Xeyat**'a çalışmalarımız ve projelerimiz hakkında elden bir mektup yolladık. **İsmail Xeyat**'dan gelen cevap, ancak üç ay sonra elimize ulaşabildi. Mektubunda, çalışmalarımızı kutlayarak desteklediklerini ayrıca bizlerle görüşmek istediğini yazmıştı. Güneyde haberleşme olanakları gelişmediği için, diyalog sağlayamadık ve bağlantımız koptu.

Organizasyonunda bizim de bulunduğumuz Batman Kültür ve Sanat Festivaline bir resim sergisi ile katılacaktık. Ancak, Batman Valiliği ve Emniyet müdürlüğünün tehditleriyle etkinlik engellenince girişimimiz sonuçsuz kaldı. Yine aynı dönemlerde düzenlenen ve uluslararası bir çok aydının da davetli bulunduğu Diyarbakır Barış Festivali'nin açılışında "Barış" konulu bir sergi düzenleyecektik. Ancak, bu festivalde engellenerek yasaklandı. Olanak bulursak tüm Kürdistan'da gezici bir sergi organize edeceğiz.

● *Çalışmalarınızın akademik düzeyinin düşük olduğu, popülist yanının daha ağır bastığı eleştirileri var. Bu konudaki düşünceleriniz ne-lerdir?*

●● Bildiğiniz gibi devrimci eleştiri objektiftir, geliştirici ve katkı sağlayıcıdır. Bu itibarla bize gerçekçi yapılan her eleştiri büyük değer taşır ve çalışmalarımıza ışık tutar. Yanlı ve maksatlı eleştirilerin ise amacı bilinir... Her arkadaşımız en az dört yıl akademik eğitim aldı.

Arkadaşlarımızdan biri yüksek resim mezunu Bir diğeri üst lisans eğitimi aldı. Eğitim süresince tüm çalışmalar, akademik kurallar esas alınarak yapılır. Bu kuralları öğrenemeyen mezun olamaz (!) Çalışmalarımıza ilişkin bu tip değerlendirmeler yanlıştır.

Çalışmalarımızda popülizme yönelme olduğu düşüncesine gelince; Bu belirleme bir ya da bir kaç çalışmalarımıza ilişkin olabilir. Ancak, bunun da olması doğaldır. Çünkü, içinde bulunduğumuz ilişkiler ve yaşadığımız toplumsal koşullar, kimi arkadaşlarımızda duygusal yansımalar ve anlık coşkular olarak resime dönüşen yorumlarda, böyle bir izlenim doğurabilir. Öte yandan, genelleme yapılması doğru değil, böyle bir saptama son dönem çalışmalarımıza haksızlık olur.

Nesnel olarak her Kürt sanatçısı asimilasyon politikalarına karşıdır. Komel Ressamlar Birliği de bu bilinci taşıyan sanatçılara zemin hazırlamak, gösterilen her çabayı destekleyecek olanaklar yaratmak, ulusal kimiğimizle uluslararası zeminlerde temsil düzeyi oluşturmak amacındayız.

Tekin FIRAT : 1957 yılında Muş'un Varto ilçesinin Diktepeler köyünde doğdu. 82 yılında Mimar Sinan Üniversitesi Güzel sanat Fakültesi Yüksek Resim Bölümünü bitiren Fırat; ilk kişisel sergisini 1985'te Erzincan Urartu otelinde "Günlüğüm" ismiyle açtı.

1986 yılında "Günce"
1989 " "Halepçe"
1989 " "Halepçe"
1990 " Almanya'da Cafe und foye
1990 " Yunanistan-Atina'da
1991 " Komel Ressamlar Birliği'nin kuruluşu ve Kadıköy Belediye Sanat Galerisinde resim sergisi
1991 " Enver Atakan Sanat vakfı sanat galeri grup sergisi
1992 " "Direnmeler" adıyla Komel Ressamlar Birliği grup sergisi.

Kürdistan'da resim öğretmenliği yapan Fırat, aynı zamanda kendisinin de kurucuları içinde yer aldığı Komel Ressamlar Birliğinde çalışmalarını sürdürmekte.

Mehmet KOLÇAK :

1960 yılında Elazığ'ın Karakoçan ilçesi Mızıkan köyünde doğdu. 1988'de Marmara üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş bölümünü bitirdi. 1989'da aynı bölümde Üst Lisans eğitimi aldı.

1988'de ilk karma sergi
1990'da ikinci karma sergi
1991'de ilk kişisel sergi
1991 " Enver Atakan Sanat vakfı sanat galeri grup sergisi
1992 " "Direnmeler" adıyla Komel Ressamlar Birliği grup sergisi.

Birliğin diğer kurucu ve üyesi olan Çolak'ta arkadaşları gibi çalışmalarını Komel'de yürütmekte.

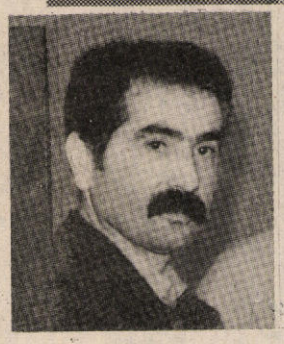

Komel Ressamlar Birliği siyasetler üstü bir etkinlik değildir. Ve hiçbir çevrenin inkarı üzerine de oluşmadı. En geniş anlamda tüm siyasal çevrelerle diyaloğ içindeyiz. Dar grupçuluktan kastımız, herhangi bir gurubun sanatsal alandaki sözcüsü olmamaktır. Ancak siyasal tercihleri olan sanatçılar olarak etkinliğimizi sürdürüyoruz.

Çalışmalarımızda hangi dili kullanırsak kullanalım, kesinlikle akademik kuralları esas aldığımızı iddia edi yoruz.

● *Çalışmalarınızda özellikle Kürt halkının sömürge statüsünü konu ediyorsunuz. Bu nedenle hakkınızda hiç dava açıldı mı? Açıldıysa şu an hangi aşamada?*

●● Şu ana kadar her hangibir adli soruşturmaya tabi tutulmadık. Ancak bu, çalışmalarımızda Kürt halkının sömürge statüsünü vermediğimiz anlamına gelmemeli. Genel olarak çalışmalarımız Kürt halkının toplumsal yaşamı ve mücadelesinden yorumlar şeklindedir. Bunlar; Göç, katliamlar, Direniş, Zafer vb gibi.. Hakkımızda dava açılmadı. Ancak, her sergimizde çeşitli engellemelerle karşılaştık. Başvurduğumuz bir çok galeri, sergi talebimizi "iki yıl içinde yer yok" gerekçesi ile red etti veya sıraya alıp geçiştirildi.

● *Demokratik kurumlarla ne tür dayanışmalarınız var? Onların size karşı dayanışmaları ne düzeyde?*

●● Demokratik kurumlarla, birliğin kuruluşundan beri dayanışma içindeyiz ve bunu ilke haline getirdik. Bir çok yayın organına ya da talep eden her yayın organına, karşılık almaksızın kullanmaları için desen ve resim verdik. Halen de talep edildiğinde vermekteyiz. Ayrıca, bir çok kitaba kapak tasarımı yaptık. Bunların karşılığını ya hiç almadık, ya da cuzi miktarlarda aldık. Ancak, bu ilişkilerimiz kimilerince istismar edildi. Resim dışında başka uğraşımız olmadığı için büyük zorluklarla karşılaştık.

● *Diğer Kürt ressamlarla birlikte çalışmalarınız var mı?*

●● Gerek Avrupa'da yaşayan gerekse Kürdistan'ın diğer parçalarında ikâmet eden Kürt ressamlarla şu an diyalogumuz yok. Bazı çabalarımız var, bunları sonuçlandırabilirsek 1994 yaz sonlarında Suriye'ye bir sergi götürecek, oradaki ressamlarla ortak bir takım çalışmalara gireceğiz.



Bu söyleşi için çok teşekkür ederiz. ●●



KOMEL RESSAMLAR BİRLİĞİNİN "ÇALIŞMA İLKELERİ 'NDEN...

● Birliğe toplumcu gerçekçi sanat anlayına sahip ressamlar üye olabilir.
● Birlik üyesi ressamların çalışma programlarında Kürt ulusu nun toplumsal yaşayışını evrensel boyutta işlemesi esas olmalıdır.
● Birlik hiçbir anlayışı yadsımadan hepsiyle eşit düzeyde ilişkiye girer.
● Birlik bağımsızlıkçı tavrını her koşulda korumak zorundadır.
● Komel Ressamlar Birliği ulusunun özgürlüğü için mücadele veren tüm güçleri dost kabul eder.
● Birlik üyeleri eşit katılım hakkına sahiptir.
● Her üye kisişel sergi açma hakkına sahiptir. Birlik kişisel sergi açacak her üyesine yardımcı olacaktır.
● Her üye birliğin oluşturduğu sergiye resim vermelidir.
● Her grup üyesi ressam çalışma disiplini içinde olmalıdır.

Tekin FIRAT
Mehmet KOLÇAK
Fehim GÜLER
Gülcan ZİREK

www.akuldiz.org



EV Çİ TİŞTE ? Jİ VÎRA TAQTÎQ PÊWÎSTÎYE

Belma Azad

Cihê xebata min li nav bajêr bû. Rojekê di bajêr da Kurdekî me ajantîya dijmin dikir. Ajantîya wî hat îspatkirin. Malbata wî bi xwe jî malekî welatparêz bû. Ji ber vê yekê me nedixwest ewî bikûjin. Me jê ra xeber şand yan dev jî ajantîyê berde yan jî wê bê kûştin. Ajanê me jî gotîye:

"-işê wan bimin neketîye. Ez çi me, çi dikim biwan neketîye."

Di nav re çend roj derbas bûn. Me nêrî na ev mirov ji wan ra xweş dixebite. Bi hevalan ra me qererda kû ev mirov bête kûştin. Ez û dû heval me xwe karkir. Şevekê pêşiyawi girt. Me ajanê xwe girt, bire inşeatekî , me gotê:

" -Binêre, me ji te ra xeber şand. Dev ji vi şîxûlî berde. Me ji bo xatirê malbate te me nexwest em te bikûjîn. Te dîsa gotina me nekir."

"-Hûn kî ne ez bi xebera we bikim, şixlê we bimin neketiye ez çi dikim. Hûn mêr bin, mi bikûjin."

Li ser wi serhildana wî me lê da. Wî jî li me da. Ew mirov ji yekî gelek gir bû. Hebû seateki me lêda nikarin sîleh jî biteqinin.

Lewra der û dorên mê ji mal hene. Kemera me xiste stûyê wî xenîqand. Tevî hevalan ji wir derketin çûn mala hevalekî. Bi ser da sê-çar seat derbaz bû. Rabûm ji mala mêrîkêra telefon vekir. Minê deng nekira wexta dengê girînê bihata. Heke dengê girîne bihata min zanibû kû xebera wan jı mirina kûrê wan heye. Telefona wan lê kêt. Mirovek telefonê hilanî. Got;

"-Tû kîyî ?"

Destê min cemidî . Hema min telefon girt û li ser çoke xwe ketim. Hevalan hatin bimin girtin.

"-Heval çibû ka bêje. Çima rengête rêvi?"

"-Hevalên delal bêjin kî bû derket ser telefonê ?"

"-Em ji kû zanin heval kanê kî bû derkete ser telefonê.

"-Ez ji wer re bi bêjim hûn bawer nakin. Ew ê derket ser telefonê ajanê me bû nemirîye.

Hetanî niha tiştek wiha nehatibû serê me. Ev çi kar bû. Hebû bi qasi deh deqîqan em bê deng man. Min jî hevalanra got:

"-Binerin heval! Hetanî îro tiştekî wiha nehatibû serê me. Pêwîst e em vî xetaye ji holê rakin.

Bi hevalan ra em şêwirin ka em çi bikin. Me qerara xwe da. Ez çûm mala mêrikê. Bavê kûrikê ji berê min nas dikirim. Zanîbû kê ev çend sal e ez li çiyê me. Min gazî bavê wî kir. Derxiste derve, min jê ra got.

"-Binêre mamo, em zanin kû tû mirovekî welatparêz î. Heya te ji heye kû me îşev li kûre tê daye. Kûrê te ajantî dike. Ev hatiye ispatkirin. Kûre tê jî vê yekê înkar nake. Berê ji me jê ra xeber şandibî kû bira dev ji vî şixûlî berde. Wî bi xebera me nekir. Li ser vê yekê em rabûn me lê da. Kû ne kûrê te bûya niha ji ve me ew kûştibû. Niha em ji te vi dixwazin. Tû îşev kûre xwê ji vî bajari derxî. Car din lingê wî neyê van deran. Wexta kû bê vî bajarî emê wî bikûjin.

Rasti me nexwest neyartîya wê malbati bistînin.

Bitlis'li KEMAL FEVZİ'NİN YAŞAM ÖYKÜSÜ



Malmîsanij

Bitlis'li Kemal Fevzi ve Kürt Örgütleri İçindeki Yeri

Fırat *Yayınları*
Eylül 1993

B.Boran

Malmisanij, bize **Kemal Fevzi** 'nin gerçek yaşam öyküsünü kazandırıyor. (*) Kitap bir kavga adamının, bir uzun yol yolcusunun soluksuz yaşam öyküsünü anlatıyor. Bu öykü kahramanın mücadele içindeki yeri eksenine oturtulduğu için biyografi olmaktan çıkarak ciddi, titiz ve düzeyli bir tarih araştırmasına dönüşüyor.

Osmanlının çöküş aşamasında İttihatçıların Osmanlıcılık düşlerinin Alman destekli Turancılığa çaldığı koşullar, Rum-Ermeni sermayesinden çaldıklarıyla semirmiş asker-sivil bürokrat kadrolardan oluşan Türk ulusalcılığının gelişmeye başladığı koşullardır. Selanik merkezli İttihatçılık, Türk milliyetçiliğinin ideolojik harcını karmaktadır. Fakat bu milliyetçilik akımı, emperyalizmin emzirdiği, gelişmesine hayatiyet verdiği bir akımdır. Asalaktır ve asalaklığın getirdiği aşağılık duygusuyla hırsızı olduğu Ermeni-Rum ticaret burjuvazisinin düşmanıdır. Kabile konfederasyonlarından, feodal beyliklerine kadar, milliyetinin temel yaşam tarzı olan haraç, vergi, yağma ve talan politikalarının getirdiği engin tarihi tecrübelere sahiptir. Tecrübeli olduğu bir diğer alan ise farklı milliyetlerden halkları birarada tutma becerisidir. Bu becerinin temeli örgütlü zordur. Fakat örgütlü zoru destekleyen diğer politikalar da vardır. Bizanstan miras entrika ve Hilafetten miras din afyonu.

Bu tarihi koşullarda toprak rantının yarattığı rahatlıklardan yararlanarak okuyan Kürt şahsiyetler ile Osmanlı askeri/sivil bürokratik kadroları içinde yeralan Kürt aydınları içinde de ulusçuluk rüzgarları eser. Birinci Paylaşım savaşı koşullarında, merkezi Osmanlı yönetiminin güçten düşmesi, savaşın galiplerinin Osmanlı imparatorluğu ve onun sultası altında bulunan ülkelerin paylaşımı temelinde sahte bir "ulusçuluk"la geliştirdikleri manevralar, Kürt aydınlarının çalışma ve aydınlanma koşullarını da yaratıyordu. Bu manevraların Ermeni ulusçuluğunu uyarma temelinde gelişmesi ise, Kürdistan topraklarının Ermenilere verileceği korkusu, hedeflenmese de dolaylı olarak Kürt ulusçuluğunu da uyarmış oluyordu. Sevr'in Kürtlere ilişkin hükümlerinin de bu aydınlanma da payını yadsımamak gerekiyor.

İşte Kürt **Kemal Fevzi**'yi yaratan koşullar bunlardır. **Kemal Fevzi** 1917'lere kadar Osmanlı ordusunun bir subayıdır. Fakat İttihatçı düşüncelerden etkilenmiştir. Devşirme bir Türk gibi İsâmın, Türklüğün cihana hükmedeceğine ilişkin ateşli şiirler yazmaktadır. Savaşın Osmanlılar aleyhine döndüğü son zamanlarda ise, savaşlardan ve savaşların yarattığı yıkımdan bıkmıştır. Bu bıkkınlık ve savaşların kaçınılmazlığı karşısındaki umutsuzluk son dönem şiirlerine yansımaktadır. Çocukluğundan başlayarak şiirlerinin değişmeyen bir konusu da vatan hasretidir. Vatan ise daha çok geldiği yöredir.

Kemal Fevzi 1918'den itibaren Kürt Örgütleri içinde aktif olarak yer almaya başlar. Örgütler içinde temel amacı ulusal bilincin yaratılması, Kürtlerin ulusuna ve ülkesine karşı görev bilinçlerinin geliştirilmesidir. **Jin**, **Kürdistan** gibi dergi ve gazetelerde yazılarının temel konusu ulusal bilinç, ulusa karşı görev anlayışıdır. Dünyanın Kürt ulusuna karşı kör ve sağırlığı yeni değildir. Bugün bizlerin de yakındığı bu konuda **Kemal Fevzi, Jin** Dergisine yazdığı yazıda:

"Ey her biri birer yiğitlik anıtı olan Kürd gençleri! Size sesleniyorum:

Tekniği ve uygarlığıyla, bilim ve sanayiyle, en üstün zekanın göstergesi olan yapıtlarıyla, yükselen ve fakat vicdanıyla sürekli ve sürekli olarak alçalan xx. yüzyılın kulakları sağır ve gözleri kördür.

Sana senden gelir alemde ger imdad lazımsa" der. Şimdiki kadroları göreve çağırır ve uyarır: "Yarınki kuşaklar size soracaktır gözleriniz kör, kulaklarınız sağır mıydı?"

Kitabın tarihsel önemini, **Kemal Fevzi** ile ilgili bilinmeyenleri ve yanlış bilinenleri gün ışığına çıkarmasındadır. Örnekse bizim kuşağımıza kadar Kürt insanı **Kemal Fevzi**'nin 1917'ye kadar ki macerasını bilmez. Yine 1913-14 yılları arasında kurulan Hevi Talebe Cemiyeti'nin kurucusu ve bu cemiyetin çıkardığı **Roji Kurd, Yekbûn ve Hetawî Kurd** adındaki dergilerin yazarı olarak biliriz. *(Zinar Silopi Doza Kürdistan s.28-36-37-34-99)* Oysa bu tarihlerde **Kemal Fevzi** Türkçülük ve İslâmcılık kokan şiirler yazmaktadır.

Kemal Fevzi Kürt Teali Cemiyeti içinde radikal bağımsızlıkçı kanadı temsil eder. Seyit Abdülkadir'in Özerkliği savunan düşüncelerinden dolayı Cemiyet'in parçalanması sonrasında bağımsızlıkçı kanatla birlikte Kürt Teşkilat-ı İctimaiye Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer alır. Bu Cemiyet'in çıkardığı **Jin** gazetesinde yazılar yazar. Daha sonra ise ikinci ulusal isyanı örgütleyen **Azadî** örgütünün kurucusu olarak karşımıza çıkar. Diplomatik faaliyetler içinde yer alır. İkinci ulusal başkaldırı sırasında tutuklanarak yargılanır. Sömürgeci devletin Kürt önderleri ve aydınları budadığı koşullarda (Cibranlı Halit, Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya Bey) **Kemal Fevzi**'de bedel ödeyecektir. Kendisiyle birlikte aralarında Seyit Abdülkadir'in de (sayıştay başkanı) bulunduğu Seyit Muhammed, Palulu Kör Sadi ve Xoşnav Aşiretinden Nafiz'le birlikte Diyarbakır'da kurulu Şark İstikâl Mahkeme'sinde yargılanarak idama mahkûm edilir.

27 Mayıs 1925 günü Ulu Cami önünde asıldığında düşmanının suratına Kürt ulusuna ait güzel bir Kürdistan iddialini haykırıyordu:

"Cennet Kürdistan bizimdir. Ev sahibi biziz ve kim ne derse desin biz yine içeri gireceğiz, buna hiç bir güç engel olamaz, çünkü o bizimdir..."

Kemal Fevzi yetmiş yıl önceden bugüne haykırıyor:

"Demek gözler kör ve kulaklar sağırdı.

Fakat siz gördünüz ve duydunuz, ey Kürd gençleri! Bu sorumluluğu tarih yüklenemez; onu her zaman zalim ve dalkavuk gördüm. Yüzyılımız kabul etmez; çünkü o da bencil ve nankördür, kendini beğenmiş ihtiraslı ve vefasızdır. Hükümet üzerine almaz; çünkü senin iradenden doğmuş ve sözde senin temsilcindi.Cezanı kendi ellerinle belirledin demektir.(a.b.ç) Ey Talihsiz Kürd gençleri! Bu sorumluluğu siz talihsiz omuzlarınızda taşıyacaksınız. karamsar ve üzgün olmayınız!

Zararın neresinden dönülse kârdır. Ne varki bu kârı hızla sağlayamazsınız, yarınki kuşaklar size soracaklardır:

Gözleriniz kör, kulaklarınız sağır mıydı ?"

(Jin Gazetesi'ndeki Keder sayfaları, "Gözler Kör, Kulaklar sağır mıydı" başlıklı makaleden)

(*)Malmisanij, Bitlisli Kemal Fevzi ve Kürt Örgütleri İçindeki Yeri, Fırat Yayınları, Eylül 1993 İstanbul Çağdaş Matbaası

çapkirin • wesandin • belavkirin
KOMAL
basım • yayım • dağıtım

KOMAL YAYINLARI
Çakırağa Mah. Sineklibahçe Sok. Okumuş İşhanı 18/9
Aksaray/ İstanbul Telefax: (212) 588 18 86

koçgiri
HALK HARE-
4.BASKI

recep maraşlı
DİYARBEKİR RİZGARÎ DAVA-
SİYASİ SAVUNMA
kürt ulusunun kendi kaderinin tayin hakkı

halfin
XIX. Yüzyılda Kürdistan Üzerinde Mücadeleler

ibrahîm ehmed
JANA GEL
Wergêr: Elîşêr
rêza wêjeya kurdî

torî
QOLÎNÇ
Kurte çirok

HELBEST

ÇAVÊN WÊ KEÇIKÊ

Şevên Kurdistanê ne
çavên wê keçîkê
Reş in
bi keser in
û xemgînin,
Min devajin nava behrên Xeyalan
û li welatên zincirkiri digerinin.

Bajarên nav windayi dipirsim,
Ji çavên wê keçikê
Ew, dîrokekî bi jan ji min re dilorinin
Ji xew radibin Xudayên qolonyal
û di wê demê da serhildan,
di çavên wê
keçikê da evin in

Çavên wê keçika dil.
Min li çar alîyên Kurdistanê digerînin

Dikevim nav Xeyalên qedexe û dirêj
bi stêrkan re dibim heval
û di destekî muşê da,
Şevên reş Xwe li min werdigerinin.

Hilgirtiyên keseranin
çavên wê keçika dil
hevîdar in û Xemgîn in

Wek demek,
Ji şevên Amedê ne
û, di nava zîncîrên qolonyal de
Li kuraniya dilê min dixinîn.

WERE EM HERİN

Yara min,
Were em herin

Niha berbangên Azadiyê lê dixin
Li ser Kurdistan
dilên evîndaran tev da,
Xemilîne,
bi evînên şevên dirêj
Wek Mem û Zînê,
bi evîna hezar salî

Yarê,
Were em herin,
di deşta Sirucê da
gul û sosin vebune
Li mêrg û çolan
Û ewran bihar hilgirtine.

Were em herin,
diyarê evînên nemir
Ew, welatê bav û kalan
Kurdistana delal
rengîne îro
Xudayên qolonyal,
Ketine tirsa windakirinê.

Were em herin,
eze ji şevên Meletiyê
Stêrkan biçinim ji tera.

ÇERXA FELEKÊ

Ez û tu birîndar
Ez û tu zincîrkirî
Ez û tu belengaz
û, ez û tu hêjar
Çi bêjîm, jî çerxa felekêra ez,
dewran jî me kurdanre,
bun Aşên bi destar.

XEYAL FIROŞ

Hûn werin keçên cîwan
Jî we ra kowa Xeyalan
Li gundan û bajaran
Ez Xeyalan difroşim
Li Kurdîstan Xeyalan

Ji çar alîyên cîhanê
Kom dikim li Kurdîstanê
Li der dorên Mûş û Wanê
Ez Xeyalan difroşim
Li Kurdîstan Xeyalan

Xeyalên kesk û sor, zer
Ez difroşim seran bi ser
Ji daxwazîyên keyakser
Ez Xeyalan difroşim
Li Kurdîstan Xeyalan

Ew Xeyalên bê zincîr
Ne mexrurin ne kibîr
Hey mirovên rewşenbîr!
Ez Xeyalan difroşim
Li Kurdîstan Xeyalan

Xeyalên min Azadin
Ew, musil in Mehabad in
Ji bo welatek Azadin
Ez Xeyalan difroşim
Li Kurdîstan Xeyalan

Werin bistînin jî xwera
Dawîyê namînin jî we ra
Kurdîno yekbin bi hev ra
Ez Xeyalan difroşim
Li Kurdîstan Xeyalan

Xeyalên min qor bi qor
Xemilîne lî jêr û li jor
Azadîya bê dîktetor
Ez Xeyalan difroşim
Li Kurdîstan Xeyalan

Salehê HESEN

HEVAL GONZALO

Min bihîst ku,
tu dîl ketî Gonzalo
bi girtina te,
dilşadin emperyal
li kêfa wan tê îro,
ew xilat nîşanan didin
xulamên xwe
niha dîsa dîsa baz difirin
li çîyayê And'e,
dîsa baz û qertel difirin
Gonzalo.
û di çavên zarokên Lima'yê da,
hevîyên rojên Azadîyê
wekî, agirên gerîlla ne.

Li Perû'ye, şoreş gulekî sore
vedibe
vedibe û vedibe
hilma ew gula sor
belav dibe,
Li Amerîka Latînî.
Em jî girtîne,
em jî bindestin li Kurdistan
welatê me, ji hev durin
belaw şoreşên me brane
Gonzalo
û niha dîsa baz difirin.
baz difirin li çîyayên And'
ê
û hilma şoreşê heye,
di bahozên Perûye da
ronahî nêzîke,
û ezê, ji Kurdistan şekir wînim,
ji zarokên Lima'yê ra

www.arsiv.org

EZ STÊRKA RİZGARÎME

Ez stêrka rizgarî me
Mizgînekim, ji pêta agirî
Ser Nînova
Di Nevrozeda welîdîme
Dayikamin şorazaniye
Ji Arya.

Ez stêrka rizgarî me
Slav anime ji Medya
Ji qral Astiyagas
Ji zanyarîyên Magîyan.

Têm ji şêrê şaddadîyan
Hesnewî û Mervanyan
Dujim ji şûr û mertalên
Eyyubîyan
Serbuxawanim,
Li ser rêça Bedirxanîyan
Edebîyatim beşek.
Ji Mela û ji Feqi
Ji Ehmedê xanî
Helbestekim ji duwana
Sêxmusê Hesarê

Ez tovê çandîme
Kok nerizim
Ji qedexan şîn buma
Ji koka Yusuf Ziya
Xalidê Cibranîme
Ez bermaye şehidanim
Bi sond û bi peyvanim
Parazkerê mafe xwme
Ji Rojhılat Ji Rojava
Ji Başur Ji Bakur
Ez denge dame
Peşmerganim

DILJAR

Kovara we ya nû "Stêrka Rizgarî" li gelê me pîroz be. Ez hêvî dikim hûnê jîyanek serfiraz û direj biborînin.

Di hejmara yekemînde xebatek hêja tê xuya kovar bi destên pispor û zana yên vî karî hatîye weşandin. Ev pir eşkere ye.

Ez bawerim wê di rojên pêş de "Stêrka Rizgarî" rewnaqtir biçûrise û ez disa bawerim kû hûnê ji rexnan re vekirîbin.

Dibe kû bîr û bawerîyên me, ramanên me bi her alî ne wek hev bin. Bes ev ne pirsgirên kû mirov zêde li ser raweste.

Welatparêzî bi mirovhezî û aştîxwazî yê ve hatibe girêdan û aqil bi ser dilînan ketibe, an ji bikeve tu pirsên neyên ferisandin namine.

Di vê nameya kurt de daxwaze kû rexnek min ji we re heye. Rexnên xwe yên li ser naverokê pêşkêş nakim. Ez wana ji xwe re hiltînim.

Daxwaza min eve kû di kovarê de nivîsên bi kurdî bêne weşandin.

Rexne ji eve:

Di binê navê kovarê de "Kovara sîyasî çanda mehanî" hatiye nivîsandin.

Ezê vê hevokê rexne bikim.

Ev hevok ji tirkî hatîye wergerandin. Hûn dixwazin bêjin "Aylık Siyasi Kültür Dergisi" an ji "Aylık Siyasi Kültürel Dergi"

Daxwaza we kîjan hevok be jî hevoka "Kovara Siyasî Çanda Mehanî" ne di cîh de ye di nav hevoka "Kovara Siyasî" de tu şaşî û çewtî nine.

Şaşî di " Çanda Mehanî" de ye

"Çand", "Çande" bi Tirkî "Kültür" e. Kû bê xwestin mirov bêje "Kültür" dive "çand" an ji "Çande" bi kar bê. Na kû mirov bixwaze bêje "Kültürel" wê çaxê jî pewiste kû "çandî" bi kar bê. Ne "Çanda".

Mana (Wate) "Çanda" "Kültürü" ye.

Em bêne ser bêje (gotin) ya "Mehanî" "Meh" bi Tirkî "Ay" e. "Mehan" ji "Aylar"e. "Mehanî" nizanim çiye.

Di ferhanga D. İzolî de "Mehanî" heye û mana wê "Aylık" e. Bes ne ji bo weşanan, ji meaşan bi kar tê.

Rastgotina vê gotinê "Mehî" ye. Kû mirov pir bixwaze "an" bi kar bine, wê çaxê "Mehane" rasttir e. Bi ya min "Mehane" ji ne di cih de ye ya rast "Mehî" ye.

Şaşîyek din jî eve:

"Kovara Siyasî" ji "Çanda Mehanî" qetîyaye dûvika tipa "g" hevok ji hevdû qetandiye. Divê dûvika tipa "g" nekeve nava hevokê. û hevok bi tipa "û" bi hevdû re bêye girêdan. Piştî giredanê jî, divê piştî çandî "ya" were kû em hevokê rast bêjin

"Kovara Sîyasî û Çandî ya Mehî"

Ez dizanim min serê we êşand. Ê belê rastnivîsa Kurdî ji me re gelek giring e. Di nava xweşî yê de biminin. 21. 04. 1994

Osman ÖZÇELİK/Istanbul

JI BONA YEKÎTÎYA ZIMAN, Û GELÊ KURD

Birêz berpirsîyarên kovar, rojname û weşanên Kurdî! (Azadî, Berhem, Deng, Govend, Nûbahar, Nûdem, Stêrka Rizgarî, Medya, Welat û hwd.) We teva heta niha di ber berjewendîyê gelê Kurd de gelek peywir bi cih anin. Li aliyê din, ji hela dewleta dagirker ve hûn hatin girtin, bi dîravî hatin cirmkirin, weşanên we hatin pêkûtîyê dewlata har, berxwedana wey piroz ji ne tiştekî hindike, ez bixwe we gişkan piroz dikim.

Wek ku hûn timmî dinivîsin, gelek gazinên we hene. Ew ji ne standartbûna zimanê nivîskî, kêmbûna dergetê aborî qelsbûna belavkirinê, û hindikbûna xendevanên kû bi Kurdî dixwînin û hwd...

Ezê ji bona çareserîya van gazinên we pêşnîyarekî xwe pêşkêş bikim. Pêşnîyaramin, ku hûn hemû bihevra rojnameyeke hevpar xwerû bi Kurdî biweşinin. Gelo ku hûn pêşniyaramin bicîh binin wê çi biguhere?

1-Wê bê dergetbûna aborî ji holê rabe.

2-Rojname wê rûpelê wê zêdebivin û hem wê rengin ji bi qalitebe, Ev ji jibona zêdebûna xwendevanan wê bala herkesî bikşîne

3- Pirsgirêka zaravayên kurdî û ne standartbûna nivîsandina zimanê kurdî kêm an pir wê ji holê rabê.

4-Ji ber zêdebûna kadroyên rojnameyê wê berhevkirin û parastina çanda kurdî pir qewin bibe.

5-Pirsgirêka belavkirinê wê ji holê rabê. Qe nebe wê bi illegal ku bi fotokopi jibe wê li herderê Kurdistan bê belavkirin.

6-Wê xwedyê her cûre ramanê be .

(Olî, bê Olî, Sosyalist, Kapitalist û hwd.)

Ev ji wê demokratbûna gelê kurd peşvê bibe. Hevdû çewtferbûna linav rexistinên gelê Kurd û siyaseta neyar ku bira bibira ve dide kuştin wê ji holê rabe. Yekitiya gelê Kurd wê bê çêkirin û hwd.

Di vê xebata wey pirozde serkeftinê dixwazim.

Jeranot : Ev name wê ji hemû kovar û rojnameyên kurdî rê bê şandîn. Hewîdarim ku hûn hemû di kovar an rojnameyên xwede biweşinin

Mihemed Mahmede EWÎNÎ / Istanbul

Navnişana me;

**Çakırağa Mah. Sineklibahçe Sok.
Okumuş İşhanı 18/8
Aksaray/ISTANBUL/Türkiye**

Em li vê navnîşana, li benda name, nivîs û berhemên we ne.

★ Tiştên lewitî, di bin qise kirinê xweşik de vedişer in.
★ Ê di ser xelitîyan bi kewêzê, xelitîna dî çê dike.
★ Ê xelitîye û rastîye bibîne û neynê ziman, şirîkê xelitîya ye.
★ Ê nikaribin bi zihniyetê, erîş dikin mirova.
★ Ê li cem rastîye çi jî xwere nebîne û li çem xelitîye jî nebînê, pir betir xelitîye.

Dara Azadî Dilgerm

1 GÛLAN



İşçiler,
Emekçiler,

Bugün dünya işçilerinin, emekçilerinin **BİRLİK,MÜCADELE ve DAYANIŞMA GÜNÜ 1 MAYIS!**

Sömürgeci burjuvazinin en azgın saldırılarıyla karşı karşıya olduğumuz bir dönemeçte siyasi mücadeleyi yükseltmek tarihsel bir görev haline gelmiştir. Tarihinin en ağır ekonomik ve sosyal krizlerinden biriyle yüzyüze olan Türk kapitalizmi; her zaman olduğu gibi sistemin bütün yükünü, krizin bütün faturasını işçilere, emekçilere, yoksul halk yığınlarına ödettirmek için *"5 Nisan Acil İstikrar Paketi"* ni yürürlüğe soktu.

Krizin en önemli etkenlerinden biri ; Kürt ulusuna karşı yıllardır sürdürülen kanlı sömürge savaşıdır. Binlerce köyün yakılıp yıkıldığı, şehir ve kasabalarımızın bombardıman edildiği; hergün onlarca insanımızın yaşamını kaybettiği bu kanlı sömürge savaşını **TC**, Kürt ulusunun ulusal haklarını gasbetmek uğruna yapıyor. Kürdistan Ulusal Kurtuluş Mücadelesini "Terörizm" adı altında sindirerek özgürlük ateşini boğmak istiyor.

Kürt ulusunun siyasal haklarını tanımamakta ısrar eden **TC**, her yıl Bütçenin 1,5 katını askeri harcamalara ayırmaktadır. Halkın alınterinden çalınan paralar yoksul ve mazlum Kürt ulusunun başına bomba ve ateş yağdırmak için; kontr-gerilla, korucu, muhbir- ajan şebekelerini beslemek için kullanılıyor.

TC, yine her yıl olduğu gibi bu yıl da **Güney Kürdistan**'a büyük bir askeri operasyon düzenlemiştir. Karadan ve havadan yürütülen bu gövde gösterisi, **Güney Kürdistan**'ı **TC**'nin manyetik alanı içinde tutmaya yöneliktir. Bu barbarlığın bedelini de yine her zaman olduğu gibi emekçi yığınlar ödemektedir.

"Devlet darboğazdadır, fedakârlık edelim" nutuklarıyla emekçilerin cebindeki üç kuruşun yarısına da el koyan **TC**, daha birkaç gün önce Rusya'yla 200 milyon dolarlık silah anlaşması yaptı. 9 milyon dolarlık da helikopter alımı yaptı.

Kapitalist sistemin vurgun, talan ve sömürü üzerine dönen çarkı her zaman emekçilerin yaşamını, geleceğini öğütmektedir. Kapitalist sistem bugün Kürdistan'da kanlı bir sömürge savaşı olarak somutlaşıyorsa; Türkiye emekçileri için de azgın bir siyasi gericilik, daha çok yoksullaşma ve yıkım olarak somutlaşmaktadır.

"Yeni Dünya Düzeni " aldatmacası ile, bütün ulusal ve uluslararası sorunların "demokrasi ve insan hakları prensipleri" içerisinde çözüleceği yalanını dalgalandıran sömürgeciler; dünyanın her köşesinde haksız bölgesel savaşları, siyasal gericilikleri derinleştirmekten başka birşey yapmıyorlar. "Liberal Ekonomi" yutturmacaları ile, herkese "refah toplumu" vaad edenler; milyonlarca emekçinin alınteri üzerine kendi "refah"larını inşa etmekten başka birşey yapmadılar.

Kısaca yüzyıldır emperyalist-kapitalist sistem ne yapıyorsa aynısını yapmaya devam ediyor.. Fakat bu yapılırken de dünya işçileri ve emekçilerinin siyasi mücadelesi, sınıf örgütleri, ideolojisi , enternasyonalist birlik ve dayanışması, yani bir bütün olarak **SOSYALİST ALTERNATİF** bir kenara bırakıldı. Emekçilerin bu sisteme "mahkûm" olmaktan başka çıkışları olmadığı yönündeki ideolojik bombardımanına teslim olundu.

Sosyalizmle ilgisi olmayan gerici-bürokratik diktatörlüklerin birer birer çökmesine karşın sosyalistlerin devrimci alernatiflerini ortaya koyamamaları, meydanı her türden burjuva ideolojisine, yılgınlığa, dönekliğe, kendine güvensizliğe, siyasal ve ideolojik sefalete bırakmıştır.

Oysa, sadece birkaç yıllık pratik bile göstermektedir ki; dünya emekçilerinin kendi mücadele silahlarına daha sıkı sarılmak; geçmişin yanlış ve çıkmazlarını AŞARAK, daha kararlı bir sınıf mücadelesi pratiğini geliştirmekten başka çıkışları yoktur. Kendini her bakımdan alternatifsiz gören emperyalist-sömürgeci burjuvazinin daha da pervasızlaştığı ve azgınlaştığı gün gibi ortadadır.

Emekçiler arasındaki enternasyonalist dayanışmayı kırmak için Türk emekçileri arasında, Kürt ulusunun özgürlük mücadelesine karşı ırkçı-şoven cepheler oluşturulmasına karşı da; binlerce yılın mistik idealist dinsel inançlarının "kurtarıcı" gibi piyasaya sürülmesine karşı da uyanık olmak gerekmektedir.

Kurtuluş, sömürgeci burjuvazinin saldırıları karşısında "topyekûn direnişi" yaygınlaştırmaktan; ulusal ve toplumsal kurtuluş mücadelesini, enternasyonalist dayanışmayı yükseltmekten geçmektedir.

1 MAYIS 1994, siyasi geriçiliğin emekçileri teslim alamayacağını anlayacağı bir MÜCADELE GÜNÜ OLSUN..

YAŞASIN ENTERNASYONALİZM !
YAŞASIN KÜRT ULUSUNUN BAĞIMSIZLIK VE ÖZGÜRLÜĞÜ !
YAŞASIN SOSYALİZM!....
BİJÎ YEK GULAN !

stêrka rizgarî
KOVARA SİYASÎ ÇANDA MEHANÎ